

Dejanska in potrebna prisotnost tematike slovenskega izseljenstva v učnih načrtih v osnovnih in srednjih šolah Republike Slovenije

ZAKLJUČNO POROČILO

izr. prof. dr. Mirjam Milharčič Hladnik,
dr. Klara Kožar Rosulnik,
dr. Mojca Ilc Klun,
dr. Boštjan Rogelj

junij 2019

Dejanska in potrebna prisotnost tematike slovenskega izseljenstva v učnih načrtih v osnovnih in srednjih šolah Republike Slovenije

Vodja raziskovalnega projekta	izr. prof. dr. Mirjam Milharčič Hladnik
Prijavitelj	Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije
Sodelujoči	Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Časovni načrt izvedbe projekta	Delo je potekalo 15 mesecev, v vseh fazah projekta so bili enakomerno zastopani raziskovalci obeh inštitucij. <u>Časovnica:</u> marec, april, maj, junij 2018: pregled literature, analiza učnih načrtov in učil (SLJ, ZGO, DRU, GEO, DKE, SOC), izdelava spletne strani projekta julij, avgust 2018: načrtovanje raziskave med učenci in dijaki OŠ in SŠ v RS, načrtovanje poglobljenih intervjujev, priprava in izdelava spletne ankete september, oktober, november, december 2018: izpeljava raziskave med učenci in dijaki, izvedba intervjujev; analiza zbranega gradiva januar, februar, marec, april, maj 2019: skupna analiza vsega zbranega gradiva; izdelava povzetka končnih ugotovitev iz vseh svežnjev raziskave; izdelava predlogov in priporočil za Urad Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo ter druge deležnike; pisanje končnega poročila; objava zaključnega poročila na spletni strani projekta.

Poročilo po posameznih časovnih sklopih:

marec, april, maj, junij 2018	Pregled literature, analiza učnih načrtov (SLJ, ZGO, DRU, GEO, DKE, SOC) in učil (GEO, ZGO, DRU), oblikovanje spletne strani projekta
1. Pregled literature V začetni fazi projekta smo opravili pregled obstoječe literature, ki se nanaša na vsebinsko področje vključevanja tematik slovenskega izseljenstva v vzgojno-izobraževalni proces. S tega področja smo preučili naslednje vire: a) ILC KLUN, Mojca (2018). Vključenost tematik slovenskega izseljenstva v pouk geografije. Geografija v šoli, letn. 26, št. 3, str. 44–50.	

- b) ILC KLUN, Mojca (2018). Gamification in geography education: the use of a board game »Crossing borders« to teach about migration and Slovenian emigration. Washington, Abstract Gallery.
- c) ILC KLUN, Mojca (2017). Slovensko izseljenstvo in diaspora v procesu geografskega izobraževanja. Doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 339 str.
- d) ILC KLUN, Mojca (2017). Thinking, Teaching and Learning about Migration Processes – The Case of Slovenia. Unity in Diversity: European Perspectives on Borders and Memories. Europa Lernen, vol. 7, str. 118–132.
- e) ILC KLUN, Mojca (2017). Biografsko-narativni metodološki pristop za poučevanje in razumevanje vsebin slovenskega izseljenstva. Dela, št. 48, str. 61–76.
- f) ILC KLUN, Mojca (2016). Perception of Slovenian Youth on Migration Processes. International Scientific Conference Contemporary Migration in Changing World: New perspectives. Book of abstract, str. 30.
- g) ILC KLUN, Mojca (2014). Teoretična in terminološka izhodišča ter poznavanje tematike izseljenstva med slovenskimi učenci in dijaki. Dela, Ljubljana, str. 165–181.
- h) ILC, Mojca (2006). Ameriški Slovenci ali Američani s slovenskimi koreninami v metropolitanskem območju Clevelanda. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 90 str.
- i) ILC, Mojca (2006). Slovenska diaspora na metropolitanskem območju Clevelanda. Geografski obzornik, letn. 53, št. 4, str. 4–9.
- j) ŽITNIK SERAFIN, Janja (2016). Pomen vključevanja migracijske tematike in vsebin medkulturne vzgoje v vse učne predmete. Geografija v šoli, letn. 24, št. 2/3, str. 16–23.
- k) ŽITNIK SERAFIN, Janja (2014). Migrantske in manjšinske medkulturne vsebine in učnih gradivih za slovenski jezik in književnost. V: BOGATEC, Norina (ur), ZUDIČ ANTONIČ, Nives (ur.). Vzgajati k različnosti: Interdisciplinarna primerjalna analiza med Italijo in Slovenijo. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales, str. 213–228.
- l) ŽITNIK SERAFIN, Janja (2014). Slovenske medkulturne vsebine v učnih gradivih za slovenski jezik in književnost. V: ŽBOGAR, Alenka (ur.). Recepcija slovenske književnosti, (Obdobja 33). Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete, str. 567–574.
- m) ŽITNIK SERAFIN, Janja (2008). Slovene emigre literature as a part of Slovene national literature. Slovene studies, vol. 30, no. 1, str. 3–24.
- n) ŽITNIK SERAFIN, Janja (2008). Večkulturna Slovenija: položaj migrantske književnosti in kulture v slovenskem prostoru. Ljubljana, ZRC SAZU.
- o) ŽITNIK SERAFIN, Janja (2003). The return of Slovenian emigrant literature. AEMI Journal, Vol. 1, str. 106–111.
- p) ŽITNIK SERAFIN, Janja (2001). Besedna umetnost slovenskih izseljencev in njeno

mesto v sodobni slovenski kulturi. Dve domovini: razprave o izseljenstvu, št. 14, str. 67–90.

- q) ŽITNIK SERAFIN, Janja (2000). Književno delo slovenskih izseljencev. Slavistična revija, letn. 48, št. 2, str. 159–176.

2. Rezultati analize učnih načrtov in predlogi posodobitve učnih ciljev ob prenovi učnih načrtov

Kurikularni dokumenti (v našem primeru učni načrti) so obvezni šolski dokumenti, v katerih je zapisana učna vsebina, globalni in operativni učni cilji, kompetence ter standardi znanja, ki naj bi jih učenci in dijaki ob zaključku vsakega vzgojno-izobraževalnega obdobja dosegli. Vsak šolski predmet ima svoj učni načrt, po katerem učitelj organizira učni proces v okviru svojega predmeta. V kolikor so v učnem načrtu prisotne vsebine in učni cilji (globalni ali operativni) za posamezno tematsko področje pomeni, da je to tematsko področje učitelj obvezan vključiti v svoje pedagoško delo in o njem izobraževati oziroma vzgajati svoje učence ali dijake. In obratno, če določenih vsebin in učnih ciljev ni vključenih v učni načrt, potem lahko sklepamo, da se o teh vsebinah v okviru šolskega sistema ne poučuje.

Kurikularne dokumente (učne načrte) za različne šolske predmete, za katere smo s hitrim pregledom smatrali, da se lahko, glede na vsebino in poslanstvo predmeta, tematike slovenskega izseljenstva v njih pojavljajo (geografija, zgodovina, slovenščina, družba, državljanska in domovinska vzgoja ter etika, sociologija), smo analizirali dvostopenjsko. V prvi analizi smo se poslužili kvantitativnega metodološkega pristopa, v okviru katerega smo izbrali določene presojevalne kategorije (pojme), ki se navezujejo na tematiko slovenskega izseljenstva in jih v okviru posameznega učnega načrta preštevali. Rezultati tovrstne analize so nam dali prvi vpogled v to, ali se pojmi, ki jih povezujemo s slovenskim izseljenstvom, sploh pojavljajo v učnem načrtu. Rezultati kvantitativne analize so nam služili tudi kot podlaga za nadaljnjo, kvalitativno analizo učnih načrtov, v okviru katere smo preučevali predvsem vsebino operativnih učnih ciljev, ki se nanašajo na tematiko slovenskega izseljenstva. Ker so slovenski učni načrti šolskih predmetov učno-ciljno zasnovani, to pomeni, da učitelj pri vodenju in organiziranju učnega procesa sledi vsebinam operativnih učnih ciljev, zato je njihova vsebina za kvalitativno analizo zelo pomembna.

Tematsko področje slovenskega izseljenstva se pogosto navezuje na področje splošnih migracijskih procesov, zato smo v okviru analize učnih načrtov preučevali dva vidika – zastopanost vsebin migracij in zastopanost vsebin slovenskega izseljenstva. Rezultati obeh analiz (kvantitativne in kvalitativne) so pokazali, da lahko na podlagi obeh vidikov učne načrte zgoraj naštetih predmetov uvrstimo v štiri skupine:

- a) Učni načrti, ki ne vključujejo niti vsebin o migracijah, niti vsebin o slovenskem izseljenstvu (učni načrt za geografijo v osnovni šoli, učni načrt za državljansko in domovinsko vzgojo ter etiko, učni načrt za sociologijo);

b) Učni načrti, ki vključujejo vsebine o migracijah, a ne vsebin o slovenskem izseljenstvu (učni načrt za zgodovino v osnovni šoli);

c) učni načrti, ki vključujejo vsebine o slovenskem izseljenstvu, a ne o migracijah (katalog znanja za slovenščino v nižjem poklicnem izobraževanju, katalog znanja za slovenščino v poklicno-tehniškem izobraževanju, katalog znanja za slovenščino v srednjem poklicnem izobraževanju);

d) Učni načrti, ki vključujejo vsebine o migracijah in vsebine o slovenskem izseljenstvu (učni načrt za geografijo za splošno, klasično in ekonomsko gimnazijo, učni načrt za geografijo za strokovno gimnazijo, učni načrt za družbo, učni načrt za slovenščino v OŠ, učni načrt za slovenščino v gimnaziji, katalog znanja za slovenščino v srednjem strokovnem izobraževanju).

Kljub temu, da večina analiziranih učnih načrtov sodi v četrto skupino, je analiza pokazala, da je zastopanost vsebin slovenskega izseljenstva v njih skromna oziroma minimalna, kar prikazujemo s spodnjo preglednico:

Preglednica 1: Učni cilji analiziranih učnih načrtov in katalogov znanja izbranih šolskih predmetov.

Predmet in stopnja šolanja	Učni cilj, ki se navezujejo na tematiko slovenskega izseljenstva	Dodatni komentar
Družba, 5. razred	1. Učenci poznajo osnovna dejstva o slovenskih izseljencih. 2. Učenec zna na zemljevidu pokazati, kje živijo Slovenci v zamejstvu in po svetu.	Iz zapisa dveh učnih ciljev, ki sta prisotna v učnem načrtu za družbo 5. Razredu, je razvidno, da je tematika slovenskega izseljenstva vključena v osnovnošolski predmet družba. Glede na vsebino učnih ciljev pa je jasno, da je stopnja znanja, ki se s tega tematskega področja zahteva na nižji taksonomski ravni učnih ciljev, saj zahteva od učencev predvsem priklic.
Geografija, 6. razred	/	Učni načrt ne vključuje vsebin slovenskega izseljenstva, niti vsebin o migracijah.
Zgodovina, 6. razred	/	Učni načrt ne vključuje vsebin slovenskega izseljenstva, niti vsebin o migracijah.
Geografija, 7. razred	/	Učni načrt ne vključuje vsebin slovenskega izseljenstva, niti vsebin o migracijah.

Zgodovina, 7. razred	/	Učni načrt ne vključuje vsebin slovenskega izseljenstva; vključujejo pa vsebine o preseljevanju ljudstev v Evropi (prazgodovinski ljudje, stare civilizacije).
Državlјanska in domovinska vzgoja ter etika, 7. razred	/	Učni načrt ne vključuje vsebin slovenskega izseljenstva, niti vsebin o migracijah.
Geografija, 8. razred	/	Učni načrt ne vključuje vsebin slovenskega izseljenstva, niti vsebin o migracijah.
Zgodovina, 8. razred	/	Učni načrt ne vključuje vsebin slovenskega izseljenstva; izpostavi pa vsebine o selitvah Evropejcev, vzroke in posledice selitev (industrializacija, srednji vek).
Državlјanska in domovinska vzgoja ter etika, 8. razred	/	Učni načrt ne vključuje vsebin slovenskega izseljenstva, niti vsebin o migracijah.
Geografija, 9. razred	/	Učni načrt ne vključuje vsebin slovenskega izseljenstva, niti vsebin o migracijah.
Zgodovina, 9. razred	/	Učni načrt obravnava selitve. V učnem načrtu se tako pojavita dva učna cilja, ki se navezujeta na področje migracij v širšem smislu: 1. Učenci pojasnijo posledice preseljevanj ljudi in pojavne oblike stikov med ljudmi različnih kultur in navad. 2. Učenci sklepajo o pomenu migracij za medkulturne stike ter navedejo primere nasprotij.
Slovenščina, tretje vzgojno-	<i>1. Učenci opazujejo in predstavljajo položaj</i>	V učnem načrtu za slovenščino so za področje jezika prisotni

izobraževalno obdobje (7., 8., 9. razred)	<i>slovenskih zamejcev in izseljencev ter status slovenščine v državah, v katerih živijo slovenski zamejci oz. izseljenci.</i>	operativni učni cilji in vsebine, ki se nanašajo na položaj slovenskih izseljencev, poznavanje jezikovnih izrazov, kot je izseljenec ter status slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu. Za področje književnosti se noben od splošnih in operativnih ciljev ne nanaša na tematiko slovenskega izseljenstva. Prav tako med predlaganimi književnimi besedili ni izseljenskih avtorjev.
Slovenščina, 9. razred	<i>1. Učenci poznajo, razumejo, opišejo in uporabljajo naslednje jezikoslovne izraze: zamejci in izseljenci.</i>	Glede na zapisan učni cilj v učnem načrtu za slovenščino v 9. razredu se od učencev pričakuje poznavanje izrazov zamejec in izseljenec, razumevanje izrazov v smislu lastne miselne predelave, opisovanje s svojimi besedami in njuno uporabo, kar pomeni zmožnost prenosa naučenega v različne situacije.
Geografija, 1. letnik	<i>1. Dijaki izdelajo grafični prikaz števila slovenskih izseljencev po svetu v poljubni obliki.</i>	Iz zapisanega učnega cilja je razvidno, da je taksonomska stopnja tega učnega cilja nizka, na ravni priklica, saj se zahteva poznavanje zgolj številčnih podatkov slovenske diaspore po svetu.
Zgodovina, 1. letnik	/	Učni načrt ne vključuje vsebin slovenskega izseljenstva, niti vsebin o migracijah.
Geografija, 2. letnik	/	Učni načrt obravnava selitve: 1. Dijaki napišejo sestavek o priseljevanju Evropejcev v Avstralijo. Presenetljivo, da se izmed vseh celin, ki se obravnavajo na tej stopnji, omenja le selitve, ki so vezane na Avstralijo, ne pa tudi

		na druge celine (Severna Amerika, Južna Amerika, Afrika).
Zgodovina, 2. letnik	/	Učni načrt ne vključuje vsebin slovenskega izseljenstva, niti vsebin o migracijah.
Geografija, 3. letnik (splošna, klasična in ekonomska gimnazija)	/	Učni načrt obravnava selitve: 1. Dijaki pojasnijo vzroke za selitve prebivalstva. 2. Dijaki naštejejo in razložijo vzroke za migracijske tokove v Evropi po 2. svetovni vojni.
Geografija, 3. letnik (strokovna gimnazija)	1. <i>Dijaki na karti sveta izdelajo kartogram števila slovenskih izseljencev.</i> 2. <i>Dijaki se vživljajo v položaj zdomca, izseljenca in priseljenca.</i> 3. <i>Dijak našteje najmanj dve državi, kjer živijo slovenski izseljenci in najmanj tri države, kjer živijo slovenski zdomci in jih pokaže na zemljevidu.</i> 4. <i>Dijaki vrednotijo položaj Slovencev v svetu.</i>	
Zgodovina, 3. letnik	/	Učni načrt obravnava selitve: 1. Dijaki analizirajo posledice množičnega priseljevanja v Severno Ameriko.
Geografija, 4. letnik	1. <i>Dijaki poznajo svetovni zemljevid slovenskih izseljencev in različne vzroke izseljevanja.</i> 2. <i>Dijaki v učbenikih ali literaturi iščejo podatke o najpogostejših vzrokih za priseljevanje in odseljevanje slovenskega prebivalstva po drugi</i>	Učni načrt obravnava tudi selitve v splošnem kontekstu.

	<i>svetovni vojni.</i>	
Zgodovina, 4. letnik	<i>Dijaki primerjajo položaj zamejcev, zdomcev in izseljencev.</i> <i>Dijaki ugotavljajo položaj in težave zamejcev, zdomcev in izseljencev ter uspehe njihovega delovanja.</i> <i>Politične migracije med obema vojnama in po drugi svetovni vojni na slovenskem ozemlju.</i>	Učni načrt obravnava tudi selitve v splošnem kontekstu.
Slovenščina v gimnaziji (splošna, klasična, strokovna gimnazija)	<i>Dijaki/dijakinje si uzaveščajo vlogo slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu.</i> <i>Dijak/dijakinja ima razvito zavest o jeziku, narodu in državi. Dokaže jo tako, da predstavi vlogo slovenskega jezika v svojem življenju (tj. prvi/materni jezik, drugi jezik/jezik okolja, tuji jezik), v R Sloveniji, v delu slovenske Istre in Prekmurja, v organih EU ter v zamejstvu in izseljenstvu.</i>	- Eden od procesno-razvojnih in vsebinskih sklopov jezikovnega pouka je oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi, v katerem si dijaki/dijakinje med drugim uzaveščajo vlogo slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu. - Razvita zavest o jeziku, narodu in državi je pričakovani dosežek v kontekstu jezikovnega pouka. Vsi dosežki so zapisani splošno, kar pomeni, da jih dijaki/dijakinje dosegajo v različnem obsegu in na različnih taksonomskih stopnjah.
Slovenščina v srednjem strokovnem izobraževanju	<i>Dijaki opazujejo in predstavijo vlogo in status slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu.</i> <i>Dijak ima razvito zavest o jeziku, narodu in državi. Dokaže jo tako, da</i>	Glede na vsebino navedenih učnih ciljev je jasno, da predstavljajo doseganje procesno-razvojnih in vsebinskih ciljev na nižjih taksonomskih ravneh, lahko tudi s pomočjo vodenih vprašanj, in sicer na ravni poznavanja in razumevanja

	<i>predstavi vlogo slovenskega jezika v svojem življenju (tj. prvi/materni jezik, drugi jezik/jezik okolja, tuji jezik) ter njegov status v R Sloveniji, v delu slovenske Istre in Prekmurja, v zamejstvu in izseljenstvu ter v organih EU.</i> 3. <i>Dijaki spoznajo poseben položaj slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu.</i>	temeljnih pojmov in bistvenih vsebin, uporabe in analize v konkretnih situacijah ter skromne sinteze in vrednotenja. Nekateri primeri dejavnosti za pouk in priporočila: Dijaki navedejo države, v katerih so Slovenci avtohtoni prebivalci, in tiste, v katere so se Slovenci priselili; razložijo pojma zamejci in izseljenci, pripovedujejo o svojih izkušnjah z rabo slovenščine pri zamejcih oziroma izseljencih; predstavijo vlogo slovenščine pri slovenskih izseljencih in njihova prizadevanja za ohranjanje slovenščine; predstavijo nekaj možnosti za učenje slovenščine, ki jih izseljencem nudi Slovenija. Predlog ocenjevanja: govorni nastop o položaju slovenščine v zamejstvu/izseljenstvu ali o položaju madžarščine/italijanščine na Slovenskem (po zbranem gradivu iz vnaprej določenih virov ali iz virov po dogovoru z učiteljem).
Slovenščina v poklicno-tehniškem izobraževanju	1. <i>Dijaki se zavedajo pomembne vloge slovenskega jezika v svojem osebnem, družbenem in poklicnem življenju. Zavedajo se, da je slovenski jezik državni jezik v Republiki Sloveniji, in to upoštevajo, poznajo pa tudi položaj italijanskega in madžarskega jezika ter drugih jezikov v Republiki Sloveniji ter položaj slovenskega jezika v</i>	Eden od splošnih ciljev pouka slovenščine v poklicno-tehniškem izobraževanju je poznavanje položaja slovenskega jezika v zamejstvu in izseljenstvu.

	<i>zamejstvu in izseljenstvu.</i>	
Slovenščina v srednjem poklicnem izobraževanju	<i>1. Dijak/-inja pozna položaj slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu.</i>	Učni cilj je zapisan zelo splošno, kar pomeni, da ga dijaki/dijakinje dosegajo v različnem obsegu in na različnih taksonomskih stopnjah.
Slovenščina v nižjem poklicnem izobraževanju	<i>1. Dijak pozna položaj slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu.</i>	Poznavanje položaja slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu je operativni cilj, ki se nanaša na pouk jezika. Med operativnimi cilji za književnost ni zapisanega nobenega cilja, ki bi se nanašal na tematiko slovenskega izseljenstva, prav tako med predlaganimi umetnostnimi besedili ni izseljenških avtorjev.

Rezultati analize učnih načrtov za **GEOGRAFIJO** so pokazali, da so tematike slovenskega izseljenstva in na splošno migracij iz osnovnošolskega učnega načrta izpuščene. Umeščenost teh vsebin v pouk geografije je torej prepuščena učiteljem geografije oziroma avtorjem geografskih učbenikov (recenzentom, urednikom), ki te vsebine vključijo v učbenik ali ne. Rezultati analize srednješolskih geografskih učnih načrtov so pokazali, da učni načrt za geografijo za strokovne gimnazije in učni načrt za geografijo za splošno, klasično in ekonomsko gimnazijo, vključujeta tako vsebine migracij, kot vsebine slovenskega izseljenstva. Ob tem velja poudariti, da so učni cilji, ki se vežejo na področje slovenskega izseljenstva, v učnem načrtu za splošno, klasično in ekonomsko gimnazijo na nižji taksonomski stopnji učnih ciljev po Bloomovi klasifikaciji, saj zahtevajo od dijakov predvsem priklic, razumevanje in uporabo. Nadgradnja učnemu načrtu za šolski predmet geografija za splošno klasično in ekonomsko gimnazijo je glede vsebin slovenskega izseljenstva učni načrt za geografijo za strokovne gimnazije, saj ta učni načrt umesti migracije kot eno izmed osrednjih tematik pouka geografije in obenem predstavi učne cilje, ki so vezani na področje slovenskega izseljenstva in diaspore na višji taksonomski stopnji po Bloomovi klasifikaciji učnih ciljev (sinteza, vrednotenje). S tega gledišča bi radi izmed analiziranih geografskih učnih načrtov izpostavili učni načrt za geografijo za strokovne gimnazije, ki daje po našem mnenju tematikam slovenskega izseljenstva in diaspore ustrezno mesto v sklopu vzgoje in izobraževanja. **Glede na to, da so slovenski učni načrti za geografijo učnociljno naravnani, predlagamo, da se ob naslednji prenovi učnih načrtov za geografijo umesti operativni učni cilj: Učenci pojasnijo, razumejo in vrednotijo razloge in posledice izseljevanja slovenskega prebivalstva skozi različna obdobja in znajo te razloge in posledice navezati tudi na sodobne migracijske procese.** Zaradi vsebine učnih načrtov za geografijo bi zapisani operativni učni cilj umestili v pouk geografije v 9. razredu osnovne šole, ko se pri pouku geografije obravnava Slovenija ter

v 1. letnik gimnazijskega izobraževanja, kjer se v sklopu obče geografije obravnava družbena geografija in je tematika slovenskega izseljenstva že predvidena z obstoječim učnim načrtom.

Rezultati analize učnih načrtov za šolski predmet **ZGODOVINA** so pokazali, da se v osnovnošolskem učnem načrtu za šolski predmet zgodovina vsebina slovenskega izseljenstva ne pojavlja, kljub temu pa se v učnem načrtu pojavljajo učni cilji, ki se navezujejo na področje migracij. S tega gledišča bi lahko osnovnošolski učni načrt za šolski predmet zgodovina dopolnili in pri vsebinah, ki so vezane na migracije, izpostavili tudi tematiko slovenskega izseljenstva. Rezultati analize srednješolskih učnih načrtov za zgodovino so pokazali, da se v vseh učnih načrtih pojavlja izbirno poglavje »Migracije« in en operativni učni cilj, ki se konkretno navezuje na področje slovenskega izseljenstva (»Dijaki primerjajo položaj slovenskih zdomcev, zamejcev in izseljencev«). **Pri prenovi učnih načrtov za pouk zgodovine svetujemo, da zaradi sodobnih migracijskih procesov, dosedanja izbirna učna tema »Migracije« postane obvezna.**

Rezultati analize učnega načrta za šolski predmet **DRUŽBA** so pokazali, da učni načrt vključuje en operativni učni cilj, ki se nanaša konkretno na področje slovenskega izseljenstva (»Učenci poznajo osnovna dejstva o Slovencih v zamejstvu, o slovenskih izseljencih in zdomcih.«), a bi ga veljalo nekoliko preoblikovati, da ne bi zajemal zgolj poznavanje dejstev, pač pa **da bi učenci poznali, razumeli razloge izseljevanja, položaj in življenje slovenskih izseljencev ter njihovih potomcev v svetu. Na ta način preprečimo usvajanje zgolj faktografskih dejstev o slovenskem izseljenstvu in omogočimo celovitejšo obravnavo te tematike.**

Rezultati analize učnega načrta za šolski predmet **DRŽAVLJANSKA IN DOMOVINSKA VZGOJA TER ETIKA** so pokazali, da v učni načrt niso vključene vsebine niti slovenskega izseljenstva niti migracij. Menimo, da bi **v učni načrt veljalo umestiti vsebinsko področje migracij, ki se navezuje na področje človekovih pravic, domovine, države in identitete, ki so temeljna vsebinska področja predmeta. Prav tako se področje migracij in s tem tudi slovenskega izseljenstva navezuje na naslovno tematiko šolskega predmeta državljanska in domovinska vzgoja ter etika.**

Rezultati analize učnega načrta za šolski predmet **SOCIOLOGIJA** so pokazali, da vsebina slovenskega izseljenstva in migracij ni prisotna v trenutnem učnem načrtu za sociologijo. Glede na vsebinska področja šolskega predmeta sociologija (Identiteta in kultura, Družbene različnosti in neenakosti, Izzivi sodobnega sveta) bi bilo **potrebno migracijam najti ustrezno mesto v učnem načrtu za sociologijo. Ob vključitvi migracijskih tematik bi bilo lahko na primerih obravnavali področje slovenskega izseljenstva, ki se navezuje na trenutna vsebinska področja predmeta (identiteta, kultura, družbene različnosti in neenakosti, izzivi sodobnega sveta).**

Rezultati analize učnih načrtov in katalogov znanja za predmet **SLOVENŠČINA** v osnovni šoli, nižjem poklicnem izobraževanju, poklicno-tehniškem izobraževanju, srednjem poklicnem izobraževanju, srednjem in strokovnem izobraževanju ter v gimnaziji (splošna, klasična, strokovna gimnazija) so pokazali, da so v njih prisotni cilji, ki se nanašajo na položaj slovenskih izseljencev, poznavanje jezikovnih izrazov, kot je izseljenec ter status slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu. Za področje književnosti se v večini učnih načrtov in katalogov znanj noben od splošnih in operativnih ciljev ne nanaša na tematiko slovenskega izseljenstva; prav tako med predlaganimi in prostoizbirnimi besedili ni izseljenskih avtorjev. Kot splošni cilj (predlaganih) književnih besedil slovenskih in drugih avtorjev je v učnem načrtu za slovenščino v osnovni šoli zapisano spoznavanje svoje kulture in kulture drugih v evropskem kulturnem prostoru in širše. »S spoznavanjem druge kulture in skupnih kulturnih vrednot gradijo strpen odnos do drugih in drugačnih. Tako razvijajo svojo socialno, kulturno in medkulturno zmožnost,« (Učni načrt. Slovenščina, str. 6). Menimo, da je pogoj za razvijanje medkulturne zmožnosti in razumevanje sodobnih migracijskih procesov poznavanje in razumevanje lastnih migracij. Primerna obravnava slovenskega izseljenstva in književnih besedil izseljenskih avtorjev bi lahko pomembno prispevala k spoštovanju različnosti med posameznimi migracijskimi skupinami in spoštovanju vseh tistih Slovencev, ki živijo izven meja Slovenije. Izpostavili bi še katalog znanja za slovenščino v srednjem strokovnem izobraževanju, v katerem vsebine, vezane na temo slovenskega izseljenstva, predstavljajo nadgradnjo učnega načrta za slovenščino v osnovni šoli in se pojavljajo tako pri usmerjevalnih/splošnih ciljnih predmeta, kot tudi pri učnih ciljnih jezikovnega pouka in književnosti. **Menimo, da bi bilo ob prenovi učnih načrtov in katalogov znanj potrebno na seznam predlaganih in prostoizbirnih besedil za pouk književnosti umestiti tudi izseljenske avtorje.**

Ne nazadnje lahko na podlagi rezultatov opravljenih analiz učnih načrtov in katalogov znanj sklenemo, da bi **bilo potrebno tematike migracij in slovenskega izseljenstva v različnih učnih načrtih medpredmetno povezati in izpostaviti vsebino migracij in izseljenstva kot eno izmed medpredmetno povezovalnih učnih vsebin. Tako bi se lahko vsebinsko področje migracij in slovenskega izseljenstva sočasno, z različnih vidikov, obravnavalo predvsem pri pouku geografije, državljanske in domovinske vzgoje ter etike, slovenščine in zgodovine.**

3. Analiza učil/učbenikov

Rezultati analize učnih načrtov so v večini primerov pokazali spregledanost oziroma izpuščenost vsebin migracij in slovenskega izseljenstva iz formalnega vzgojno-izobraževalnega procesa. Zato smo se v nadaljevanju raziskave odločili, da bomo opravili tudi analizo učil (učbenikov in delovnih zvezkov) z vidika zastopanosti vsebin slovenskega izseljenstva. V učilih naj bi se zrcalila vsebina, ki je predvidena in zapisana v učnih načrtih;

dejstvo pa je, da imajo pri integraciji učnih vsebin v učbenikih in delovnih zvezkih pomembno vlogo tudi avtorji (prav tako tudi uredniki in recenzenti) učbenikov. Ti lahko posamezna tematska področja, ki sicer niso predpisana z učnim načrtom, umestijo v svoj učbenik ali delovni zvezek, če smatrajo, da so pomembna. To je analiza učil v našem primeru tudi potrdila. V okviru analize vrednotenja zastopanosti vsebin slovenskega izseljenstva v učbenikih smo ocenjevali celovitost obravnave vsebin slovenskega izseljenstva, kjer nas je zanimalo tako besedilo, kot slikovna, grafična in kartografska predstavitev slovenskega izseljenstva.

Rezultati analiz učbenikov in samostojnih delovnih zvezkov so pokazali, da izmed 61 analiziranih učil (53 učbenikov in 8 samostojnih delovnih zvezkov) kar 33 učil ne vsebuje vsebin slovenskega izseljenstva in diaspore, v večini primerov zato, ker le-te niso predpisane z vsebinami (preko operativnih učnih ciljev) učnega načrta.

Rezultati analize učbenikov in samostojnih delovnih zvezkov za pouk geografije so pokazali, da:

1. Analizirani učbeniki in samostojni delovni zvezki za pouk geografije v 6. razredu ne vključujejo vsebin slovenskega izseljenstva, saj ta vsebina ni predvidena z učnim načrtom za geografijo za 6. razred osnovne šole.
2. Analizirani učbeniki in samostojni delovni zvezki za pouk geografije v 7. razredu osnovne šole ne vključujejo vsebin slovenskega izseljenstva, saj ta vsebina ni predvidena z učnim načrtom za geografijo za 7. razred. Kljub temu pa bi zaradi obvezne učne teme (Evropa) lahko vsebine slovenskega izseljenstva vključili v učbenike in samostojne delovne zvezke, saj je slovensko izseljenstvo prisotno tudi v različnih evropskih državah.
3. Analizirani učbeniki in samostojni delovni zvezki za pouk geografije v 8. razredu osnovne šole vključujejo vsebine slovenskega izseljenstva in diaspore, kljub temu da te vsebine preko operativnih učnih ciljev niso predvidene z učnim načrtom za geografijo za 8. razred. Tako so avtorji (recenzenti, uredniki) učbenikov in samostojnih delovnih zvezkov samoiniciativno vključili vsebine slovenskega izseljenstva v svoja učila. Kljub temu so rezultati analize pokazali, da tri učila (Raziskujem novi svet 8, Raziskujem Novi svet 8 – samostojni delovni zvezek in Geografija Afrike in Novega sveta) minimalno obravnavajo tematiko slovenskega izseljenstva, eno učilo (Geografija 8) pa te vsebine obravnava primerno.
4. Analizirani učbeniki in samostojni delovni zvezki za pouk geografije v 9. razredu osnovne šole obravnavajo vsebine slovenskega izseljenstva, kljub temu, da le-te preko operativnih učnih ciljev niso predvidene z učnim načrtom za geografijo za 9. razred. Rezultati analize učbenikov in samostojnih delovnih zvezkov so pokazali, da tri učila (Raziskujem Slovenijo 9, Raziskujem Slovenijo 9 – samostojni delovni zvezek, Geografija Slovenije) primerno obravnavajo vsebino slovenskega izseljenstva, medtem ko en učbenik (Geografija 9) to vsebino obravnava

minimalno.

5. Analizirani učbeniki za pouk geografije v 1. letniku srednješolskega izobraževanja obravnavajo vsebino slovenskega izseljenstva, a je ta obravnava glede na rezultate opravljene analize nezadostna.
6. Analizirani učbeniki za pouk geografije v 2. letniku srednješolskega izobraževanja vključujejo vsebine slovenskega izseljenstva. Rezultati analize so pokazali, da eno učilo (Geografske značilnosti sveta) srednje primerno obravnava omenjeno tematiko, eno učilo (Svet – za 2. letnik gimnazij) pa minimalno.
7. Analizirani učbeniki za pouk geografije v 3. letniku srednješolskega izobraževanja vključujejo vsebine slovenskega izseljenstva. Glede na rezultate analize smo obe analizirani učili (Geografske značilnosti Slovenije, Slovenija 1) ovrednotili kot učili, ki primerno obravnavata vsebino slovenskega izseljenstva in diaspore.
8. Analizirani učbeniki za pouk geografije v 4. letniku srednješolskega izobraževanja ne vključujejo vsebin slovenskega izseljenstva.

V večini analiziranih učbenikov za pouk geografije bi bilo potrebno vsebine slovenskega izseljenstva nadgraditi, jih posodobiti oziroma enakovredno izpostaviti slovenske izseljenske skupnosti po svetu (ne izpostavljati samo ene ali dveh, ostalih pa ne obravnavati).

Rezultati analize učbenikov so pokazali, da analizirani osnovnošolski učbeniki zelo raznoliko obravnavajo vsebine slovenskega izseljenstva, kar je predvsem posledica izpuščenosti oziroma spregledanosti teh vsebin iz osnovnošolskega učnega načrta za geografijo. Zato predlagamo sistematično in formalno vključenost teh vsebin v učne načrte, kar bi zagotovo rezultiralo v primerni obravnavi teh vsebin v učilih (učbenikih, samostojnih delovnih zvezkih). V prilogi zaključnega poročila smo pripravili interno gradivo, ki bi lahko bilo namenjeno učiteljem geografije in avtorjem geografskih učbenikov, saj obravnava osnovni pregled slovenskega izseljenstva po celinah (le-to se lahko implementira tudi v učbenike regionalne geografije (7., 8. razred in 2., 3. letnik).

Rezultati analize učbenikov in samostojnih delovnih zvezkov za pouk zgodovine so pokazali, da:

1. Analizirani učbeniki in samostojni delovni zvezki za zgodovino v 6. razredu osnovne šole ne obravnavajo vsebin slovenskega izseljenstva, saj ta vsebina preko operativnih učnih ciljev ni vključena v učni načrt za zgodovino za 6. razred.
2. Analizirani učbeniki in samostojni delovni zvezki za zgodovino v 7. razredu osnovne šole ne obravnavajo vsebin slovenskega izseljenstva, saj ta vsebina preko operativnih učnih ciljev ni vključena v učni načrt za zgodovino za 7. razred.
3. Trije analizirani učbeniki za pouk zgodovine v 8. razredu osnovne šole obravnavajo vsebine slovenskega izseljenstva; od teh dva učbenika primerno (Raziskujem preteklost, Koraki v času 8). En učbenik to vsebino obravnava nezadostno (Zgodovina 8), en pa vsebine slovenskega izseljenstva sploh ne obravnava. Rezultat analize gre tudi v tem primeru pripisati predpisanim učnim ciljem učnega načrta za

pouk zgodovine v 8. razredu osnovne šole, saj le-ta ne vključuje nobenega operativnega učnega cilja s tematiko slovenskega izseljenstva, tako je avtorjem (urednikom, recenzentom) učbenikov prepuščeno, ali bodo te vsebine smatrali kot pomembne pri pouku zgodovine v 8. razredu osnovne šole in jih tako samoiniciativno vključili v vsebino svojega učbenika.

4. Analizirana učbenika za pouk zgodovine v 9. razredu osnovne šole vključujeta vsebine slovenskega izseljenstva, s tem, da so rezultati analize pokazali, da en učbenik (Raziskujem preteklost 9) te vsebine obravnava minimalno, en učbenik (Koraki v času 9) pa srednje primerno.
5. Analizirani učbeniki za prvi letnik srednješolskega izobraževanja ne vključujejo vsebin slovenskega izseljenstva, saj te preko operativnih učnih ciljev niso predvidene z učnim načrtom za zgodovino za 1. letnik.
6. Dva analizirana učbenika za pouk zgodovine v drugem letniku srednješolskega izobraževanja (Srednji in novi vek, Zgodovina 2) ne vključujeta vsebin slovenskega izseljenstva, medtem ko en učbenik (Zgodovina 2 – za tehniške in druge strokovne šole) vsebine slovenskega izseljenstva obravnava srednje primerno.
7. Analizirani učbenik za pouk zgodovine v 3. letniku srednješolskega izobraževanja (Zgodovina 3) dobro obravnava vsebine slovenskega izseljenstva.
8. Analizirani učbenik za pouk zgodovine v 4. letniku srednješolskega izobraževanja (Zgodovina 4) dobro obravnava vsebine slovenskega izseljenstva.

Rezultati analize učbenikov so pokazali, da analizirani osnovnošolski učbeniki zelo raznoliko obravnavajo vsebine slovenskega izseljenstva, kar je posledica spregledanosti teh vsebin iz osnovnošolskega učnega načrta za zgodovino. Zato predlagamo sistematično in formalno vključenost teh vsebin v učne načrte, kar bi zagotovo rezultiralo v primerni obravnavi teh vsebin v učilih (učbenikih, samostojnih delovnih zvezkih). V prilogi zaključnega poročila smo pripravili interno gradivo, ki bi lahko bilo namenjeno učiteljem zgodovine in avtorjem učbenikov za pouk zgodovine, saj obravnava osnovni zgodovinski pregled slovenskega izseljenstva po celinah (le-to se lahko implementira tudi v učbenike za pouk zgodovine).

Rezultati analize učbenikov za pouk družbe so pokazali, da:

1. Analizirana učbenika primerno do srednje primerno obravnavata vsebino slovenskega izseljenstva, saj je ta preko enega operativnega učnega cilja predpisana v učnem načrtu za predmet družba v 5. razredu osnovne šole. Na podlagi prenovljenega učnega načrta bi veljalo skladno s spremenjenim/nadgrajenim učnim ciljem nadgraditi tudi vsebino v učbenikih.

Rezultati analize učbenikov za pouk slovenščine so pokazali, da:

1. Učbenik Slovenščina v oblaku 6 v manjši meri obravnava tematiko slovenskega izseljenstva in diaspore. Že takoj na začetku učbenika (Slovenščina v oblaku 6, str.

6) se pojavi besedilo o potomki slovenske izseljenke, astronautki Suniti Williams. Avtorji predstavijo poklic astronautke ter Sunitino migrantsko ozadje. Pri tem, tako v besedilu, kot v vprašanjih za razmislek in pogovor, uporabljajo sintagmo »slovenske korenine« (npr. »Na spletu poišči podatek o tem, ali je kakšen astronaut s slovenskimi koreninami že bil v vesolju.«, »Kaj pomeni, da ima Sunita Williams po materi slovenske korenine?«). Avtorji bi lahko namesto omenjene sintagme uporabili primernejši izraz, kot je potomka slovenskih izseljencev, s čimer bi se učitelj lahko navezal na obravnavo slovenskega izseljenstva. Obravnavo slovenske izseljenke tematike se v analiziranem učbeniku pojavi še v krajši zgodbi 11-letnega dečka Evana Jana Daviesa (str. 66). Zgodba pripoveduje o tem, da se je deček, sin Slovenke in Angleža, z družino zaradi mamine in očetove službe preselil iz Slovenije v Luksemburg. Besedilo, pa tudi vprašanja za razmislek in pogovor, se nanašajo predvsem na status slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu, kar se povezuje z učnim načrtom. Vendar pa se vprašanja ob besedilu ne nanašajo na različne vzroke za selitve (v zgodbi je nakazan le ekonomski vzrok za selitev), s čimer bi učenci bolje razumeli problematiko in spoznali različne vzroke izseljevanja (ne le ekonomskega).

2. Analiza učbenika Slovenščina za vsak dan 6 je pokazala, da so vsebine slovenskega izseljenstva in diaspore minimalno obravnavane. Cilj 2. poglavja učbenika Slovenščina za vsak dan 6 je spoznavanje Evropske unije, položaja slovenščine kot prvega jezika v Sloveniji in po svetu, kdo so zamejski Slovenci in slovenski izseljenci, ter kje živijo in kdo so. Od enajstih nalog tega poglavja le 9. naloga dejansko obravnava slovensko izseljenstvo. V njej je zapisana trditev: »Slovenci živijo tudi drugod po Evropi, npr. v Nemčiji, Švici, Franciji, na Švedskem (pa tudi drugod po svetu, npr. v Kanadi, Ameriki, Argentini, Avstraliji),« (Slovenščina za vsak dan 6, str. 18). Pod njo pa so zapisana vprašanja: »Zakaj živijo tam – zaradi spremenjene državne meje ali ker so se tja preselili iz Slovenije? Zakaj so se odločili za to? Kako jih imenujemo: zamejski Slovenci ali slovenski izseljenci? Zakaj? Če poznaš Slovenca, ki se je izselil v tujino, predstavi njegovo življenjsko pot,« (ibid, str. 18). Cilj naloge je, da učenci poznajo, razumejo, opišejo in razlikujejo med pojmom zamejec in izseljenec ter razlikujejo med različnimi vzroki za migracije. Poleg zgoraj zapisanih vprašanj nižje ravni (raven znanja, razumevanja in uporabe) naloga zahteva predstavitev življenjske zgodbe slovenskega izseljenca. Menimo, da izkušnje posameznikov in posredovanje njihovih zgodb sodijo med vire, ki pomembno prispevajo k razumevanju migracij, družbenih procesov in kulturnih razmer.
3. Analiza učbenika Slovenščina v oblaku 7 je pokazala, da le-ta ne obravnava tematike slovenskega izseljenstva in diaspore. V posameznih nalogah so zapisani primeri, ki opisujejo pojavnost izseljenstva, vendar niso namenjeni obravnavi teme, temveč pojasnjevanju frazemov, kot je »oditi s trebuhom za kruhom« (Slovenščina v oblaku 7, str. 13). Učitelj lahko po svoji presoji, ob pojasnjevanju

omenjenega frazema, obravnava temo izseljenstva in ekonomske migracije. V učbeniku se pojavita še dve besedili, ki bi jih učitelj prav tako lahko samoiniciativno povezal s področjem slovenskega izseljenstva. Učbenik na str. 33 obravnava državo Švica. Ob opisu splošnih in geografskih značilnosti države bi lahko učitelj pojasnil tudi to, da v Švici živijo slovenski zdomci oz. izseljenci. Skupaj z učenci bi lahko obravnavali pojme, kot so: zdomec, diaspora, izseljenec. Na str. 37 učbenik predstavlja opis življenja Polone Fijavž, dopisnice RTV Slovenija, ki živi v Nemčiji. Ob obravnavi njenega poklica in življenja v Nemčiji bi učitelj lahko pojasnil slovensko izseljenstvo v Nemčiji ter opisal druge poklice, ki izseljencu omogočajo povezovanje z matično državo.

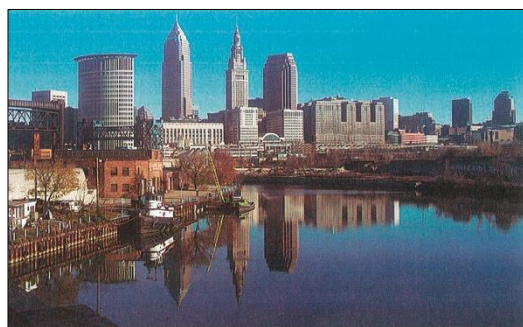
4. Analiza učbenika Slovenščina za vsak dan 7 minimalno obravnava tematiko slovenskega izseljenstva in diaspore. V drugem poglavju učbenik v dveh kratkih nalogah obravnava slovenske manjšine, zamejstvo in izseljenstvo. V 11. nalogi (Slovenščina za vsak dan 7, str. 15) se od učencev zahteva razumevanje pojmov zamejec in izseljenec. V isti nalogi mora učenec imenovati nekaj držav, v katerih živijo slovenski izseljenci in od kdaj živijo v teh državah. Naslednja naloga učence sprašuje, ali imajo sorodnike v zamejstvu in izseljenstvu, v kateri državi živijo in kateri je njihov prvi jezik. Vprašanja v nalogah so na nižji taksonomski stopnji, saj od učenca zahtevajo le priklic in razumevanje.
5. Učbenik Slovenščina v oblaku 8 tematike slovenskega izseljenstva in diaspore ne obravnava. Je pa v učbeniku na strani 94 objavljen časopisni članek (Delo, 21. 4. 2016) o prostovoljki Tini Flajs, ki begunce in migrante uči slovenščino. Druga naloga pod besedilom zahteva, da učenci s pomočjo spletne strani <https://fran.si/> preverijo pomene besed: migrant, emigrant, imigrant in begunec. Kljub temu, da tematika slovenskega izseljenstva ni neposredno vključena v vsebino učbenika, zgornji primer učitelju dopušča možnost, da te vsebine obravnava pri pouku. Predlagamo, da učitelj ob obravnavi omenjenega besedila predstavi begunstvo v kontekstu slovenskega izseljenstva.
6. Učbenik Slovenščina za vsak dan 8 tematike slovenskega izseljenstva in diaspore ne obravnava.
7. Učbenik Slovenščina za vsak dan 9 obravnava tematiko slovenskega izseljenstva in diaspore v minimalnem obsegu. Že v ciljih prvega poglavja najdemo vsebine slovenskega izseljenstva. Eden od navedenih ciljev obravnave 1. poglavja je razmišljanje o tem, kako imenujemo ljudi, katerih prvi/materni jezik je slovenščina, kje živijo ter po čem se ločijo zamejci, izseljenci in tisti Slovenci, ki živijo v Sloveniji. Vendar pa se le ena od petnajstih nalog prvega poglavja neposredno nanaša na temo izseljenstva. V njej se od učenca pričakuje, da razume razliko med pojmom zamejec in izseljenec. Naloga, ki je skoraj identična nalogi v učbeniku Slovenščina za vsak dan 7, od učenca zahteva le raven besednega razumevanja. Gre za vprašanje nižje ravni, ki je vezano le na njegov spomin (priklic). Drugi del naloge od učenca zahteva, da na spletu poišče eno od držav, v kateri živijo slovenski

izseljenci, kako v njej ohranjajo slovenščino in kako jim pri tem pomaga država Slovenija. Učenci nato primerjajo svoje ugotovitve in poročajo o njih. Ta del naloge omogoča možnost širše in kreativne obravnave teme slovenskega izseljenstva in diaspore.

Rezultati analize učbenikov so pokazali, da najbolj celovito prikažejo vsebino slovenskega izseljenstva učbeniki za zgodovino za 3. in 4. letnik gimnazijskega izobraževanja.

Pri vseh učbenikih, kjer z učnim načrtom predpisana učna vsebina sovпада z vsebinskim področjem slovenskega izseljenstva, je analiza pokazala možnost dopolnitve tematik slovenskega izseljenstva, zlasti v sami aktualizaciji vsebine, večjega poudarka sociološko-kulturološkim značilnostim slovenske diaspore in uskladitvi enakovrednosti predstavitev regionalnih posebnosti slovenskih izseljenskih skupnosti.

Analiza učbenikov pa je tudi pokazala manko sodobnih slikovnih gradiv s tematskega področja slovenskega izseljenstva, saj se v nekaterih učbenikih avtorji poslužujejo nereprezentativnih fotografij, ki učencem ne morejo pomagati pri priklicu oziroma asociacijam slovenskega izseljenstva. Spodaj navajamo samo dva takšna primera, ki smo ju zasledili v dveh učbenikih:

Slika 1: Cleveland je mesto, v katerem živi največ ameriških Slovencev.

Slika 2: Buenos Aires v Argentini je postal največje središče povojnih političnih izseljencev.

Vprašanje, ki se ob tovrstnih slikovnih prikazih v učbenikih postavlja je, kako naj učenci ob slikovnem gradivu (brez podpisa pod fotografijo) vedo, da se fotografija nanaša na

tematiko slovenskega izseljenstva? Zato velja v prihodnosti nameniti posebno pozornost pripravi kvalitetnih slikovnih in besednih prikazov tako preteklih kot tudi sodobnih značilnosti slovenskega izseljenstva. Samo kvalitetno izbrani tako slikovni, kot besedni prikazi bodo lahko vplivali na kvaliteto posredovanega in na koncu tudi usvojenega znanja s področja slovenskega izseljenstva.

4. Oblikovanje spletne strani projekta

Spletna stran projekta: <https://isim.zrc-sazu.si/sl/programi-in-projekti/dejanska-in-potrebna-prisotnost-tematika-slovenskega-izseljenstva-v-ucnih#v>

julij, avgust 2018	Načrtovanje raziskave med učenci in učitelji OŠ in SŠ v RS, ter poglobljenih intervjujev z izbranimi odločevalci na pomembnejših institucijah; priprava in izdelava spletne ankete
1. Načrtovanje raziskave, priprava in izdelava spletne ankete Med najbolj znane in obenem tudi pogoste tehnike zbiranja podatkov sodi anketa. V našem primeru smo se odločili, da bomo anketno delo izvajali na terenu, odgovore anketirancev zapisovali na anketne vprašalnike ter njihove odgovore takoj prenesli v spletni program 1ka.si (povezava do spletne ankete je bila aktivna na naslovu: https://www.1ka.si/a/185339) V okviru naše raziskave smo najprej opredelili raziskovalni problem. Primarni namen raziskave je bil ugotoviti obstoječe poznavanje, razumevanje in zanimanje anketiranih za tematike slovenskega izseljenstva. V ta namen smo sestavili anketni vprašalnik, ki je bil razdeljen na tri vsebinske sklope. Sklop A se je nanašal na že usvojena znanja anketiranca o slovenskem izseljenstvu, sklop B vprašanja, pri katerih nas je zanimal odnos anketiranca do tematik slovenskega izseljenstva, sklop C pa je vseboval demografska vprašanja o anketirancu. Na ta način smo dobili celostni vpogled v znanja, ki jih imajo anketiranci o tematiki slovenskega izseljenstva ter njihov odnos in zanimanje za tematike slovenskega izseljenstva. 2. Načrtovanje poglobljenih intervjujev z izbranimi odločevalci na pomembnejših institucijah V mesecu juliju in avgustu smo načrtovali izvedbo poglobljenih intervjujev z odločevalci na pomembnejših institucijah in odgovornimi osebami v procesu načrtovanja in spreminjanja učnih načrtov, učbenikov in učnih gradiv.	

september, oktober, november, december 2018	Izpeljava raziskave med učenci in učitelji OŠ in SŠ v RS ter izvedba intervjujev; analiza zbranega gradiva
1. Izpeljava raziskave V raziskavo »<i>Slovensko izseljenstvo in diaspora v procesu geografskega izobraževanja</i>« smo povabili 738 anketirancev iz različnih starostnih skupin in različnih statističnih regij Slovenije. Sedemindvajset anketirancev je prenehalo odgovarjati na vprašanja pred zaključkom ankete, 711 anket je bilo izpolnjenih v celoti, pri čemer pa ni nujno, da so anketiranci odgovorili na vsa zastavljena vprašanja. Posledično se število anket, vključenih v analizo, razlikuje od odgovora do odgovora. Anketiranje je potekalo od 12. 10. 2018 do 10. 12. 2018. V raziskavi je sodelovalo 43 % moških in 55 % žensk. Izmed vseh anketiranih jih je bilo 40 % v starostni kategoriji do 20 let, 23 % v starostni kategoriji 21-40 let, 20,5 % v starostni kategoriji 41-60 let in 15 % nad 61 let. 14,8 % anketiranih je imelo doseženo osnovnošolsko izobrazbo, 58,7 % poklicno ali 4-letno srednjo šolo, 11,8 % višjo ali visokošolsko izobrazbo (1. stopnja po bolonjskem programu), 9,6 % univerzitetno (2. stopnja po bolonjskem programu), 1,7 % specializacijo ali magisterij znanosti, 0,8 % pa doktorat. Največ anketirancev (31,2 %) je iz Osrednjeslovenske statistične regije, 16,6 % iz Gorenjske, 13,9 % iz Savinjske, 11,5 % iz Goriške, 7,9 % iz Jugovzhodne Slovenije, 5,7 % iz Notranjsko-kraške, 2,8 % iz Spodnjeposavske, 1,8 % iz Pomurske, 2,4 % iz Podravske, 1,5 % iz Koroške in 1,9 % iz Zasavske ter 1,2 % iz Obalno-kraške statistične regije. Raziskava je pokazala, da anketiranci slabše poznajo vzroke za migracije in terminologijo, vezano na migracijske procese in neposredno na vsebino slovenskega izseljenstva. Z ozirom na to, da smo z analizo učil ugotovili, da se v njih pojavljajo pojmi, vezani na izseljenstvo oziroma migracije (npr. zamejec, zdomec, manjšina), ugotavljamo, da učenci teh pojmov očitno ne usvojijo, ponotranjijo. Poleg tega je raziskava pokazala, da na poznavanje in razumevanje vpliva dosežena stopnja formalne izobrazbe. To se je izrazito pokazalo pri poznavanju nekaterih pojmov (npr. zamejec, diaspora). Nadalje je raziskava pokazala, da anketiranci slabše poznajo vsebine slovenskega izseljenstva in diaspore, za kar lahko vzroke iščemo predvsem v spregledanosti teh vsebin v učnih načrtih in učilih tekom formalnega izobraževanja. Raziskava je tudi pokazala, da je stopnja zanimanja za tematiko slovenskega izseljenstva visoka. Zanimanje za tematiko slovenskega izseljenstva je izrazilo 30 % anketirancev, delno zanimanje pa 43%. 36 % anketirancev se strinja, da bi morali v šolah in na	

visokošolskih ustanovah temam o slovenskem izseljenstvu nameniti več časa, delno se s tem strinja 28 % anketiranih, kar bi vsekakor veljalo upoštevati pri naslednji prenovi učnih načrtov in te vsebine formalno vključiti v kurikularne dokumente.

Raziskava je pokazala zanimiv podatek, da je 56 % anketirancev že razmišljalo o selitvi iz Slovenije, od tega je največji delež aktivnega prebivalstva, v starosti med 21 in 40 let (66,1 %) in med mladimi, v starosti do 20 let (65,1 %).

Podrobnejše rezultate in analizo anketnega dela prilagamo v Prilogi 1 tega poročila.

2. Izvedba intervjujev

Intervjuje in razgovore smo izpeljali med predstavniki Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, uredniki in avtorji šolskih učbenikov, učitelji, zaposlenimi na visokošolskih inštitucijah, ki se ukvarjajo z izobraževanjem bodočih učiteljev na različnih nivojih vzgoje in izobraževanja ter znanstvenimi raziskovalci tematike slovenskega izseljenstva.

Glavni poudarki opravljenih intervjujev so:

- Po mnenju učiteljev tematika slovenskega izseljenstva trenutno ni v zadostni meri vključena v formalni vzgojno-izobraževalni okvir (učne načrte, učbenike). Zato je obravnava te tematike odvisna predvsem od učitelja. Nekateri učitelji te tematike samoiniciativno vključujejo v pouk, kljub temu, da z operativnimi cilji učnega načrta niso opredeljene. Smatrajo, da je obravnava teh vsebin pri pouku različnih predmetov potrebna. Po mnenju učiteljev bi tematika slovenskega izseljenstva sodila v manjši meri med obvezne predmete, v večjem obsegu pa med izbirne predmete. V sklopu poučevanja o slovenskem izseljenstvu bi po mnenju učiteljev pri pouku vežalo izpostavljati predvsem razloge izseljevanja, izseljenske tokove, območja izselitve, vpliv selitev na posameznika, skupino. Učitelji znanje o slovenskem izseljenstvu pridobivajo zlasti samoiniciativno s prebiranjem strokovne literature ali preko lastnih, družinskih izkušenj.
- Po mnenju visokošolskih inštitucij, ki se ukvarjajo z izobraževanjem bodočih učiteljev tematika slovenskega izseljenstva v učnem načrtu za geografijo v OŠ ni eksplicitno zastopana. Prepuščena je realizaciji posameznih učiteljev, ki pa se pogosto naslanjajo na vsebine izbranih učbenikov. Težava je, da zlasti ti kreirajo pouk geografije – bolj kot sam učni načrt. Nekateri, zlasti splošni cilji, ki imajo državljansko komponento, lahko pokrijejo tudi področje izseljenstva, vendar le-to ni eksplicitno izraženo in zato obstaja možnost nerealizacije. S preformulacijo ali dopolnitvijo obstoječih splošneje izraženih ciljev, bi lahko slovensko izseljenstvo brez večje dodatne vsebinsko-količinske obremenitve vključili v UN. V okviru gimnazijskega učnega načrta je vključenost tematike izseljenstva nekoliko bolj

izrazita in tako verjetno zadostna. Posredna navezava na izseljenske tematike je možna oz. zajeta v okviru razvijanja splošnih vzgojnih ciljev in državljskih kompetenc. V okviru obče geografije in regionalne geografije sveta je možna navezava na slovensko izseljenstvo v okviru ciljev, ki izpostavljajo selitve. V vseh dosedanjih navedenih primerih navedba slovenskega izseljenstva ni eksplicitna in je torej prepuščena učitelju/učbeniku. Tematika slovenskega izseljenstva je eksplicitno zavedena v operativnih ciljih regionalne geografije Slovenije v okviru obravnave prebivalstva. Zagotovo bi se lahko nekateri cilji regionalne geografije sveta vsebinsko bolj eksplicitno navezali na slovensko izseljenstvo. V učnih načrtih za splošno strokovno in poklicno izobraževanje tematika slovenskega izseljenstva ni eksplicitno zavedena. Tovrstna navedba bi bila možna in smiselna v tematskih sklopih Slovenija v Evropi in svetu ter Sodobni svet. Glede vključenosti tematike slovenskega izseljenstva v učbenikih prevladuje mnenje, da je v nekaterih osnovnošolskih učbenikih tematika slovenskega izseljenstva zastopana kot dodatna tematika v okviru zanimivosti – predvsem to velja za učbenike za pouk geografije za deveti razred (gre za kratke, zelo splošne informacije). V gimnazijskih učbenikih za regionalno geografijo Slovenije je tematika bolje zastopana, v učbenikih za regionalno geografijo sveta pa ponekod kot dodatna informacija/zanimivost. V učbenikih obče geografije večinoma ni tovrstnih informacij. Učbeniki so lahko odprtejši od učnega načrta, zato bi bila lahko tematika slovenskega izseljenstva bolj zastopana. Z vidika razvijanja razumevanja sodobnega sveta, državljskih kompetenc, medosebnih odnosov in nenazadnje lastnega življenja in lastnih življenjskih odločitev bi bila vključitev tematik o slovenskem izseljenstvu v vzgojo in izobraževanje zelo bogata z vidika kognitivnega znanja, kot z vidika vrednostnega sistema oz. vzgoje za življenje. Prav tako ima izrazito prostorsko konotacijo, zato je vsebina, ki je izredno primerna za vključitev v pouk geografije na vseh nivojih šolanja. Potrebno bi jo bilo umestiti v obvezne vsebine in bi jo lahko opredelili kot didaktično zelo zaželeno, lahko tudi nujno. Vsekakor ima večji vzgojno-izobraževalni potencial kot marsikatera druga vsebina, ki je že evidentno zajeta v učnih načrtih različnih izobraževalnih nivojev. Glede vključitve vsebin slovenskega izseljenstva v vzgojno-izobraževalni sistem prevladuje mnenje, da bi na osnovnošolskem nivoju učenci razvijali zavedanje, da obstajajo slovenski izseljenci, poznali glavne razloge za izseljevanje, locirali vsaj tri najštevilčnejša območja izseljencev, na primeru prepoznali kakšno prednost in slabost bivanja v multikulturnih okoljih. Na nivoju srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja bi dijaki razvijali znanja in veščine enako kot je omenjeno za osnovno šolo, a z okrepitvijo vzročno-posledičnih/kompleksnih povezav z gospodarstvom, državljskimi kompetencami ter dimenzijo osebnega odločanja. Na nivoju gimnazijskega izobraževanja pa bi sledila nadgradnja osnovnošolskega in strokovno-poklicnega v smislu količine in poglobitve (poznavanje konkretnih primerov izseljenskih skupnosti, raziskovanje konkretnih

primerov, preglednejša prostorska razporeditev, razumevanje časovno-gospodarske dimenzije kot kompleksnega vzroka izseljevanja).

- Po mnenju avtorjev učbenikov je izpostavljeno, da je vsebina slovenskega izseljenstva in migracij zagotovo ena od pomembnih tematik, ki jih velja ob prenovi učbenikov vključiti v vsebino učbenikov. Pri prenovi učbenika so priporočilo o migracijah v eni izmed založb upoštevali in vsebino vključili kot posebno poglavje. Pri prenovi naslednjih učbenikov (regionalna geografija) bodo tudi upoštevali priporočilo in informacije o slovenskem izseljenstvu vključili v vsebino učbenika.
- S predstavnico Ministrstva za izobraževanje, šport in znanost smo se pogovarjali o postopkih oblikovanja in sprejemanja posameznih učnih načrtov, o pripravi nove Bele knjige in spremembi Zakona o osnovni šoli. Strinjala se je s priporočilom o dopolnitvi 8. člena, ki določa, da se pouk slovenskega jezika in kulture izvaja za otroke slovenskih izseljencev in zdomcev v državah, kjer prebivajo in za otroke, ki prebivajo v Republiki Sloveniji in katerih materni jezik ni slovenski jezik. Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo v evropskih državah organizira in financira dopolnilni pouk slovenščine, ki je namenjen Slovincem in njihovim potomcem. Pouk slovenščine poteka tudi v čezoceanskih državah, v Argentini, Braziliji, ZDA, Kanadi, Avstraliji in v Egiptu, ki ga izvajajo ga v sobotnih ali nedeljskih šolah, v okviru srednješolskih tečajev in tečajev za odrasle, v zadnjih letih tudi preko spleta. Kljub temu ugotavljamo, da imajo slovenski izseljenci povratniki primanjkljaje v znanju slovenščine in bi potrebovali dopolnilno izobraževanje, ki pa jim po trenutnem Zakonu o osnovni šoli ne pripada.
- Znanstvena raziskovalka, soavtorica in urednica glavnega literarnozgodovinskega pregleda Slovenska izseljenska književnost 1–3 (Ljubljana, 1999), avtorica prispevkov na temo vključenosti slovenskih izseljenskih, migrantskih in manjšinskih vsebin je v pogovoru nanizala nekaj predlogov za vključitev književnosti slovenskih izseljencev v sezname obveznih in prostoizbirnih besedil¹ ter predlagala nekaj možnosti za vključitev vsebin slovenskega izseljenstva, brez da bi spreminjali učne načrte in učbenike (npr. medpredmetno povezovanje, okrogle mize, literarni natečaji).

¹ Njen izbor smo vključili med priporočila.

NAMESTO ZAKLJUČKA – PRIPOROČILA

Vključenost tematike slovenskega izseljenstva v slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu bi bilo mogoče uresničiti na več načinov:

A) DOPOLNITEV UČNIH NAČRTOV

- Glede na opravljeno analizo učnega načrta za predmet **DRUŽBA** predlagamo, da se ob prenovi učnega načrta nekoliko preoblikuje obstoječi operativni učni cilj. Učni cilj bi veljalo nekoliko preoblikovati, da ne bi zajemal zgolj poznavanje dejstev, pač pa da bi učenci poznali, razloge izseljevanja, položaj in življenje slovenskih izseljencev ter njihovih potomcev v svetu. Na ta način preprečimo usvajanje zgolj faktografskih dejstev o slovenskem izseljenstvu in omogočimo celovitejšo obravnavo te tematike.
- Glede na opravljeno analizo učnih načrtov za predmet **GEOGRAFIJA** predlagamo, da se ob naslednji prenovi učnih načrtov za geografijo umesti operativni učni cilj: »Učenci pojasnijo, razumejo in vrednotijo razloge in posledice izseljevanja slovenskega prebivalstva skozi različna obdobja in znajo te razloge in posledice navezati tudi na sodobne migracijske procese«. Zaradi vsebine učnih načrtov za geografijo bi zapisani operativni učni cilj umestili v pouk geografije v 9. razredu osnovne šole, ko se pri pouku geografije obravnava Slovenija ter v 1. letnik gimnazijskega izobraževanja, kjer se v sklopu obče geografije obravnava tudi družbena geografija in je tematika slovenskega izseljenstva že predvidena z obstoječim učnim načrtom. Na osnovnošolskem nivoju naj učenci razvijajo zavedanje, da obstajajo slovenski izseljenci, poznajo glavne razloge za izseljevanje, locirajo vsaj tri najštevilčnejša območja izseljencev, na primeru prepoznajo kakšno prednost in slabost bivanja v multikulturnih okoljih. Na nivoju srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja naj dijaki razvijajo znanja in veščine enako kot je omenjeno za osnovno šolo, a z okrepitvijo vzročno-posledičnih/kompleksnih povezav z gospodarstvom, državljskimi kompetencami ter dimenzijo osebnega odločanja. Na nivoju gimnazijskega izobraževanja pa naj sledi nadgradnja osnovnošolskega in strokovno-poklicnega v smislu količine in poglobitve (poznavanje konkretnih primerov izseljenskih skupnosti, raziskovanje konkretnih primerov, preglednejša prostorska razporeditev, razumevanje časovno-gospodarske dimenzije kot kompleksnega vzroka izseljevanja).
- Glede na opravljeno analizo učnih načrtov za predmet **ZGODOVINA** in izsledkov intervjujev predlagamo, da pri prenovi učnih načrtov zaradi sodobnih migracijskih procesov dosedanja izbirna učna tema »Migracije« postane obvezna.
- V učni načrt za predmet **DRŽAVLJANSKA IN DOMOVINSKA VZGOJA TER ETIKA** bi veljalo umestiti področje migracij, saj se povezuje s področjem človekovih pravic,

domovine, države in identitete, ki so temeljna vsebinska področja predmeta. Poleg tega se področje migracij in s tem slovenskega izseljenstva navezuje na naslovno tematiko predmeta državljanska in domovinska vzgoja ter etika.

- Na podlagi opravljenih analiz učnega načrta lahko podamo nekaj predlogov za dopolnitev oziroma spremembo učnega načrta za **SOCIOLOGIJO**. Glede na vsebinska področja (Identiteta in kultura, Družbene različnosti in neenakosti, Izzivi sodobnega sveta) bi bilo potrebno migracijam najti ustrezno mesto v učnem načrtu. Ob vključitvi migracijskih tematik bi bilo potrebno na primerih obravnavati tudi področje slovenskega izseljenstva in diaspore, ki se navezujejo na trenutna vsebinska področja predmeta (identiteta, kultura, družbene različnosti in neenakosti, izzivi sodobnega sveta).
- Predlagamo, da se v učne načrte in kataloge znanj za pouk književnosti pri predmetu **SLOVENŠČINA** med predlagana in prostoizbirna književna besedila umesti izseljenške avtorje. Naj navedemo le nekaj predlogov avtorjev za vključitev njihovih izbranih del med obvezna besedila: Evropa (in povratniki): Ifigenija Simonovič, Lev Detela, Milena Merlak Detela, Avstralija (in povratniki): Bert Pribac, Jože Žohar, Pavla Gruden, Peter Košak, Japonska: Vladimir Kos, ZDA (in povratniki): Milena Šoukal, Karel Mauser, Anna Praček Krasna, Kanada: Ted Kramolc, Argentina (in povratniki): Zorko Simčič, Ruda Jurčec. Rezultati analize so pokazali, da v okviru avtorjev svetovne književnosti, ki jo spoznavajo slovenski srednješolci, ni književnosti slovenskih izseljencev in njihovih potomcev v tujih jezikih, pa bi vsekakor morala biti. Med tovrstna besedila slovenskih izseljencev in njihovih potomcev sodijo najboljša dela Louisa Adamiča, Franka Mlakarja (On, oče), Vlady Kociancich in Alejandre Laurencich. Podajamo nekaj predlogov za vključitev avtorjev in njihovih del v sezname prostoizbirnih besedil: vse antologije književnosti slovenskih izseljencev, izbrana pesniška, prozna ali dramska besedila naslednjih avtorjev: ZDA (in povratniki): Ivan Molek, Janko N. Rogelj, Etbin Kristan, Frank Bükvič, Evropa (in povratniki): Vladimir Truhlar, Rafko Vodeb, Brina Svit, Maruša Krese, Argentina: Tine Debeljak, France Papež, Vinko Rode, mladinski pisatelj Mirko Kunčič; potomci izseljencev: Tone Rode, Andrej Rot.

B) DOPOLNITVE IN POSODOBITEV VSEBIN V UČBENIKIH

Glede na opravljeno analizo učbenikov predlagamo, da se na založniške hiše pošlje dopis v razmislek o vključitvi vsebin tematik slovenskega izseljenstva v učbenike, delovne zvezke, samostojne delovne zvezke in berila. Kot izhodišče za vključitev so lahko rezultati raziskovalnega dela, ki so prikazani v tem poročilu.

C) MEDPREDMETNO POVEZOVANJE – RAZISKOVALNO PROJEKTNO DELO

V vseh učnih načrtih je izpostavljeno, da je treba vsebine različnih šolskih predmetov povezovati med seboj. Učitelji naj bi tako pri izvajanju učnega procesa skrbeli za medpredmetno povezovanje. Menimo, da je tematika slovenskega izseljenstva izrazito

interdisciplinarna, medpredmetna, da jo je mogoče vključiti sočasno kot učno temo pri več šolskih predmetih (kar smo nakazali že pri rezultatih analiz učnih načrtov). Kot nadgradnjo formalnega pouka predlagamo, da se na nivoju osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja, pod mentorstvom učiteljev izvede medpredmetne projekte. Učenci osnovnih in srednjih šol bi lahko izvedli medpredmetne projekte na temo slovenskega izseljenstva, v katerih bi v sodelovanju z več mentorji – učitelji zadevnih predmetov (slovenščine, angleščine in drugih tujih jezikov, zgodovine, geografije, domovinske in državljanske kulture in etike, sociologije) – pripravili zaključno predstavitev projektnega rezultata. Pri tujih jezikih bi lahko predstavili književno delo slovenskih izseljencev in njihovih potomcev v tujih jezikih, njihovo dvojezično časopisje ali tisto, ki danes izhaja le še v jezikih potomcev slovenskih izseljencev, njihove spletne portale ter tamkajšnjo tematiko. Učenci bi v takšne medpredmetne projekte lahko vključili morebitno lastno priseljenko ali izseljensko izkušnjo, izkušnjo svojih sorodnikov ali znancev, kar bi prispevalo k večji motiviranosti sodelujočih in boljšemu medsebojnemu poznavanju in razumevanju učencev. Takšni projekti bi spodbujali in krepili tudi povezovanje med učitelji. Zaradi večje teže tovrstnega projektnega dela predlagamo Uradu vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, da (vsako leto) pripravi poziv na natečaj za osnovne in srednješolske projekte (podoben natečaj kot za dosedanja diplomska, magistrska in doktorska dela; le v prilagojeni obliki za osnovnošolce in srednješolce). S tem bi k raziskovanju tematike slovenskega izseljenstva pritegnili tako šolajoče kot njihove mentorje.

D) MEDPREDMETNO POVEZOVANJE – OKROGLE MIZE

Okroglo mizo bi lahko organizirali učenci tretjega triletja posamezne osnovne šole oz. dijaki posamezne gimnazije/srednje šole. Sodelujoči bi kot iztočnice na kratko predstavili uvodne teme, ki bi jih pripravili bodisi individualno bodisi po skupinah. Teme bi bile (lahko) medpredmetne, torej bi lahko segale na področja geografije, zgodovine, slovenščine, angleščine, španščine, nemščine, francoščine in drugih tujih jezikov, domovinske in državljanske kulture in etike, sociologije, vse pa bi obravnavale različne vidike slovenskega izseljenstva. Učenci bi tudi v te diskusije (primerjalno ali kot osrednjo temo okrogle mize) vključili morebitno lastno priseljenko izkušnjo ali izseljensko izkušnjo svojih sorodnikov ali znancev. Na okroglo mizo bi lahko povabili učenca/dijaka šole, znanca, prijatelja z migracijsko izkušnjo, ki bi svojo izkušnjo navezal na obravnavano tematiko. Moderatorji bi vsebino okrogle mize poskušali dodatno aktualizirati s tem, da bi ugotovitve o slovenskih izseljencih in beguncih deloma preusmerili k primerjavi s tematiko aktualnih migracij v Evropo, s čimer bi razvijali in krepili razumevanje in empatijo do najbolj ranljivih. Tovrstno delo bi se lahko organiziralo v okviru projektnih ali kulturnih dni na šoli.

E) LITERARNO-LIKOVNI NATEČAJI

Po vzoru izjemno uspešnega projekta ob 120-letnici rojstva Louisa Adamiča Iz mnogih dežel (2017–2018) bi lahko organizirali osnovnošolski likovno-literarni natečaj zgodbic, risbic in otroških asociacij oz. otroških definicij novih izrazov, povezanih z izbranimi deli najboljših otroških in mladinskih izseljenskih avtorjev. V natečaj bi bili vključeni tudi slovenski učenci iz zamejstva in učenci tečajev slovenskega jezika in kulture iz izseljenstva, rezultati pa prikazani na (potujoči) razstavi risbic in iskrivih asociacij, povezanih z omenjenimi deli in s pridobljenimi novimi izrazi.

F) STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE UČITELJEV

Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu bi lahko v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo organiziral strokovna izpopolnjevanja za učitelje – v obliki predmetnih strokovnih srečanj. Na strokovnih izpopolnjevanjih bi bilo nujno potrebno predstaviti najsodobnejša izhodišča slovenskega izseljenstva, prav tako pa v obliki delavnic predlagati prenos strokovnih izhodišč v prakso (v okviru strokovne konference in strokovnega izpopolnjevanja učiteljev smo v septembru 2018 izvedli primer takšnega izobraževanja za učitelje, kjer smo za implementacijo v razred prikazali namizno didaktično igro Prečkanje meja, ki je bila med učitelji zelo dobro sprejeta. Učiteljem je na tovrstnih izpopolnjevanjih potrebno pokazati tudi načine in možnosti za raziskovalno delo učencev, saj lahko na podlagi tega na šoli organizirajo tudi krožek oziroma vsebine za nadarjene učence. Tak primer se je na podlagi našega širjenja možnosti izvedbe v šolskem letu 2017/2018 izvajal na eni izmed osnovnih šol).

G) POVEZOVANJE UČENCEV IZ SLOVENIJE IN UČENCEV IZ IZSELJENSTVA

Vsako leto v Sloveniji letujejo skupine učencev iz izseljenstva, največkrat gre za skupine učencev, ki se tovrstnih letovanj v Sloveniji udeležijo v okviru šol slovenskega jezika. Sami smo obiskali eno izmed takšnih šol v Clevelandu (marec 2019), kjer so bili nad našim predlogom povezovanja med slovenskimi učenci in učenci iz izseljenstva navdušeni. Tekom šolskega leta bi se lahko učenci med seboj povezali v okviru različnih dejavnosti (učenje slovenščine – učenje angleščine; spoznavanje življenja otrok slovenskih izseljencev – spoznavanje življenja otrok v Sloveniji; spoznavanje ameriške kulture – spoznavanje slovenske kulture ipd), lahko v okviru različnih predmetov (tuj jezik, geografija, slovenščina ipd). Obenem pa bi lahko v času letovanja otrok slovenskih izseljencev svoje nove prijatelje tudi v živo spoznali in z njimi preživeli dan ali nekaj dni. V ta namen se med obema skupinama učencev vzpostavi povezava, ki je obojestransko koristna, učenci iz Slovenije se na podlagi življenjske izkušnje veliko naučijo o slovenskem izseljenstvu in svoje znanje širijo tudi med druge.

H) POVEZOVANJE SLOVENSКИH DIJAKOV S SLOVENSКИMI IZSELJENSKIMI SKUPNOSTMI IN OBRATNO

Povezovanje je mišljeno predvsem v smeri počitniškega letovanja posameznikov. Na podlagi lastnih osebnih izkušenj s tega področja smatramo, da je tovrstno povezovanje velikega pomena za razumevanje celovitosti slovenskega izseljenstva na nekem območju, obenem pa priložnost, da se posameznik v nadaljevanju usmeri v znanstveno raziskovanje te tematike. Na nivoju srednješolskega izobraževanja na eni izmed ljubljanskih srednjih šol že več kot dvajset let skrbijo za povezovanje slovenskih dijakov in slovenskih izseljenskih skupnosti v Clevelandu – s tega naslova je v Clevelandu v preteklih 20. letih slovensko izseljensko skupnost spoznavalo že več kot 60 dijakov. Tovrstno »mreženje« je zagotovo pomembno tudi za ozaveščanje in spoznavanje slovenske izseljenske skupnosti med mladimi.

I) SPREMEMBA ZAKONA

Predlagamo spremembo 8. člena Zakona o osnovni šoli (ZOs), ki je vezano na dopolnilno izobraževanje učencev. Ta določa, da se organizira pouk slovenskega jezika in kulture za otroke slovenskih izseljencev in zdomcev v državah, kjer prebivajo in za otroke, ki prebivajo v Republiki Sloveniji in katerih materni jezik ni slovenski jezik. Ob tem pa se v 8. členu pozablja na izseljence povratnike, ki imajo kljub temu, da je slovenski jezik njihov materni jezik, določene primanjkljaje, zaradi česar bi potrebovali dopolnilno izobraževanje, a jim ta po obstoječem Zakonu o osnovni šoli ne pripada.

Priloge

Priloga 1: Analiza ankete

1. Splošne značilnosti anketirancev

Izpolnjenih je bilo 738 anket. V 27 primerih so anketiranci prenehali odgovarjati na vprašanja pred zaključkom ankete. 711 anket je bilo izpolnjenih v celoti, pri čemer pa ni nujno, da so anketiranci odgovorili na vsa zastavljena vprašanja. Posledično se število anket, vključenih v analizo, razlikuje od odgovora do odgovora.

Spolna sestava anketirancev je bila dokaj uravnotežena (Preglednica 1). Ženske so bile zastopane v nekoliko večjem številu kot moški. Glede na starost smo anketirance razdelili v štiri starostne skupine (Preglednica 2). Nadpovprečno so bili zastopani mladi (do 20 let), saj so predstavljali dve petini vseh anketirancev, ostale skupine so bile zastopane relativno enakomerno. Z vidika izobrazbe močno prevladujejo tisti z zaključeno poklicno ali srednjo šolo, tretjina anketirancev ima višjo ali visoko izobrazbo, ostali anketiranci imajo končano osnovno šolo (Tabela 3b). Regionalno gledano močno prevladujejo anketiranci iz Osrednjeslovenske regije, sledijo tisti iz Gorenjske, Savinjske in Goriške. Podpovprečno zastopane so Podravska, Pomurska, Koroška in Obalno-kraška regija.

Preglednica 1: Spolna sestava anketirancev (N=722).

spol	N	(%)
moški	311	43,1
ženski	399	55,3
skupaj (veljavne)	710	98,3

Preglednica 2: Starostna sestava anketirancev (N=722).

starost	N	(%)
do 20 let	289	40,0
21 - 40 let	166	23,0
41 - 60 let	148	20,5
61 let ali več	107	14,8
skupaj (veljavne)	710	98,3

Preglednica 3a: Izobrazbena struktura anketirancev (N=722).

izobrazba	N	(%)
osnovna šola	107	14,8
poklicna ali 4-letna srednja šola	424	58,7
višja ali visokošolska (1. bolonjska stopnja)	85	11,8
univerzitetna (2. bolonjska stopnja)	69	9,6
specializacija ali magisterij znanosti	12	1,7
doktorat	6	0,8
skupaj (veljavne)	703	97,4

Preglednica 3b: Izobrazbena struktura anketirancev (združene kategorije) (N=722).

izobrazba	N	(%)
osnovna šola	107	14,8
poklicna ali 4-letna srednja šola	424	58,7
višja ali visokošolska	172	23,8
skupaj (veljavne)	703	97,4

Preglednica 4: Statistična regija v kateri biva anketiranec (N=722).

lokacija	število anket	vse (%)
Osrednjeslovenska	225	31,2
Gorenjska	120	16,6
Savinjska	100	13,9
Goriška	83	11,5
Jugovzhodna Slovenija	57	7,9
Notranjsko-kraška	41	5,7
Spodnjeposavska	20	2,8
Podravska	17	2,4
Zasavska	14	1,9
Pomurska	13	1,8
Koroška	11	1,5
Obalno-kraška	9	1,2
skupaj (veljavne)	710	98,3

2. Analiza vprašanja »Prosim, da naštejete in pojasnite 3 skupine vzrokov za selitev.«

Vsak anketiranec je lahko navedel tri vzroke za selitev, vsak vzrok pa je lahko dodatno pojasnil. Z vidika interpretacije rezultatov velja izpostaviti nekaj ključnih problemov, s katerimi smo se soočili pri analizi odgovorov.

- Nekateri odgovori so nejasni in jih lahko interpretiramo na različne načine. Posledično je pri posameznih odgovorih lahko prišlo do napačne kategorizacije.
- Nekateri navedeni vzroki so nejasni, zato jih je nemogoče kategorizirati brez dodatnega pojasnila (primer: 1870 pod Avstrijo, domovinski, Ni jim všeč, prihodnost, sistem, itd...). V takšnih primerih je kategorija določena izključno na podlagi pojasnila.
- Nekatere vzroke je možno interpretirati na različne načine oz. jih je možno uvrstiti v različne kategorije. V takšnih primerih je kategorizacija odvisna od pojasnila. V kolikor pojasnila ni oz. je nejasno, je določitev kategorije narejena na podlagi podobnih primerov.
- V primerih, da se vzrok in pojasnilo med seboj izključujeta, je kategorija določena na podlagi vzroka brez upoštevanja pojasnila.

Kategorizacija odgovorov je potekala v več korakih. V prvem koraku so bili oblikovno podobni odgovori, zapisani na enak način (primer: vnose avantura, Avanture, avanturistični, avanturistični vzroki smo poenotili v zapis Avantura). Na ta način smo dobili 138 različnih odgovorov, med katerimi so bili najpogostejši: vojna, politični vzroki, ekonomski vzroki ter služba.

V drugem koraku smo posamezne odgovore vsebinsko združili v 7 krovnih kategorij (Preglednica 5). Najpogosteje zastopane kategorije smo v tretjem koraku razdelili v več podkategorij. Posledično smo dobili 13 podkategorij.

1. **Gospodarski vzroki:** sem sodijo vsi odgovori, povezani z gospodarstvom, gospodarskimi razmerami v izvorni ali ciljni državi, zaposlovanjem ter materialnimi dobrinami. Kategorijo smo naprej razdelili na 2 podkategoriji:
 - a. **Gospodarski - dohodek in druge finančne ugodnosti:** v podkategorijo so uvrščeni odgovori, kjer je izpostavljena želja po večjem zaslužku, boljšemu standardu oz. boljših materialnih razmerah;
 - b. **Gospodarski - zaposlitev, kariera:** v podkategorijo so uvrščeni odgovori, kjer je izpostavljena zaposlitev ter karierni razvoj, brez izpostavljanja različnih finančnih ugodnosti.
2. **Politični vzroki:** sem sodijo vsi odgovori, ki so povezani s političnimi razmerami v izvorni ali ciljni državi. Kategorija je razdeljena na tri podkategorije:
 - a. **Politični - vojna, nasilje, varnost, preganjanje, diskriminacija:** vključuje odgovore, ki izpostavljajo prisilne selitve zaradi spopadov, nasilja in preganjanja;
 - b. **Politični - nestrinjanje z režimom:** vključujejo odgovore, ki izpostavljajo nestrinjanje z režimom v domači državi oz. željo po življenju v državi z drugačno politično ureditvijo;
 - c. **Politični – ostalo:** vključuje odgovore, ki jih ni možno uvrstiti v nobeno od prej naštetih podkategorij.
3. **Osebni vzroki:** združuje odgovore, ki izpostavljajo osebne razloge za selitev:
 - a. **Osebni - družina, partner:** selitev zaradi družine ali partnerja oz. osamosvajanja (poroke, ločitve, skupno življenje, selitev partnerja/zakonca, združevanje družin, osamosvajanje otrok);
 - b. **Osebni – izobraževanje:** selitve zaradi šolanja oz. izobraževanja;
 - c. **Osebni - doživetje, izziv, širitev obzorij:** selitve zaradi želje po novih doživetjih, širjenju obzorij, spoznavanju novih ljudi in okolij;
4. **Boljše življenje oz. kombinirani vzroki:** posebno kategorijo predstavljajo odgovori, ki navajajo boljše življenje kot vzrok za selitev, pri čemer iz odgovora ni razvidno, ali se boljše življenje nanaša na boljše materialne, bivanjske, politične ali okoljske razmere;
5. **Okoljski vzroki:** kategorija združuje vzroke, ki so povezani z naravnimi dejavniki. V to kategorijo sodijo selitve zaradi naravnih nesreč ter selitve povezane z željo po življenju v drugačnem naravnem okolju (najpogosteje se izpostavlja ugodnejše podnebje ali vreme).
6. **Bivanjsko/lokacijski vzroki:** v to kategorijo sodijo odgovori, pri katerih je v ospredju želja po izboljšanju bivanjskih razmer oz. spremembi lokacije (boljša lokacija, boljše bivališče, večje stanovanje, lepše okolje, manj onesnaženo okolje, življenje v mestu ...).
7. **Drugi vzroki:** v to kategorijo sodi manjše število odgovorov, ki jih ni možno uvrstiti v ostale kategorije.

Preglednica 5: Število odgovorov po posameznih krovnih kategorijah (N=739).

Kategorija	N	(%)
gospodarski	701	31,7
gospodarski - dohodek in druge finančne ugodnosti	361	16,3
gospodarski - zaposlitev, kariera	340	15,4

politični	695	31,4
<i>politični - vojna, nasilje, varnost, preganjanje, diskriminacija</i>	558	25,2
<i>politični - nestrinjanje z režimom</i>	126	5,7
<i>politični – ostalo</i>	11	0,5
osebni	392	17,7
<i>osebni - družina, partner</i>	238	10,7
<i>osebni – izobraževanje</i>	111	5,0
<i>osebni - doživetje, izziv, širitev obzorij</i>	43	1,9
boljše življenje	148	6,7
okoljski	105	4,7
bivanjski	61	2,8
drugo	20	0,9
skupaj (veljavne)	2122	95,8

Anketiranci kot vzrok za selitev najpogosteje izpostavljajo gospodarske in politične razloge. Večkrat so izpostavljeni tudi osebni razlogi, medtem ko so ostale kategorije redkeje zastopane. Med gospodarskimi vzroki se najpogosteje izpostavlja želja po izboljšanju gmotnega položaja, ter želja po zaposlitvi in gradnji kariere. Med političnimi razlogi so posebej izpostavljene selitve zaradi vojn, nasilja oz. preganjanja, kamor lahko uvrstimo tudi preganjanje na podlagi vere. Nestrinjanje z režimom oz. želja po življenju v državi z drugačno politično ureditvijo predstavlja drug največkrat omenjen politični razlog za selitve. Osebni vzroki so tretji najpogosteje navedeni vzroki za selitev. Posebno izpostavljene so selitve zaradi poroke, družine oziroma partnerja ter selitve zaradi izobraževanja.

Podrobnejša analiza je pokazala, da spol anketiranca bistveno ne vpliva na odgovore (Preglednica 6). Do večjih razlik prihaja le pri kategoriji osebni vzroki, saj je delež omenjene kategorije pri ženskah (19,9 %) občutno večji kot pri moških (16,3 %).

Preglednica 6: Vpliv spola anketiranca na navedene vzroke za selitve (N=739).

kategorija	moški		ženski		skupaj	
	N	(%)	N	(%)	N	(%)
gospodarski	297	33,3	376	32,5	673	32,9
politični	302	33,9	373	32,3	675	33,0
osebni	145	16,3	230	19,9	375	18,3
boljše življenje	60	6,7	82	7,1	142	6,9
okoljski	49	5,5	54	4,7	103	5,0
bivanjski	29	3,3	30	2,6	59	2,9
drugo	9	1,0	11	1,0	20	1,0
skupaj	891	100,0	1156	100,0	2047	100,0

Relativno majhen vpliv ima tudi starost anketiranca. Starejši od 60 let so v primerjavah z ostalimi anketiranci večkrat izpostavili politične vzroke (36,8 %) za selitev, bistveno manjkrat pa bivanjske (0,3 %). Slednje so najpogosteje navedli najmlajši anketiranci (do 20 let). Kategorija od 21 do 40 let je manjkrat izpostavila politične razloge, zato pa je v primerjavi z ostalimi večkrat (8,5 %) kot vzrok za

selitev navedla boljše življenje. Kategorija od 40 do 60 let pa je v primerjavi z ostali večkrat izpostavila osebne razloge.

Preglednica 7: Vpliv starosti anketiranca na navedene vzroke za selitve (N=739).

kategorija	do 20 let		21 - 40 let		41 - 60 let		61 let ali več		skupaj	
	N	(%)	N	(%)	N	(%)	N	(%)	N	(%)
gospodarski	279	33,7	154	32,1	137	31,6	103	33,9	673	32,9
politični	272	32,8	148	30,8	143	32,9	112	36,8	675	33,0
osebni	143	17,2	91	19,0	87	20,0	54	17,8	375	18,3
boljše življenje	56	6,8	41	8,5	25	5,8	20	6,6	142	6,9
okoljski	39	4,7	29	6,0	23	5,3	12	3,9	103	5,0
bivanjski	34	4,1	12	2,5	12	2,8	1	0,3	59	2,9
drugo	6	0,7	5	1,0	7	1,6	2	0,7	20	1,0
skupaj	829	100	480	100	434	100	304	100	2047	100

Zelo pomemben vpliv na odgovore ima izobrazba anketiranca. Analiza je potrdila obstoj šibke statistično značilne povezanosti med odgovori ter izobrazbo anketiranca. Medtem, ko najmanj izobraženi nadpovprečno pogosto navajajo gospodarske in osebne vzroke za selitev, bistveno redkeje izpostavljajo politične razloge. Nasprotno velja za srednješolsko izobražene, ki nadpovprečno pogosto izpostavljajo politične dejavnike. Višje in visoko izobraženi pa nadpovprečno pogosto navajajo okoljske vzroke selitev.

Preglednica 8: Vpliv izobrazbe anketiranca na navedene vzroke za selitve (N=739).

	osnovna šola		poklicna ali 4-letna srednja šola		višja ali visokošolska		skupaj	
	N	(%)	N	(%)	N	(%)	N	(%)
gospodarski	110	36,8	395	32,2	159	31,9	664	32,8
politični	69	23,1	443	36,1	158	31,7	670	33,1
osebni	63	21,1	219	17,8	91	18,3	373	18,4
boljše življenje	29	9,7	72	5,9	39	7,8	140	6,9
okoljski	13	4,3	53	4,3	34	6,8	100	4,9
bivanjski	13	4,3	33	2,7	12	2,4	58	2,9
drugo	2	0,7	13	1,1	5	1,0	20	1,0
skupaj	299	100,0	1228	100,0	498	100,0	2025	100,0

3. Analiza vprašanja »Opredelitev pojmov.«

Anketiranci so morali opredeliti sledeče pojme: IZSELJENEC, ZDOMEK, MANJŠINA, ZAMEJEC, BEGUNEC in DIASPORA. Poleg opredelitve so lahko pri vsakem pojmu navedli tudi primer.

Pri opredelitvi pojma nismo ugotavljali ali je opredelitev popolnoma pravilna ali ne. V prvi vrsti nas je zanimalo, s čim ali kom anketiranci povezujejo posamezne pojme.

Preglednica 9: Število in delež anketirancev, ki so opredelili posamezne pojme (N=722).

pojem	opredelitev		ni opredelitve		skupaj
	N	%	N	%	N
izseljenec	696	96,4	26	3,6	722
zdomec	656	90,9	66	9,1	722
manjšina	686	95,0	36	5,0	722
zamejec	679	94,0	43	6,0	722
begunec	698	96,7	24	3,3	722
diaspora	260	36,0	462	64,0	722

Velika večina (več kot 95 %) anketirancev je opredelila pojme IZSELJENEC, MANJŠINA in BEGUNEC, malenkost nižji je odstotek tistih, ki so opredelili pojem MANJŠINA. Nižji (90,9 %) je delež tistih, ki so opredelili pojem ZDOMEK. Močno izstopa zelo nizek delež (36 %) tistih, ki so opredelili pojem DIASPORA.

Preglednica 10: Vpliv spola anketirancev na opredelitev posameznih pojmov (N=722).

pojem	moški		ženski		skupaj	
	N	%	N	%	N	%
izseljenec	301	96,8	388	97,2	689	97,0
zdomec	281	90,4	369	92,5	650	91,5
manjšina	295	94,9	384	96,2	679	95,6
zamejec	292	93,9	380	95,2	672	94,6
begunec	300	96,5	391	98,0	691	97,3
diaspora	117	37,6	143	35,8	260	36,6

Med spoloma ni bistvenih razlik pri opredelitvi posameznih pojmov. Na splošno so deleži opredelitev malenkost večji pri ženskah, vendar so razlike minimalne in statistično neznačilne.

Preglednica 11: Vpliv starosti anketirancev na opredelitev posameznih pojmov (N=722).

pojem	do 20 let		21 - 40 let		41 - 60 let		61 let ali več		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
izseljenec	277	95,8	163	98,2	146	98,6	103	96,3	689	97,0
zdomec	263	91,0	157	94,6	139	93,9	91	85,0	650	91,5
manjšina	273	94,5	160	96,4	146	98,6	100	93,5	679	95,6
zamejec	271	93,8	160	96,4	145	98,0	96	89,7	672	94,6
begunec	281	97,2	162	97,6	147	99,3	101	94,4	691	97,3
diaspora	92	31,8	68	41,0	62	41,9	38	35,5	260	36,6

Analiza je pokazala, da starost anketiranca v manjši meri vpliva na opredelitev posameznih pojmov. Izkazalo se je, da je delež opredelitev najvišji pri anketirancih v tretji starostni skupini (41-60 let), nadpovprečni deleži so značilni tudi za drug starostno kategorijo (21-40 let) medtem, ko so podpovprečni pri prvi in zadnji starostni kategoriji. Na splošno je značilno, da so anketiranci, starejši od 60 let, podali najmanj opredelitev. Posebej izstopata nizka deleža opredelitev pri pojmu ZAMEJEC in ZDOMEK. To je presenetljivo, glede na to, da sta bila oba termina v preteklosti (v času socialistične Jugoslavije) pogosto uporabljena.

Preglednica 12: Vpliv izobrazbe anketirancev na opredelitev posameznih pojmov (N=722).

pojem	osnovna šola		poklicna ali 4-letna srednja šola		višja ali visoka šola		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%
izseljenec	99	92,5	413	97,4	170	98,8	682	97,0
zdomec	83	77,6	398	93,9	163	94,8	644	91,6
manjšina	96	89,7	409	96,5	167	97,1	672	95,6
zamejec	96	89,7	407	96,0	163	94,8	666	94,7
begunec	100	93,5	416	98,1	167	97,1	683	97,2
diaspora	17	15,9	156	36,8	85	49,4	258	36,7

Največji vpliv na število opredelitev ima izobrazba anketiranca. Analiza je pokazala, da je delež opredelitev med anketiranci z osnovnošolsko izobrazbo bistveno nižji kot pri ostalih dveh kategorijah. Najvišji delež opredelitev je značilen za najvišje izobražene (največje razlike so pri pojmu DIASPORA), izjema sta pojma ZAMEJEC in BEGUNEC, kjer je najvišji delež opredelitev značilen za anketirance s poklicno in srednješolsko izobrazbo.

3.1. Opredelitev pojma IZSELJENEC

Velika večina (89,9 %) je opredelitev pojma IZSELJENEC povezovala z aktom selitve. Do večjih razlik je prihajalo glede kraja in časa selitev. Posledično smo za vsako opredelitev poskušali ugotoviti, ali je kot cilj selitve omenjena tujina ter ali je opredelitev povezana s trajanjem selitve (ali opredelitev omenja stalno oz. trajno selitev). Ustvarili smo tri nove spremenljivke SELITEV, TUJINA in STALNOST (Preglednica 13).

Nove spremenljivke:

- SELITEV: Ali je izseljenec opredeljen kot nekdo, ki se preseli (Kraj (notranje, mednarodne) in čas (začasne, trajne) selitve nista pomembna)? Spremenljivka ima tri kategorije (DA, NE, ni podatka);
- TUJINA: Ali je izseljenec opredeljen kot nekdo, ki se je preselil oziroma živi v tujini? Spremenljivka ima tri kategorije (DA, NE, ni podatka);
- STALNOST: Ali je izseljenec nekdo, ki se je za stalno preselil (Kraj in čas selitve nista pomembna)? Spremenljivka ima tri kategorije (DA, NE, ni podatka);

Velika večina anketirancev pojem izseljenec povezuje s SELITVIJO (89,9 %). Manjši del (6,6 %) izseljenca povezuje z življenjem v tujini oziroma drugje. V dveh tretjinah opredelitev je posebej izpostavljena TUJINA. Le dobra četrtina opredelitev pa izpostavlja STALNOST oziroma trajnost selitve (Preglednica 13).

Pri tem velja izpostaviti, da se pri ženskah vsi trije pojmi pojavljajo pogostejše kot pri moških. Še posebej izstopa pojem TUJINA, saj bistveno višji delež žensk pojem izseljenec povezuje s selitvijo oziroma življenjem v tujini.

Do pomembnih razlik prihaja med različnimi starostnimi skupinami. Najmanjše razlike obstajajo glede povezovanja pojma izseljenec s SELITVAMI. Omenjena pojma najpogosteje povezujejo anketiranci v prvem (do 20 let) in zadnjem starostnem razredu (61 let in več). Do veliko večjih razlik prihaja pri povezovanju pojma izseljenec s pojmom STALNOST. Daleč največje razlike zasledimo pri pojmu TUJINA. Mlajši anketiranci (prva dva starostna razreda) veliko pogostejše izpostavljajo selitev/življenje v tujini z IZSELJENCI kot starejši anketiranci (Preglednica 15).

Tudi izobrazba anketiranca ima določen vpliv na opredelitev pojma izseljenec. Pri anketirancih z osnovnošolsko izobrazbo v opredelitvah izstopata pojem SELITEV in TUJINA, pri tistih z višjo in visoko izobrazbo pa je nadpovprečno zastopan pojem STALNOST oz. TRAJNOST.

Preglednica 13: Ali podana definicija vključuje izbrane pojem (N=722).

pojem	DA		NE		opredelitev ni podana	
	N	%	N	%	N	%
selitev	649	89,9	48	6,6	25	3,5
tujina	478	66,2	219	30,3	25	3,5
stalnost	194	26,9	503	69,7	25	3,5

Preglednica 14: Vpliv spola anketiranca na vključitev izbranih pojmov v opredelitev. Število in delež anketirancev, ki so v opredelitev vključili pojme selitev, tujina in stalnost (N=722).

pojem	moški		ženski		skupaj	
	N	%	N	%	N	%
selitev	272	90,4	372	95,4	644	93,2
tujina	191	63,5	283	72,6	474	68,6
stalnost	81	26,9	110	28,2	191	27,6

Preglednica 15: Vpliv starosti anketiranca na vključitev izbranih pojmov v opredelitev. Število in delež anketirancev, ki so v opredelitev vključili pojme selitev, tujina in stalnost (N=722).

pojem	do 20 let		21 - 40 let		41 - 60 let		61 let ali več		Skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
selitev	267	96,0	148	90,8	132	89,8	97	94,2	644	93,2
tujina	201	72,3	119	73,0	93	63,3	61	59,2	474	68,6
stalnost	81	29,1	36	22,1	51	34,7	23	22,3	191	27,6

Preglednica 16: Vpliv izobrazbe anketiranca na vključitev izbranih pojmov v opredelitev. Število in delež anketirancev, ki so v opredelitev vključili pojme selitev, tujina in stalnost (N=722).

pojem	osnovna šola		poklicna ali 4-letna srednja šola		višja ali visokošolska		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%
selitev	95	96,0	386	93,0	156	91,8	637	93,1
tujina	73	73,7	282	68,0	115	67,6	470	68,7
stalnost	13	13,1	117	28,2	61	35,9	191	27,9

V nadaljevanju smo opredelitve razdelili v šest kategorij, glede na to ali vsebujejo pojme SELITEV, STALNOST in TUJINA.

1. Opredelitve, ki IZSELJENCA povezujejo z aktom trajne selitve v tujino. V omenjenih opredelitvah se pojavljajo vsi trije zgoraj navedeni pojmi (primer: Izseljenec je človek, ki je trajno odseljen v drugo državo.);
2. Opredelitve, ki IZSELJENCA povezujejo z aktom selitve v tujino, pri čemer pa ni nujno, da gre za trajno/stalno selitev. V omenjenih opredelitvah se pojavljata prva dva zgoraj navedena pojma (primer: Izseljenec je človek, ki je se izseli iz svoje domovine.);

3. Opredelitve, ki IZSELJENCA povezujejo z aktom trajne selitve, pri čemer ni izpostavljena selitev v tujino (primer: Izselenec je nekdo ki se za stalno preseli v drug kraj.);
4. Opredelitve, ki IZSELJENCA povezujejo z aktom selitve, pri čemer ni izpostavljena selitev v tujino oziroma trajnost selitve (primer: Izselenec je nekdo, ki se izseli.);
5. Opredelitve, ki IZSELJENCA povezujejo z življenjem v tujini, ne pa z aktom selitve (primer: Izselenec je Slovenec, ki živi v tujini.);
6. Opredelitve, ki jih ni možno uvrstiti v druge kategorije.

Analiza (Preglednica 17) je razkrila, da skoraj polovica anketirancev pojem IZSELJENEC povezuje s selitvijo v tujino (kategoriji 1 in 2), pri čemer jih manjši delež izpostavlja stalnost selitve. Dobra četrtina anketirancev pojem enači s selitvijo brez izpostavljanja odhoda v tujino (kategoriji 3 in 4). Redki anketiranci enačijo pojem z življenjem v tujini (kategorija 5).

Glede na to, da se pojem TUJINA pri ženskah pojavlja pogostejše kot pri moških, ne preseneča, da imajo ženske nadpovprečen delež opredelitev v prvih dveh kategorijah (glej preglednico 18), medtem, ko je nadpovprečen delež moških viden v 4 in 5 kategoriji.

Nadpovprečen delež opredelitev v prvih dveh kategorijah je značilen tudi za prvi dve starostni kategoriji (do 20 let in 21-40 let). Pri najstarejših anketirancih (61 let in več) sta nadpovprečno zastopani 3 in 4 kategorija (Preglednica 19).

Zelo zanimivi so rezultati vpliva izobrazbe anketiranca na kategorizacijo. Medtem, ko so v prvi kategoriji nadpovprečno zastopani anketiranci z višjo ali visoko izobrazbo, močno podpovprečno pa tisti z osnovnošolsko izobrazbo, velja za drugo kategorijo ravno obratno.

Preglednica 17: Kategorizacija opredelitev na podlagi pojmov SELITEV, STALNOST in TUJINA (N=722).

kategorija	N	%
1 - trajna selitev v tujino	101	14,0
2 - selitev v tujino	345	47,8
3 - trajna selitev	77	10,7
4 - selitev	126	17,5
5 - življenje v tujini	32	4,4
6 - ostalo	14	1,9
opredelitev ni podana	27	3,7
<i>skupaj</i>	<i>722</i>	<i>100</i>

Preglednica 18: Vpliv spola anketiranca na kategorizacijo opredelitev (N=722).

	moški		ženski		skupaj	
	N	%	N	%	N	%

1 - trajna selitev v tujino	38	12,6	61	15,7	99	14,4
2 - selitev v tujino	134	44,5	210	54,1	344	49,9
3 - trajna selitev	33	11,0	44	11,3	77	11,2
4 - selitev	67	22,3	57	14,7	124	18,0
5 - življenje v tujini	19	6,3	12	3,1	31	4,5
6 - ostalo	10	3,3	4	1,0	14	2,0

Preglednica 19: Vpliv starosti anketiranca na kategorizacijo opredelitev (N=722).

	do 20 let		21 - 40 let		41 - 60 let		61 let in več		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1 - trajna selitev v tujino	49	17,7	18	11,0	23	15,8	9	8,7	99	14,4
2 - selitev v tujino	144	52,0	90	55,2	59	40,4	51	49,5	344	49,9
3 - trajna selitev	30	10,8	12	7,4	21	14,4	14	13,6	77	11,2
4 - selitev	44	15,9	28	17,2	29	19,9	23	22,3	124	18
5 - življenje v tujini	8	2,9	11	6,7	11	7,5	1	1,0	31	4,5
6 - ostalo	2	0,7	4	2,5	3	2,1	5	4,9	14	2

Preglednica 20: Vpliv izobrazbe anketiranca na kategorizacijo opredelitev (N=722).

kategorija	osnovna šola		poklicna ali 4-letna srednja šola		višja ali visokošolska		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1 - trajna selitev v tujino	7	7,1	59	14,3	33	19,4	99	14,5
2 - selitev v tujino	63	63,6	205	49,6	72	42,4	340	49,9
3 - trajna selitev	5	5,1	50	12,1	22	12,9	77	11,3
4 - selitev	20	20,2	72	17,4	29	17,1	121	17,7
5 - življenje v tujini	3	3,0	18	4,4	10	5,9	31	4,5
6 - ostalo	1	1,0	9	2,2	4	2,4	14	2,1
skupaj	99	100	413	100	170	100	682	100

3.2. Opredelitev pojma ZDOMEČ

Tudi pojem ZDOMEČ večina anketirancev povezuje s selitvami. Vendar je ta odstotek nižji (76,0 %) kot pri pojmu IZSELJENEC (Preglednica 21). Med 106 opredelitvami, v katerih selitev ni omenjena, je ZDOMEČ najpogosteje opredeljen kot ČEZMEJNI DELAVEC (primer: oseba, ki v tujini le dela), BREZDOMEČ (primer: človek brez doma), VOZAČ oz. DNEVNI MIGRANT (primer: nekdo, ki ga ni doma (starši v službi) ali POPOTNIK (primer: ko greš na potovanje) (Preglednica 22).

V opredelitvah ZDOMCA je bil pogosto izpostavljen čas trajanja selitve (Preglednica 23), odhod v tujino (glej preglednico 24) ter razlog za selitev (Preglednica 25). Začasnost selitve je bila poudarjena v skoraj polovici opredelitev (48,8 %), stalna selitev pa le v 4,3 % primerov. Odhod v tujino je bil naveden v 61,4 % primerov. Med razlogi za selitve močno prednjači delo oz. služba (48,4 %).

Preglednica 21: Število in delež opredelitev v katerih je neposredno ali posredno omenjena selitev (N=722).

selitev	N	%
DA	549	76,0
NE	106	14,7
opredelitev ni podana	67	9,3
skupaj	722	100

Preglednica 22: Kaj označuje ZDOMEČ v opredelitvah, kjer selitev ni omenjena (N=722).

	N	%
čezmejni delavec	38	35,8
brezdomec	21	19,8
vozač/dnevni migrant	17	16,0
popotnik	13	12,3
drugo	17	16,0
skupaj	106	100

Preglednica 23: Čas trajanja selitve v opredelitvah ZDOMCA (N=722).

	N	%
začasna selitev	352	48,8
stalna selitev	31	4,3
ni določeno	166	23,0
selitev ni omenjena	106	14,7

ni podatka	67	9,3
skupaj	722	100

Preglednica 24: Odhod v tujino opredelitvah pojma ZDOMEK (N=722).

	N	%
DA	443	61,4
NE	212	29,4
ni podatka	67	9,3
skupaj	722	100

Preglednica 25: Vzroki za selitev v opredelitvah pojma ZDOMEK (N=722).

		N	%
vzrok za selitev	delo/slужba	317	43,9
	študij/šolanje	34	4,7
	potovanje	11	1,5
	ostalo	27	3,7
	vzrok ni naveden	160	22,2
selitev ni omenjena		106	14,7
ni podatka		67	9,3
skupaj		722	100

Ženske pojem ZDOMEK pogosteje povezujejo s selitvijo kot moški (Preglednica 26), medtem ko pri povezovanju pojma z odhodom v TUJINO ni bistvenih razlik med spoloma. Enako velja tudi za izpostavljanje VZROKOV za selitev v tujino, kjer se le kategorija študij/šolanje pri ženskah pojavlja nekoliko bolj pogosto kot pri moških.

Preglednica 26: Vpliv spola anketiranca na opredelitev pojma ZDOMEK (N=722).

pojem	moški		ženski		skupaj	
	N	%	N	%	N	%
SELITEV	224	79,7	322	87,5	546	84,1
začasna selitev	142	50,5	208	56,5	350	53,9
stalna selitev	11	3,9	20	5,4	31	4,8

vrsta selitve ni navedena	71	25,3	94	25,5	165	25,4
TUJINA	189	67,3	250	67,9	439	67,6
VZROKI za selitve						
delo/služba	135	48,0	180	48,9	315	48,5
študij/šolanje	11	3,9	23	6,3	34	5,2
potovanje	5	1,8	6	1,6	11	1,7
ostalo	12	4,3	15	4,1	27	4,2
vzrok ni naveden	61	21,7	98	26,6	159	24,5

Do večjih razlik prihaja med različnimi starostnimi kategorijami. Pojem ZDOMEK najpogosteje povezujejo s selitvijo anketiranci, stari od 41 do 60 let (Preglednica 27). Omenjena kategorija nadpovprečno pogosto kot razlog za zdomstvo izpostavlja delo/službo. Mladi (kategorija do 20 let) najpogosteje izpostavlja začasnost selitev ter študij/šolanje kot razlog za zdomstvo. Pri anketirancih, starih od 21-40 let, je nadpovprečno pogosto izpostavljen odhod v tujino.

Preglednica 27: Vpliv starosti anketiranca na opredelitev pojma ZDOMEK (N=722).

	do 20 let		21 - 40 let		41 - 60 let		61 let ali več		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
SELITEV	224	85,2	128	81,5	122	87,8	72	80,0	546	84,1
začasna selitev	156	59,3	78	49,7	73	52,5	43	47,8	350	53,9
stalna selitev	14	5,3	6	3,8	8	5,8	3	3,3	31	4,8
vrsta selitve ni navedena	54	20,5	44	28	41	29,5	26	28,9	165	25,4
TUJINA	169	64,3	113	72,0	98	70,5	59	65,6	439	67,6
VZROKI za selitve										
delo/služba	114	43,3	73	46,5	83	59,7	45	50,0	315	48,5
študij/šolanje	18	6,8	8	5,1	7	5	1	1,1	34	5,2
potovanje	4	1,5	4	2,5	3	2,2	0	0,0	11	1,7
ostalo	13	4,9	3	1,9	7	5	4	4,4	27	4,2
vzrok ni naveden	75	28,5	40	25,5	22	15,8	22	24,4	159	24,5

Do večjih razlik prihaja med različnimi izobraženimi anketiranci (Preglednica 28). Pojem ZDOMEK s selitvijo najpogosteje povezujejo anketiranci s poklicno in srednješolsko izobrazbo, najmanj pogosto pa tisti z osnovnošolsko izobrazbo. Enako velja tudi za začasnost selitve. Do največjih razlik prihaja glede povezovanja pojma ZDOMEK z odhodom v tujino. Medtem, ko anketiranci z najvišjo stopnjo izobrazbe močno izpostavljajo omenjeno povezavo, je pri najnižje izobraženih odsotna v več kot polovici primerov. Podobno velja tudi glede dela/slужbe kot glavnega vzroka za selitev.

Preglednica 28: Vpliv izobrazbe anketiranca na opredelitev pojma ZDOMEK (N=722).

	osnovna šola		poklicna ali 4-letna srednja šola		višja ali visokošolska		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%
SELITEV	64	77,1	342	86,1	135	82,8	541	84,1
začasna selitev	39	47	228	57,4	81	49,7	348	54,1
stalna selitev	4	4,8	19	4,8	8	4,9	31	4,8
vrsta selitve ni navedena	21	25,3	95	23,9	46	28,2	162	25,2
TUJINA	38	45,8	270	68	128	78,5	436	67,8
VZROKI za selitve								
delo/slужba	23	27,7	205	51,6	85	52,1	313	48,7
študij/šolanje	4	4,8	23	5,8	7	4,3	34	5,3
potovanje	2	2,4	4	1,0	5	3,1	11	1,7
ostalo	6	7,2	16	4,0	5	3,1	27	4,2
vzrok ni naveden	29	34,9	94	23,7	33	20,2	156	24,3

3.3. Opredelitev pojma MANJŠINA

Pri opredelitvi pojma MANJŠINA (Preglednica 29) je bilo največkrat izpostavljeno dejstvo, da gre za del naroda, ki ne živi v matični državi (primer: *manjša skupnost, ki živi izven matične domovine*) ter da gre za skupnost, ki na ozemlju, kjer živi, ne predstavlja večine (primer: *manjše število ljudi iste narodnosti, ki živi na območju večjega naroda*). Zelo pogosto je v opredelitvah poudarjena avtohtonost manjšinske skupnosti (primer: *Narod, ki zaradi prestavitve meja, ostane v drugi državi.*) ter geografski položaj ob meji oz. na drugi strani meja »matične države« (primer: *skupina ljudi, ki živi na drugi strani meje*). Manjši del opredelitev enači manjšino z izseljenstvom oz. kot skupnost izseljencev (primer: *Manjšina je skupina ljudi, ki je odšla iz države*). V nekaterih je poudarjeno, da ima manjšina zagotovljene določene pravice oz. da gre za (narodno) skupnost ljudi z zagotovljenimi pravicami (primer: *Skupina državljanov neke države, ki živijo izven meje matične države, v sosednji državi ter imajo določene pravice.*).

Anketiranci (Preglednica 30) so kot primer manjšine najpogosteje navedli italijansko in madžarsko manjšino v Sloveniji (33,5 %) ter slovenske manjšine v sosednjih državah (30,6 %). Tretji največkrat omenjen primer so bili Romi (7,8 %), četrti pa različne izseljenske skupnosti, predvsem slovenske izseljenske skupnosti v ZDA, Kanadi in Argentini.

Preglednica 29: Največkrat izpostavljene značilnosti pri opredelitvi pojma MANJŠINA (N=722).

opredelitev	N	%	pojasnilo
- izven matične države	373	51,7	Skupina, ki živi izven matične države oz. narodnega poselitvenega prostora.
- številčno manjša skupina	181	25,1	Skupina, ki na območju, kjer živi, predstavlja številčno manjšo skupino.
- avtohtonost	89	12,3	Opredelitev poudarja, da je manjšina na izbranem območju avtohtona oziroma, da živi v drugi državi zaradi spreminjanja političnih meja.
- ob meji	54	7,5	Opredelitev poudarja, da gre za skupino, ki živi ob meji matične države.
- izseljenci/priseljenci	41	5,7	Manjšina je opredeljena kot izseljenska oz. priseljska skupnost.
- pravice/priznavanje	30	4,2	Opredelitev izpostavlja, da ima manjšina zagotovljene določene pravice oz. je kot taka priznana s strani druge države.

Preglednica 30: Primeri navedeni ob opredelitvi pojma MANJŠINA (N=722).

naveden primer	N	%
italijanska in madžarska manjšina v Sloveniji	242	33,5
Slovenci v sosednjih državah	221	30,6
Romi	56	7,8
izseljenci/priseljenci	36	5,0
ostalo	67	9,3
ni podatka	100	13,9
skupaj	722	100

Moški pojem MANJŠINA pogosteje povezujejo z matično državo kot ženske (Preglednica 31), medtem ženske večkrat poudarjajo avtohtonost in lokacijo ob meji. Pri ostalih opredelitvah ni bistvenih razlik med spoloma.

Preglednica 31: Vpliv spola anketiranja na opredelitev pojma MANJŠINA (N=722).

	Moški		Ženski		skupaj	
	N	%	N	%	N	%
matična država	171	58,0	198	51,6	369	54,3
številčno manjša skupina	77	24,8	103	25,8	180	25,4
avtohtonost	33	11,2	54	14,1	87	12,8
izseljenci/priseljenci	15	4,8	26	6,5	41	5,8
ob meji	15	4,8	38	9,5	53	7,5
pravice/priznavanje	14	4,5	16	4,0	30	4,2

Starost anketirancev le v manjši meri vpliva na opredelitev pojma MANJŠINA (Preglednica 32). Najstarejša skupina anketirancev nekoliko pogosteje poudarja matično državo, avtohtonost ter dejstvo, da naj bi manjšina živela ob meji. Najmlajša skupina anketirancev pa nekoliko bolj pogosto

poudarja, da gre za številčno manjšo skupino ter avtohtonost. Pri anketirancih, starih od 21-40 let, se nekoliko manj pogosto izpostavlja avtohtonost ter matična država. Pri anketirancih, starih od 41-60 let, se nekoliko manj pogosto izpostavlja položaj ob meji.

Preglednica 32: Vpliv starosti anketiranca na opredelitev pojma MANJŠINA (N=722).

	do 20 let		21 - 40 let		41 - 60 let		61 let ali več		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
matična država	38	13,9	17	10,6	18	12,3	14	14,0	87	12,8
številčno manjša skupina	80	27,7	42	25,3	35	23,6	23	21,5	180	25,4
avtohtonost	38	13,9	17	10,6	18	12,3	14	14,0	87	12,8
izseljenci/priseljenci	17	5,9	8	4,8	8	5,4	8	7,5	41	5,8
ob meji	17	5,9	12	7,2	12	8,1	12	11,2	53	7,5
pravice/priznavanje	13	4,5	6	3,6	5	3,4	6	5,6	30	4,2

Izobrazba anketiranca bistveno ne vpliva na opredelitev pojma MANJŠINA (Preglednica 33). Višje in visokošolsko izobraženi anketiranci redkeje omenjajo, da gre za številčno manjšo skupino, tisti s poklicno in srednjo izobrazbo avtohtonost, najmanj izobraženi pa lokacijo ob meji.

Preglednica 33: Vpliv izobrazbe anketiranca na opredelitev pojma MANJŠINA (N=722).

	osnovna šola		poklicna ali 4-letna srednja šola		višja ali visokošolska		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%
matična država	53	55,2	220	53,8	94	56,3	367	54,6
številčno manjša skupina	27	25,2	113	26,7	38	22,1	178	25,3
avtohtonost	9	9,4	59	14,4	19	11,4	87	12,9
izseljenci/priseljenci	7	6,5	24	5,7	10	5,8	41	5,8
ob meji	13	12,1	24	5,7	16	9,3	53	7,5
pravice/priznavanje	1	0,9	24	5,7	5	2,9	30	4,2

Med posameznimi kategorijami anketirancev prihaja do razlik pri navajanju primerov MANJŠIN (Preglednica 34). Slovence v sosednjih državah so kot primer pogosteje navajali moški, anketiranci stari od 41-60 let ter višje in visokošolsko izobraženi. Italijansko in madžarsko manjšino v Sloveniji so najpogosteje navajali anketiranci z osnovnošolsko izobrazbo. Ženske so nekoliko pogosteje navajale izseljenske skupnosti, moški pa Rome. Slednje so pogosteje izpostavljali tudi anketiranci v starostnem razredu 21-40 let ter tisti s poklicno in srednješolsko izobrazbo.

Preglednica 34: Vpliv spola, starosti in izobrazbe anketiranca na navedene primere pri pojmu MANJŠINA (N=722).

kategorija		Slovenci v sosednjih državah	italijanska in madžarska manjšina v Sloveniji	izseljenci/pri seljenci	Romi	ostalo	skupaj
moški	N	107	99	12	29	25	272

	%	39,3	36,4	4,4	10,7	9,2	100
ženski	N	111	142	24	26	40	343
	%	32,4	41,4	7,0	7,6	11,7	100
do 20 let	N	78	103	16	24	23	244
	%	32,0	42,2	6,6	9,8	9,4	100
21 - 40 let	N	48	56	6	16	17	143
	%	33,6	39,2	4,2	11,2	11,9	100
41 - 60 let	N	59	43	8	10	14	134
	%	44,0	32,1	6,0	7,5	10,4	100
61 let ali več	N	33	39	6	5	11	94
	%	35,1	41,5	6,4	5,3	11,7	100
osnovna šola	N	23	43	5	2	11	84
	%	27,4	51,2	6,0	2,4	13,1	100
poklicna ali 4-letna srednja šola	N	130	146	22	44	40	382
	%	34,0	38,2	5,8	11,5	10,5	100
višja ali visokošolska	N	64	49	9	9	14	145
	%	44,1	33,8	6,2	6,2	9,7	100
skupaj	N	217	238	36	55	65	611
	%	35,5	39,0	5,9	9,0	10,6	100

3.4. Opredelitev pojma ZAMEJEC

Pri opredelitvi pojma ZAMEJEC (Preglednica 35) je bilo največkrat izpostavljeno dejstvo, da gre za nekoga, ki ne živi v domovini oz. matični državi (primer: *Oseba, ki živi za državno mejo*).

Drug najpogostejše izpostavljen element je bila njihova lokacija (Preglednica 36). Največkrat uporabljene fraze so bile, da je ZAMEJEC nekdo, ki živi za mejo oziroma ob meji. Zelo pogosto opredelitev izpostavlja lokacijo v sosednji državi ali pa izven domovine. Pri tem velja poudariti, da je uporaba pojmov za mejo in izven domovine pogosto nejasna, oziroma da je na podlagi opredelitve težko sklepati ali označujeta območja v sosednjih državah ali v drugih državah (npr. Nemčija, ZDA, Argentina).

Tretji element, ki ga pogosto zasledimo v opredelitvah ZAMEJCA je njihova avtohtonost oz. dejstvo, da ne živijo v matični državi zaradi spreminjanja političnih meja (primer: *Tisti, ki so ostali izven države zaradi določanja meja*). Večkrat se pojavlja tudi trditev, da je ZAMEJEC državljan, ki ne živi v matični državi oziroma izseljenec (primer: *Državljan, ki živijo za mejo svoje države*). Za nekatere anketirance je pojem ZAMEJEC sopomenka za manjšino (Preglednica 35).

Preglednica 35: Kateri pojmi so omenjeni pri opredelitvi pojma ZAMEJEC (N=722).

	N	%
domovina oz. matična država	463	64,1
spreminjanje meja	136	18,8
državljan izven države oz. izseljenec	43	6,0
enako kot manjšina	12	1,7
skupaj	722	100

Preglednica 36: Kje v opredelitvah je prostorska umestitev pojma ZAMEJEC (N=722).

lokacija	N	%
za (državno) mejo	323	44,7
ob (državni) meji	193	26,7
v sosednji državi	76	10,5
izven domovine	66	9,1
ni določena	21	2,9
ni podatka	43	6,0
skupaj	722	100,0

Med moškimi in ženskami ni večjih razlik pri opredeljevanju pojma ZAMEJEC (Preglednica 37 in 38). Moški v opredelitvah nekoliko bolj pogosto izpostavljajo domovino/matično državo. Prav tako pogosteje locirajo zamejce v sosednje države. Na drugi strani ženske pogosteje navajajo lokacijo ob meji.

Preglednica 37: Vpliv spola anketiranca na opredelitev pojma ZAMEJEC (N=722).

	Moški		Ženski		skupaj	
	N	%	N	%	N	%
domovina/matična država	206	70,5	252	66,3	458	68,2
spreminjanje meja	57	18,3	78	19,5	135	19,0
državljan izven države / izseljenec	16	5,1	25	6,3	41	5,8
enako kot manjšina	6	1,9	6	1,5	12	1,7

Preglednica 38: Vpliv spola anketiranca na prostorsko umestitev pojma ZAMEJEC (N=722).

	Moški		Ženski		skupaj	
	N	%	N	%	N	%
ob (državni) meji	69	23,6	122	32,1	191	28,4
v sosednji državi	44	15,1	32	8,4	76	11,3
za (državno) mejo	140	47,9	178	46,8	318	47,3
izven domovine	31	10,6	35	9,2	66	9,8
ni določeno	8	2,7	13	3,4	21	3,1

Z vidika starosti anketirancev nekoliko izstopa kategorija 21-40 let, ki pogosteje izpostavlja domovino/matično državo ter enači zamejce z državljani izven države oz. izseljenci. Najmlajši anketiranci pogosteje izpostavljajo spreminjanje meje ter enačijo zamejce s pripadniki manjšine. Najstarejši anketiranci pa na splošno redkeje navajajo vse štiri v uvodu izpostavljene elemente (Preglednici 39 in 40).

Preglednica 39: Vpliv starosti anketiranca na opredelitev pojma ZAMEJEC (N=722).

	do 20 let		21 - 40 let		41 - 60 let		61 let ali več		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
domovina/matična država	189	69,7	118	73,8	96	66,2	55	57,3	458	68,2

spreminjanje meja	70	24,2	31	18,7	24	16,2	10	9,3	135	19,0
državljan izven države / izseljenec	15	5,2	17	10,2	5	3,4	4	3,7	41	5,8
enako kot manjšina	6	2,1	1	0,6	4	2,7	1	0,9	12	1,7

Preglednica 40: Vpliv spola anketiranca na prostorsko umestitev pojma ZAMEJEC (N=722).

	do 20 let		21 - 40 let		41 - 60 let		61 let ali več		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ob (državni) meji	62	22,9	49	30,6	49	33,8	31	32,3	191	28,4
v sosednji državi	29	10,7	22	13,8	20	13,8	5	5,2	76	11,3
za (državno) mejo	150	55,4	65	40,6	54	37,2	49	51,0	318	47,3
izven domovine	20	7,4	20	12,5	16	11,0	10	10,4	66	9,8
ni določeno	10	3,7	4	2,5	6	4,1	1	1	21	3,1

Izobrazba anketiranca pomembno vpliva na opredeljevanje pojma ZAMEJEC (Preglednici 41 in 42). Tisti z osnovnošolsko izobrazbo manj pogosto izpostavljajo domovino/matično državo ter spreminjanje meja kot ostali anketiranci. Prav tako pri lociranju ZAMEJCEV pogosteje uporabljajo termin za (državno) mejo. Najbolj izobraženi ZAMEJCE pogosteje enačijo z državljani izven domovine oz. izseljenci, posledično tudi najpogosteje locirajo zamejce IZVEN DOMOVINE.

Preglednica 41: Vpliv izobrazbe anketiranca na opredelitev pojma ZAMEJEC (N=722).

	Osnovna šola		Poklicna ali 4-letna srednja šola		Višja ali visokošolska		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%
domovina/matična država	50	52,1	289	71,0	115	70,6	454	68,2
spreminjanje meja	18	16,8	84	19,8	30	17,4	132	18,8
državljan izven države / izseljenec	5	4,7	20	4,7	16	9,3	41	5,8
enako kot manjšina	2	1,9	8	1,9	2	1,2	12	1,7

Preglednica 42: Vpliv izobrazbe anketiranca na prostorsko umestitev pojma ZAMEJEC (N=722).

	Osnovna šola		Poklicna ali 4-letna srednja šola		Višja ali visokošolska		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%
ob (državni) meji	22	22,9	122	30	46	28,2	190	28,5
v sosednji državi	7	7,3	44	10,8	25	15,3	76	11,4
za (državno) mejo	57	59,4	195	47,9	63	38,7	315	47,3
izven domovine	5	5,2	34	8,4	25	15,3	64	9,6
ni določeno	5	5,2	12	2,9	4	2,5	21	3,2

3.5. Opredelitev pojma BEGUNEC

Pri opredelitvi pojma BEGUNEC (Preglednica 43) je bilo največkrat izpostavljeno dejstvo, da je to nekdo, ki beži oziroma je preganjan (primer: *Oseba, ki se mora iz političnih razlogov seliti v tujino*). Drug najpogostejše izpostavljen element je odhod v tujino. Večina opredelitev navaja, da begunci zapustijo domovino oz. da si zatočišče iščejo v tujini (primer: *Oseba, ki beži iz države zaradi izrednih razmer v prvo varno državo*). Zelo pogosto je izpostavljeno fizično nasilje oz. dejstvo, da je posameznikovo življenje ogroženo (primer: *Človek, ki beži iz svoje države, ker je ogroženo njegovo življenje*). Nekateri begunce enačijo z nedovoljenim prehajanjem meje oz. nedovoljenim bivanjem v tujini (primer: *Človek, ki beži in se vtihotapi v drugo državo*) ter z ekonomskimi migranti (primer: *Nekdo, ki se preseli v upanju boljšega življenja*).

Preglednica 43: Kateri pojmi so omenjeni pri opredelitvi pojma BEGUNEC (N=722).

	N	%
beg, preganjanje	543	75,2
odhod v tujino	466	64,5
beg pred vojno oz. fizičnim nasiljem	399	55,3
nelegalnost	18	2,5
ekonomski migrant	14	1,9

Ženske anketiranke so v primerjavi z moškimi v opredelitvah pojma BEGUNEC večkrat izpostavile odhod/beg v tujino ter nedovoljenim prehajanjem meje oz. nedovoljenim bivanjem v tujini (Preglednica 44). Odhod v tujino so pogostejše izpostavili tudi anketiranci v prvih dveh starostnih razredih, še posebej tisti v razredu do 20 let. Starejši od 60 let begunce pogostejše povezujejo z nelegalnih prehodom meje oz. bivanjem v tujini, hkrati pa jih pogostejše enačijo z ekonomskimi migranti (Preglednica 45). Slednje velja tudi za višje in visoko izobražene anketirance. Medtem, ko tisti z osnovnošolsko izobrazbo izpostavljajo beg oz. preganjanje (Tabela 46).

Preglednica 44: Vpliv spola anketiranca na opredelitev pojma BEGUNEC (N=722).

	Moški		Ženski		skupaj	
	N	%	N	%	N	%
beg, preganjanje	233	77,7	307	78,5	540	78,1
odhod v tujino	183	61,0	278	71,1	461	66,7
beg pred vojno oz. fizičnim nasiljem	173	57,7	220	56,3	393	56,9
nelegalnost	3	1,0	15	3,8	18	2,5
ekonomski migrant	6	1,9	8	2	14	2

Preglednica 45: Vpliv starosti anketiranca na opredelitev pojma BEGUNEC (N=722).

	do 20 let		21 - 40 let		41 - 60 let		61 let ali več		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
beg, preganjanje	224	79,7	119	73,5	118	80,3	79	78,2	540	78,1
odhod v tujino	210	74,7	113	69,8	89	60,5	49	48,5	461	66,7
beg pred vojno oz.	162	57,7	93	57,4	80	54,4	58	57,4	393	56,9

fizičnim nasiljem										
nelegalnost	4	1,4	7	4,2	2	1,4	5	4,7	18	2,5
ekonomski migrant	6	2,1	4	2,4	0	0	4	3,7	14	2

Preglednica 46: Vpliv izobrazbe anketiranca na opredelitev pojma BEGUNEC (N=722).

	Osnovna šola		Poklicna ali 4-letna srednja šola		Višja ali visokošolska		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%
beg, preganjanje	86	86,0	316	76	131	78,4	533	78,0
odhod v tujino	67	67,0	285	68,5	105	62,9	457	66,9
beg pred vojno oz. fizičnim nasiljem	55	55,0	236	56,7	97	58,1	388	56,8
nelegalnost	1	0,9	10	2,4	7	4,1	18	2,6
ekonomski migrant	2	1,9	7	1,7	5	2,9	14	2,0

3.6. Opredelitev pojma DIASPORA

Pojem DIASPORA je opredelilo najmanjše število anketirancev. Pri njegovi opredelitvi (Preglednica 47) je bilo največkrat izpostavljeno dejstvo, da gre za etnično ali versko skupnost, ki živi izven matične države, v večini primerov je eksplicitno navedeno, da gre za izseljensko skupnost (primer: *Skupnost ljudi, ki so se preselili v drugo državo*). Drug najpogostejše izpostavljen element je, da gre za manjšino oz. skupnost, ki v državi predstavlja manj številčno skupino oz. manjšino (primer: *skupina oseb z isto versko ali etnično pripadnostjo, ki živi kot manjšina v drugi državi*). Zelo pogosto je izpostavljeno, da gre za versko skupnost (kot primer se poleg slovenskih izseljencev najpogostejše navaja Jude).

Preglednica 47: Kateri pojmi so omenjeni pri opredelitvi pojma DIASPORA (N=722).

	N	%
skupnost, ki živi v tujini	159	22,0
manjšinska skupnost	70	9,7
verska skupnost	63	8,7
etnično/nacionalno skupnost	134	18,6

Spol anketiranca nima pomembnejše vloge pri opredeljevanju pojma DIASPORA, edina izjema je njegovo povezovanje z versko skupnostjo. Ženske mnogo pogostejše opredeljujejo DIASPORO kot versko skupnost oz. versko manjšino kot moški.

Preglednica 48: Vpliv spola anketiranca na opredelitev pojma DIASPORA (N=722).

	Moški		Ženski		skupaj	
	N	%	N	%	N	%
skupnost, ki živi v tujini	74	63,2	85	59,9	159	61,4
manjšinska skupnost	30	25,6	40	28,2	70	27,0
verska skupnost	14	12,0	49	34,5	63	24,3

etnična/nacionalna skupnost	59	50,4	75	52,8	134	51,7
------------------------------------	----	------	----	------	-----	------

Večje razlike so med različnimi starostnimi skupinami. Za mlade je značilno, da termin pogosteje povezujejo z etnično oz. nacionalno skupnostjo ter versko skupnostjo, kot ostale starostne kategorije. Prav tako pogosteje izpostavljajo, da gre za manjšinsko skupnost oziroma skupnost, ki živi v tujini. Slednje je značilno tudi za najstarejšo kategorijo anketirancev.

Preglednica 49: Vpliv starosti anketiranca na opredelitev pojma DIASPORA (N=722).

	do 20 let		21 - 40 let		41 - 60 let		61 let ali več		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
skupnost, ki živi v tujini	60	65,2	36	53,7	37	59,7	26	68,4	159	61,4
manjšinska skupnost	30	32,6	21	31,3	12	19,4	7	18,4	70	27,0
verska skupnost	26	28,3	14	20,9	15	24,2	8	21,1	63	24,3
etnična/nacionalna skupnost	56	60,9	36	53,7	27	43,5	15	39,5	134	51,7

Izobrazba anketiranca ima pomemben vpliv na opredelitev pojma diaspora. Anketiranci s poklicno in srednjo izobrazbo pogosteje izpostavljajo, da gre za etnično oz. nacionalno skupnost ter versko skupnost. Prav tako pogosteje izpostavljajo, da gre za manjšinsko skupnost. Medtem, ko tisti z osnovnošolsko izobrazbo izpostavljajo, da gre za skupnost v tujini.

Preglednica 50: Vpliv izobrazbe anketiranca na opredelitev pojma DIASPORA (N=722).

	osnovna šola		poklicna ali 4-letna srednja šola		višja ali visokošolska		skupaj	
	N	%	N	%	N	%	N	%
tujina	13	76,5	88	56,8	56	65,9	157	61,1
manjšina	4	23,5	48	31,0	18	21,2	70	27,2
verska skupnost	2	11,8	46	29,7	15	17,6	63	24,5
etnično/nacionalno skupnost	8	47,1	85	54,8	41	48,2	134	52,1

4. Analiza vprašanja »Številčnost Slovencev po svetu.«

Anketiranci so morali odgovoriti na vprašanje: Koliko ljudi slovenskega etničnega izvora živi izven meja Slovenije? Na voljo so imeli tri odgovore:

- Izven meja Slovenije živi več kot 500.000 ljudi slovenskega etničnega izvora. (pravilni odgovor)
- Izven meja Slovenije živi 100.000 ljudi slovenskega etničnega izvora. (nepravilni odgovor)
- Izven meja Slovenije živi manj kot 50.000 ljudi slovenskega etničnega izvora. (nepravilni odgovor)

Največji delež pravih odgovorov je imela kategorija starejših od 60 let (61 let in več) ter anketiranci, stari od 21-40 let. Zanimivo je, da so imeli višje in visokošolsko izobraženi nižji delež pravih odgovorov kot poklicno in srednješolsko izobraženi anketiranci. Največji delež nepravilnih odgovorov pa so imeli tisti z osnovnošolsko izobrazbo ter mlajši od 20 let.

Preglednica 51: Vpliv spola, starosti in izobrazbe anketiranca na odgovore o številčnosti Slovencev po svetu (N=698).

kategorija		500.000		100.000		50.000		skupaj
		N	%	N	%	N	%	N
spol	moški	141	46,2	130	42,6	34	11,1	305
	ženski	179	45,5	170	43,3	44	11,2	393
starost	do 20 let	118	41,1	127	44,3	42	14,6	287
	21 - 40 let	83	50,3	69	41,8	13	7,9	165
	41 - 60 let	66	45,5	67	46,2	12	8,3	145
	61 let ali več	53	52,5	37	36,6	11	10,9	101
izobrazba	osnovnošolska	35	33,0	48	45,3	23	21,7	106
	poklicna ali srednješolska	204	48,8	176	42,1	38	9,1	418
	višja ali visokošolska	79	47,3	75	44,9	13	7,8	167
skupaj		320	100	300	100	78	100	698

Anketiranci so morali odgovoriti na vprašanje, v katerih treh državah živi največ slovenskih izseljencev. Izbirali so lahko med enajstimi državami. Na prvo mesto so najpogosteje postavili: ZDA, Argentino in Nemčijo.

Preglednica 52: Vpliv spola, starosti in izobrazbe anketiranca na odgovore o številčnosti slovenske skupnosti v posameznih državah (N=698).

	1. mesto		2. mesto		3. mesto		ne sodi med prve tri	
država	N	%	N	%	N	%	N	%
ZDA	218	29,4	138	18,6	101	13,6	284	38,3
Argentina	177	23,9	148	20,0	139	18,8	277	37,4
Nemčija	147	19,8	93	12,6	98	13,2	403	54,4
Kanada	77	10,4	142	19,2	115	15,5	407	54,9
Avstralija	43	5,8	104	14,0	139	18,8	455	61,4
Italija	32	4,3	42	5,7	40	5,4	627	84,6
Švica	8	1,1	34	4,6	40	5,4	659	88,9
BiH	6	0,8	1	0,1	10	1,3	724	97,7
Švedska	4	0,5	8	1,1	21	2,8	708	95,5
Srbija	4	0,5	8	1,1	11	1,5	718	96,9
Francija	2	0,3	7	0,9	13	1,8	719	97,0

5. Analiza vprašanja »Stopnja zanimanja za tematiko slovenskega izseljenstva.«

Anketiranci so morali navesti stopnjo zanimanja za tematiko slovenskega izseljenstva. Na voljo so imeli 5 odgovorov. Največ anketirancev (43,2 %) je izpostavilo, da jih tematika slovenskega

izseljenstva delno zanima, 29,9 % jih je izpostavilo, da jih tematika zanima. Rezultati raziskave so pokazali, da je kategorija »Tematika me delno zanima« najpogosteje izbrana tako pri moškem kot ženskem spolu, pri vseh starostnih kategorijah in na vseh doseženih stopnjah izobrazbe.

Preglednica 53: Vpliv spola, starosti in izobrazbe anketiranca na zanimanje za tematiko slovenskega izseljenstva (N=698).

kategorija		Tematika me sploh ne zanima.	Tematika me delno zanima.	Tematika me zanima.	Tematika me zelo zanima.	Tematika me izjemno zanima.	Brez mnenja.
spol	moški	15,4	42,1	25,4	6,4	2,3	8,4
	ženski	10,3	44,1	33,1	5,0	0,8	6,8
starost	do 20 let	14,9	41,9	30,1	5,2	1,0	6,9
	21 - 40 let	13,9	44,0	29,5	5,4	2,4	4,8
	41 - 60 let	10,8	39,9	34,5	5,4	0,7	8,8
	61 let ali več	6,5	50,5	22,4	7,5	1,9	11,2
izobrazba	osnovnošolska	19,6	40,2	18,7	5,6	0,9	15,0
	poklicna ali srednješolska	13,0	42,9	32,1	5,9	0,9	5,2
	višja ali visokošolska	7,6	45,6	31,6	4,7	2,9	7,6
skupaj		12,7	43,2	29,9	5,6	1,4	7,3

6. Analiza vprašanja o strinjanju s trditvijo »V šolah in na visokošolskih ustanovah bi morali temam o slovenskem izseljenstvu nameniti več časa.«

Anketiranci so morali navesti, v kolikšni meri se strinjajo s trditvijo »V šolah in na visokošolskih ustanovah bi morali temam o slovenskem izseljenstvu nameniti več časa.«

Preglednica 54: Vpliv spola, starosti in izobrazbe anketiranca na strinjanja s trditvijo »V šolah in na visokošolskih ustanovah bi morali temam o slovenskem izseljenstvu nameniti več časa.« (N=698).

kategorija		Se sploh ne strinjam.	Se delno strinjam.	Se strinjam.	Se zelo strinjam.	Se izjemno strinjam.	Brez mnenja.
spol	moški	12,5	32,8	30,5	8,4	8	7,7
	ženski	4,8	24,4	40,8	13,6	4,8	11,6
starost	do 20 let	8,7	24,7	36,9	13,9	5,2	10,5
	21 - 40 let	7,8	36,1	32,5	10,8	5,4	7,2
	41 - 60 let	10,1	27,7	36,5	9,5	6,8	9,5
	61 let ali več	4,7	25,2	40,2	7,5	9,3	13,1
izobrazba	osnovnošolska	11,3	24,5	39,6	5,7	5,7	13,2
	poklicna ali srednješolska	7,8	27,4	37,1	12,1	5,7	9,9
	višja ali visokošolska	7	32,2	31,6	13,5	8,2	7,6
skupaj		8,1	28,1	36,1	11,4	6,3	9,9

Rezultati analize so pokazali, da se 36,1 % anketiranih strinja s trditvijo, da bi morali tematikam slovenskega izseljenstva v šolah nameniti več časa. Če tej kategoriji prištejemo še kategoriji »Se zelo strinjam« in »Se izjemno strinjam«, dobimo rezultat, da se s to trditvijo strinja več kot polovica (53,7 %) vseh anketiranih.

7. Analiza vprašanja o selitvi iz Slovenije

Anketiranci so morali navesti, ali so že kdaj razmišljali o selitvi iz Slovenije.

Preglednica 55: Vpliv spola, starosti in izobrazbe anketiranca na misli o selitvi iz Slovenije (N=698).

kategorija		DA		NE		skupaj	
		N	%	N	%	N	%
spol	moški	174	55,9	137	44,1	311	100
	ženski	222	55,8	176	44,2	398	100
starost	do 20 let	188	65,1	101	34,9	289	100
	21 - 40 let	109	66,1	56	33,9	165	100
	41 - 60 let	65	43,9	83	56,1	148	100
	61 let ali več	34	31,8	73	68,2	107	100
izobrazba	osnovnošolska	53	49,5	54	50,5	107	100
	poklicna ali srednješolska	253	59,8	170	40,2	423	100
	višja ali visokošolska	87	50,9	84	49,1	171	100
skupaj		396	55,9	313	44,1	709	100

Rezultati analize so pokazali, da je več kot polovica anketiranih (55,9 %) že razmišljala o selitvi iz Slovenije. Rezultati so pokazali, da je delež moških in žensk, ki so razmišljali o selitvi iz Slovenije približno enak. Presenetljivo je, da odstotek tistih, ki so razmišljali o selitvi, višji pri starostnih kategorijah do 20 let in 21 do 40 let, medtem ko pri starejših anketirancih (61 let ali več) za več kot polovico upade. Glede na izobrazbeno sestavo je analiza pokazala, da je največji delež anketiranih s srednješolsko ali poklicno izobrazbo najbolj naklonjen izselitvi iz Slovenije, najmanj pa tisti z osnovnošolsko izobrazbo.

Sklep

Rezultati raziskave so podali naslednje pomembne ugotovitve:

- Ne glede na to, da se določena terminologija, povezana z izseljenstvom in migracijami v okviru formalnega izobraževanja, vendarle obravnava, je poznavanje terminologije, vezane na izseljenstvo in migracije, slabše.
- Večino anketiranih tematika slovenskega izseljenstva vsaj delno zanima (80,1 %).
- Večina anketiranih (53,7 %) se strinja s trditvijo, da bi bilo potrebno tematikam slovenskega izseljenstva v šolah nameniti več časa.
- Več kot polovica anketiranih (55,9 %) je že razmišljala o selitvi iz Slovenije, pri čemer je največji delež mlajših do 40 let.

Rezultati opravljene raziskave kažejo, da je tematike slovenskega izseljenstva potrebno vključiti v vzgojno-izobraževalni sistem tudi po formalni poti, saj je ta želja po eni strani izražena s strani večine anketiranih, po drugi strani pa želje po izselitvi kažejo na to, da so tematike povezane z migracijami aktualne, življenjske, predvsem pa prisotne v mislih in vzgibih mladih.

Priloga 2: Slovensko izseljenstvo in diaspora – Interno gradivo

SLOVENSKO IZSELJENSTVO IN DIASPORA – Interno gradivo

Pojasnilo

V gradivu so predstavljeni izsledki raziskave študentov, ki so jo pod mentorstvom doc. dr. Mojce Ilc Klun opravljali v študijskem letu 2018/2019. V gradivu je zbranih 8 večjih poglavij, ki obravnavajo slovensko izseljenstvo in diasporo – Kanada, Združene države Amerike, Latinska Amerika, Evropa, Afrika, Azija, Avstralija in Nova Zelandija. V vsakem poglavju splošnemu orisu priseljevanja in slovenskega izseljenstva sledi zgodba slovenskega izseljenca ali potomca. Izsledki so lahko podlaga priprav gradiv o tematikah slovenskega izseljenstva za učitelje in avtorje učbenikov.

Zbrani prispevki so delo študentov: Matjaža Budkoviča, Nataše Golobič, Nejca Kopača, Urbana Križaja, Matica Mestka, Katjuše Mrak, Petra Novaka, Urške Oblak, Nine Ocvirk, Doroteje Penko, Mihe Severja, Luke Suhadolnika, Andreja Šebenika, Roka Tomšiča, Jerice Vimer, Reneja Vudlerja.

V primeru objave prispevkov ali zgodb se je potrebno posvetovati z mentorico in avtorji prispevkov, saj od intervjuvanih oseb v tem delu raziskave nismo pridobili soglasja za objavo.

Tematsko kazalo

Stran

Slovensko izseljenstvo in diaspora – splošni oris	60
Slovensko izseljenstvo in diaspora v Kanadi	64
Slovensko izseljenstvo in diaspora v Združenih državah Amerike	72
Slovensko izseljenstvo in diaspora v Latinski Ameriki	76
Slovensko izseljenstvo in diaspora v Evropi	102
Slovensko izseljenstvo in diaspora v Afriki	113
Slovensko izseljenstvo in diaspora v Aziji	124
Slovensko izseljenstvo in diaspora v Avstraliji	133
Slovensko izseljenstvo in diaspora na Novi Zelandiji	165

Slovensko izseljenstvo in diaspora – splošni oris

Izven meja Slovenije živi okoli 500.000 ljudi slovenskega etničnega izvora. Slovenci so se v različnih zgodovinskih obdobjih izseljevali iz različnih razlogov. Domovino so najpogosteje zapuščali kot ekonomski ali politični migranti, v sodobnem času pa pogosto izkoriščajo nove možnosti, ki jim jih nudi vedno bolj povezan svet. Slovenci imamo torej zelo številčno diasporo, ki živi skoraj povsod po svetu.

V minulem stoletju so se Slovenci izseljevali predvsem v zahodno Evropo, mnogi pa tudi čez lužo. Velike slovenske skupnosti so tako v ZDA, Kanadi, Argentini in ostalih državah Latinske Amerike, Avstraliji in v manjšem obsegu v državah Azije, Afrike in Oceanije.

Za mnoge slovenske izseljenske skupnosti je značilno, da imajo močan čut pripadnosti Sloveniji. Družijo se v organizacijah, ki skušajo ohraniti slovensko kulturo, spremljajo dogajanje v Sloveniji ter svoje potomce učijo slovenski jezik. Zaradi omejene izpostavljenosti slovenščini je njihova jezikovna (in kulturna) zmožnost, kljub raznolikim možnostim, ki jih ponujajo sodobni mediji, pogosto zelo ranljiva. Zato morajo imeti izseljenci dovolj priložnosti za razvijanje, ohranjanje in izpopolnjevanje jezikovne zmožnosti v slovenščini. Sistematično učenje slovenščine v deželah, kjer živijo izseljenci je mogoče npr. v obliki dopolnilnega pouka in sobotnih šol; stik s slovensko kulturo pa se vzpostavlja in ohranja prek različnih slovenskih društev. Ohranjanje in izpopolnjevanje jezikovne zmožnosti v slovenščini je bolj učinkovito, če imajo govorci slovenščine dovolj priložnosti za stike s slovenskim jezikom in kulturo tudi v Sloveniji. Tako so za otroke in mladostnike organizirane poletne šole in tabori slovenščine, odraslim pa so za udeležbo v različnih tečajih slovenščine na voljo štipendije (Izseljenstvo, 2019).

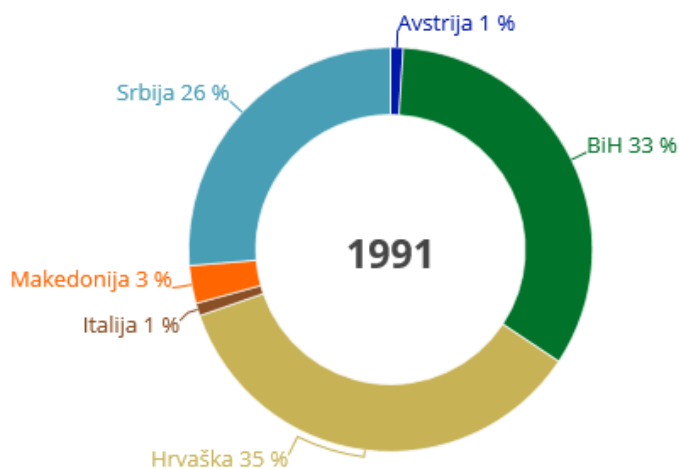
Republika Slovenija za izseljence skrbi preko Urada vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Urad vzdržuje stalne stike s slovenskimi manjšinskimi, zdomskimi in izseljenskimi organizacijami, vzpodbuja njihovo kulturno, prosvetno, gospodarsko in drugo povezovanje z matično državo, organizira posvete, seminarje, natečaje itd. Urad pripravlja srečanje Dobrodošli doma od leta 2012, pred tem je več desetletij tradicionalna srečanja prirejala Slovenska izseljenska matica. Gre za družabni in kulturni dogodek, osrednjo letno prireditev za Slovence po svetu in v zamejstvu. V Sloveniji delujejo tudi organizacije in društva, ki se ukvarjajo z izseljeniško problematiko. Izseljensko društvo Slovenija v svetu je bilo ustanovljeno leta 1991, poglavitna naloga društva pa je povezovanje vseh Slovencev z

matično domovino. Združenje Slovenska izseljenska matica skrbi za Slovence po svetu ter pospešuje njihove stike z domovino. Ustanovljeno je bila leta 1951 z namenom vzpostaviti stike s slovenskimi izseljenci, zdomci in njihovimi potomci ter z njimi sodelovati, še posebej pri ohranjanju slovenskega kulturnega izročila.

Sloencem po svetu je na voljo tudi e-revija Moja Slovenija, na naslovu www.slovinci.si pa deluje spletni portal, katerega namen je celovito povezovanje in komuniciranje širše slovenske skupnosti v sosednjih državah in po svetu tako z matično domovino kot tudi med skupnostmi.

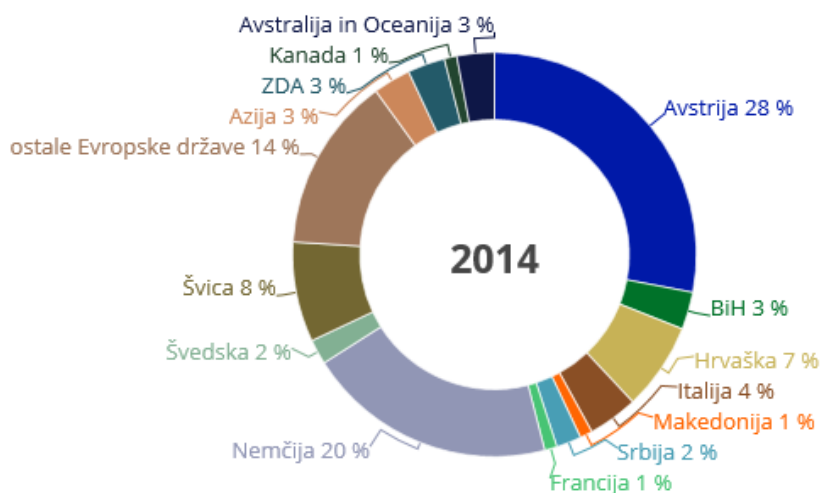
Uradni podatki Statističnega urada RS kažejo, da se je največ Slovencev v zadnjem desetletju preselilo v Avstrijo. Druga država, kamor se najraje selimo, je Nemčija, sledi Švica. V te države večinoma odhaja kader s srednješolsko izobrazbo. Nekaj sto posameznikov pa se vsako leto preseli v Severno Ameriko in Azijo, kamor odhajajo najvišje izobraženi.

Slika 1: Države, v katere so se Slovenci najpogosteje izseljevali leta 1991.

Avtorji: Žlogar, M., Makovec, U., 2016; Vir: SURS

Slika 2: Države, v katere so se Slovenci najpogosteje izseljevali leta 2014.

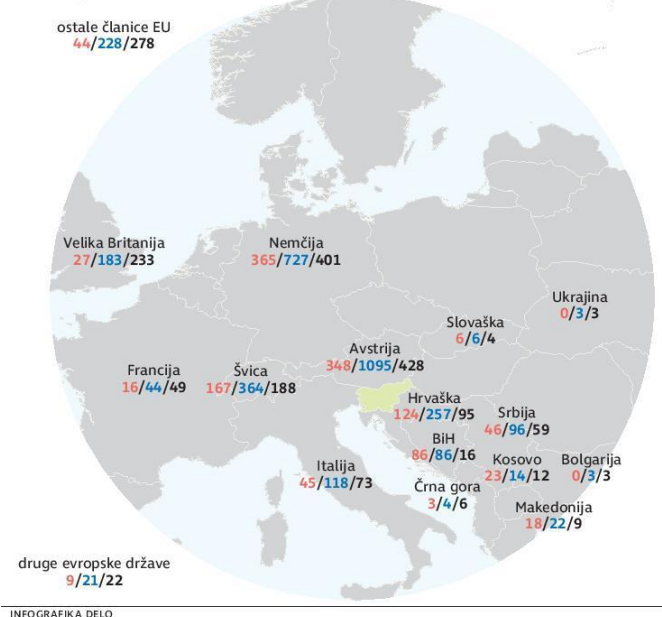
Avtorji: Žlogar, M., Makovec, U., 2016; Vir: SURS

Leta 2017 se je v tujino odselilo skoraj 10.000 Slovencev, kar je največ doslej, med izseljenci vse bolj prednjačijo mladi in visoko izobraženi. Čeprav je število priselitev iz tujine že vrsto let višje od števila odselitev, je problem v tem, da prihajajo k nam predvsem nižje izobraženi, odhajajo pa višje izobraženi.

Med neevropskimi državami so najbolj priljubljene ZDA, kamor je leta 2017 odšlo 276 slovenskih državljanov. Okoli 230 pa se jih je naselilo v Avstraliji in drugih državah Oceanije. Podatki kažejo, da se povečuje tudi zanimanje za Azijo: leta 2011 se je na to celino izselilo okoli 80, leta 2017 pa že 236 Slovencev. Manj zanimivi sta Južna Amerika, kamor se je leta 2017 odselilo 34 državljanov Slovenije, in Afrika s 33 izseljenci (Dernovšek, 2019).

Slika 3: Odseljeni Slovenci po izobrazbi leta 2015.

Odseljeni prebivalci, stari 15 ali več let leta 2015, po izobrazbi

Odseljeni zaposleni prebivalci po dejavnosti

kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	60	poslovanje z nepremičninami	7
rudarstvo	2	strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	240
predelovalne dejavnosti	443	druge raznovrstne poslovne dejavnosti	100
preskrba z električno energijo, plinom in paro	23	dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti	129
preskrba z vodo, ravnanje z odpadki in odpadki, saniranje okolja	18	izobraževanje	116
gradbeništvo	243	zdravstvo in socialno varstvo	203
trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil	318	kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti	44
promet in skladiščenje	127	druge dejavnosti	40
gostinstvo	149	dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem, proizvodnja za lastno rabo	2
informacijske in komunikacijske dejavnosti	157	skupaj	2462
finančne in zavarovalniške dejavnosti	41		

INFOGRAFIKA DELO

Vir: Surs

Vir: Infografika Delo, 2017

Število Slovencev v izseljenstvu je lahko večje, saj številni ne odjavijo stalnega prebivališča v Sloveniji. Veliko oseb, ki se dejansko odseli, uradno ne odjavi prebivanja v Sloveniji, saj je na stalno prebivanje v Sloveniji denimo vezano obvezno zdravstveno zavarovanje. Morda to še zlasti velja v primeru odhoda v bolj eksotične države, kjer je zdravstveni sistem manj razvit, ter na »začetku« odhoda, ko osebe še ne vedo, ali odhajajo le za leto ali dve ali morda za veliko daljše obdobje (Kapitanovič, 2017).

Sodobni selivci so individualisti, ki ne čutijo tolikšne potrebe po povezovanju znotraj slovenske skupnosti kot so jo starejše generacije izseljencev. Ne povezuje jih folklor, raje se družijo neformalno. Nekaterim se je Slovenija celo zamerila in so sedaj zadovoljni z okoljem, v katerem bivajo. Tehnološke in druge možnosti, npr. internet in nizkocenovni prevozniki, omogočajo pogostejše stike z domovino. Pojavljajo se tudi nove oblike povezovanja – virtualne (npr. skupine Slovencev po svetu na socialnih omrežjih, forumih) (Lapuh, 2011).

Slovensko izseljenstvo in diaspora v Kanadi

UVOD

Na območje današnje Kanade je ob koncu 15. stol priplul John Cabot, ki je pristal na obali Nove Fundlandije in slednjo razglasil za last angleškega kralja. Nekaj let kasneje je Francoz Jacques Cartier raziskoval ustje Reke sv. Lovrenca in tam ustanovil prvo francosko kolonijo. Danes vemo, da so se azijska ljudstva prek Beringovega preliva selila na območje današnje Kanade že več kot 10 000 let nazaj, okoli leta 1000 pa naj bi v Kanado pripluli tudi Vikingi.

Po letu 1600 je bilo v Kanadi že okrog 10 000 Francozov, ki so se naseljevali predvsem v atlantskih provincah. Leta 1763, ko je bil podpisan sporazum med Francijo in Anglijo v Parizu, je bilo v Kanadi okoli 65 000 Francozov, Angležev pa le okrog 20 000. Po sprejemu Deklaracije o neodvisnosti v ZDA, je v Kanado prispelo okrog 30 000 t.i. lojalistov, ki so bili zvesti britanski kroni. Kmalu za tem je sledila zakonska razmejitev med Spodnjo Kanado in Zgornjo ali Angleško Kanado. Do prve formalne združitve obeh delov je prišlo leta 1840. Že v začetku 19. stoletja se je začel močan priliv priseljencev iz Velike Britanije, samo med letoma 1815 in 1840 naj bi jih prišlo več kot pol milijona. Po združitvi Kanade v konfederacijo (1867), je bilo na kanadskem ozemlju že več kot milijon Britancev. V času prvega uradnega popisa je imela država že skoraj 3,7 milijona prebivalcev. Ob koncu 19. stol. so se v Kanado začeli priseljevati tudi pripadniki drugih zahodno in južnoevropskih držav (Genorio, 1989).

Po drugi svetovni vojni je Kanada še vedno sprejemala ogromno imigrantov. Kanada je tedaj še vedno posnemala britanski tip družbe. Tudi Francozi so bili opredeljeni kot britanski subjekt vse do leta 1947. Po letu 1971 se je pod vodstvom Pierra Tudeau-ja začela politika multikulturalizma. V ospredju so bili štirje cilji te politike: spoštovanje in pomoč manjšinskim skupinam, v smislu ohranjanja njihove kulturne dediščine, zagotavljanje človekovih pravic, pomoč in spodbujanje državljske udeležbe pri manjšinah za lažjo integracijo v družbo in spodbujanje interkulturne izmenjave. Kanada je v tem času postala odprta država za vse vrste kultur, tako je vsem prebivalcem nudila enake pravice (Starman, 2004).

Vse do današnjih dni se je ohranilo tudi rivalstvo med Britanci in Francozi. Slednji predstavljajo večinski delež v Quebecu in občasno pokažejo težnje po odcepitvi iz federacije. V tem delu se je namreč že od samih začetkov priseljevanja ohranila francoska skupnost, ki je ohranila jezik, vero in vezi. Navznoter gre za relativno homogeno skupnost, ki se v vseh stoletjih ni asimilirala z angleško večino. V sedemdesetih letih 20. stoletja so spodbujali vpis priseljencev v francoske šole, leta 1980 so razpisali referendum o odcepitvi Quebeca, kjer pa separatisti niso uspeli (Starman, 2004).

Vsekakor Kanada danes ostaja priseljencem prijazna država. Nekdaj evropske priseljence so sedaj nadomestili tokovi iz Azije (Kitajska, Indija, itd.). Vsekakor pa Kanada potrebuje priseljence, če želi biti še naprej uspešna pri gospodarskem razvoju.

SELITVE SLOVENCEV V KANADO

Prvi slovenski priseljenci, ki so se naselili v Kanadi, so verjetno prišli iz ZDA. Okrog leta 1850 je na severu Gornjega jezera (Lake Superior) deloval slovenski misijonar Friderik Baraga, ki je tam širil in oznanjal krščansko vero med staroselci (Dermastija, 2016).

Kanadska imigracijska služba je prvič registrirala priseljence iz današnje Jugoslavije pod drugačnim imenom kot Avstrijci leta 1885, ko se je preko pristanišča Quebec priselilo 49 Bosancev. Obstajajo pa tudi viri o delovanju Črnogorcev okrog Kirkland Lake-a (Ontario) leta 1871. Za Slovence lahko trdimo, da so začeli prihajati v Kanado na prelomu stoletij. Po uradnih kanadskih podatkih se je v obdobju pred prvo svetovno vojno priselilo v Kanado 2937 Hrvatov in Slovencev (Genorio, 1969).

Obsega tedanjega izseljevanja v Kanado ne gre primerjati z razsežnostjo selitev s slovenskega etničnega ozemlja v Združene države Amerike. Komaj 1 % števila izseljencev v Združene države Amerike je tedaj odpadlo na Kanado. Zaradi tega še ni bilo kakšne izrazitejšje koncentracije izseljencev. Slovenci so se po prihodu v Kanado razkropili širom dežele, nekoliko več se jih je ustalilo le v Britanski Kolumbiji. Nekateri viri navajajo, da v Kanadi pred prvo svetovno vojno ni bilo več kot 200 Slovencev (Genorio, 1969).

Po prvi svetovni vojni so se začele intenzivnejše migracije Slovencev v Kanado. Večji porast slovenskih imigrantov se je zgodil po letu 1924. Takrat so ZDA spremenile zakon o priseljevanju in močno priprle vrata priseljencem, v ZDA so se večinoma lahko preseljevali le izobraženci. Omejeno je bilo priseljevanje iz Južne in Vzhodne Evrope, kamor so uvrščali Slovenijo (Genorio, 1969). Izseljevanje v obdobju med obema vojnama je bilo skoraj v celoti ekonomsko pogojeno. V tridesetih letih je kar 90 % izseljenih v Kanado zapustilo Slovenijo zaradi ekonomskih razlogov. Zanimiva je tudi njihova socialno-ekonomska struktura. Prevladovali so mladi kmečki fantje (80 %) z nedokončano osnovno šolo (60 %) (Genorio, 1969). Moški so morali biti sposobni za delo, brez kazenske kartoteke in pripravljeni delati, hkrati pa niso smeli biti zavezani služenju vojaškega roka. Eden izmed razlogov za selitve v tem času so bile tudi razmere po prvi svetovni vojni. Po razpadu Avstro-ogrske nastane Jugoslavija. Slovenija je izgubila velik del etničnega ozemlja, skoraj ena tretjina takratne Slovenije je bila priključena Italiji (Dermastija, 2017).

Med letoma 1919 in 1939 naj bi se v Kanado z območja današnje Slovenije po jugoslovanski statistiki preselilo okrog 4600 ljudi. Vrhunec preseljevanja je bil med letoma 1925 in 1930, ko je Kanada med drugim Jugoslavijo, Avstrijo, Italijo in Madžarsko uvrstila na seznam

držav, od koder bi si želeli sprejeti migrante. V začetku tridesetih let se je pojavila povratna migracija. Mnogi delavci so bili razočarani nad delovnimi razmerami v rudnikih in na farmah. Poleg tega se je v tem času pojavila gospodarska kriza, kar je še poslabšalo razmere (Dermastija, 2017).

Stroške potovanja so si imigranti krili sami, pogosto so si za ta namen morali denar sposoditi. Običajno so najprej odšli moški, ko so zaslužili dovolj denarja, pa so se jim pridružile še družine. Cena potovanja je znašala okrog 200 dolarjev, potovanje z ladjo pa je trajalo od pet do osemnajst dni. Pogosto so se potniki na ladje vkrcali v pristaniščih Zahodne Evrope (Le Havre, Hamburg, Antwerpen, Rotterdam, idr.), izkrcanje pa je sledilo v Halifaxu, Quebec City-ju ali Montrealu (Dermastija, 2017)

Slika 1: Izseljevanje Slovencev in Jugoslovancev v Kanado ter vračanje v domovino (1919-1939).

Tabela 7: Izseljevanje v Kanado in vračanje v Kraljevino Jugoslavijo v obdobju 1919 – 1939 s posebnim ozirom na Slovenijo (v številkah in %)

Leto	Izseljevanje			Vračanje			Selitveni saldo	
	iz Jugosl.	iz Slov.	%	Jugosl.	Slov.	%	za Jugosl.	za Slov.
1919	8	1*	—	107	15*	—	–99	14
1920	142	19*	—	238	32*	—	+96	13
1921	87	13	14,9	120	16*	—	+33	3
1922	179	2	1,1	78	11*	—	–101	9
1923	717	46	6,4	31	1	3,2	–686	45
1924	1941	206	10,6	62	8	12,9	–1879	198
1925	2436	329	13,5	106	18	17,0	–2330	311
1926	4831	613	12,7	156	19	12,2	–4675	594
1927	4656	704	15,1	418	26	6,2	–4238	678
1928	5921	1008	17,0	673	80	11,9	–5248	928
1929	4030	482	12,0	783	117	14,9	–3247	365
1930	2745	369	13,4	1115	166	14,9	–1630	203
1931	604	65	10,8	1265	141	11,1	+661	76
1932	491	54	11,0	1057	210	19,9	+566	156
1933	537	90	16,8	589	53	9,0	+52	37
1934	543	112	20,6	410	56*	—	–133	56
1935	566	96	17,0	407	55*	—	–159	41
1936	653	92	14,1	372	51*	—	–281	441
1937	919	97	10,5	395	76	19,2	–524	21
1938	1009	103	10,2	448	50	11,2	–561	53
1939	488	92	18,8	240	33	13,7	–248	59
SKUPAJ:	33503	4593	13,7	9070	1234	13,6	–24433	–3359

Vir: Genorio, 1969

Šele v obdobju med obema vojnama lahko govorimo o prvih slovenskih skupnostih v Kanadi. Skupnosti so bile zelo majhne in se niso nahajale v mestih, ampak večinoma v okolici rudnikov in večjih farm. Pred začetkom druge svetovne vojne je bila največja slovenska skupnost v rudarskem mestu Kirkland Lake, štela naj bi okrog 500 Slovencev. V mestih ni

bilo večjih slovenskih skupnosti. V Vancouvru naj bi bilo vsega 200 Slovencev, v Torontu pa 115 (Genorio, 1969).

Slika 2: Število slovenskih izseljencev v Kanadi leta 1939.

Vir: Genorio, 1969

Po drugi svetovni vojni se je v Kanado priselila tako imenovana slovenska politična imigracija. Po koncu druge svetovne vojne leta 1945, se je okrog 20 000 Slovencev izselilo iz države. Pri tem so jih zavezniške sile namestile v begunska taborišča na območju današnje Avstrije in Italije. Po letu 1947 se je večina Slovencev preselila v prekomorske države, večina je emigrirala v Argentino. Med letoma 1947 in 1951 pa naj bi se v Kanado preselilo okrog 2500 slovenskih emigrantov. Genorio (1969) ocenjuje, da bi bila ta številka lahko tudi višja. Za ta izseljenski val je bila značilna zlasti krščanska identiteta. Nekateri so že v begunskih taboriščih spletli pomembne vezi, ki so jim pomagale pri prilagajanju na življenje v novi državi. Prvo leto so priseljenci delali na kmetijah ali železnicah, ženske so delale kot gospodinje. Po enem letu so se pogosto zaposlili drugje. Tisti z višjo izobrazbo so lahko postali učitelji, zdravniki, itd. Drugi val priseljencev je bil tako povsem drugačen kot prvi. Pogosto je prihajalo do trenj med pripadniki prvega in drugega vala priseljencev. Potrebno

je omeniti remigracijo po 2. svetovni vojni. Nekateri Slovenci so bili razočarani nad življenjem in delovnimi pogoji v Kanadi, zato so se po vojni vrnil v domovino.

V petdesetih letih (1951-1960) sledi drugi val povojnih selitev v Kanado. Glede na vzrok se v tem obdobju oblikujeta predvsem dva tipa selitev. V tem času so potekale verižne selitve, kjer se političnim beguncem in predvojni ekonomski emigraciji pridružijo družinski člani in sorodniki. Hkrati poteka tudi val ekonomskih selitev s skrivnim prehajanjem meje. Po prehodu meje je sledila emigracija iz ostalih evropskih držav. Pogosto so bili to mladi državljani SFRJ, ki so se na zahod podali zaradi boljšega življenjskega standarda, moški pa so bežali tudi pred služenjem vojaškega roka v Jugoslovanski ljudski armadi. K temu je botrovala tudi agrarna prenaseljenost in v tem času dokaj slabo razvita industrija na slovenskem. V tem obdobju naj bi se v Kanado preselilo okrog 6 000 Slovencev (Genorio, 1989). Ta val priseljencev je močno spodbujal zidavo slovenskih cerkva in ustanavljanje novih društev. Nekatera slovenska društva so si na podežlju zgradila t.i. farme, kjer so potekala številna srečanja in dogodki.

Obdobje po letu 1960 lahko opišemo kot tretji val povojnih migracij v Kanado. Tega leta so se namreč meje odprle in prebivalstvo se je lahko regularno odselilo iz države. V tem času poleg prekomorskih selitev postanejo privlačne tudi selitve v države Zahodne Evrope. Zaradi naglega razvoja industrije v Sloveniji, je prišlo do upada emigracije v Kanado. Tistim, ki so se preseljevali v tem času, je bilo mnogo lažje, saj je na območju Kanade že obstajala mreža slovenskih skupnosti v različnih mestih.

Leta 1991 se je 8 050 Kanadčanov opredelilo za Slovence, okrog 3 500 jih je potrdilo delni slovenski izvor. V tem letu se je ogromno ljudi opredelilo za Jugoslovane. Danes naj bi v Kanadi živelo okrog 30 000 Slovencev, ki se vsaj deloma opredeljujejo kot Slovenci (Dermastija, 2017), število pa bi lahko bilo tudi okrog 40 000 (Pospeh, 2009). Iz kanadskega popisa prebivalstva (2006), je razvidno, da se je več kot 20 000 Kanadčanov vsaj deloma opredelilo kot Slovence. Potrebno je poudariti, da popis ni povsem točen, saj je anketiranje naključno in ne zajema vseh prebivalcev Kanade, zato so med različnimi popisi večja odstopanja. Največ Slovencev danes živi na območju Ontaria. Samo v Torontu naj bi živelo okrog 10 000 Slovencev. Večje skupnosti so tudi v Edmontonu, Calgaryju, Hamiltonu (Pospeh, 2009).

Preglednica 1:Število slovenskih izseljencev v posameznih kanadskih provincah in teritorijih.

Provinca ali teritorij	Opredeljeni zgolj kot Slovenci	Med drugim opredeljeni tudi kot Slovenci
Ontario	10 665	13 675
Britanska Kolumbija	1610	3015
Quebec	1170	1085
Alberta	1070	1985
Manitoba	360	510
Saskatchewan	135	345

Jukon	50	50
Nova Škotska	35	65
Novi Brunswick	20	30
Otok Princa Edwarda	10	10
Nova Fundlandija in Labrador	15	0
Severozahodni teritorij	10	10
Nunavut	10	0
Skupaj	15160	20 780

Vir: Dermastija, 2019

SLOVENSKA SKUPNOST V TORONTU

Toronto je bila nekakšna vstopna točka v Kanado, zato je večina Slovencev ob priselitvi ostala tam. Leta 2006 se je za Slovence opredelilo 12 400 prebivalcev (Moja Slovenija, 2019). Slovenci so se v sredini petdesetih let začeli seliti iz mesta predvsem v zahodno predmestje Toronta, ki se imenuje Etobiocke. Tam se nahaja tudi t.i. slovenska ulica, kjer se nahaja največ slovenskih ustanov. To je ulica Brown's Line, kjer je slovenska župnija, slovenska šola, Krekova banka in slovenska delikatesa. Slovenci so se do danes razselili po celotnem Torontu in jih lahko najdemo v vseh predmestjih Toronta, saj niso vezani samo na ulico Brown's Line (Dermastija, 2016).

Leta 1954 je bila v Torontu ustanovljena slovenska župnija Marija Pomagaj. Župnije so zelo pomembne, saj poleg pastoralne dejavnosti skrbijo še za kulturne in izobraževalne dejavnosti. Leta 1960 so zgradili še drugo slovensko cerkev, Župnija Brezmadežne s čudodelno svetinjo (Dermastija, 2016). Znotraj župnije je bila ustanovljena slovenska šola, kjer se ob sobotah dopoldan učijo predvsem slovenskega jezika. Šola ima akreditiran program s strani države in lahko učenci obiskovanje slovenske šole izberejo kot izbirni predmet. Veliko težav s poučevanjem slovenščine imajo zaradi pomanjkanja učiteljev in ustreznih gradiv, saj so slovenski učbeniki preveč zahtevni za učenje. V župniji je še cerkveni odbor, pevski zbor, ženska liga, plesna skupina in drugo. Imajo dve nedeljski maši v slovenščini in eno v angleščini, saj opažajo, da je slovenščina vedno manj razumljiva. Ob nedeljah se v župniji srečuje med 600 – 700 ljudi. Če je še pred desetletji veljalo, da so v cerki potekale predvsem poroke znotraj slovenske skupnosti, zdaj prednjačijo zlasti slovenski pogrebi. Letno imajo okoli 50 pogrebov Slovencev. Slovenci, ki se na novo priselijo v mesto, se večinoma ne želijo vključiti v delovanje župnije ali ostalih slovenskih društev (Valant, 2019).

Vseslovenski kulturni odbor je organizacija, ki je bila ustanovljena leta 1990 in zastopa večino slovenskih društev, organizacij in institucij v Ontariu. Skrb odbora je usklajevanje aktivnosti, organiziranje različnih akcij in zbiranje raznih informacij in njihovo posredovanje Slovincem. Sodelujejo tudi z drugimi slovenskimi društvi po Kanadi. Znotraj odbora deluje

tudi radio Glas kanadskih Slovencev, Slovenski informacijski center in Slovenski sklad. Leta 1991 je bila ustanovljena še Kanadsko – slovenska gospodarska zbornica, ki skrbi za gospodarsko področje. Od leta 1977 izhaja mesečnik Glasilo kanadskih Slovencev (Dermastija, 2016).

Dom Lipa je Slovenski dom za starejše občane, ki je odprl vrata leta 1988. Je neprofitna organizacija in starejšim Slovincem v Kanadi omogoča bivanje in vso potrebno oskrbo v starosti. Sodelujejo s slovensko župnijo. Prevladujejo Slovenci, a so tu prisotni tudi nekateri starejši drugih narodnosti (Dom Lipa, 2019).

Prekmursko društvo Večerni zvon je bilo ustanovljeno leta 1956 in je eno najstarejših v Kanadi. Prvotno so bili člani v društvu Prekmurci, danes pa temu ni več tako. Organizirajo družabne aktivnosti, kot so plesi in banketi (kot veselice v Sloveniji). Leta 1967 so kupili posest in na njej postavili klubsko hišico, kapelo in bazen. Najpomembnejši dogodek v letu je Proščenje (žegnanje), ki poteka avgusta (Dermastija, 2016).

Holiday Gardens je zasebni slovenski podeželski klub v okolici Pickeringa. Na posestvu so velike dvorane, pokrito plesišče, prostor za piknike in parkirišče. Namenjajo ga tudi za poroke in ostale zabave, ponudijo pa ga tudi ostalim narodnostim (Holiday Gardens, 2019).

Bled Hall oziroma Bled Planica social club je kulturno društvo, predano ohranjanju slovenske kulturne dediščine v Kanadi. Imajo zunanji prostor za zabave in piknike kot ostala slovenska društva (Bled Planica social club, 2019).

Slovenski park je velika posest, ki ima na voljo rekreacijske površine, prostore za piknike, razne prireditve, jezero ... Vsaka ulica v parku ima svoje slovensko ime. Članom parka je omogočen celoleten vstop in brezplačna udeležba na vseh dogodkih (Slovenski park, 2019). Podobno kot Slovenski park je zasnovano tudi Slovensko letovišče ali Slovenian Summer camp, kjer se tekom celega leta, največ pa poleti, srečujejo Slovenci in letos praznuje 61 let (Slovenian Summer Camp, 2019).

Slovenski dom ohranja kulturno dediščino in zgodovino Slovencev v Kanadi ter Sloveniji. Organizirajo razne kulturne dogodke, podpira slovenske šole, organizira literarne natečaje ... (Slovenski dom, 2019).

V Torontu je tudi nekaj delikates, ki prodajajo slovensko hrano, največ pa je mesnic. Ena takšnih je slovenska mesnica Slovenija Meat Delivatessen (Yelp, 2019).

ZGODBA SLOVENSKEGA IZSELJENSTVA IZ KANADE

Pepca in Milan Černelič sta se poročila leta 1956 v okolici Brežic in se nato preselila v Celje, kjer sta imela službi, nista pa imela stanovanja. Zaradi stanovanjske stiske sta nato začela razmišljati o selitvi v tujino, s katero sta že imela izkušnje kot otroka, saj so bile njune

družine izgnane v Nemčijo med 2. svetovno vojno. Nato sta se odpravila v Avstrijo na obisk k sestrični in sta namesto načrtovanega odhoda domov kupila zemljevid in se peš odpravila po najbližji poti do Nemčije. Dobila sta naslov od nemške družine, ki sta jo poznala iz časov, ko sta bila v taborišču. Po prečkanju meje sta se usedla na vlak in se peljala do okolice Hamburga. Tam sta se srečala z omenjeno nemško družino, a jima niso mogli pomagati. So ju pa napotili v taborišče, kjer so bili nastanjeni Nemci, ki so pobegnili iz Vzhodne v Zahodno Nemčijo. A tam je bilo taborišče samo za Nemce in so ju napotili v Nürnberg, kjer je bilo taborišče za različne narode. Tam sta dobila nastanitev in hrano, nato pa sta se lotila iskati delo. Preko znanca iz domačih Brežic sta navezala stik z veliko farmo, kjer sta dobila delo, hrano in stanovanje. Nato sta zaradi nesporazumov z lastnikom dala odpoved, izgubila stanovanje in ponovno iskala drugo delo. Potovala sta v bližino meje z Vzhodno Nemčijo in tam dobila zaposlitev v tovarni pohišstva. Tovarna je za delavce zgradila nova stanovanja in tako sta Milan in Pepca prišla do novega stanovanja, ki sta si ga opremila. Na delu sta spoznala sodelavca, ki je imel strica v Kanadi in jima je povedal kako tam živi, koliko zasluži, kakšno hrano lahko je in kaj si lahko privošči. Ker sta živela v pomanjkanju, sta na vse zaslužke gledala kot na hrano, ki si jo lahko potem privoščita. Nato sta se o tem pogovarjala in razmišljala kako naprej. Domov v Brežice se nista več mogla vrniti, saj bi ju lahko zaradi zaostrenih političnih razmer zaprli, v Nemčiji pa sta imela službi, novo stanovanje in nov avto, a ju je vleklo naprej. Odločila sta se za selitev v Kanado. Prodala sta avto in kupila fotoaparat. V Münchnu sta s pomočjo organizacije IRO zaprosila za dokumente, odpotovala na sever Nemčije in kupila karte za ladjo. Po 12 dneh naporne plovbe so prispeli do ZDA in tam prestopili na ladjo za Kanado. Tako sta leta 1960 prispela v Kanado. Najprej sta bila nastanjena pri znanki iz Brežic, nato pa sta iz Quebeca z vlakom odpotovala v Toronto. Tam sta iskala delo, a sta ga našla zelo težko. Pepca je bila brez dela, Milan pa je našel delo kot tapetnik. Služb je bilo tedaj zelo malo na voljo, težko pa jima je bilo tudi zaradi neznanja jezika. V Torontu sta stanovala v četrti s Poljaki. Po treh letih od prihoda v Kanado sta si lahko kupila hiško v Torontu. V tem obdobju sta se jima rodila tudi dva otroka. Ko sta bila malo večja, je Pepca našla delo v tovarni papirja. Delala je v nočnih izmenah, Milan pa je delal čez dan. Posledično sta skupaj preživela zelo malo časa. Ko sta zaslužila nekaj denarja, sta s prijatelji začela razmišljati o nakupu farme (posestva v naravi). Čeprav je bila potreba po novi in večji hiši večja, sta leta 1969 kupila veliko posestvo ob jezeru približno 3 ure vožnje iz Toronta. Denar sta si še izposodila od družine ter vse imetje dala pod hipoteko. S tem nakupom sta tvegala, a se je vse dobro izšlo in na tej farmi so preživeli veliko čudovitih poletij in imeli obilo veselja. Tukaj se še danes družijo in zbira vsa družina s prijatelji, saj se čez poletje preselita tja. Leta 1979 sta kupila večjo hišo v predmestju Toronta, v Mississaugi.

Na začetku jima je bilo zelo težko, saj sta prišla v Kanado v najslabših časih, veliko težav sta imela tudi z neznanjem jezika. Z ostalimi Slovenci se srečujeta predvsem v slovenski župniji, nikoli pa nista bila aktivna v društvih, saj sta svoj prosti čas rajši preživljala s prijatelji in družino na njuni farmi. Otroke sta naučila slovensko, njuni vnuki pa malo razumejo, a ne govorijo slovenščine. Slovenijo sta rada obiskala, ko sta imela dovolj denarja in s seboj pripeljala tudi otroke. Nazadnje sta bila v Sloveniji leta 2018, a ne vesta, če se bosta še kdaj vrnila, saj sta že krepko v letih (Milan šteje 91 let). Nikoli jima ni bilo žal za njuno selitev v Kanado, o vrnitvi v Slovenijo pa ne razmišljata, saj sta v Kanadi preživela veliko več let kot v Sloveniji in je zdaj to njun dom, kjer ju obdaja družina in prijatelji. Zelo rada kuhata in ohranjata slovensko kulinariko in običaje, ki so predvsem povezani s cerkvenimi prazniki.

Slovensko izseljenstvo in diaspora v Združenih državah Amerike

UVOD

Slovensko priseljevanje v ZDA je zaznamovalo pet valov preseljevanja. Prvi val je potekal že pred ustanovitvijo države in sega v 17. stoletje. Med priseljenci so prevladovali predvsem misijonarji, zgodovinarji in ostali raziskovalci. Doba večjega priseljevanja slovenskih katoliških misijonarjev se prične s prihodom škofa Friderika Barage in njegovih misijonarjev na območje Velikih jezer. Preselil se je leta 1830 (Slovenska skupnost v ZDA, 2019). Drugi val priseljevanja Slovencev v ZDA je potekal med leti 1880 in 1924. V tem obdobju naj bi se prek Atlantika priselilo približno 250.000 Slovencev. Množične migracije je zaustavila šele omejitvena priseljska zakonodaja ZDA, ki je leta 1924 uvedla kvotni sistem. Ta zakonodaja je temeljila na kvotah, kar pomeni, da je v Ameriko lahko prišlo le 2 % ljudi iz določene države, ki so že živeli v ZDA. S sprejetjem tega zakona, pa so bila vrata odprta za tiste, ki so bili izobraženi. Dostop je bil omejen za prebivalce iz Vzhodne in Južne Evrope, v katerega je spadalo tudi območje današnje Slovenije, kar je neposredno vplivalo na zmanjšano selitev slovenske populacije. Tretji val emigracije je potekal med 1924 in 1941. Glavna značilnost omenjenega vala je združevanje družin. Večina slovenskih priseljencev iz tistega časa, se je naselila v naselja, kjer so že živeli Slovenci. To je omogočilo, da se je učinkoviteje ohranil slovenski jezik, kultura in narodna zavest, vse do danes. Četrty val je zaznamovala politična emigracija nasprotnikov političnega sistema v Sloveniji. Odvijal se je v obdobju po drugi svetovni vojni od leta 1945 do leta 1955. V tem času je za slovenske migrante značilno, da so bili bolj izobraženi, kot migranti v preteklosti, zato so lažje dobili zaposlitev v novem okolju. Zadnji peti val priseljevanja, ki se je začel leta 1955 in traja še danes, pa je bil ponovno zaradi združevanja družin (Klemenčič, 1986). Po podatkih ameriškega statističnega urada je leta 2000 v ZDA živelo okrog 176 000 ljudi s slovenskimi koreninami.

Na začetku se je večina na novo priseljenih Slovencev v ZDA soočala s problem, kot so nižji družbeni status, kompleks manjvrednosti, zapostavljenosti in odrivanja na rob. Zaradi tega so oblikovali svoje etnične skupnosti. Združevali so se v slovenskih cerkvah, šolah, delovnih mestih. Zvestoba etničnemu jeziku in privrženosti katoliški veri sta bili dve izredno pomembni lastnosti slovenskih priseljencev (Kodrič, 1990).

Slovenski izseljenci v ZDA so ustanavljali različna kulturna društva in domove, kjer so se družili z ostalimi slovenskimi priseljenci ter tako ohranjali svojo kulturno integriteto. Pomembna značilnost Slovencev v Ameriki je visoka stopnja samozadostnosti, kar je pomagalo pri lažji vključitvi v ameriško družbo. Večja samozadostnost je prišla do izraza v času ekonomske krize, saj so si finančno pomagali med seboj in tako podpirali drug drugega. Kljub relativno hitri integraciji v ameriško družbo so priseljenci ohranjali slovenske vrednote in običaje, kot je praznovanje praznika Svetega Miklavža, martinovanje in podobno. Pri ohranjanju slovenske kulture je veliko vloga igrala tudi kulinarika. Slovenski

imigranti so sloveli kot odlični kuharji in peki. Pripravljali so tradicionalne slovenske jedi, kot so potica, cmoki, jabolčna pita, flancati, kranjska klobasa ipd. Velika želja Slovencev v ZDA je bila tudi pridelovanje lastne zelenjave.

Pomembno za ohranjanje slovenstva in slovenskega jezika so bili časopisi, ki so izhajali v slovenskem jeziku. Najstarejši časopis je Amerikanski Slovenec, ki je začel izhajati kot tednik leta 1891 v Chicagu, leta 1946 pa se je sedež časopisa preselil v Cleveland. V Clevelandu sta izhajala časopisa Ameriška Domovina in Glas ADZ. Časopisa Zarja in Prosveta sta izhaja v mestih Joliet (Illinois) ter Imperial (Pennsylvania). Poleg časopisov so slovenski priseljenci vzpostavili še radio, kjer so večinoma predvajali slovensko glasbo in na tak način ohranjali slovensko identiteto. Večina radijev se je nahajala v Clevelandu. Največ kulturnih domov je lociranih v Ohio, nahajajo pa se tudi v Illinoisu in Pennsylvaniji (Gobetz, 1980).

Za delovanje, bivanje in integriteto ameriških Slovencev so bili pomembni tudi narodni in kulturni domovi. Kraj, kjer so se zbirali Slovenci, skozi druženje, pogovor ohranjali svojo kulturo. Slovenski narodni domovi, ki so jih začeli graditi v začetku 20. stoletja, so bile preproste lesene hiše, včasih tudi grajene iz opeke. Pogosto so bili locirani v središču neke naselbine, kjer je bila močna slovenska skupnost. Poleg omenjenega druženja so tam potekali sestanki, proslave, praznovanja, obletnice in še mnoge druge prireditve. Domovi, ki so bili prvotno namenjeni le slovenskim izseljencem, so rade volje sprejeli tudi ostale obiskovalce. Druženje ljudi različnega etničnega izvora je bila priložnost za tkanje novih vezi in poznanstev, Slovenci pa so se s svojo gostoljubnostjo in prijaznostjo hitro priljubili slehernemu prebivalcu mesta. Domovi so bili sestavljeni iz več dvoran ter imeli več nadstropij. Večje dvorane so bile namenjene proslavam in prireditvam, medtem ko so v manjših dvorinah potekali sestanki, interna srečanja posameznih odborov v društvu. Nekateri večji narodni domovi so imeli tudi lastno čitalnico, knjižnico, kuhinjo, arhivsko zbirko, ki so jo dopolnjevali slovenski izseljenci ter balinišča. Večje dvorane so bile po navadi porisane z motivi iz slovenske pokrajine. Nema lokrat so zidove krasili Blejsko jezero z otočkom, Bohinjsko jezero, Julijske Alpe ter mnoge druge podobe Slovenije. Ob zastavah ZDA in ameriške zvezne države je bila vedno zraven tudi slovenska. »Prva slovenska narodna domova sta bila zgrajena leta 1905 v Chicagu in Johnstownu (Pennsylvania), v naslednjih desetih letih pa še v Herminiju v Pensilvaniji (1908), Frontenacu v Kansasu (1910), Elyju v Minnesoti (1911) in Rock Springsu v Wyomingu (1913). V tem obdobju so več domov v Pensilvaniji zgradile tudi podružnice društva sv. Barbare (npr. leta 1911 v mestih Willock in Presto) (Klemenčič, 1995)«.

Skozi čas so Slovenci v ZDA postali dejavni in posledično uspešni na različnih področjih. Slovenski izseljenci in njihovi potomci so bili odlični glasbeniki, igralci, športniki, pevci ... Pomembno vlogo so imeli v znanosti in politiki, saj so poleg astronautov, raziskovalcev ter inženirjev bili aktivni tudi v ameriškem senatu, v ameriški vojski ter mornarici. Inženir Joe Sutter je bil vodja načrtovalne ekipe Boeing 747, astronauti Sunita Williams, Ronald Šega in Randall 'Randy' Bresnik pa so z različnimi misijami v sklopu NASE večkrat poleteli v vesolje. Ameriške Slovence je moč najti tudi na estradni sceni, saj se je nekaterim uspelo prebiti tudi do hollywoodskega blišča. Z emmyjem nagrajeni igralec Željko Ivanek, igralka Audrey Trotter in Micky Dolenz, ki je bil nekoč član kultne glasbene skupine The Monkeys. Louis Adamič ter Joey Miskulin sta ustvarjala v kulturnih vodah. Miskulin in glasbena skupina The

Vadnals so se neprestano vrteli na slovenskih radijih v ZDA. Melania Trump je trenutno prva dama ZDA, medtem ko je demokratka Amy Klobuchar napovedala boj za predsednico države na naslednjih volitvah (Seznam ameriških Slovencev, 2019).

SLOVENSKA SKUPNOST V ILLINOISU

Illinois je mozaična zvezna država, kjer živi veliko različnih etničnih skupin. Eno izmed skupin predstavljajo tudi Slovenci. Prve, manj številne selitve, segajo že pred leto 1860. Množične selitve se začnejo po letu 1880. V tistem času se je največ Slovencev v Illinoisu priselilo v južni Chicago (South Chicago), Pullman, Joliet in Pilsen. Vsa območja so zagotavljala delovna mesta v industrijskem sektorju. Takratni slovenski priseljenci so izhajali iz predvsem agrarnega okolja. Iz slovenskega območja so se izseljevali predvsem zaradi ekonomskih dejavnikov. Zgodnji priseljenci so bili običajno mladi moški, ki so kasneje (po ustalitvi) s seboj pripeljali še žene in druge člane družine. Joliet in Chicago sta postala središči slovenskega časopisa in »dobrohotne« slovenske družbe. Slovenci so gradili katoliške cerkve. Iz tistega časa priseljevanja še danes stoji cerkev sv. Josepha (1891) v Jolietu, cerkev sv. Stephena (1898) v Pilsenu in cerkev sv. Georga (1903) v južnem Chicagu. Razvilo se je rivalstvo med Slovenci z verskimi in Slovenci s socialističnimi prepričanji. Slovenci s socialističnimi prepričanji so ustanavljali svoje medgeneracijske domove, kjer so izdajali svoj časopis, organizirali so posebna druženja, ustanavljali so lastne športne ekipe. Zaradi težkih pogojev dela in naporne spremembe načina življenja so hitro ustanovili dve pomembni društvi, Catholic Kranjsko Slovenska Katoliška Jednota (KSKJ) in Slovenska Narodna Podporna Jednota (SNPJ). Omenjeni društvi sta aktivni še danes.

Po drugi svetovni vojni so območja južnega Chicaga, Joliet, Pilsena in Pullmana, pridobila nove slovenske priseljence. To so bili predvsem ljudje, ki so bežali pred jugoslovanskim režimom. Novi priseljenci so prinesli revitalizacijo slovenske skupnosti, a obenem še povečali razlike in rivalstvo med KSKJ in SNPJ. Pojavljati so se začele napetosti tudi med starimi in novimi priseljenci.

Konec 20. stoletja sta Pilsen in južni Chicago izgubila opazne slovenske četrti, saj so se mladi preselili v suburbana območja, starejša generacija slovenskih izseljencev pa je začela izumirati. Cerkev sv. Georga je še vedno delujoča, aktivna katoliška cerkev, ki pa jo danes v največji meri obiskuje latinskoameriško prebivalstvo. Cerkev sv. Stephensa je danes preobražena v srednjo šolo. Mnogi Slovenci, ki so v preteklosti obiskovali cerkev sv. Stephensa, danes obiskujejo slovensko cerkev v Lemontu, ki predstavlja dom slovenskega katoliškega semenišča.

Za razliko od Chicaga in Pilsena pa je Jolietu še danes močna slovenska skupnost. Cerkev sv. Josepha je do danes ohranila slovensko identiteto. V Jolietu ima še vedno sedež KSKJ, kot tudi Slovenian Women's Union, v mestu pa se nahaja tudi Slovenian heritage museum (muzej slovenske dediščine).

SLOVENSKA SKUPNOST V KALIFORNIJI

Slovenci so v Kaliforniji ustanavljali cerkve, imeli svoje skupnosti in imeli slovenske narodne domove. V slednjih so se zbirali, srečevali, družili, zabavali in se trudili, da je slovenska skupnost, predvsem pa jezik, ostal živ. Tudi v Kaliforniji so se Slovenci povečini najprej zaposlili v tovarnah in manjših obrtnih delavnicah, kjer so ostali povezani in med sabo govorili slovensko. Imeli so t.i. slovenske sektorje. Velik pomen so dajali veri in verskemu življenju, zgradili so veliko cerkva, obhajali različne obrede, nekateri fantje pa so postali duhovniki in maševali tudi v slovenščini. V San Franciscu je tako nastalo veliko cerkva in slovenskih hiš, ki so si bile med seboj blizu in je bila tako slovenska skupnost še toliko močnejša. Te so imele pomemben delež pri razvoju slovenske kulture in posledično slovenske besede na zahodni ameriški obali. Pomembno je poudariti, da so bili ameriški Slovenci izjemno aktivni v začetku 90-ih let 20. stoletja, ko so podpirali osamosvojitve Slovenije in pripomogli k hitremu priznanju Slovenije s strani ZDA. Po vseh teh letih so se še vedno čutili Slovence in to tudi izkazovali. Slovenske naselbine v Kaliforniji (San Francisco, Fontana in Los Angeles) so se ohranile vse do danes. Kljub temu, da so se nekateri potomci Slovencev odselili drugam in se razpršili, se kljub temu nekajkrat na leto srečujejo v slovenskih hišah in domovih. Eden od takih se imenuje dom Kranjski hrib, ki se nahaja v San Franciscu, medtem ko se v Fontani nahaja Slovenska hiša (Klemenčič, 1999).

ZGODBA SLOVENSKEGA IZSELJENSTVA IZ ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE

Oba moja stara starša sta bila Slovenca. Spoznala sta se med drugo svetovno vojno, ko je bil moj dedek kot pripadnik protikomunističnih domobrancev poveljnik straže v Borovnici. Ko je bila vojna izgubljena, so komunisti prevzeli oblast in začeli ubijati vse pripadnike domobrancev, zato sta moja stara starša zapustila Slovenijo in pobegnila v begunsko taborišče v Avstrijo in Nemčijo. Potem ju je ena od babičinih tet, ki je živela v ZDA, finančno podprla, da sta se lahko preselila v Chicago. Z njima je odšlo tudi pet otrok, ki so se jima rodili v tem času. Vsi preostali družinski člani moje babice so ostali v Borovnici, vsi sorodniki mojega dedka pa v Celju.

Družina, ki je živela v Chicagu, je ves čas spoštovala največje vrednote, ki so jih prinesli iz domovine, te pa so bile: Bog, družina, narod, domovina. V teh vrednotah smo vzgojeni tudi mi, otroci imigrantskih otrok oziroma vnuki migrantskih staršev in se z veseljem zavedamo, da naše korenine izvirajo iz prečudovite Slovenije, ki jo z veseljem obiščemo. Slovensko tradicijo in kulturo se trudimo ohranjati tudi tu v Ameriki.

Babica in njena najboljša prijateljica, prav tako pa tudi združenje Triglav, so me poučili o moji slovenski dediščini in tradicijah, kar vključuje slovensko narodno nošo, blagoslov hrane za Veliko noč, poznavanje slovenske kulture in zgodovine. Z babico in njeno prijateljico, Slovenko, smo vsako leto, dokler je bila še živa, ob praznikih spekli potico.

O vrnitvi v Slovenijo pravzaprav nikoli nisem razmišljala, saj se slovenskega jezika nisem učila – moja mati, ki se je kot otrok priselila v ZDA, me slovenskega jezika ni nikoli učila, zato bi težko dobila delo. Prav tako imam sedaj tu v Ameriki veliko širšo družino, strice, tete, in kar nekaj bratrancev in sestričen. Vseh mojih osem tet in stricev tekoče govori slovensko.

V tistih časih, ko je družina prišla v ZDA, v domači hiši niso smeli govoriti angleško, saj so si prizadevali, da bi ohranili slovenski jezik.

Slovensko izseljenstvo in diaspora v Latinski Ameriki

UVOD

Latinska Amerika je bila ena od treh najbolj zaželenih ciljev slovenskih izseljencev, kar se je še posebej kazalo v obdobju po drugi svetovni vojni, ko Združene države Amerike niso imele več odprtih vrat za nove priseljence. V nadaljevanju so predstavljene značilnosti slovenskega izseljevanja v Latinsko Ameriko in podrobneje dogajanje v izbranih državah, kjer danes živi največ Slovencev. Podatke o številu Slovencev po posameznih državah so pridobljeni s pomočjo Urada vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, medtem ko so za podrobnejšo analizo v večini uporabljeni znanstveni članki in študije v španskem jeziku.

ZGODOVINA SELITEV V LATINSKO AMERIKO

Latinska Amerika je celina, ki je bila pred prihodom Evropejcev redko poseljena. V času španske in portugalske kolonialne oblasti ter v postkolonialnem obdobju se je v Latinsko Ameriko priselilo več kot 24 milijonov priseljencev (Moya, 2018).

V Latinsko Ameriko so se prvi ljudje priselili pred okoli 15.000 leti, v času, ko je Azijo in Severno Ameriko povezoval kopenski most zaradi znižanja morske gladine v času zadnje ledene dobe. Zaradi manjšega števila oseb, ki danes predstavljajo avtohtono prebivalstvo, so se razširili na manjšem območju, goste poselitve so bile redke. Dve tretjini jih je živelo na območju Srednje Amerike (Honduras, Gvatemala in južni del Mehike) in v Andih (Bolivija, Peru, Ekvador). Gostejšo poselitev je ovirala orientiranost ameriške celine v smeri sever-jug, kar je prekinilo vezi med prebivalci v Andih in v Srednji Ameriki (Moya, 2018).

Po odkritju Amerike leta 1492 in začetku priseljevanja španskih in portugalskih osvajalcev (konkvistadorjev) se je število indijanskega prebivalstva začelo hitro zmanjševati zaradi evropskih nalezljivih bolezni in pobojev. V prvem obdobju kolonialne oblasti so kolonialne oblasti predvsem izkoriščale rudno bogastvo Latinske Amerike. Že v 16. stoletju je Španija začela izkopavati srebro v današnjem Peruju, delu Srednje Amerike in delu današnje Venezuele. Glavna rudnika srebra sta bila v Mehiki, od koder so srebro prepeljali v Španijo preko Havane na Kubi, kar je omogočilo gospodarski razcvet Havane; in v Peruju, od koder so srebro po reki Rio de la Plata pripeljali do Buenos Airesa, kar je omogočilo gospodarski

razvoj današnje Argentine. Portugalci so na drugi strani od začetka 18. stoletja izkoriščali zlato na območju Minas Gerais v Braziliji (Moya, 2018).

Možnosti za hitro obogatitev je privlačila številne migrante. Ocenjuje se, da se je do 19. stoletja na območje Latinske Amerike priselilo 900.000 Špancev in 700.000 Portugalcev, od tega je bilo 20-25 % žensk. Zaradi majhnega števila avtohtonega prebivalstva je kultura priseljencev hitro spremenila dotedanjo kulturo Indijancev. Španci in Portugalci so s seboj prinesli nove rastline in živali, sodobno tehnologijo, obleko, imena, značilen arhitekturni stil. Uvedli so intenzivno kmetijstvo, ranče, kulturo, ki se zanaša na konje. Značilne so bile velike posesti ali latifundije, čeprav so se le-te imenovala različno: estancias v pampah, fazende v Braziliji in haciende. Največji vpliv so imeli španski in portugalski priseljenci na področju jezika in vere, saj danes v vseh državah Latinske Amerike govori španščino oz. portugalščino kot materni jezik več kot 70 % prebivalcev (Moya, 2018).

Obdobje kolonializma je v Latinski Ameriki trajalo več kot tri stoletja in se je končalo z vojnami za neodvisnost v prvi polovici 19. stoletja. Ostaja vprašanje, zakaj so imeli Španci in Portugalci tako velik vpliv v tem delu sveta. Razkorak med Indijanci in priseljenci je bil posebej velik pri tehnologiji (npr. orožje) in materialni kulturi, a še bolj pomemben dejavnik je bil visok delež žensk med priseljenci. Priseljenci so se predvsem naselili v zmerno toplem toplotnem pasu Južne Amerike, večje koncentracije so bile še na območju Antioquie in Caldosa v Kolumbiji, Jaliscu in preostalem severnem delu Mehike, na osrednjem višavju Kostarike in Portorika, Meride v Venezueli ter v zahodnem in osrednjem delu Kube. Največje število Indijancev in mesticev je danes v Ekvadorju, Mehiki, Peruju in Boliviji (Moya, 2018).

V času kolonializma je na prebivalstveno podobo vplival tudi dotok priseljencev iz Afrike. Od leta 1492 do sredine 19. stoletja naj bi v obe Ameriki prišlo 12 milijonov afriških sužnjev, pri čemer jih je 45 % odšlo v Brazilijo in 13 % v španske kolonije. Med letoma 1492 in 1650 je trgovina s sužnji potekala predvsem v državah Latinske Amerike, kamor je odšlo 97 % vseh sužnjev – 76 % jih je delalo v notranjosti Latinske Amerike kot rudarji, 15 % v Braziliji in 6 % na Karibih. Med letoma 1650 in 1800 se je delež sužnjev v Latinski Ameriki zmanjšal na 36 % vseh prispelih sužnjev, od tega jih je 33 % odšlo v Brazilijo in 3 % v španske kolonije. Spmemba se je zgodila po letu 1807, ko je Velika Britanija prepovedala trgovino s sužnji v britanskem imperiju. Tako sta glavni pristanišči za trgovino s sužnji postali Buenos Aires (Argentina) in Montevideo (Urugvaj), ki sta nadomestila Cartageno (Kolumbija) in Veracruz (Mehika) (Moya, 2018).

Po razglasitvi neodvisnosti Haitija leta 1804 in vojni za samostojnost v Mehiki (1810-1821) je zaradi izgube sredstev za trgovanje (uničene so bile plantaže sladkornega trsa na Haitiju in rudniki srebra v Mehiki) Kuba začela z intenzivnim gojenjem sladkornega trsa. Zaradi tega so pripeljali leta 1840 več kot 400.000 afriških sužnjev in okoli 150.000 kitajskih pogodbenih delavcev (Moya, 2018).

Preglednica 1: Število in delež priseljenih v Latinsko Ameriko 1492 – 2015.

Smer selitve	Število	Delež (%)
iz Afrike v Brazilijo	3.527.000	15
iz Afrike v španske kolonije	1.235.000	5
iz Španije v španske kolonije	900.000	4
iz Portugalske v Brazilijo	700.000	3
iz Azije v post kolonialnem obdobju	855.000	4
iz Evrope v post kolonialnem obdobju	16.820.000	7
skupaj	24.037.000	100

Vir: Moya, 2018.

Med letoma 1810 in 1833 se je večina držav Latinske Amerike osamosvojila od španske in portugalske nadoblasti. Obdobje od sredine 19. stoletja do finančne krize 1930 je obdobje največjega priseljavanja v Latinsko Ameriko. 70 % vseh, ki so se priselili v Latinsko Ameriko, se je priselilo v tem obdobju, vanjo se je priselilo 25 % vseh Evropejcev, ki so se izselili konec 19. stoletja. Za razliko od Severne Amerike so se v Latinsko Ameriko priseljevali predvsem iz Južne Evrope, 40 % je bilo Italijanov, 32 % Špancev in 11 % Portugalcev. Skupno se je v post kolonialnem obdobju priselilo iz Evrope v Latinsko Ameriko skoraj 17 milijonov Evropejcev. 85 % vseh novih priseljencev se je naselilo na območju od Sao Paola do Rio de la Plata ter v argentinskih pampah (Moya, 2018).

Preglednica 2: Evropske priselitve v Latinsko Ameriko 1820-1960.

Izvorna država	Število	Delež (%)
Italija	6.710.000	40
Španija	5.380.000	32
Portugalska	1.850.000	11
Nemčija	470.000	2,8
Judje iz vzhodne Evrope	420.000	2,5
Grčija, Ciper, Turčija	410.000	2,4
Francija	360.000	2,1
ostala Evropa	1.220.000	7,3
skupaj	16.820.000	100

Vir: Moya, 2018.

Večina priseljencev iz Južne Evrope je prihajala iz severnih delov držav. Tako so se izseljevali predvsem iz severnih delov Italije, tj. provinc Ligurije (naselili v argentinska mesta), Piedmonta (naselili v pampe) in Benečije (večinoma naselili v Braziliji). Močna mesta z italijansko manjšino so bila konec 19. stoletja Sao Paolo, Montevideo in Rosario, več Italijanov je živelo le še v New Yorku. Španske severne province so dale največ novih priseljencev: iz Kantabrije in Kanarskih otokov na Kubo in v Venezuelo, Baski so se naselili v

pampah, Asturijci v Mehiki in na Kubi. Iz portugalskih severnih provinc Minho, Porto in Duoro je prišlo največ portugalskih priseljencev (Moya, 2018).

Omeniti velja, da je leta 1918 Argentina prvič sprejela poljske in jugoslovanske emigrante. Tistega leta je v Argentino prišlo 180.000 Poljakov in 48.000 Jugoslovancev. Pred tem letom so te emigrante bodisi šteli kot Ruse ali prebivalce Avstro-Ogrske (Moya, 2018).

Preglednica 3: Destinacije evropskih priseljencev 1850-1930.

ciljna država	število	delež (%)
Argentina	6.501.000	47,9
Brazilija	4.361.000	32,1
Kuba	1.394.000	10,3
Urugvaj	713.000	5,3
Mehika	270.000	2,0
Čile	90.000	0,7
Venezuela	70.000	0,5
Portoriko	62.000	0,5
Peru	35.000	0,3
Paragvaj	21.000	0,2
ostalo	50.000	0,4
skupaj	13.567.000	100

Vir: Moya, 2018.

Kakor je razvidno iz Preglednice 3, se je 48 % vseh evropskih priseljencev oziroma 6,5 milijona priselilo v Argentino. Visok delež imata še Brazilija z 32 % (4,3 milijoni priseljencev) in Kuba z 10 % priseljenci. Vse ostale države so imele manj kot milijon priseljencev. Izkaže se, da je bilo ciljno območje priseljevanja res zmerni toplotni pas Južne Amerike, Kuba in Mehika (Moya, 2018).

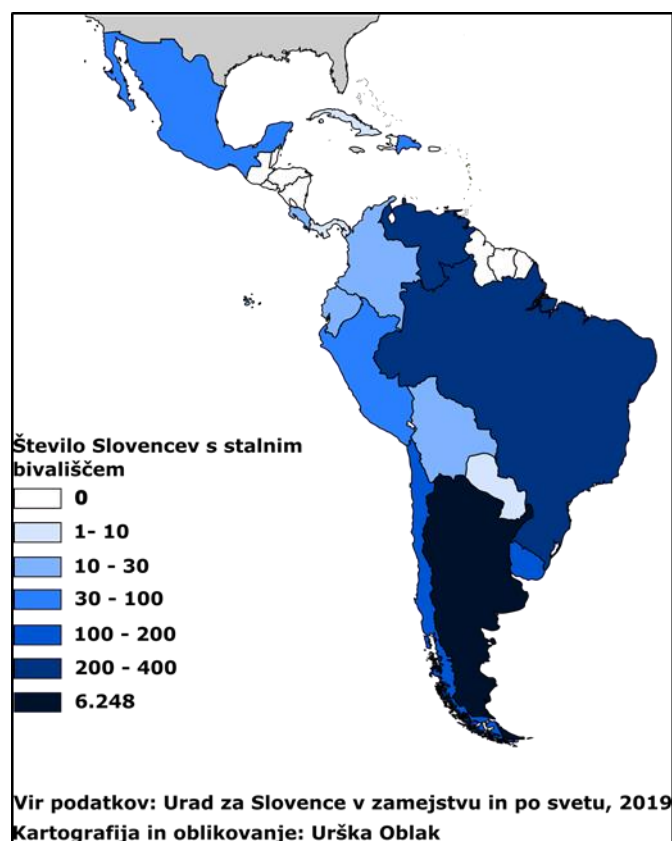
Zadnji večji val priseljevanja je bil po drugi svetovni vojni, ko so se v južne države Latinske Amerike naseljevali politični emigranti iz Vzhodne Evrope. Sedanji selitveni tokovi v Latinski Ameriki so bolj izselitveni kot priselitveni, kot ciljna država izstopajo predvsem ZDA (Moya, 2018).

DANAŠNJE ŠTEVILO SLOVENSКИH IZSELJENCEV V LATINSKI AMERIKI

Po uradnih podatkih Urada vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu živi danes v Latinski Ameriki 7.569 Slovencev s stalnim ali začasnim bivališčem, od tega jih ima začasno bivališče 117. Ocene o skupnem številu Slovencev v Latinski Ameriki, ki vključujejo tudi potomce slovenskih izseljencev, so višje od zgoraj omenjene vrednosti, saj naj bi samo v Argentini po ocenah Urada živelo okoli 30.000 slovenskih izseljencev in njihovih potomcev.

Slika 1 prikazuje število Slovencev s stalnim bivališčem v posameznih latinskoameriških državah. Za vse države, z izjemo Venezuele, veljajo podatki za 22.8.2018. Zaradi poslabšanja politične situacije v Venezueli so podatki iz te države novejši, iz dne 17.5.2019 (Žigon, 2019).

Slika 1: Število slovenskih izseljencev v Latinski Ameriki.

Največje število slovenskih izseljencev živi v Argentini, ki je bila tradicionalno najbolj priljubljena ciljna država slovenskih izseljencev. Je edina država v Latinski Ameriki, ki ima več kot 1000 Slovencev, tudi če upoštevamo ocene drugih držav. Zaradi številčnosti slovenske diaspore v Argentini je slovenska skupnost v njej najbolj povezana. V Braziliji je avgusta 2018 živelo 384 Slovencev s stalnim bivališčem, v Venezueli 323 (maj 2019). Sledita jima Čile z 147 in Urugvaj z 137 Slovenci. Ostale države imajo manj kot 100 Slovencev s stalnim bivališčem (Žigon, 2019).

Iz Slike 1 je razvidno, da glavnina Slovencev živi v južnem in vzhodnem delu Južne Amerike. Na območju celinske Srednje Amerike večje število Slovencev živi le v Mehiki, kjer deluje tudi edino slovensko društvo v Srednji Ameriki. Kot posebnost izstopata Kuba in Dominikanska republika, otoški državi karibskega dela Srednje Amerike, pri čemer ima Dominikanska republika osmo največjo slovensko skupnost v Latinski Ameriki in drugo največjo v Srednji Ameriki.

SLOVENSKO IZSELJENSTVO IN DIASPORA V ARGENTINI

Argentinska migracijska politika

Priseljevanje je bilo eden temeljnih dejavnikov, ki je vplivalo na nastanek argentinske družbe od začetka samostojne Argentine na začetku 19. stoletja. Sledili so španski migracijski politiki, ki je v ospredje postavljala naselitve neposeljenih območjih z evropskimi priseljenci (Matamoros, Norambuena, 2016).

Leta 1812 je bil v Buenos Airesu izdan prvi dekret o priseljevanju, ki je v prvem členu zagotavljal takojšnjo zaščito posameznikov vseh narodnosti in njihovih družin, ki se želijo naseliti na ozemlju države. Drugi člen je vsem tujcem, ki bi želeli delati kot kmetje zagotovil zemljišče, nastanitev in možnost trgovanja s pridelanimi pridelki. Prvi zakon je nastal leta 1822 in je dovolil organiziranje sporazumov med Argentino in drugi državami o priseljevanju. Leta 1825 so začeli v Evropo pošiljati agente v iskanju novih priseljencev. Drugi zakon je nastal leta 1826 (Ley de Enfiteusis), ki je pooblastil tujce k uporabi javnih stanovanj v zameno za denarno plačilo (Matamoros, Norambuena, 2016).

Argentinska ustava je nastala leta 1853 in je uzakonila politiko odprtih vrat na področju migracij. V 20. členu ustave piše, da lahko tujci, ki pridejo na ozemlje Konfederacije izvajajo svoje industrije, posle in poklice, imajo dobra zemljišča (kupljena ali najeta), prosto plujejo po rekah in morjih, svobodno opravljajo svojo obrt, v kolikor se bodo držali argentinskih zakonov. V 25. členu je v ospredje postavljeno priseljevanje Evropejcev, saj naj bi razvoj prišel z rokami evropske civilizacije. Politika odprtih vrat je vodila v večje število na novo priseljenih oseb, zato se je kmalu pojavila potreba po sistematiziranju migracijske politike (Matamoros, Norambuena, 2016).

Prvi argentinski migracijski zakon je nastal leta 1876 (Ley de Inmigracion y Colonizacion/Ley Avellaneda). V njem so določili različne kategorije priseljencev: dnevne delavce, umetnike, industrijske delavce, kmete in profesorje. Vsi so morali biti mlajši od 60 let in imeti kreditirano priporočilo za priselitev (Matamoros, Norambuena, 2016).

Migracijska politika se iz politike odprtih vrat spremenila v restriktivno z zakonom leta 1902. Na prelomu stoletja se je v Argentino priselilo veliko priseljencev z območja Sredozemlja, ki so s sabo prinesli različne načine mišljenja. Večina izmed njih je bila bodisi Italijanov bodisi Špancev, med katerimi je bilo nekaj revolucionarjev in anarhistov, npr. Errico Malatesta, Ettore Matei, ki sta leta 1887 ustanovila prvi delavski sindikat (Sindicato Obrero de Panaderos). V sindikatu so se delavci združevali, razširila se je liberalna propaganda, nastali so prvi liberalni časopisi. Argentinsko vodstvo temu ni posvečalo večje pozornosti vse do leta 1897, ko je bilo v državi že več radikalnih časopisov in so začeli delavci pogosteje stavkati. Leta 1902 je bila prva splošna stavka delavcev (Matamoros, Norambuena, 2016).

Zaradi teh teženj je bil leta 1902 izdan nov zakon o priseljevanju (Ley N°4.144 de Residenciade Extranjeros), ki je okrepil restriktivne težnje prejšnjega zakona. V prvem členu je napisano, da lahko vsak višji uradnik ukaže odhod iz ozemlja države vsem tujcem, ki so bili obtoženi ali preganjani zaradi zločinov. V drugem členu je zapisano, da bo lahko vsak tujec, ki bo deloval proti nacionalni varnosti in motil javni red in mir, izgnan iz države. V obdobju do 1910 so bili značilni izgoni anarhistov, medijska cenzura, zapiranje upirajočih se skupnosti (Matamoras, Norambuena, 2016).

Restriktivnost argentinske migracijske politike se je ohranjala celotno dvajseto stoletje skozi serijo zakonov. Zakon iz leta 1910 (Ley 7.209 de Defensa Social) je prepovedal vstop v državo vsem anarhistom in osebam, ki so napadle javne funkcionarje v vladi. Leta 1919 je bil izdan dekret, v katerem so bili uzakonjeni obiski diplomatskih predstavnikov na domovih priseljencev. Leta 1923 so začeli sprejemati le še poštene in delavne priseljence ter zavračati nesposobne in hudobne. Posebej so se zakoni zaostрили v času vlade Agustina Pedra Justa v 30. letih, ki je leta 1932 izdal dekret, da morajo vsi na novo prispeli priseljenci imeti pogodbo o zaposlitvi (Matamoras, Norambuena, 2016).

Po drugi svetovni vojni je vlada Perona spremenila politiko v integracijsko, a to ni zmanjšalo restriktivnih zahtev za nove priseljence. Leta 1963 je bil izdan zakon, v katerem so razširili kategorije priseljencev, a hkrati uvedli več zahtev, če bi le-ti želeli delati v Argentini. Leta 1965 so začeli ločevati stalne in začasne priseljence ter uvedli kategorijo ilegalnih imigrantov. Politika je bila najbolj restriktivna pod diktaturo Videla v 80. letih, ki je leta 1981 izdal zakon Ley Videla, ki je zmanjšal pravice priseljencev, omogočil njihovo aretacijo brez sodnega naloga in odvzem njihovih bivališč na podlagi suma, da skrivajo ilegalne imigrante. Restriktivne politike je bilo konec leta 2004 z novim zakonom (Ley de Migraciones), ki je ponovno uvedel politiko odprtih vrat in kot prvi uzakonil pravico vsake osebe, da se seli (Matamoras, Norambuena, 2016).

Zgodovina priseljevanja Slovencev v Argentino

Slovenci so v Argentino prišli v treh valovih, prvi konec 19. stoletja, drugi v medvojnem obdobju in tretji med letoma 1947 in 1953. Potrebno je opozoriti, da se je del slovenskih emigrantov vrnil nazaj v Slovenijo, bodisi za stalno po samostojnosti Slovenije ali začasno – t.i. return visit, obisk družine v Sloveniji (Molek, 2017a).

Prvi val izseljevanja je bil med letoma 1879 in 1888, ko je na podlagi sporazuma med Argentino in Avstro-Ogrsko odšlo v Argentino okoli 200 Primorcev oziroma 50 družin. Odšle so predvsem družine, ki so si želele selitev iz ekonomskih razlogov, tj. izboljšanje socialnega in ekonomskega položaja. Po dogovoru naj bi se te družine naselile v najbolj severno argentinsko provinco Formoso, a so se zaradi slabših naravnogeografskih razmer naselili tudi v druge severne argentinske province Chaco, Misiones, Entre Rios, Corrientes in Santa Fe. Ti izseljenci so se le v manjši meri povezali med seboj (Molek, 2017a), saj je njihova prva

organizacija Slovensko društvo Triglav iz Entre Riosa (Asociacion Eslovena Triglav en la Provincia de Entre Rios) nastala leta 2002 (Molek, 2017b). V roku nekaj generacij so se popolnoma asimilirali v argentinsko družbo (Molek, 2017a).

Drugi val izseljevanja je potekal med obema vojnama, ko je v Argentino prišlo okoli 25 000 do 30 000 slovenskih izseljencev. Večino izseljencev so predstavljali prebivalci območja, ki je leta 1920 (Rapalska pogodba) pripadlo Italiji. Vzroki za izseljevanje so bili v osnovi politične narave, saj je italijanska država vršila velik pritisk na slovensko prebivalstvo z italijanizacijo. Hkrati se je poslabšala ekonomska situacija, zato so se v resnici selili iz političnih in ekonomskih vzrokov (Molek, 2017a). A izseljevali se niso le Primorci, prisotni so bili tudi Prekmurci, Belokranjci, Dolenjci in Štajerci, ki so se selili predvsem iz ekonomskih razlogov, tj. kriza v kmetijstvu (Molek, 2017b).

Primorci so se naselili v mestu Buenos Aires in četrth Villa Devoto, La Paternal in Saavedra. Prekmurci so se naselili v južnem delu province Buenos Aires, tj. Avellaneda, Dock Sud, Berisso, Bernal. Del izseljencev se je naselil še v provincah Entre Rios in Santa Fe (Molek, 2017b). Kraj bivanja so izbirali na podlagi družinskih povezav in po priporočilu prej prispelih imigrantov (Molek, 2017a).

Kmalu po svojem prihodu v Argentino so začeli ustanavljati različne kulturne centre, pevske zборе, gledališke skupine in časopise. Ti časopisi so bili: Delavski list (Boletin obrero), Delavski glas (Gazeta obrera), Njiva (Terreno Cultivado), Mali glas (Pequeno Vocero), Pravica (Justicia), Borba (Lucha), Slovenski tednik (Semanario esloveno) in Duhovno življenje (Viva Espiritual). Sprva so časopise izdajali le v slovenščini. Slovenski časopisi so ohranjali slovensko identiteto in jezik živ, pri čemer je glavno vlogo imel časopis Duhovno življenje, ki je izhajal med letoma 1930 in 1948 (Molek, 2017b).

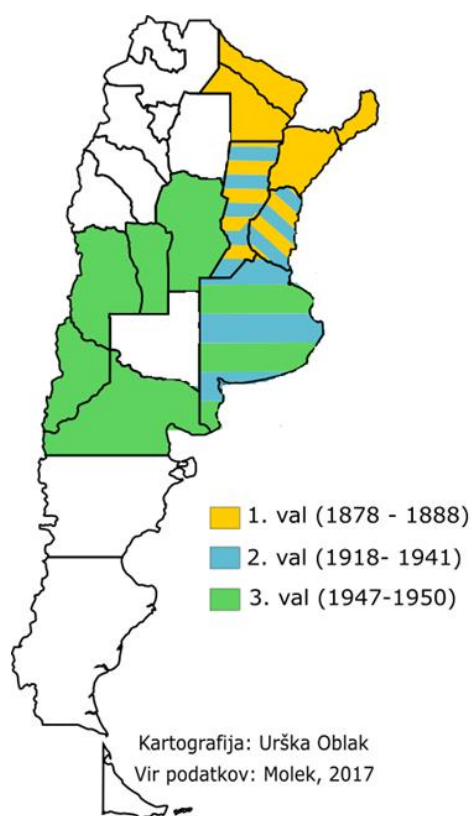
Tretji val izseljevanja slovenskih izseljencev v Argentino je potekal med letoma 1947 in 1953. Za razliko od prejšnjih dveh valov je bila ta skupina izseljencev medsebojno zelo močno povezana zaradi skupnega zgodovinskega spomina na dogodke v drugi svetovni vojni in takoj po njej, zato sta se med njimi slovenska identiteta in jezik dlje ohranila, kar nekateri avtorji imenujejo El Milagro Esloveno (slovenski čudež). Njihova skupnost je ostala bolj zaprta (Molek, 2013).

Vzroki priseljevanja tretjega vala slovenskih izseljencev v Argentino so bili politični. Med letoma 1941 in 1945 je bilo območje Slovenije razdeljeno na italijanski, nemški in madžarski del. Leta 1942 je bilo ustanovljeno Osvobodilno gibanje (ali fronta v starejših besedilih), ki se je borilo proti fašističnemu okupatorju in vsem, ki so jih smatrali za izdajalce. Slovenci, ki so živeli na italijanski strani meje, so se v veliki meri pridružili komunistom, da bi se borili proti prisilni asimilaciji. V Osrednji Sloveniji so bile tradicionalne elite komunistične, medtem ko so na podeželskem obrobju nastale odporne skupine oz. domobranci, ki naj bi sodelovali z okupatorji. Leta 1945 so zmagali komunisti, zato je veliko njihovih nasprotnikov zbežalo

čez mejo na avstrijsko Koroško in v Italijo. Od tam so odšli v izseljenstvo, večina v Argentino, ZDA, Avstralijo in Kanado. Del nasprotnikov pa je bil vrnjen v Jugoslavijo in pobit v povojnih pobojih, kar je ostal bidek spomin med slovenskimi izseljenci (Molek, 2013).

Med letoma 1947 in 1955 se je v Argentino priselilo 6.500 slovenskih izseljencev. Kljub temu, da je takrat Argentino vodil Peron, ki ni želel večjega števila novih priselitev, so bili ti izseljenci sprejeti na podlagi protikomunističnega mišljenja, pripadnosti katoliški veri in potrditvi, da ne bodo sodelovali v argentinski politiki. Eden izmed razlogov je bilo tudi pomanjkanje delavcev v industriji. To je bil prvi izseljenski val, ki je bil organiziran na močni politični ideologiji in je bil mišljen kot začasni begunski val – takoj ko bi se politične razmere v Sloveniji spremenile, bi se izseljenci vrnili nazaj v Slovenijo (Molek, 2013).

Slovenci iz tega vala so se naselili predvsem v provinci Buenos Aires in njegovih četrtih San Martin, Florida, Villa Martelli, Liniers, Ciudadella, Ramos Mejia, Castelar in San Justo. Manjši del se je naselil v provincah Cordoba, Mendoza, San Luis, Nequien in Rio Negro. Za razliko od prejšnjega vala so se naselili na podlagi odločitve vodje skupnosti (Molek, 2013).

Slika 2: Območja priseljevanja Slovencev v Argentini.

Kakor je bilo že omenjeno, se ta skupina izseljencev razlikuje od prejšnjih in jo imenujejo "novi Slovenci". Razlogi so v prisilni naravi selitev ter v ohranjanju stikov in tradicij več kot 60 let. Uspeli so ohraniti slovenskost, saj so obdržali simbolične stike s Slovenijo, ohranili kulturo, tradicijo in jezik, kar prenašajo naprej na naslednje generacije. Voditelji skupnosti ohranjajo socialni spomin, ki je središče skupne identitete tega vala izseljencev. Socialni spomin izvira iz izkušenj v času druge svetovne vojne, strahu pred prevlado komunizma v Jugoslaviji, življenja v begunskih taboriščih v Avstriji in Italiji in izkušnje razseljenosti. Glavno sporočilo, ki se ohranja je, da so bili izseljenci preganjani nepravilno in so bili

žrtve komunističnega nasilja (Molek, 2013).

Slovenska identiteta v tej skupnosti je močnejša od argentinske, kar se kaže na primeru potomca prve generacije izseljencev: »Imam slovensko kri, moj materni jezik je slovenščina in vse moje izobraževanje je potekalo v slovenščini. Bolj se identificiram kot Slovenec kot Argentinec. Argentinska kultura se ne sklada z mojim moralnim naukom, jezikom, korupcijo ... Ja, z slovenskimi vrednotami in mišljenjem: družina, resnicoljubnost in poštenje«. Zaradi

tesne povezanosti skupnosti se več generacij niso v celoti popolnoma asimilirali v argentinsko družbo, ohranili so slovenska imena, trgi in ulice nosijo imena Republica de Eslovenia (Molek, 2013).

Takoj po prihodu v Argentino so se organizirali v različne institucije. Osnovali so domove in krovno organizacijo Zedinjena Slovenija (Eslovenia Unida), ki izdaja tednik Svobodna Slovenija. V domovih se družijo, delijo spomine, praznujejo obletnice in sodelujejo v kulturnih dogodkih, kot so Dan državnosti, cerkveni prazniki, obletnice institucij, občni zbori in sestanki, športne dejavnosti. Najbolj jih poveže Domobranski dan, ko se spominjajo žrtev druge svetovne vojne in komunistične revolucije. Vse temelji na prostovoljni osnovi, brez pričakovanega plačila (Molek, 2013).

Ti trije valovi prispevajo večino vseh slovenskih izseljencev v Argentini. So se pa poleg njih selile tudi manjše skupine in posamezniki v različnih obdobjih, ki bolj ali manj ohranjajo slovenstvo. Kot posebno skupino velja izpostaviti beneške Slovence, ki so se izselili iz slovenskega etničnega ozemlja pred in po drugi svetovni vojni in so se organizirali ločeno od ostalih skupin Slovencev zaradi ohranja njihovega narečja. Danes imajo ti izseljenci pet društev (Žigon, 2019).

Vračanje slovenskih izseljencev v Slovenijo

Čeprav so najbolj znane vrnitve izseljencev tretjega vala v Slovenijo, to niso edine vrnitve v Slovenijo. Prvi izseljenci so se vrnili na območje Slovenije že v času druge svetovne vojne. Šlo je za pripadnike drugega vala izseljencev, z namenom da se na Primorskem borijo z Osvobodilnim gibanjem in partizani proti okupatorju. Po koncu vojne se je del izseljencev drugega vala, ki je podpiral Tita in komunizem z ladjo Partizanko vrnil v Slovenijo. Ti so se vračali zato, ker so čutili, da selitev v Argentino ni prinesla želenih učinkov (Molek, 2017a).

Po drugi svetovni vojni so se s pomočjo Slovenske izseljenske matice začele t.i. začasne vrnitve: potovanje v Slovenijo, z namenom obiskati kraje, kjer so živeli njihovi predniki, spoznati družino, obiskati turistične znamenitosti. Slovenska izseljenska matica je organizirala tudi možnost štipendiranja in do leta 1990 je v Sloveniji študij končalo 32 argentinskih Slovencev (Molek, 2017a).

Pomembno prelomnico je predstavljala slovenska samostojnost leta 1991. Takrat se je kar nekaj pripadnikov tretjega vala izseljevanja, ki je ohranjal mit o vrnitvi, vrnil v Slovenijo. Večina je bila po prihodu v Slovenijo razočarana, saj Slovenija ni bila taka, kot so si jo predstavljali iz zgodb staršev in starih staršev. Del se jih je vrnil nazaj v Argentino. Najbolj znan primer je Andrej Bajuk, finančni minister v Janševi vladi (2004-2008) (Geršak, 2014). V tem obdobju se je vrnilo tudi okoli 100 slovenskih potomcev izseljencev prvega vala (Žigon, 2019).

Zadnji večji val vračanja pa je bil med letoma 2001 in 2008, ko je bila Argentina v finančni krizi. Podobno kot pri tistih, ki so se vrnili po 1991, se jih del na novo življenje v Sloveniji ni mogel prilagoditi in se je vrnil v Argentino (Molek, 2017a).

Raba slovenščine in literatura izseljencev v Argentini

Slovenski izseljenci prvega vala (1878 – 1888) so se zaradi tedanje argentinske politike argentiniziranja priseljencev hitro asimilirali v argentinsko družbo. V raziskavi, ki jo je izvedla Nadia Molek leta 2017, se je pokazalo, da jim primanjkuje aktivnega znanja slovenščine oz. bolje rečeno primorskega dialekta slovenščine. Potomci izseljencev te generacije se ne spominjajo, da bi njihovi predniki govorili slovensko (Molek, 2017b).

Slovenski izseljenci drugega vala (1918 – 1941) so po prihodu v Argentino govorili svoje dialekte – Primorci primorskega, Prekmurci prekmurskega ... Raziskava je pokazala, da se opaža prekinitev, saj druga generacija izseljencev še zna slovensko, a ne več aktivno, medtem ko ima tretja generacija kot materni jezik že španščino. To je rezultat konservativne politike argentinske države med letoma 1930 in 1943, ko so želeli v državi bolj homogeno družbo in je bil ponovno bolj v ospredju proces argentinizacije. V teh letih je bilo nekaj organizacij prepovedanih, npr. Delavsko kulturno društvo Ljudski oder leta 1931 in 1933 (Molek, 2017b).

Prva slovenska šola je delovala med letoma 1933 in 1934 pod imenom Slovenska šola v Villa Devoto. Leta 1936 so frančiškani iz Maribora odprli osnovno šolo s slovenskim učnim jezikom, ki je bila prepoznana s strani argentinskih oblasti. Ta šola je bila zaprta v času vlade Juan Dominga Perona (1946 – 1955). Prva slovenska šola v provinci Santa Fe je bila odprta leta 1938. Pri odpiranju šol je pomagala Slovenska izseljenska matica (Molek, 2017b).

Izseljenci prvega in drugega vala danes ne govorijo več slovensko, kljub temu pa znajo nekaj slovenskih besed in fraz. To obsega osnovne pozdrave: dober dan in dober večer; poimenovanja družinskih članov: ata, mama, nona, sin, sestra; kulinarčne izraze: potica, gubanica, povitica (jabolčni zavitek), kolač, župca in jabolka; ter frazi koliko je ura in boli me. V sedanjem času se zanimanje za znanje slovenščine med njimi povečuje, pri čemer jim pomagajo organizacije Asociacion Eslovena Triglav Entre Rios, Asociacion Eslovena Triglav Rosario in Asociacion Mutual Transmurana de Bernal. Od leta 2003 na fakulteti za filozofijo in literaturo (Facultad de Filosofia y Letras) v Buenos Airesu deluje katedra za slovenski jezik in od leta 2008 na Univerzi de la Plata poteka tečaj slovenskega jezika. Za zaključek lahko rečemo, da potomci prvega in drugega vala izseljevanja danes niso aktivni govorci slovenščine, a ohranjajo znanje slovenščine kot nostalgичen element in možnost za sporazumevanje ob obisku v Sloveniji (Molek, 2017b).

Slovenski izseljenci tretjega vala so najdlje in najbolj ohranili znanje slovenščine. V prvih desetletjih po prihodu v Argentino je bila v ospredju uporaba slovenščine kot sredstva sporazumevanja v družini in skupnosti. Prizadevali so si ohranjati jezik, zato so otroci kot materni jezik govorili slovenščino pred španščino in so praviloma morali sodelovati v izobraževalnih programih v slovenščini. Za socializacijo je bila ključna šola, leta 1966 je bil narejen kurikulum za slovenske šole v Argentini (Molek, 2017b).

V sedanjem času je med mlajšimi generacijami vedno bolj prisoten bilingvizem, saj je več poročanja z osebami, ki nimajo slovenske krvi. Zaradi tega so uvedli sistem ABC, ki zagotavlja tečaje slovenščine kot drugega jezika za otroke, mladino in odrasle. Od leta 1991 se je povečalo število stikov z Slovenijo, tudi preko vračanja v Slovenijo in potovanja maturantov. Kljub temu raba slovenščine upada. Odrasli jo govorijo predvsem v svojih domovih in na srečanjih, medtem ko mladi prakticirajo bilingvizem – s starši govorijo slovensko, z brati in sestrami špansko. Med mladimi se pojavlja tudi castellanizacion del esloveno (pokastiljenje slovenščine), kjer zapleteno zgradbo stavkov v slovenščini zamenjuje kastiljska/španska sintaksa. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport sicer ponuja mlajšim od 35 let možnost pridobitve štipendije za tečaj slovenščine v Sloveniji, a se jih za to možnost ne odloči veliko (Molek, 2017b).

Kulturno ustvarjanje med slovenskimi izseljenci je najmočnejše zastopano med izseljenci tretjega vala, saj je bil v njem večji delež bolj izobraženih. Že pred vojno sta kot krovni organizaciji za kulturo nastopali Ljudski dom (Casa Popular) in Naš dom (Nuestro Hogar). Leta 1947 bil ustanovljen Slovenski ljudski dom (Casa Popular Eslovena), ki je združil vse kulturne centre in je deloval do leta 1949. Leta 1974 pa je bilo ustanovljeno Slovensko podporno društvo Triglav (Asociacion Mutua Eslovena Triglav), ki deluje še danes (Geršak, 2014).

Osrednja organizacija, ki je zadolžena za vodenje političnega, kulturnega, verskega, ekonomskega in šolskega življenja v skupnosti je Zedinjena Slovenija, pri čemer ji na kulturnem področju pomaga Slovenska kulturna akcija (Accion Cultural Eslovena). Slovenska kulturna akcija je prevedla več kot 150 knjig, ureja revije in publikacije (Meddobje) in organizira kulturne dogodke (Geršak, 2014).

Stalna tema v literarnem ustvarjanju so tradicionalne slovenske vrednote: vera, družina in domovina. Močno je prisoten tudi mit o vrnitvi, tj. prepričanje, da se bodo nekoč vrnili v Slovenijo, ki bo točno taka kot je bila, ko so jo zapustili njihovi predniki. Gre torej za idealizirano podobo Slovenije. Misija literarnega ustvarjanja naj bi bilo zapisati in pričevati, kaj se je resnično zgodilo med in po drugi svetovni vojni. V književnosti je največ poezije, kjer prevladujejo tri teme: nostalgичne pesmi o lepotah slovenske zemlje, spomini na otroštvo v Sloveniji in domovinska nostalgija. Igre imajo politično tematiko, kot je npr. vojna. Med prozo izstopajo romani, ki pričujejo o idealiziranem življenju v Sloveniji pred vojno in o življenju med vojno in v taboriščih (Geršak, 2014).

Najbolj znani slovenski pisatelji v Argentini so Tine Debeljak (1903-1989), Ruda Jurčec (1905-1975), Vinko Brumen (1909-1993), Ivan Korošec (1924-2015), Tone Brulc, Stanko Kociper (1917-1998), Franc Sodja (1914-2007) in Zoran Simčič (1921) (Geršak, 2014).

Znani Slovenci v Argentini

Ivan Benigar (1883 – 1950) je bil poliglot, filozof in humanist. Bil je začetnik tekstilne industrije v provinci Nequien, načrtoval je namakalne sisteme v provinci Rio Negro. Najbolj znan je po poznavanju avtohtonih skupnosti v Argentini, govoril je tri indijanske jezike (od 14). Bil je častni član Academie Nacional de historia (La presencia ..., 1970; Ivan Benigar, 2019).

Milan Komar (1921 – 2006) je bil profesor moderne zgodovine filozofije (La presencia ..., 1970; Milan Komar, 2019).

Tine Debeljak (1903 – 1989) je bil slavist, slovenski pesnik, literarni zgodovinar, kritik in prevajalec. Prevedel je dela Huga Wasta, Manuela Gabreza in Rubena Daria (La presencia ..., 1970; Tine Debeljak, 2019).

Albin Mozetič (1914 – 1965) je bil inženir v podjetju Shell, bil je v upravnem odboru podjetja (La presencia ..., 1970; Albin Mozetič, 2019).

Dr. Leopoldo Leskovar je bil agronom, specialist za hmelj, ki je v Argentini organiziral gojenje hmelja (La presencia ..., 1970).

Viktor Sulčič (1895 – 1973) je bil arhitekt, načrtoval je Mercado de Abasto v Buenos Airesu (La presencia ..., 1970; Viktor Sulčič, 2019).

Kulturni ustvarjalci: Bara Remec (slikarka, 1910-1991), Franc Ahčin (kipar, 1919-1989), Franja Golob (operna pevka, 1908-1984), Mario Drago Šijanec (dirigent, 1907-1986) (La presencia ..., 1970).

France Jerman (1920-1980) se je ukvarjal s smučarskim tekom (La Presencia ..., 1970; France Jerman, 2019).

Dinko Bertonec (1928) se je leta 1954 udeležil odprave na Dhaulagiri (7600 m) v Himalaji, organiziral je odpravo na Antarktiko med 1956 in 1959. Slovenski planinci so postavili v Andih kočo Piedrita in osvojili prej neosvojene vrhove San Valentin in Pico Payne. Središče planinske dejavnosti je v mestu Bariloche (La Presencia ..., 1970; Dinko Bertonec, 2019).

Andrej Bajuk (1943-2011) je bil izseljenec tretjega vala, ki se je na začetku 90. let 20. stoletja vrnil v Slovenijo. Med junijem in novembrom 2000 je bil tretji predsednik vlade RS, v

času Janševe vlade (2004-2008) je bil finančni minister (Slovene Argentines, 2019; Andrej Bajuk, 2019).

Franc Rode (1934) je duhovnik, upokojeni ljubljanski nadškof in kardinal (Slovene Argentines, 2019; Franc Rode, 2019).

Pedro Opeka (1948) je misijonar, ki deluje v mestu Antananarivo na Madagaskarju. Bil je predlagan za Nobelovo nagrado za mir (Slovene Argentines, 2019; Pedro Opeka, 2019).

Slovenske organizacije in društva v Argentini

V Argentini trenutno deluje 19 slovenskih organizacij (Argentina, 2019). 15 od njih deluje v Buenos Airesu, po ena deluje v provincah Mendoza, Kordoba, Entre Rios in Santa Fe.

Najstarejša organizacija je Slovensko društvo Triglav (Asociacion Eslovena Triglav Rosario), ki ima sedež v mestu Rosario v provinci Santa Fe. Ustanovljeno je bilo leta 1930 in ima danes 240 članov. Večina članov je pripadnikov druge in tretje generacije izseljencev. Dejavnost je folklorna skupina, skupaj praznujejo Dan državnosti, Dan samostojnosti, imajo predavanja in obiskujejo Slovenijo (Argentina, 2019).

Leta 1945 je nastalo Slovensko podporno društvo Kordobe, ki ima danes okoli 80 članov. Število priseljenih v provinco Kordoba je bilo majhno. Enkrat na teden imajo učenje slovenskega jezika, prirejajo razstave, koncerte in kosila (Argentina, 2019).

Leta 1949 sta bili ustanovljeni dve organizaciji: Društvo Slovencev v Mendози in SDO/SFZ Slovenska dekliška organizacija – Slovenska fantovska zveza v Buenos Airesu. Društvo Slovencev v Mendози ima sedež v mestu Urquiz v provinci Mendoza in ima danes 155 članov. Znotraj njega deluje več različnih skupin, od pevskih zborov, Zveze mater in žena, likovne skupine, dramskega odseka, folklorne skupine. Zgradili so svoj Dom s prostovoljnim delom in prispevkom, kjer opravljajo redne nedeljske maše, sobotno šolo slovenskega jezika in verouka. Imajo tudi planinski odsek, ki oskrbuje kočo Jože Kastelic. Koča je poimenovana po duhovniku, ki se je smrtno ponesrečil leta 1941 na Aconcagui. Dogajanje skozi leto je pestro, še najmanj ga je januarja in februarja v času šolskih počitnic. Marca se začne tečaj slovenščine, junija je spominska proslava vseh padlih žrtev revolucije in v drugi svetovni vojni ter praznovanje dneva Državnosti, julija so zimske počitnice, avgusta koline (kosilo) in decembra zaključek šole (Argentina, 2019).

SDO/SFZ ima sedež v Buenos Airesu in ima danes okoli 300 članov. Organizacija združuje vse krajevne mladinske skupnosti v Buenos Airesu in mlade stare med 15 – 35 let. Redno izvajajo kulturne in športne dejavnosti, kot je npr. turnir v odbojki in nogometu, mladinski izleti (Argentina, 2019).

V mestu San Carlos de Bariloche (provinca Rio Negro) je bilo leta 1951 ustanovljeno Slovensko planinsko društvo Bariloche (Club Andino Esloveno), z namenom širitve znanj o gorništvu in ohranjanju slovenske kulture in jezika. Danes v njegovem okviru deluje slovenska osnovna šola, srednješolski tečaj slovenskega jezika in tečaj slovenščina za otroke iz mešanih zakonov (Slovensko planinsko ..., 2019).

Leta 1952 je bila ustanovljeno društvo Slovenska vas, ki ima pod svojim okriljem Hladnikov dom. Sedež organizacije je v Buenos Airesu in ima danes 190 članov. Cilj društva je nudenje moralne vzgoje, organiziranje kulturnih in športnih dogodkov. Organizirajo domobransko proslavo, koline, mladinski dan in žar (asado) (Argentina, 2019).

Slovenska kulturna sekcija, ki ima sedež v Buenos Airesu, je bila ustanovljena leta 1954 in ima danes 204 člane. Ustanovil jo je Tine Debeljak, z namenom spodbujanja delovanja kulturnih ustvarjalcev, posredovanja slovenske kulture, organiziranja kulturnih večerov in likovne razstave (Argentina, 2019).

Leta 1956 je bil ustanovljen Naš dom (Asociacion Civil San Justo) v Buenos Airesu, ki ima danes 700 aktivnih članov, kar je največ med vsemi organizacijami. Cilji organiziranja različnih prireditev je ohranitev zvestobe slovenstvu, tradiciji, globokemu katoliškemu verovanju in ljubezni do svobode. Člani se srečujejo predvsem za cerkvene praznike, ob praznovanju Dneva državnosti (Argentina, 2019).

Leta 1960 sta bili ustanovljeni dve organizaciji: Slovenski dom Carapachay in Slovenski dom San Martin, obe iz Buenos Airesa. Slovenski dom Carapachay ima danes 125 članov in povezuje Slovence, ki živijo v severnem delu Buenos Airesa. Znotraj njegovega okvira deluje folklorna skupina Maribor (od 1994, 12 članov), mešani pevski zbor, odsek SDO/SFZ. Vsako soboto poteka od 8.30 do 12.30 dopolnilna slovenska šola Josipa Jurčiča (Argentina, 2019).

Slovenski dom San Martin v San Martinu ima danes okoli 400 članov. Na to območje se je priseljevanje začelo po letu 1948. Karel Škulj je združil vse Slovence, ki so živeli v četrti San Martin, v skupni nedeljski maši. Kmalu je nastal pevski zbor, začeli so učiti verouk in 1952 je začela delovati slovenska šola Šola dr. Gregorija Rožmana. Leta 1960 so postavili svoj dom. Imajo redne nedeljske maše, domobransko proslavo, proslavo ob Dnevu državnosti, mladinski dan (Argentina, 2019).

Slomškov dom v Buenos Airesu je nastal leta 1961 in ima danes 450 članov. Kot samostojno društvo predstavlja slovensko narodno skupnost v četrti Ramos Mejia. Imajo svoj dom, redne nedeljske maše, domobransko proslavo in mladinski dan (Argentina, 2019).

Slovenska Pristava je nastala leta 1966, ima sedež v zahodnem delu Buenos Airesa in ima danes 360 članov. Zemljišče so kupili leta 1951, danes pa tam stoji dom z dvorano, kuhinjo, velikim dvoriščem, kapelo, učilnicami, vrtom in igrišči za odbojko, nogomet in košarko. V sklopu Pristave deluje sedem enot: Šolski tečaj dr. France Prešeren (od 1953), Mladina,

Zveza slovenskih mater in žena, Dekliški zbor Milina (od 2004), Folklorna skupina Pristavci (1986/2001), Mladci in Mladenke in Gledališka skupina (od 2008) (Argentina, 2019).

Počitniški dom dr. Rudolf Hanzelič je nastal leta 1978 in ima sedež v Buenos Airesu. Danes ima 83 članov. Deluje kot počitniški dom za Slovence, s središčem dogajanja med zimskimi počitnicami (Argentina, 2019).

Leta 1999 je bil ustanovljen Prekmurski arhiv v Argentini v Buenos Airesu. Namenjen je raziskovanju in arhiviranju slovenske kulture. Prevajajo dokumente iz slovenščine oz. prekmurščine v španščino in imajo radijsko oddajo (Argentina, 2019).

Kot zadnja večja organizacija je bilo ustanovljeno Slovensko društvo Triglav iz Entre Riosa (Asociacion Eslovena Triglav de Entre Rios). Sedež ima v mestu Parana v provinci Entre Rios in ima 148 članov. Potekajo tečaji slovenskega jezika za odrasle in otroke, imajo radijsko oddajo in organizira se folklorna skupina (Argentina, 2019).

V Buenos Airesu deluje Slovensko podporno prekmursko društvo Bernal (Seznam, 2019).

Slovenski mediji v Argentini

V Argentini deluje devet slovenskih medijev, osem od njih deluje iz Buenos Airesa. Danes izhajajo štiri časopisi: tednik Svobodna Slovenija (Eslovenia Libre), mesečnika Duhovno življenje in Oznaniło in letnik Meddobje.

Deluje pet radijskih postaj, ena izmed njih deluje izven Buenos Airesa. Radijska oddaja Okence v svet je začela delovati leta 1987 in je od takrat delovala na različnih radijskih postajah. Oddaja poteka vsako soboto med 13.00 in 14.00 na Radio ARG ter poroča tudi o dogodkih v Sloveniji (Argentina, 2019).

Slovenski kotiček je radijska oddaja, ki je začela delovati 1987 in jo je ustanovil Albert Čuk. Na začetku je obveščala o dogodkih slovenske skupnosti v Argentini, kar je zbudilo zanimanje slovenske skupnosti v domovini. Po Čukovi smrti leta 1993 je oddaja nehala delovati. Leta 1998 jo je obudil Marjan Bogataj, ki ji je leta 2001 dodal še televizijsko oddajo (Argentina, 2019).

Radijska oddaja Triglav, moj dom (Triglav, mi hogar) predvaja vsako nedeljo med 11.00 in 12.00. Radijska oddaja Slovenci iz vzhoda ... in še nekaj več (Eslovenos del Este y ... algo mas) se predvaja vsako soboto med 14.00 in 16.00 (Seznam, 2019).

Radijska oddaja Slovenski odmevi (Ecos de Eslovenia) je edina, ki ni iz Buenos Airesa. Zanj skrbi Slovensko društvo Triglav iz Entre Riosa. Predvaja se vsako soboto med 22.00 in 23.00 (Seznam, 2019).

URUGVAJ

Prvi evropski priseljenci, Španci, so na območje današnjega Urugvaja prišli že v 16. stoletju, prvo naselje, vojaško postojanko, pa so leta 1680 v bližini argentinske prestolnice ustanovili Portugalci. Mesto Montevideo, danes glavno mesto države, so leta 1724 ustanovili Španci kot vojaško bazo. Tam so sprva prevladovali družine iz Buenos Airesa in Kanarskih otokov. Zadnjim je Španska krona razdelila zemljišča tudi v notranjosti države. Med drugo polovico 18. stoletja in začetkom 19. stoletja so bili v Urugvaj pripeljani afriški sužnji, vendar je bilo njihovo število precej majhno (danes njihovi potomci sestavljajo 9 % prebivalstva). Za delovno silo je zadoščala evropska imigracija, saj je bila glavna gospodarska panoga živinoreja, ki ni zahtevala velikega števila delavcev. Avtohtono prebivalstvo los charrúas, ki je na območju živel pred prihodom Špancev, je zaradi številnih bolezni, vojne in mešanja prebivalstva do leta 1850 postopoma izginilo. Kljub temu, da je Montevideo ohranjal določeno trgovsko moč kot pristaniško mesto, je zaradi moči sosednjih držav, Argentine in Brazilije, veljal predvsem za tranzitno državo za številne priseljence. Med priseljenci 19. stoletja so močno prevladovali Španci in Italijani, ki so pomembno vplivali na današnjo strukturo prebivalstva. Večina se je naselila v urbana središča, predvsem v Montevideo, kjer je živel sredi 19. stoletja 60 % tujcev. Leta 1908, ko je bil opravljen prvi popis prebivalstva, je imel Urugvaj 1.040.000 prebivalcev, od tega jih je okrog 309.000 živel v prestolnici. Delež tujcev je do popisa padel na 17 %, kar kaže na ustaljenje in nove generacije, ki so že bile rojene v državi. Dve tretjini tujcev so sestavljali Italijani (34 %) in Španci (30 %), precej je bilo tudi Brazilcev, Francozov (skupaj 15 %) in Argentincev (10 %). V manjšem številu so priseljenci v 19. stoletju prihajali tudi iz Vzhodne Evrope, v tem času so v Urugvaj prispeli tudi prvi Slovenci (SICREMI, 2019)

Urugvaj je bil pomembna država priseljevanja tudi v prvi polovici 20. stoletja, ko so v državo prišli migranti iz Armenije in Libanona, pred in med drugo svetovno vojno pa je sprejel okrog 10 000 judov, ki so pribežali iz nacistične Nemčije. Leta 1913 je v Urugvaj prišlo okrog 300 družin iz Rusije, ki so se naselili predvsem v notranjosti države – država je namreč začela spodbujati naseljevanje redko poseljene notranjosti z velikim potencialom za kmetijsko obdelavo. V 30-ih letih 20. stoletja je h gospodarski rasti veliko pripomogla industrializacija, ki pa je začela proti sredini stoletja stagnirati in počasi upadati. Upadati je začelo tudi povpraševanje po kmetijskih izdelkih na tujem trgu, država pa je zapadla v gospodarsko, socialno in politično krizo (SICREMI, 2019).

Po letu 1950 se Urugvaj spremeni v državo izseljevanja. V 60-ih letih je šlo predvsem za ekonomske migrante, po letu 1970 pa je pomemben razlog postala tudi socialna in politična kriza, ki ji je sledil vojaški udar leta 1973. Med leti 1963 in 1975 je Urugvaj zapustilo okrog 200 tisoč prebivalcev, do leta 1985 pa še 177 tisoč. Izseljevalo se je predvsem mlado in bolj izobraženo prebivalstvo, 85 % izseljenih je bilo mlajših od 40 let, glavna država prejemnica pa je postaja Argentina. Selili so se tudi v ZDA, Evropo in nekatere druge južnoameriške

države. S tem se je Urugvaj začel soočati z begom možganov; ocenjuje se, da je leta 1980 v tujini živelo 12 % vseh visoko kvalificiranih Urugvajcev. Močan tok izseljevanja se je ponovil v obdobju med 1999 in 2002, ko je državo prizadela huda finančna in gospodarska kriza. Šele svetovna finančna kriza po letu 2008 je zmanjšala izselitveni tok z Urugvaja (SICREMI, 2019).

V zadnjih letih je Urugvaj z izredno odprto migracijsko politiko ponovno postal država priseljevanja. Leta 2008 je bil podpisan nov migracijski zakon (Ley de Migracion 18.250), ki priznava osnovno pravico vseh ljudi do selitve in združevanja družin. Kljub temu obstajajo kritike o strukturi prebivalstva. Kritike se nanašajo predvsem na nepremišljenost, saj bi bilo potrebno za privabljanje mlade, visokokvalificirane delovne sile spremeniti gospodarstvo v državi - kot izvoznica primarnih surovin ne potrebuje visoko izobraženih delavcev, prav tako ne za delo v kmetijstvu. Za zadrževanje in privabljanje tega profila prebivalcev bi morala tudi migracijska politika upoštevati vzpodbude, ki bi privabljale izobražene mlade tujce in izseljene Urugvajce (Migracion en Uruguay, 2012).

Urugvaj je izredno odprt za priseljevanje in to podpira s svojo politiko. Leta 2016 se je v državo priselilo 8.084 ljudi iz območja Mercosur in 4.000 ljudi iz drugih držav. V istem letu je država podelila 12.000 dovoljenj za bivanje in delo, v letu 2017 pa so prejeli še okrog 15.000 prošenj. Največ jih prihaja iz drugih držav Južne Amerike (Política migratoria ..., 2017).

Slovenci v Urugvaju

Ocenjuje se, da danes v Urugvaju živi okrog 2.000 Slovencev in njihovih potomcev. Od tega jih ima 137 slovensko državljanstvo, v Urugvaju pa prijavljeno stalno prebivališče (Žigon, 2019).

Prvi Slovenci so v Urugvaj prispeli že konec 19. stoletja. Šlo je za ekonomske migrante, ki so živeli v revščini in se izselili z željo po boljšem življenju. Velika večina pa je prišla med obema vojnoma, šlo je predvsem za Prekmurce in Primorce, selili pa so se tako iz ekonomskih kot političnih razlogov. Večinoma so se zaposlili kot poceni delovna sila, delali so v opekarnah in hladilnicah, zaradi jezikovnih podobnosti pa so jih mnogokrat zaničevalno klicali "polacos de mierda". Leta 1935 je bilo v Montevideu okrog 1.500 Slovencev in njihovih potomcev, okoli 500 izmed njih pa se jih je povezalo in ustanovilo prvo slovensko društvo v Južni Ameriki z imenom Prvo slovensko prekmursko društvo, ki obstaja še danes. Že ob ustanovitvi so bili povezani, imeli so moški in mešani pevski zbor, mladinski orkester in radijsko oddajo (Žigon, 2019). Društvo ima danes tudi svojo Facebook skupino, ki šteje 512 članov (Primera Sociedad Eslovena Transmurana de Montevideo, 2019). Delovali pa sta še dve društvi: Ivan Cankar in Slavček, ki sta se leta 1937 združili v Slovenski krožek, kasneje pa so se zaradi upada članstva pridružili jugoslovanskemu društvu Bratstvo (Žigon, 2019).

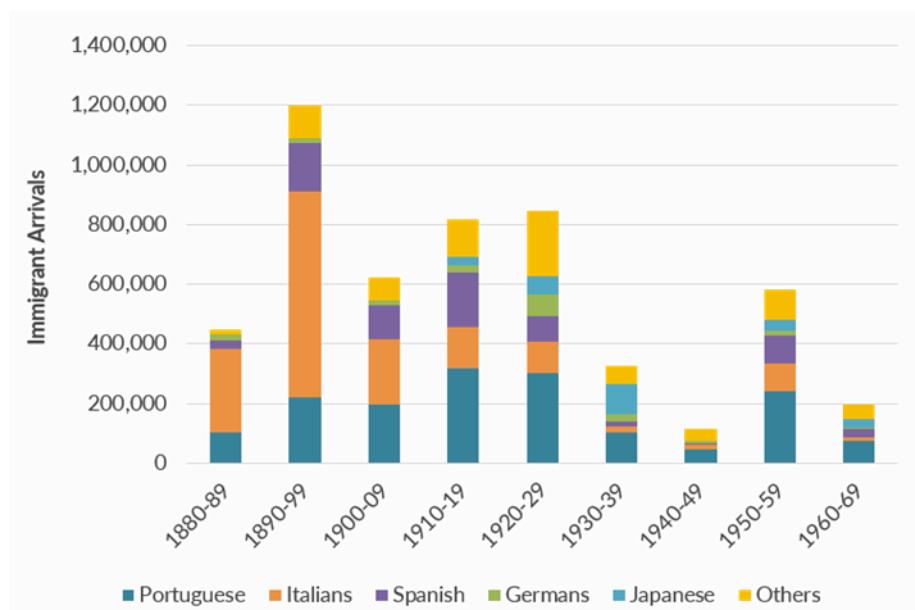
BRAZILIJA

Leta 2017 je v Braziliji živelo okrog 736.000 priseljencev. Poleg tega so milijoni Brazilcev pravzaprav potomci migrantov, ki so v Brazilijo prihajali v različnih tokovih v zadnjih stoletjih. Največ se jih definira kot Japonce, Portugalce, Arabce, Nemce in Italijane. Brazilija je ciljna država tudi za številne prebivalce drugih držav Južne Amerike, med drugim Bolivijce, Venezuelce (ki v Braziliji prosijo za azil), prihajajo tudi migranti iz Haitija, ki bežijo pred ekonomsko in humanitarno krizo. V Braziliji pa živi tudi veliko nedokumentiranih migrantov (MPI, 2018).

Prva portugalska naselja so nastala že v 16. stoletju, ki je s seboj hitro prineslo kolonizacijo in suženjstvo. Pridelovanje sladkornega trsa je zahtevalo številčno delovno silo, zaradi česar so Evropejci najprej skušali zaslužniti avtohtono prebivalstvo, a je to hitro podleglo boleznim, ki so jih prinesli Evropejci, ali pa zbežalo v notranjost. V prihodnjih stoletjih so v Brazilijo pripeljali okrog 4 milijone afriških sužnjev, suženjstvo pa je trajalo vse do odprave suženjstva leta 1888. Po odpravi suženjstva so lastniki plantaž (fazendeiros) delovno silo skušali pridobiti iz Evrope. Leta 1891 je vlada sprejela zakon, ki je zagotavljal svobodo vere, s čimer so želeli privabiti evropske protestante, hkrati pa poskrbeti za večji delež belcev v državi. Prav iz tega razloga so prepovedali vstop nebelemu prebivalstvu. Izjema so bili Japonci, ki so bili sprejeti s strani brazilske elite (MPI, 2018).

Industrializacija, nova tehnologija in širjenje mest so pospešili migracije. Evropa, Azija in Bližnji Vzhod niso bili sposobni zagotoviti dela vsem, na drugi strani pa je raslo gospodarstvo na obeh ameriških celinah. Zgolj med leti 1890 in 1919 je v Brazilijo prišlo 2,6 milijona priseljencev iz 60 različnih držav, največ pa je bilo Portugalcev, Špancev, Italijanov in Japoncev, ki so pomembno preoblikovali prebivalstveno strukturo države. Med leti 1872 in 1972 se je več kot polovica od skupaj 5,4 milijona migrantov ustalila v zgolj enem mestu: Sao Paulu. Z masivnimi prihodi se je v mestu začelo povečevati nezadovoljstvo in nasilje, upor proti izkoriščanju delavcev in rasna nestrpnost. Priseljenci so se začeli povezovati glede na etnično pripadnost (MPI, 2018).

Slika 3: Priselitve v Brazilijo med 1880 in 1960 glede na državo izvora.

Vir: MPI, 2019.

Svetovna gospodarska kriza in konec 2. svetovne vojne sta močno preoblikovali Brazilijo. Zmanjšal se je izvoz kave, fazendas so bile zapuščene, plantaže so prevzele velike tuje korporacije in začele pridelovati sojo, razširila se je tudi industrija. Z gospodarskim vzponom se je začela oblikovati migracijska politika. Ustava iz leta 1934 je določila kvote glede na državo izvora. V obdobju 2. svetovne vojne je država zaprla skoraj vsa pristanišča za prihod ljudi, pot čez ocean pa je postala izredno nevarna. Leta 1945 se je v Braziliji končala vojaška diktatura Getúlio Vargasa, nova, bolj demokratična vlada pa ni spremenila migracijske politike. Spremenil pa se je pogled na begunce. Brazilija je leta 1954 kot podpisnica sprejela okrog 40.000 evropskih beguncev. Med leti 1953 in 1963 je v Brazilij prispelo tudi 55.000 Japoncev. Po letu 1975 so v Južno Ameriko prispeli tudi številni Korejci, okrog 20 000 v Bolivijo in Paragvaj, iz kjer se jih je polovica kasneje preselila v Brazilijo. Ta skupnost se je organizirala in danes igra pomembno vlogo pri proizvodnji in prodaji poceni oblačil in tehnologije. Podobna zgodba se je razvila z večjimi prihodi Kitajcev po letu 1980. Po drugi svetovni vojni je v državo prispelo tudi veliko število priseljencev različnih religij iz Bližnjega Vzhoda (MPI, 2018).

Vojaški udari v južnoameriških državah v drugi polovici 20. stoletja so v Brazilijo privabili številne priseljence iz sosednjih držav. Leta 1991 je bil podpisan gospodarski sporazum Mercosur, v okviru katerega so članice leta 2004 omilile migracijske politike in omogočile lažji prehod in iskanje dela med državami. S tem se je močno povečal pretok ljudi in blaga, najbolj masivno pa so se začeli v Brazilijo priseljevati Bolivijci. V zadnjih letih je Brazilija obljubila, da bo sprejela 1.500 sirijskih beguncev, od leta 2017 pa je prejela tudi več kot 20.000 prošenj za azil s strani Venezuelcev. Veliko število beguncev je pustilo posledice in

nezadovoljstvo lokalnega prebivalstva, ki jih vidi kot poceni plačano delovno silo, kot takšno pa predstavlja veliko konkurenco za domače delavce (MPI, 2018).

Slovenci v Braziliji

Prvi Slovenci so v Brazilijo prispeli že leta 1890, po podpisu mednarodne pogodbe med Italijo in Brazilijo o priseljevanju delavcev. Tako so v prvem obdobju prihajali predvsem Primorci, natančno število pa ni znano (prišli skupaj z okoli 15.000 Italijani). Slovenci so prihajali tudi iz Avstro-Ogrske. Velika večina vseh Slovencev je v Brazilijo prispela konec 19. in v začetku 20. stoletja, manj jih je prišlo med obema vojnoma. Pred začetkom 2. svetovne vojne naj bi v Braziliji živelo 20.000 Slovencev in njihovih potomcev. V 50-ih in 60-ih letih je potekal tretji val selitev, a so bile manj številne. V zadnjih desetletjih se Slovenci v Brazilijo selijo iz ekonomskih ali zasebnih razlogov (Brazilija, 2019). V Braziliji imajo svoja predstavništva tudi nekatera slovenska podjetja v okviru poslovnega kluba, med drugim Gorenje (Žigon, 2019).

Večina Slovencev in njihovih potomcev živi v državi Sao Paulo, manj v notranjosti države, kjer so skoncentrirani predvsem v mestu Belo Horizonte, nekaj pa jih je tudi v mestih Rio de Janeiro, Fortaleza, Salvador de Bahia, v drugih mestih živijo posamezniki. V obdobju med vojnoma so slovenski izseljenci sodelovali v Jugoslovanskem podpornem društvu, v katerem so bili tudi Hrvati, Nemci in banatski Židi. Po vojni pa je bilo oblikovano Društvo prijateljev Jugoslavije, ki je po razpadu Jugoslavije propadlo. Po osamosvojitvi Slovenije je v Sao Paulu nastalo društvo Zveza Slovencev Brazilije, za svoje skupne prostore pa so izbrali hišo danes pokojnega Janeza Hlebarja, prvega častnega konzula RS v Braziliji. V okviru društva dvakrat letno potekajo srečanja (za božič in dan samostojnosti). Občasno izhaja glasilo Lipov list, imajo svoj mešani pevski zbor, organizirajo pa tudi pouk slovenskega jezika. Ocenjuje se, da v Braziliji danes živi med 1.000 in 5.000 Slovencev in njihovih potomcev, 384 pa jih ima slovensko državljanstvo (Brazilija, 2019, Žigon, 2019).

ČILE

Prvi Evropejci, ki so prišli na območje današnjega Čila, so bili Španci v čas kolonizacije. Priseljenci iz drugih držav so začeli v večjih valovih prihajati konec 19. stoletja, vendar je bila v primerjavi z drugimi državami Latinske Amerike ta migracija šibkejša. Med leti 1880 in 1930 je v Čile prišlo okrog 10.000 Italijanov. V istem obdobju se je tja priselilo tudi mnogo judov iz Otomanskega imperija, po letu 1930 pa so prihajali iz nacistične Nemčije. Do leta 1950 je tu dom našlo okrog 9.000 kristjanov iz različnih držav Bližnjega Vzhoda, predvsem iz Sirije, Palestine in Libanona. Omembe vredna je tudi britanska diaspora, ki je v začetku 20. stoletja štela okoli 10.000 članov. Nemci so v državo prihajali na prelomu med 19. in 20.

stoletjem s spodbudo migracijske politike, ki je želela na ta način vzpodbuditi gospodarski napredek države. Nemci so se v tem obdobju naselili predvsem na območje mest Valdivia in Llanquihue (Pedemonte, Dittborn, 2016).

Danes zaradi dobre gospodarske rasti prihajajo v Čile predvsem priseljenci iz drugih držav Latinske Amerike. Leta 2013 je bilo v državi 398.251 priseljencev, od tega kar 90 % iz držav Latinske Amerike, največ iz Peruja (30 %) in Argentine (19 %) (BIMID, 2016).

Slovenci v Čilu

Ocenjuje se, da danes v Čilu živi med 300 in 500 Slovencev in njihovih potomcev. Leta 2018 jih je imelo 147 slovensko državljanstvo (Žigon, 2019). Selili so se predvsem pred in po 2. svetovni vojni, večina jih je prišla iz Primorske, šlo je predvsem za ekonomske migracije. Danes se v Čile selijo posamezniki iz Slovenije in Argentine iz osebnih in poslovnih razlogov. Večina starejših se je močno asimilirala v družbo in se niso povezovali, posledično se tudi slovenščina ni ohranjala. Šele leta 2009 je v Santiagu de Chile nastalo prvo Društvo Slovencev v Čilu (Žigon, 2019). Povezujejo se preko Facebook skupine Comunidad eslovena en Chile.

VENEZUELA

Območje današnje Venezuele so že v času kolonializma dosegli prvi veliki prihodi ekonomskih migrantov, ki so se nadaljevali tudi po osamosvojitvi Venezuele leta 1830. Venezuela je bila pomembna izvoznica kakava – konec 19. stoletja je kakav predstavljal 92 % celotnega izvoza, v 20. stoletju pa je njegovo mesto zasedla kava. Obširne plantaže so zahtevale delovno silo, zaradi česar je Venezuela skozi večji del zgodovine sledila politiki "odprtih vrat". Evropski priseljenci so s kapitalom, ki je močno presegal lokalnega, začeli obvladovati trg in ustvarili monopol ter vzpostavili pomembne trgovske poti. Pomembno delovno silo so že v 19. stoletju predstavljali kolumbijski priseljenci, ki še danes predstavljajo največji delež priseljencev v Venezueli (Álvarez, 2007).

Že v 30-ih letih 19. stoletja, po razpadu Gran Colombie, se začne oblikovati migracijska politika, do leta 1850 pa je Venezuela že pripravila kampanjo, s katero so v državo vabili evropsko prebivalstvo, saj so Venezuelo videli kot preveč neposeljeno, Evropejce pa kot potencial za gospodarski razvoj. Kljub temu je bilo število priseljenih Evropejcev precej nizko, predvsem zaradi politične nestabilnosti in slabega gospodarskega razvoja. Leta 1920 predstavlja preskok, saj se začnejo prve dejavnosti za raziskovanje in izkoriščanje nafte. To povzroči spremembe v gibanju prebivalstva, ustvarjena pa so bila tudi prva podjetja, ki so

spodbujala priseljevanje tujcev. Do leta 1937 je bil izdelan Zakon o tujcih (Ley de Extranjeros), ki ni postavljala nobenih omejitev za vstop v državo (Álvarez, 2007).

V obdobju 1937-1944 so bili prihodi v Venezuelo zelo redki, prevladovala so predvsem migracije iz Kolumbije. Leta 1942 sta državi okrepili kontrolo na meji. V času med in po drugi svetovni vojni je Venezuela omejila vstop tujcev glede na državo izvora. Preprečiti so želeli, da bi priseljenci predstavljali konkurenco domači delovni sili, hkrati pa so želeli doseči čim hitrejšo jezikovno, kulturno in raso integracijo. Leta 1946 je bil tako z uredbo oblikovan Direktoriat za identifikacijo in priseljevanje (Dirección de Identificación y Extranjería) (Álvarez, 2007).

Med leti 1949 in 1958, v času diktature generala Marcos Pérez Giménez, so se močno zmanjšale zahteve za vstop v državo, vzpostavljena pa je politika "odprtih vrat". V tem obdobju Venezuela doživi največji in nekontroliran priselitveni val, leta 1952 pa se pridruži Mednarodni organizaciji za migracije (Álvarez, 2007). Ta organizacija je nastala leta 1951 pod okriljem OZN, po selitvenem kaosu, ki ga je za seboj pustila druga svetovna vojna (OIM, 2019). Po padcu Giménezove diktature se konča politika odprtih vrat, selitev v Venezuelo pa je omejena na soproge in otroke že priseljenih (Álvarez, 2007).

Po letu 1963 je prevladovala ekonomska migracija, v tem času je prišlo do močnega toka kolumbijskih migrantov, ki so v naftni industriji videli priložnost za zaslužek, ki ga domača država ni ponujala. Po hitrem vzponu cene nafte v 70-ih letih 20. stoletja je Venezuela začela oblikovati politiko notranjih selitev, s čimer so želeli delovno silo preusmeriti v z nafto bogate regije na severu, zahodu in v notranjosti države ter v provinci Zulia in Bolívar. Obdobje gospodarske rasti je potekalo istočasno kot vzpon diktatur v Argentini, Boliviji, Čilu in Urugvaju, kar je povečalo migracije iz teh latinoameriških držav v Venezuelo, s čimer je v državo prišla tudi potrebna kvalificirana delovna sila. Hkrati so različni politični programi privabljali še več kvalificirane delovne sile. Težava je nastopila po letu 1982, ko se je zaradi padca cene nafte država znašla v gospodarski krizi, ki je za seboj pustila tudi visoko stopnjo brezposelnosti. V 80-ih letih se je kriza le še stopnjevala, večalo se je zadolževanje države. Politični programi so doživeli odpor nižjega sloja prebivalcev, ki so leta 1989 privedli do nasilnih izgrediv. V 80-ih letih se tako začne obdobje vračanja priseljencev nazaj v svojo državo izvora, predvsem je šlo za kolumbijske delavce (Álvarez, 2007).

V zadnjih letih je Venezuela zaradi politične nestabilnosti in propada socialne države postala izrazita država izseljevanja. Iz države so se najprej začeli izseljevati najvišje izobraženi prebivalci, sledili so jim strokovnjaki, tehniki in študenti (že med leti 1999 in 2013), kot zadnji val pa so začeli Venezuelo zapuščati še ostali intelektualci in manj izobražena delovna sila (Vargas, 2018).

V Venezueli je leta 2017 živel 1.426.336 imigrantov, kar predstavlja 4,46 % celotnega prebivalstva države. V zadnjih letih naj bi državo zapustilo 21.888 priseljencev. Veliko večino

predstavljajo priseljenci iz Kolumbije (988.483 priseljencev oz. 69,41 % vseh priseljencev v državi), precej je tudi Špancev (75.744), Portugalcev (55.441) in Italijanov (51.863), priseljenci iz ostalih držav predstavljajo manj kot 3 % in jih je manj od 50.000 (Venezuela - Inmigración, 2017).

Slovenci v Venezueli

Prvi, manjši val Slovencev, je v Venezuelo prišel že med prvo in drugo svetovno vojno. Takrat naj bi v državo prišlo okrog 50 Slovencev. Večji val predstavlja povojna migracija leta 1947 in v 50-ih letih 20. stoletja. Šlo je tako za ekonomske kot politične migracije, nekateri so odšli zaradi želje po avanturi in pričevanjih sorodnikov, ki so že bili v Venezueli. Prevladovali pa so priseljenci iz Primorske. Ocenjuje se, da je v temu obdobju v Venezuelo prispelo okrog 650 Slovencev, danes pa naj bi v državi živelo do 800 Slovencev in njihovih potomcev (Žigon, 1998).

Po prihodu v Venezuelo, so se začeli povezovati v okvirku slovenskega društva Sv. Cirila in Metoda v Caracasu. Društvo je leta 1958 ustanovil slovenski duhovnik iz Argentine - Janez Grilc, aktivno pa je ostalo tudi po njegovi smrti leta 1997, ko je vodstvo društva prevzela Antonija Brunduja. Prireditev se udeležuje med 100 in 150 oseb. Glavna ovira večjemu povezovanju je geografska razpršenost Slovencev po državi, saj jih del živi v Caracasu, druga največja skupina je v Valencii, manjše skupine pa najdemo tudi drugje (Venezuela, 2019). Leta 2017/2018 je bilo ustanovljeno prvo slovensko društvo v Valencii, ki pa se zaradi prostorske razpršenosti članov povezuje predvsem preko Facebook skupine (Žigon, 2019).

Zaradi politične, ekonomske in socialne krize v Venezueli od leta 2017 slovenski Karitas slovenskim izseljencem in njihovim potomcem pomaga v obliki paketov s hrano in zdravili. Aprila 2019 so za pomoč zaprosili tudi Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, na veleposlaništvo pa sta bili že poslani prošnji za repatriacijo skupine 17 oseb (Žigon, 2019).

ZGODBA SLOVENSKEGA IZSELJENSTVA IZ ARGENTINE

Svojo izkušnjo slovenstva v izseljenstvu predstavlja Marta Selan Brula, ki živi v Argentini, v občini Ramos Mejia (15 km od centra Buenos Airesa). V Argentino so se preselili njeni stari starši s svojimi otroci (med njimi tudi njena starša). Njen oče prihaja iz okolice Cerkelj na Gorenjskem, ki so v času 2. svetovne vojne spadale pod nemško okupacijo. Z mamo in stricem je skozi Ljubelj najprej bežal v Avstrijo, njegov oče (Martin star oče) pa je bil domobranec in se jim je naknadno pridružil v Avstriji. Leta 1948 so skupaj migrirali v Argentino.

V Argentino je ločeno potovala tudi družina njene mame. Njena mama je odraščala v Spodnji Slivnici pri Grosuplju, vendar so njenega očeta (Martinega starega očeta) zaradi politične pripadnosti iskali Italijani in ga v času 2. svetovne vojne ujeli ter odpeljali v taborišče v Italijo. Mama se je preselila k stricu, a so hišo leta 1943 požgali Italijani in jih prisilili, da so zbežali. V Argentino so se odpravili šele leta 1953, ko so se združili z očetom.

Obe strani družine sta v Argentino potovali ločeno, a živeli podobno zgodbo. Že pred selitvijo so v taboriščih organizirali šole, slovensko sv. mašo, časopis, predstave, s čimer so nadaljevali po prihodu v Argentino. Bili so dobro organizirani in tudi v Argentini vsak teden obiskovali slovensko sv. mašo. S prvim, ekonomskim valom izseljencev, se niso povezovali – ti so imeli podporo Slovenske izseljenske matice v okviru Jugoslavije, ki so jo politični migranti drugega vala zavračali. Njihov cilj je bil ohraniti slovenstvo, ves čas pa so upali na samostojno Slovenijo in konec komunističnega režima. Ob prihodu niso imeli praktično ničesar, veseli so bili, da so v najem dobili majhno sobico, v kateri sta živeli dve družini, počasi pa so si pridobili zemljo, na kateri so lahko zgradili svoj dom. Kmalu po prihodu v Argentino so začeli odpirati slovenske domove, nadaljevali so s pevskimi zbori in kulturnimi društvi. V provinci Ramos Mejia imajo svojo Slovensko hišo (Club esloveno Slomškov dom).

Martina starša sta se spoznala prav v slovenskem pevskem zboru Gallus, oba sta bila zelo aktivna v slovenski skupnosti, oče je učil v slovenski šoli, ustanovil je tudi svoj zbor. Martin oče je obiskoval srednjo šolo pri salezijancih, začel je študirati arhitekturo, a je šolanje kmalu opustil. Delal je kot učitelj v argentinski srednji šoli, delal je tudi po različnih podjetjih. Njena mama je prišla v Argentino, ko je imela 11 let. Možnosti za šolanje ni imela, kot 11-letna deklica pa se je zaposlila v fabriki, kjer je v čevlje vezala vezalke in delala mašnjice. Kasneje je napredovala in delala v šiviljstvu, po poroki z Martinim očetom pa je ostala doma in skrbela za družino.

Marta je svojega moža Marcela Brulo spoznala v slovenski skupnosti. Izobraževala se je za tajnico, več let je kot tajnica delala v podjetju, pred rojstvom drugega otroka pa se je odločila, da ostane doma in skrbi za družino. Marcelo je študiral ekonomijo in je zaposlen v davčni upravi. Menita, da je prav dejstvo, da sta poročen slovenski par veliko pripomoglo k ohranjanju slovenščine v družini. Vendar opazujeta, da ima tudi pri mešanih parih velik vpliv volja do ohranjanja slovenskega jezika in navad. Marcelov brat je poročen z Argentinko, njuni otroci pa s svojim očetom vseeno govorijo slovensko, ko je skupaj cela družina, se pogovarjajo v španščini. Tudi na družinskih srečanjih se ohranjajo slovenske navade, ki jih Argentinci, ki so postali del širše družine spoštujejo, naučili so se tudi nekaj slovenskih izrazov. Sobotno slovensko šolo vidita kot dopolnilo, saj se največ jezika otroci naučijo doma. Opažata, da je z generacijami vse težje ohranjati pogovore v slovenščini, saj je skupnost manj zaprta kot je bila včasih in imajo veliko argentinskih prijateljev.

Marta je Slovenijo prvič obiskala leta 1992, kmalu po osamosvojitvi, v sklopu končanega slovenskega srednješolskega tečaja. To priložnost je videla kot uresničenje sanj. Od malega

so ji starši govorili o Sloveniji, ji kazali slike, opisovali rodni kraj staršev, obiske iz Slovenije in drobna darilca so izredno cenili. Z velikim pričakovanjem so pozorno spremljali osamosvojitve svoje domovine, pred jugoslovansko ambasado so se zbirali na protestih. Že ob prvem obisku se ji je Slovenija zdela prekrasna, opazila pa je, da so si takrat le redki upali spregovoriti o politiki. V Slovenijo se je leta 1992 vrnila še enkrat s pevskim zborom, nato pa spet leta 1998 in 1999, ko je prišla opravljat tečaj za slovenske učitelje. Takrat je že opazila napredek Slovencev, večje vključevanje v evropsko življenje in izginjanje socialističnega vpliva.

Marcelovi spomini na prvi obisk Slovenije so drugačni. Slovenijo je prvič obiskal leta 1991 in po opisih staršev se je strinjal, da sta slovenska pokrajina in narava čudoviti. A nikakor ni videl »lepe Ljubljane«, o kateri so mu pripovedovali starši. Videl je sivo, grdo Ljubljano, a je prve spremembe opazil že do leta 1992, ko se je s pevskim zborom vrnil v Slovenijo. Leta 1999 je prvič Ljubljano doživel kot tisto »lepo Ljubljano«, o kateri so mu pripovedovali. Nazadnje sta skupaj z družino Slovenijo obiskala leta 2015. Njuna 17-letna hči pa bo v Slovenijo s srednješolskim tečajem prišla naslednje leto.

Družina je že od prihoda v Argentino ves čas ohranjala stik s sorodniki doma. Sprva preko pisem, ki so za pot potrebovala po en mesec, zato je bila komunikacija počasnejša. Kasneje, z razvojem tehnologije, pa so postajali stiki vse pogostejši. Marta je začela vzpostavljati stike šele po prvem obisku Slovenije, ko je tudi v živo spoznala svoje sorodnike, pisali so si preko e-maila, danes pa redno ohranjajo stike preko Facebooka, WhatsApp skupine in telefonskih klicev.

Tu bi se najtežje navadila na drugačen urnik in organizacijo dneva ter na zimski čas. Prav tako latinski vpliv opažata v socialnem življenju, spontanah pogovorih z neznanci in odprtosti. Svojo slovensko plat pa opažata tudi v vsakodnevem življenju v Argentini – ne navadita se domačnosti nagovarjanja z »hola linda/reina ...« in podobno. V Sloveniji kot veliko vrednoto prepoznavata skrb za okolje in čistost mest, kar pogrešata v domačem okolju.

Ob vprašanju, če bi se vrnila v Slovenijo, sta bila različnih mnenj. Marcelo bi se, če bi dobil ponudbo za službo, brez dvoma takoj vrnil v Slovenijo. Marta pa bi se, predvsem zaradi otrok, za to težje odločila, saj je težko zapustiti kraj, kjer so si ustvarili svoj dom. Kljub temu oba motivirata otroke, da bi se oni enkrat odločili in preselili v Slovenijo.

Slovensko izseljenstvo in diaspora v Evropi

UVOD

Slovenci po svetu so po besedilu Zakona o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja zdomci in izseljenci, ki bivajo v sosednjih državah zunaj območja opredeljenega kot zamejstvo in v ostalih evropskih ter izven-evropskih državah. Tako imamo pravzaprav dve kategoriji Slovencev po svetu: zdomci in izseljenci. Naši rojaki – zdomci so po večini naseljeni v državah EU (Avstrija, Nemčija, Francija, Švedska ...), kot tudi v Švici in so razlogi za odhod iz matične domovine predvsem ekonomske narave. Največji del slovenske zdomske diaspore je v Nemčiji, na Švedskem in v Švici. Posebno poglavje po letu 1991 (razpad bivše Jugoslavije) predstavljajo slovenski rojaki v republikah bivše Jugoslavije. Tako so slovenska društva na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini, Srbiji, Črni Gori in v Makedoniji. Razpad Jugoslavije je Slovence na tem območju tako rekoč čez noč opredelil kot državljane drugih držav, vendar jih vez z matično domovino, slovenskim jezikom in kulturo vedno bolj ponovno navezuje na Republiko Slovenijo.

V naslednjih poglavjih so predstavljene slovenske skupnosti v Srbiji, na Madžarskem, v Nemčiji, Švici, Belgiji, na Nizozemskem in Švedskem.

SLOVENSKA SKUPNOST V SRBIJI

Številčno dobro zastopani slovenski izseljenci in njihovi potomci, ki živijo v Beogradu, so imeli v preteklosti veliko željo po ustanovitvi društva. Oblikovalo se je društvo Sava. Konkretna realizacija te ideje se je začela v Karaburmi, kjer je potekalo prvo srečanje in ustanovljen je bil pobudni odbor. Sledila je ustanovitvena skupščina, zadnji dan, julija 2001, pa je bila uradno registrirana Sava. V prvem letu poslovanja družba ni imela lastnih prostorov. Člani so se zbirali v prostih sobah na ulici Mednarodne brigade 70. V juniju naslednjega leta (2002) so bili na ulici Večgradska 23 najeti prostori, v katerih je bil sedež društva. Člani se zbirajo, govorijo in načrtujejo nadaljnje ukrepe. Sestankujejo vsako sredo med 18. in 20. uro. Od dvajsetih ljudi, ki so začeli delo družbe v okviru iniciativnega odbora in ustanovitvene skupščine, se je število članov povečalo na več kot devetsto. Primarni interes družbe je praznovanje praznikov in kulturnih dogodkov, povezanih s Slovenijo. Prešernov dan je vsako leto označen na različne načine, sv. Martina se praznuje z vinsko pesmijo, otroke pozdravlja Miklavž, organizirajo pa se tudi večja srečanja, na katerih poteka reden program.

Sprva je bilo precej težav s financami. Predsedstvu je pozneje uspelo zagotoviti redna sredstva za najem prostorov. Uspeli so kupiti opremo za delo, dobili so svojo telefonsko linijo, odprli knjižnico, organizirajo občasne izlete. Imajo svojo jezikovno šolo, ki je izjemno uspešna in jo obiskujejo redni člani. Udeleženci v šoli sodelujejo v vseh kulturnih programih.

Družba ima vzpostavljene stike z ustreznimi ministrstvi v Srbiji in Sloveniji, z veleposlaništvom Republike Slovenije v Beogradu in predstavništvu slovenskih podjetij.

V okviru društva potekajo aktivnosti, kot so predavanja, literarni večeri, različne razstave, promocije knjig, filmske projekcije, plesni, fotografski in drugi tečaji, delavnice za otroke, praznovanja kulturnih praznikov, dopolnilni pouk slovenskega jezika ipd. (Društvo Sava, 2019).

SLOVENSKA SKUPNOST NA MADŽARSKEM

Monošter (mad. Szentgotthárd) je gospodarsko in kulturno središče Porabja, kjer živi madžarsko in slovensko prebivalstvo. Izven Porabja živijo Slovenci v Sombotelu (Szombathely) in v drugih krajih Železne županije, v županiji Győr-Moson-Sopron in v Budimpešti ter razpršeno po vsej Madžarski. Po podatkih zadnjega popisa prebivalstva iz leta 2011 šteje slovenska narodna skupnost na Madžarskem 2.820 pripadnikov, po neuradnih ocenah pa okoli 5.000. Slovenska narodna skupnost je ena od trinajstih na Madžarskem priznanih narodnosti, ki jih ščiti madžarska zakonodaja (Slovenci po svetu, 2019).

SLOVENSKA SKUPNOST V NEMČIJI

Slovence, ki so se v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja, izseljevali iz Slovenije zaradi ekonomskih razlogov, so poimenovali zdomci, ker naj bi odšli z doma le za nekaj let, a so večinoma postali izseljenci. Čeprav so v Zvezno republiko Nemčijo, največkrat za nekaj let odšli kot gostujoči delavci (t. i. »gastarbajtersko« obdobje), z namenom privarčevati nekaj denarja, zgraditi hišo v Sloveniji in se vrniti, so v Nemčiji ostali. Niso samo delali, ampak so se med seboj družili, sodelovali in se povezovali. Ustanovili so številna slovenska društva, v katerih so organizirali ali podpirali pouk slovenskega jezika, prirejali kulturne in športne prireditve, se družili v različnih sekcijah (pevska, folklorna, šahovska itd.) in bili drug drugemu v oporo. K ohranjanju slovenske identitete, kulture in jezika ter vzdrževanju stikov s Slovenijo so pripomogli tudi iz izvirne države napoteni duhovniki in učitelji dopolnilnega pouka slovenščine (DPS).

Izseljevanje Slovencev v Nemčijo je bila stalnica od konca 19. stoletja do začetka druge svetovne vojne, ko se je večina Slovencev izseljevala na sever Nemčije. Nadaljevalo se je po drugi svetovni vojni, ko se je izseljevanje Slovencev preusmerilo na jug Nemčije. Ilegalno izseljevanje pred letom 1963, ko je Jugoslavija uradno odprla meje, se je legaliziralo in povečevalo do leta 1973, ko je Nemčijo zajela gospodarska kriza in so 30. novembra 1973 z odlokom prepovedali zaposlovanje tujih delavcev. Migracije so v obdobju 1974-1979 stagnirale, a število tujcev se ni zmanjševalo, ravno nasprotno, s prenehanjem kroženja so se v Nemčijo preselile še družine delavcev. Ker je nezaposlenost v Nemčiji v osemdesetih letih naraščala, so poskušale nemške oblasti vračanje zagotoviti s finančno pomočjo ob vrnitvi, s poostrenim nadzorom nad izdajanjem in podaljševanjem dovoljenj za delo ter z ostrejšimi pogoji za doseljevanje otrok. Vračanje je zavirala tudi ekonomska, družbena in

politična kriza v Jugoslaviji. Slovenska osamosvojitev na selitvene tokove ni imela bistvenega vpliva, je pa spodbudila ustanavljanje novih društev in poživila delo starih.

Jugoslavija oz. Slovenija v drugi polovici 20. stoletja ni imela konsistentne migracijske politike, ampak so se stališča do izseljevanja spreminjala. Na izboljšanje položaja delavcev in njihove pravice je v drugi polovici 20. stoletja ključno vplivala ponovna vzpostavitev diplomatskih odnosov med Nemčijo in Jugoslavijo. Pri pogajanjih so bili med pomembnimi vprašanji vojna odškodnina zaradi nacističnega nasilja in ureditev vprašanj, povezanih s t.i. »gastarbajterji«, gospodarstvom, kulturo, socialno zakonodajo in dvojnimi statusom tedanjih diplomatskih predstavništva pri silah zaščitnicah. Skupni izjavi, podpisani 31. januarja 1968, so sledili meddržavni sporazumi. Sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev med Jugoslavijo in Nemčijo je bil sklenjen 12. oktobra 1968, veljati je začel 4. februarja 1969. Nato so bili podpisani sporazumi, ki so se nanašali na otroške dodatke, socialno varnost, zavarovanje za primer brezposelnosti, pri čemer je treba upoštevati, da so bili sporazumi podpisani na zvezni ravni, v praksi pa so se v deželah različno izvajali. Slovenci so se največ priseljevali v Baden-Württemberg, po ocenah je od izseljenih 80.000 Slovencev v šestdesetih letih 20. stoletja v Nemčiji živel nad 50.000 Slovencev. Na podlagi statističnih podatkov je v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja v evropske države migriralo 80.000-100.000 Slovencev. Leta 1991 je bilo na začasnem delu v tujini 40.427 Slovencev, skupaj z družinskimi člani pa je zunaj Slovenije živel 116.986 slovenskih državljanov.

Izseljevanje je pomembno vplivalo na jugoslovansko družbo. Mnogi so zidali hiše v izvorni državi, finančno podpirali družine. Povratniki so v svoje prvotno okolje prinesli nove kulturne navade in vrednote, vzpostavljene so bile vezi med lokalnimi skupnostmi in svetom. Že vzpostavljene migrantske (prijateljske in sorodstvene) mreže so bile velikokrat pomembnejše od uradnih in so pomembno vplivale na to, kam so se izseljevali novi izseljenci. V veliko podporo so bile tudi mnogim beguncem. Jugoslovani skupaj so v šestdesetih letih 20. stoletja predstavljali drugo najštevilčnejšo skupino, takoj za turškimi delavci, ki so nadomestili italijanske. Število gostujočih delavcev je v Nemčiji strmo naraščalo: od leta 1955 do 1959 od 80.000 na 160.000, leta 1961 jih je bilo 500.000, leta 1966 1,3 milijona, leta 1973 že 2,6 milijona. Seveda pa se iz Jugoslavije niso izseljevali samo v Nemčijo, kjer je do leta 1971 delalo 61 % od 411.503 izseljenih oseb; druge najbolj priljubljene destinacije so bile: Avstrija (12 %), Avstralija (6 %), Francija (5 %), Švica (3 %). Sociološka raziskava o Slovencih v Nemčiji, v kateri je leta 1974 sodelovalo tisoč izseljenih delavcev, je pokazala, da so Slovenci odhajali v Nemčijo predvsem z željo po izboljšanju življenjskega položaja, zaradi nizkega zaslužka in slabih stanovanjskih razmer doma, prisotni pa sta bili tudi želji po spoznavanju sveta in novih izkušnjah.

Izseljeni iz Slovenije v drugi polovici 20. stoletja sodijo v drugi in tretji val priseljevanja v Zahodno Evropo. V prvem valu so velike skupine priseljencev prihajale v Belgijo, Veliko Britanijo, Francijo, na Nizozemsko in Portugalsko predvsem iz nekdanjih kolonij teh držav. V petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja so jim v drugem valu v Nemčijo, Švico, Avstrijo in Skandinavijo sledili priseljenci iz mediteranskih držav: Turčije, Grčije, nekdanje Jugoslavije, Italije in Španije. Navkljub prvotnemu pričakovanju, da se bodo sčasoma vrnil, od koder so

prišli, se je izkazalo, da je njihova naselitev trajna. Z/za njimi so prišli družinski člani, ki predstavljajo zdaj tretjo in največjo skupino priseljencev v večini zahodnoevropskih držav.

Nemčija je v drugi polovici 20. stoletja, čeprav je to zanikala, postala izrazito priseljska država. Pričakovala je, da se bodo nemški priseljenci vrnili, od koder so prišli. Za to je skrbela tudi z uradnimi predpisi, ki so urejali začasno zaposlitev, a onemogočali dostop do nemškega državljanstva in iz tega izhajajočih pravic. Priseljenci niso imeli volilne pravice, tudi generacija otrok, rojenih v Nemčiji, je težko pridobila državljanstvo, le počasi se je urejal bivanjsko-pravni položaj, počasi so omilili predpise o delovnih dovoljenjih. Zanimivo je, da k vrnitvi v izvirno državo ni težila le uradna politika, ampak je bila vrnitev domov sestavni del načrtov nekajletnega odhoda v tujino pri marsikaterem Slovincu. Michael Medved (2014) pravi, da si nikakor ni mislil, da je odšel za stalno: "Večinoma vsi zdomci, ki smo tu, smo mislili, da bomo tu nekaj let, da bomo zaslužili nekaj denarja in ustvarili nekaj doma, v Sloveniji. A življenje prinaša svoje, tu smo se ustalili, si ustvarili družino." Nekaj Slovencev se je po upokojitvi vrnilo v Slovenijo, a večina jih je ostala – Nemčija je (že davno) postala njihov (drugi) dom, tako zanje kot za njihove otroke in (pra)vnuke.

Po letu 2005 sogovorniki opažajo na ponovno povečano priseljevanje Slovencev v Nemčijo. Na spletni strani Koordinacije za južno Nemčijo so dodali nov zavihek "Dobrodošli v Nemčiji" z informacijami za nove priseljence. Ti iščejo (prvo) zaposlitev, ki je v Sloveniji ne dobijo ali so jo izgubili. V letih 2013 in 2014 se je iz Slovenije izselilo okoli 14.000 ljudi, od tega je skoraj polovica slovenskih državljanov odšla v Avstrijo ali Nemčijo; približno toliko ljudi se je v Slovenijo tudi priselilo. Čeprav se govori o begu možganov in se poudarja predvsem izseljevanje visoko izobraženih Slovencev, je primernejši izraz kroženje možganov: Statistični podatki namreč kažejo, da je imelo leta 2013 več kot polovico izseljenih iz Slovenije in priseljenih v Slovenijo srednješolsko izobrazbo, terciarno izobrazbo pa je leta 2013 imelo le 21 % izseljenih oz. 15 % priseljenih.

Za nekatere je preselitev v Nemčijo karierna priložnost; tovrstno izkušnjo je z udeleženci 20. posveta v Wiesbadnu delil Matjaž Košak, ki je zaposlen v Evropski centralni banki. V Frankfurtu se mu bo kmalu pridružila družina, da bodo spet zaživel skupaj – podobno kot si želijo mnoge družine, v katerih eden od staršev dela v Sloveniji. Večinoma priseljenci v Nemčiji potrebujejo najprej nekaj let zase, da si uredijo življenje (zaposlitev, bivališče, učenje jezika), šele kasneje nekateri poiščejo stik z društvom. Priseljeni v Nemčijo v 21. stoletju večinoma ne gradijo hiš v Sloveniji in ne razmišljajo o vrnitvi v Slovenijo po nekaj letih. Cestne in letalske povezave med obema državama so hitre in cenovno dostopne, z domačimi in s prijatelji so v stiku tudi preko Skypa in različnih družbenih omrežij.

Poleg ekonomskih razlogov in (posledično) združevanja družine, ki sta najpogostejša razloga tudi za priselitev v Slovenijo (zaposlitev 47 %, združitvev 43 %, Selitveno gibanje 2014), je motivacija za preselitev na začetku 21. stoletja še vedno tudi ljubezen, nevidna v uradnih statističnih podatkih. Zaradi nje se je v Nemčijo leta 2006 mdr. preselila Gabrijela Žagar, po izobrazbi pravica in zaposlena v eni od nemških bank, danes predsednica Koordinacijskega odbora slovenskih društev v južni Nemčiji in članica Sveta Vlade Republike Slovenije za Slovence po svetu. Ljubezen je lahko tudi razlog, da človek v Nemčiji ostane, čeprav se je

tja odselil za eno leto z namenom, da se nauči nemškega jezika, kar je bil leta 1996 cilj Karoline Štuhec Meglič. Diplomirana geodetinja in samostojna podjetnica, poročena s potomcem slovenskih izseljencev, rojenim v Nemčiji, je danes mati dveh hčera, ki obiskujeta DPS, in podpredsednica Kulturnega društva Slovenija Stuttgart (Vižintin, 2016).

SLOVENSKA SKUPNOST V ŠVICI

Število slovenskih izseljencev v Švici, se je po letu 1992 povečevalo. V zgodnjih 90. letih jih je bilo približno 1.650, na prelomu tisočletja 2.800, v letu 2015 pa že dobrih 4.500. V letu 2007 je prišlo do precejšnega upada, ko se je število slovenskih izseljencev znižalo z 900 na 2.300. Razlog za tak upad je pridobitev švicarskega državljanstva, nekateri izmed njih so tudi dvojni državljani, ki pa jih švicarska statistika ne uvršča med tuje državljane. Število nosilcev dvojnega državljanstva naj bi bilo po neuradnih podatkih 2.000. Po letu 2007 se je število slovenskih priseljencev v Švico znova povečevalo, saj je bil sprejet sporazum o pretoku in oseb EU-8. Drug razlog pa je ugodna gospodarska in zaposlitvena situacija v državi. Število slovenskih izseljencev v Švico se na letni ravni povečuje za 300 do 400 oseb. Prevladujejo ženske (58 %), vsaj 58 % vseh slovenskih priseljencev ima končano srednjo, 26 % tudi višjo ali visoko šolo. Večina se ji preseli zaradi slabega ekonomskega stanja in visoke brezposelnosti v panogah, za katere so se izšolali. Drugi razlog za preselitev v Švico je povezan s partnerstvom/zvezo (eden izmed partnerjev se je že preselil v Švico). V nasprotju so se v 60. in 70. letih priseljevali delavci z nižjo stopnjo izobrazbe, ki niso bili v partnerskih zvezah ali poročeni. Slovenci se v Švico izseljujejo predvsem v njena največja mesta kot so Bern, Basel, Zürich, Ženeva in Luzern.

Slovenska identiteta se ohranja v družini, izseljenskih društvih, etničnih cerkvenih ustanovah, kjer se ohranjajo tradicionalni slovenski običaji, npr. slovenska kuhinja, plesi, politična izročila, kulturna ustvarjanja. Potomci Slovencev svojo slovenstvo dojemajo predvsem s simboli, navijaštvom, praznovanjem (pršut, potica). Svojo identiteto ohranjajo na podlagi uporabe slovenskega jezika, branjem slovenskih časopisov in literature, slovenske (tradicionalne) hrane, in glasbe. Veliko jih ima dvojno identiteto, saj imajo svoje živeče starše še vedno v Sloveniji in jih tudi večkrat na leto tudi obiščejo. Precej presenetljivo pa je, da se je za Slovence, priseljene po letu 2009, opredelilo le 22 %. Ena od možnosti je hitra in učinkovita asimilacija v švicarsko družbo, druga verjetnost pa je pomanjkanje domovinske vzgoje, pridobljene v učnem procesu.

V Švici je več predstavništev Republike Slovenije. Glavno predstavništvo se nahaja v Bernu in je veljavno tudi za Liechtenstein. Poleg veleposlaništva imajo dva konzulata, enega v Zürichu in drugega v Sionu. V Ženevi ima Republika Slovenija Stalno predstavništvo RS v Ženevi, s katerim uspešno sodeluje Združenje ženevskih Slovencev. Od leta 1995 se praznuje slovenski kulturni dan, katerega se udeleži več 100 Slovencev in nekaj Švicarjev. V Švici deluje več slovenskih društev, ki so povezana v Skupni koordinacijski odbor slovenskih društev iz Švice, Liechtensteina in Predarlškega. Društva financirajo člani sami. Na letni ravni potekata dva večja dogodka – srečanje slovenskih otrok, ki obiskujejo dopolnilni pouk iz slovenskega jezika in romanje v Einsiedeln. Društva so večina usmerjena v posamezna

področja, kot so športne aktivnosti npr. plezanje, kolesarjenje, kulturne in izobraževalne. Vsa društva vsaj enkrat na leto organizirajo piknik in pohod. Najbolj znana slovenska društva so: Slovensko društvo "Kulturni most Slovenija-Švica", ki se nahaja se v Bernu, Slovensko planinsko društvo Triglav v Zürichu, Združenje staršev Martin Krpan, Združenje ženevskih Slovencev, Slovensko društvo Planika v Winterthurju, Slovensko društvo Soča-Schaffhausen, Slovensko društvo Slovenija-Rüti, Slovensko kegljaško društvo Lipa, Slovensko društvo Zlatorog-Bodensko jezero, in neorganizirana skupnost v Baslu. Velik vpliv na povezovanje Slovencev v Švici ima Slovenska katoliška misija v Švici, ki ima 11 podružnic po celi državi. Vsako leto je organizirano tudi romanje v Einsiedeln.

Vloga društev je povezovanje članov priseljskih skupnosti, čeprav sodobni slovenski migranti ne čutijo več tolikšne potrebe po vključevanju kot njihovi predhodniki. Razloge najdemo v večji individualnosti posameznikov, hitremu in napornejšemu delovnem ritmu, ki onemogoča delovanje v raznih (folklornih) društvih in skupnostih. Novodobni priseljenci se raje poslužujejo navezovanja socialnih stikov preko spletnih platform. Ena od takih spletnih strani, ustanovljena že leta 2008, ki povezuje Slovence, se imenuje "Slovenci v Švici" (Prelc, 2014).

SLOVENSKA SKUPNOST V BELGIJI

Slovenci so se v Belgijo začeli priseljevati kot ekonomski migranti že pred 1. svetovno vojno, v precej večjem številu pa po letu 1920. Največ se je v Belgijo preselilo Slovencev iz Italije (Furlanija Julijska krajina in Benečija), iz slovenskih rudarskih mest ter iz Avstrije. Izselska društva, ki so jih Slovenci ustanovili, so igrala povezovalno in humanitarno vlogo, nekatera pa so tudi izvajala učenje slovenščine, gledališke predstave in družabna srečanja (Slovenci in..., 2015).

Prva naselitev Slovencev v provinci Limburg (občina Maasmechelen) leta 1920 je povezana z odprtjem rudnika črnega premoga. Ker je v Belgiji zelo primanjkovalo delovne sile, je država v letih od 1919 do 1940 sklepala pogodbe o zaposlovanju brezposelnih iz držav Srednje in Vzhodne Evrope. Največ Slovencev se je doselilo v letih 1923-1929. Po drugi svetovni vojni so na osnovi meddržavnih pogodb do leta 1960 na delo v rudnike vabili delavce iz Južne Evrope, tudi iz Italije, in med njimi so bili Beneški Slovenci. Ob zaprtju rudnika leta 1975 je morala občina poiskati nove pobude za ohranitev več kot 3.400 delovnih mest. Tako je uredila novo industrijsko cono De Oude Bunders, veliko okoli 60ha, ki je komunalno opremljena in ima centralno lego, saj leži na tromeji med Belgijo, Nizozemsko in Nemčijo (Ravnihar Megušar, 2009).

Danes v Belgiji živi 3 000 do 4 000 pripadnikov slovenske skupnosti in približno toliko pripadnikov skupnosti Beneških Slovencev. Naseljeni so v dveh večjih skupinah, med katerima ni močnejših stikov. Živijo v območjih Črne dežele v Valoniji in Limburga v Flandriji (Slovenci in..., 2015).

Slovenci so v Belgiji danes organizirani v več društvih (Slovenci in..., 2015):

- SKD Slomšek (od 1929) - organizira številne dejavnosti: dopolnilni pouk slovenskega jezika in kulture, Slovenski dan v Maasmechelnu, izdaja Slomškovo glasilo, sodeluje na kulinarinem festivalu v Maasmechelnu, organizira vseslovenski dan skupaj z društvom Sv. Barbara, letno pa organizira tudi en koncert ter očetovski in materinski dan. Prav tako pa ima društvo mešani, ženski in moški pevski zbor, v katerem sodelujejo tudi člani drugih društev ter nekaj Flamcev in Nizozemcev. Društvo združuje 250 članov na kulturnem in prosvetnem področju.
- SKD Sv. Barbara (od 1929) - društvo ima knjižnico z več kot 600 knjigami. Društvo organizira piknike, velikonočno srečanje, novoletni sprejem, vseslovenski dan skupaj z društvom Slomšek, tedensko srečanje žena (vsako sredo), sodeluje na kulinarinem festivalu v Maasmechelnu in organizira druga letna srečanja v sodelovanju z ostalimi društvi.
- SD France Prešeren (od 1978) - združuje le približno 20 članov. Dobivajo se enkrat mesečno in velikokrat organizirajo srečanja skupaj z drugimi društvi.
- SKD Naš dom (od 1984) - člani so slovenski priseljenci, ki so prišli v Belgijo po 2. svetovni vojni. Društvo Naš dom prireja velikonočni praznik, junijski piknik in vinsko trgatve.
- Unione Emigranti Sloveni del Friuli-Venezia-Giulia - Slovenci po Svetu (od 2003) - ustanovljeni so bili štirje klubi v Bruslju, Liegu, Taminesu in v Limburgu. Cilj teh klubov je organiziranje dejavnosti za priseljence in njihove potomce, kakor tudi promocija njihove matične regije ter njenih zgodovinskih, jezikovnih, kulturnih ter kulinarinih posebnosti. Vsako leto v februarju in marcu organizirajo pohod v naravo, v poletnih mesecih piknik, med letom pa organizirajo tudi različne razstave, izlete (tako v Belgiji kot v Italiji in Sloveniji) ter se udeležujejo dogodkov, povezanih z zgodovino italijanskega izseljevanja v Belgiji.
- Beneška Slovenija po svetu - v treh krajih: Jemeppe S/Sambre, Overijse, Wanfercée-Baulet).

Glavne dejavnosti društev so pevski zbori, organizacije letnih srečanj in organizacija izletov v Slovenijo. Člani društev se srečujejo na vsakoletnih prireditvah, za katere se med seboj dogovarjajo in jih usklajujejo. Društva so konec leta 2003 vzpostavila t.i. koordinacijo, ki skrbi za usklajen program dela vseh društev v Belgiji. Slovenski rojaki iz Maasmechelna zelo dejavno sodelujejo s Slovenci iz matične domovine v okviru pobratenja Maasmechelna s Škofjo Loko. Za pobratenje mest so poskrbeli tudi Beneški Slovenci – od l. 1988 sta pobrateni mesti Sembreville in Špeter. Za ohranjanje narodne zavesti ima velike zasluge Slovenska katoliška misija v Belgiji, ki je pred leti praznovala 50-letnico svojega delovanja. V prostorih misije poteka med drugim tudi učenje slovenskega jezika. Kljub temu slovenščina kot pogovorni jezik znotraj družin v zadnjem času naglo izumira, predvsem pri mladi generaciji (Slovenci in..., 2015).

Čedalje močnejša postaja slovenska skupnost v Bruslju, ki jo sestavljajo uslužbenci evropskih institucij, slovenskih diplomatsko-konzularnih predstavništev in drugih slovenskih predstavništev v Bruslju ter njihove družine. Po zadnjih ocenah je tovrstnih Slovencev v Bruslju okoli 1000. Imajo svojo spletno stran in forum »*Bruslov.info*« ter organizirajo družabne prireditve ter druge oblike medsebojnega druženja (Slovenci in..., 2015).

V nasprotju z nekaterimi drugimi skupnostmi so se Slovenci zelo hitro prilagodili novemu okolju. Nekateri so se asimilirali (pri čemer je potrebno upoštevati, da so v te kraje prihajali že med vojnama, torej bistveno prej kot druge nacionalne skupine), vsi pa so se integrirali. Slovenci veljajo za uspešne, delovne in lojalne ljudi, zato jih okolje sprejema kot "Belgijce" (Slovenci in..., 2015).

SLOVENSKA SKUPNOST NA NIZOZEMSKEM

Prvi Slovenci, ki so prišli na Nizozemsko, niso imeli niti slovenskega niti jugoslovanskega, ampak avstrijsko državljanstvo. Slovenci so namreč vse tja do leta 1918 živeli v avstrijskem delu Avstroogrskega cesarstva, in sicer na Kranjskem, na južnem Koroškem in Štajerskem, na vzhodni meji z Madžarsko, v okolici Trsta in Gorice ter na Primorskem. Množično izseljevanje Slovencev se je začelo v drugi polovici 19. stoletja, vendar so se v manjšem obsegu izseljevali že v srednjem veku. Največ ljudi se je odselilo v Združene države Amerike in Nemčijo, kamor so hodili vse tja do začetka prve svetovne vojne. Zaradi rudarske stavke leta 1905, je nekaj Slovencev odšlo za delom na Nizozemsko (Sledi Slovencev..., 2019). Prvi slovenski prišleki z avstrijskim državljanstvom (leta 1918 so dobili jugoslovansko državljanstvo) so se v največjem številu naselili v mestu Kerkrade, pa tudi na območje mest Landgraafa, Brunssuma in Heerlena. V pretežno katoliškem Limburgu so se dobro ujeli, navsezadnje so Slovenci že v srednjem veku romali k sv. Servaciju v Maastricht. Ker je bila Slovenija stoletja del Avstrije, so dobro znali nemško, tako da so se tudi nizozemščine kmalu naučili (Sledi Slovencev..., 2019; Leon, 2010). Na delo so hodili v rudnike, kjer so jih med leti 1926-1931 aktivno rekrutirali. Leta 1929 je v Limburgu in okolici živel približno 4 000 Slovencev. Večina Slovencev je delala v rudnikih. Prvotno kmetijsko usmerjeni Južni Limburg se je takrat razvil v industrijsko pokrajino, kar je odprlo veliko novih in dobro plačanih delovnih mest. Zaradi primanjkovanja stanovanj, so uprave rudnikov s pomočjo cerkve zgradile nova delavska stanovanja, ki so jih imenovali »kolonije«. Delavci so raje živeli v bivališčih, kjer so lahko skupaj živeli z ostalimi družinskimi člani in prijatelji (Sledi Slovencev..., 2019).

Prvi Slovenci so se za informacije o delu, stanovanjih in drugem zanašali drug na drugega. Med seboj so si bili v oporo v trenutkih domotožja. Možje so se na začetku najraje srečevali v kavarnah v rudniški okolici, čez nekaj časa pa so se organizirali v glasbeno-pevske skupine. Prvo združenje, katerega člani so bili tudi Slovenci, se je imenovalo Avstrijska glasbena družba in sega v čas pred prvo svetovno vojno. Prvo slovensko združenje, ki je bilo

poimenovano po zavetnici rudarjev Sv. Barbari, je bilo ustanovljeno leta 1926 v Brunssumu. Podobna združenja so nastala v ostalih sedmih okrožjih, kjer so prebivali Slovenci. Slovenci so ustanavljali glasbene (Tamburica), pevske (pevski zbor Zvon) in plesne skupine. Poleg kulturnih skupin, so bile aktivne tudi slovenske komunistične politične skupine. Tisti Slovenci, ki so sodelovali v komunističnih združenjih, so bili med prvimi deportiranimi delavci v času krize v tridesetih letih 20. stoletja (Sledi Slovencev..., 2019).

V tridesetih letih 20. stoletja je, zaradi službenih odpustov z Limburga odšla polovica Slovencev. Prvi so z vlakom odšli neporočeni moški in ženske ter problematični posamezniki. Med drugo svetovno vojno so se Slovenci morali prijaviti pri nemških oblasteh in se pridružiti ali nemškim (in italijanskim) organizacijam ali se včlaniti v SS ali se pridružiti Schutztruppen-u in oditi na vzhodno fronto. Le tisti najbolj neomajni so se postavili v bran svojim načelom. Večina Slovencev je ostala nevtralnih ali se pridružila odporniškemu gibanju. Po koncu vojne so komunisti, ki so prišli na oblast na Slovenskem, izvajali pritisk na katoliške Slovence živeče v Limburgu. V času organizirane repatriacije leta 1947 se je okoli 200 Slovencev vrnilo 'domov' (Sledi Slovencev..., 2019).

Leto 1947 predstavlja novo prelomnico za Slovence v Limburgu. Tisti Slovenci, ki se v tem času niso vrnili v Slovenijo, so se na Nizozemskem dokončno ustalili. Leta po vojni je zaznamoval napet boj med cerkveno oblastjo in jugoslovanskim veleposlaništvom v Haagu. Katoliška združenja so bila ponovno vzpostavljena. Tito si je uspešno prizadeval za razvoj 'tretje poti.' Mnenja o Titu so bila na začetku deljena. V času hladne vojne si je Tito z vodenjem bolj neodvisne politike od Rusije pridobil nekoliko več naklonjenosti. Uspešno si je prizadeval za razvoj 'tretje poti'. Slednje je vplivalo na to, kako so Slovenci živeči v rudniškem okolišu, gledali na svojo domovino. Vpliv je postal še posebno močan, ko so potovanja v in iz Slovenije postala lažja. Slovensko-nizozemska kulturna združenja in priljubljeni slovenski orkestri so nastopali v Sloveniji in na Nizozemskem. Kulturne izmenjave so izboljšale položaj slovenskih združenj v Južnem Limburgu. Slovenska skupnost je pridobila svoj prostor v limburgski družbi (Sledi Slovencev..., 2019).

Slovenija je po desetdnevni vojni leta 1991 postala samostojna. Slovenska skupnost je nemudoma začutila povezanost z jugoslovanskimi begunci, vendar se politično ni opredelila. Bolj kot osamosvojitve, se je slovenske skupnosti v Limburgu dotaknila ukinitve zadnjih združenj Sv. Barbare leta 2001. Ukinitve še zadnjih združenj Sv. Barbare je zaznamovalo konec obdobja slovenskih pionirjev na Nizozemskem. Danes sta v rudniški pokrajini aktivni še dve združenji, in sicer folklorna skupina Nizozemska in pevski zbor Zvon (Sledi Slovencev..., 2019).

SLOVENSKA SKUPNOST NA ŠVEDSKEM

Slovenci so se začeli izseljevati na Švedsko relativno pozno. Na Švedsko so začeli prihajati po letu 1950, v večjem obsegu po letu 1960. Največji val naselitve Slovencev se je končal leta 1967. Pozneje so tja odhajali le posamezniki. Švedska je bila med vojno nevtralna. Vojna se je ni neposredno dotaknila, ampak se je v tem času gospodarsko zelo razvila, še bolj pa po koncu vojne, ko je bil večji del evropskih držav razrušen. Tako je v šestdesetih letih v številnih gospodarskih sektorjih močno potrebovala delovno silo (Lukšič-Hacin, 1999). Po neuradnih podatkih je konec leta 1967 bivalo na Švedskem okoli 6700 Slovencev. Naselili so se predvsem v južnem, industrijskem delu Švedske, v pokrajinah Gotaland in Svealand. Slovenci so se zaposlovali v ladjedelnicah, kovinski industriji, avtomobilski industriji, v tovarnah električnih naprav ter v tovarnah papirja in pohištva (Rogelj, 2019). Med samimi izseljenci se je uveljavila ocena, da jih je na Švedsko prišlo od šest do sedem tisoč (v prvi generaciji). Številni so se pozneje vrnili domov. Tisti, ki so ostali, pa so na Švedskem ustvarili družine in imajo danes že vnuke (tretja generacija). Sami Slovenci na Švedskem ocenjujejo, da jih je v vseh generacijah, vključno s tistimi, ki so zamenjali državljanstvo, od 10.000 do 12.000. Za razliko od ostalih jugoslovanskih delavcev so se naselili zelo razpršeno in se skušali hitro vključiti v švedski način življenja, čeprav so hkrati še vzdrževali medsebojne stike v privatnem življenju (predvsem društveno življenje in srečanja čez vikende) (Lukšič-Hacin, 1999).

Ustanavljanje slovenskih društev (Lukšič-Hacin, 1999):

- Leta 1971 je bilo v Goteborgu ustanovljeno Združenje Jugoslovancev in kot del društva "Slovenski kotiček", ki pa je ostal le na papirju.
- Marca 1972 je bilo ustanovljeno Slovensko društvo v Stockholmu.
- Februarja 1973 je bil ustanovni občni zbor Slovenskega kulturnega društva "France Prešeren" v Goteborgu.
- Decembra 1973 je bilo ustanovljeno društvo v Landskroni, ki se je poimenovalo Kulturno prosvetno društvo Slovenija.
- Ustanovljena so bila še: društvo Slovenska skupnost v Kopingu, Slovenija v Olofstromu, Planika v mestu Malmo, Slovensko kulturno društvo "Ivan Cankar" v Halmstadu, društvo Savinja v Jonkopingu (zaradi premajhnega števila članov je delo kluba postopno zamrlo).
- Najmlajše društvo Slovencev na Švedskem pa je Slovensko-švedsko društvo v Helsingborgu, ki je nastalo leta 1991.

Vsa društva so opredeljena kot kulturna. Njihov glavni cilj je gojiti slovensko kulturo, slovensko besedo in jo prenesti na naslednje rodove. Za ustanovni občni zbor je bilo nujno pridobiti komunalno (občinsko) dovoljenje, pripraviti članske izkaznice in oblikovati društveni pravilnik oz. statut. Celotno gradivo je moralo biti prevedeno v švedski jezik. Konec sedemdesetih let je začela dobivati svojo obliko televizijska oddaja Invandrardags, ki se je pozneje preimenovala v Horizont, ki je bila namenjena jugoslovanskim priseljencem. Del teh oddaj je bil v začetku namenjen tudi Slovincem. Od časa do časa je bila tako na TV predstavljena slovenska kultura ali reportaža o aktivnosti slovenskih priseljencev. Prav tako

so se v teh letih pričele prve slovenske radijske oddaje. Po letu 1991 so začele tako televizijske, kakor tudi radijske oddaje postopno izginjati (Lukšič-Hacin, 1999).

Slovenska zveza na Švedskem je bila ustanovljena leta 1991 in šteje 10 društev, ki so razkrojena po vsej Švedski. Slovenska zveza ima danes 1.061 članov, čeprav je po ocenah na Švedskem okoli 5.000 Slovencev in njihovih potomcev prve, druge in tretje generacije. Druga generacija še razume in govori slovensko, od tretje pa le redki. Potomci druge generacije se poročajo ali prebivajo v skupnem gospodinjstvu s švedskimi partnerji, in zato ne čutijo več tolikšne potrebe po znanju slovenskega jezika, ki bi ga prenašali naprej na svoje otroke. Slovenska društva so razpršena na prostoru 600 km². Društva so v desetih mestih in v sedmih pokrajinah. Dejavnosti se v večini društev spreminjajo, vedno manj je srečanj, dejavnosti upadajo, izjema pa je seveda nekaj društev, kjer je znova veliko aktivnosti. Tako imamo v sklopu društev še vedno 2-3 pevske zборе, veliko različnih pristočasnih dejavnosti, šolo oz. urice slovenskega jezika v dveh društvih ter eno likovno in balinarsko sekcijo. Vsako drugo leto organizirajo t.i. Slovensko srečanje vseh Slovencev in društev nekje na Švedskem. Srečanje poteka v sklopu praznovanja obletnice določenega društva, ali pa v povezavi s kakšno drugo obletnico. V avgustu organizirajo mladinsko in balinarsko srečanje vseh generacij. Prav tako se Slovenci iz vseh društev za Binkoštni praznik srečajo v mestu Sv. Brigitte, v Vadsteni (Slovenska zveza..., 2019).

ZGODBA SLOVENSKEGA IZSELJENSTVA IZ ŠVICE

Selitev v Švico ni bila posledica neizpolnjevanja osebnostnih želja, temveč je bil glavni razlog za odločitev selitve partnerjeva odločitev (skupna odločitev), ki je dobil ponudbo za delo v Švici in jo sprejel, in tako sem se odločila da odidem še jaz. Odločitev za selitev ni bila težka, niti nisem imela kakršnihkoli pomislekov. Če ti ni v redu, se še vedno lahko vrneš domov, saj je Slovenija blizu. Odšli smo skupaj, prvo je odšel partner, približno mesec kasneje pa še jaz in najin otrok. Večjih negativnih posledic ni bilo, razen birokratskih zadev v Sloveniji, v smislu, da moraš urejati dokumente in razne papirje in na vsakem koraku komplicirajo in vse odjave tu v Sloveniji trajajo zelo dolgo v primerjavi s prijavi tu v Švici. Na samem območju, kjer živimo, nismo poznali nikogar. Sami začetki prilagoditve so bili kar težki – ne poznaš nikogar, ne poznaš pravil, ne znaš jezika, nimaš družbe. Lahko bi rekla, da začneš »na dnu« oz. selitev predstavlja čisti začetek novega življenja, prisotnih pa je tudi veliko stroškov. Lahko rečem, da sta bili prvi dve leti kar velik izziv. Če je veliko ali malo Slovencev v našem okolju, ne bi vedela. Se večinoma zdaj družimo z domačini. Poznam samo eno slovensko družino, ki živi tu, s katero se na vsake toliko časa vidimo. Verjamem pa, da nas je precej več. V Slovenijo se vrnemo enkrat do dvakrat letno ob praznikih, predvsem, da babica vidi vnučka. Jaz osebno pa se vračam v Slovenijo poslovno približno na 3-4 mesece. V povezavi s Slovenijo največkrat pogrešam našo družbo – večere s starimi prijatelji in določeno hrano. Glede slovenskih društev v Švici nisem še slišala, da obstajajo.

Slovensko izseljenstvo in diaspora v Afriki

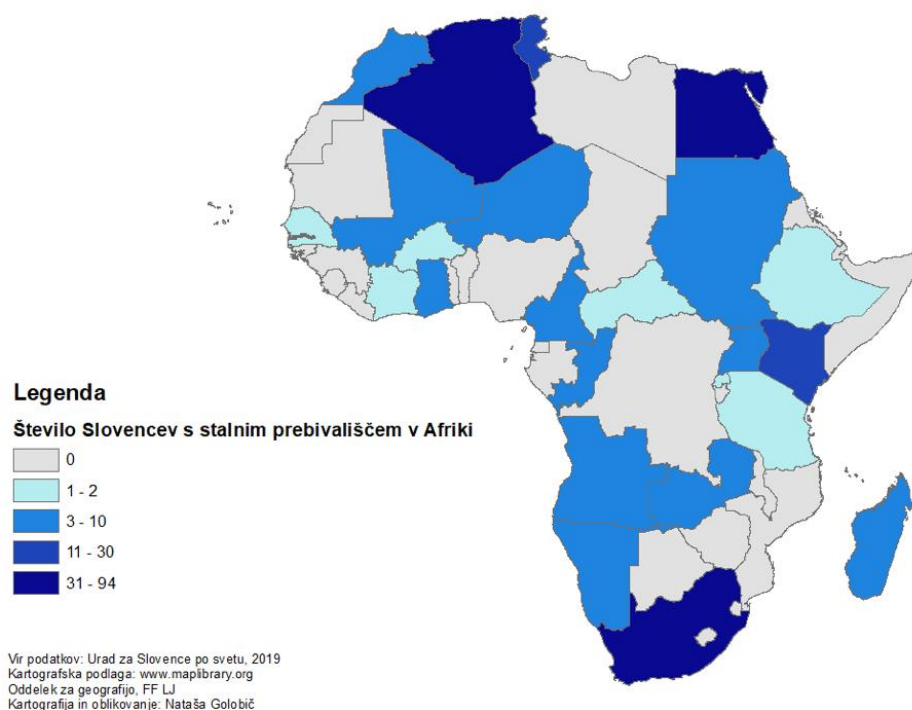
UVOD

Slovensko izseljenstvo v Afriki ni bilo nikoli tako obsežno in poznano kot na primer v ZDA, Kanadi, Avstraliji, Argentini. Posamezniki so se izseljevali zelo razpršeno, z izjemo obdobja Aleksandrink, in zato tudi ni bilo veliko stikov med njimi in posledično tudi ne kakšnih društev.

Tudi literatura ni tako obsežna kot na primer o slovenskih izseljencih na drugih celinah. Društev namreč ni več ali so neodzivna. Tako, da smo za to nalogo pridobili veliko informacij iz knjige dr. Žigona in tudi osebnega pogovora, nekaj informacij je podala tudi Salwa Hegazi iz Društva Snežinka v Kairu in gospod Anete Milevoj iz Gospodarske Zbornice Slovenije.

Slovensko izseljenstvo je mlado, saj ni starejše od 3 do 5 desetletij. Danes relativno veliko število Slovencev najdemo v Alžiriji, Egiptu, Republiki Južna Afrika in Keniji, manj v Namibiji in Tuniziji. V drugih državah biva po le eden ali dva Slovenca. Spodnja slika prikazuje številčno in prostorsko razporeditev Slovencev s stalnim naslovom v Afriki leta 2019. Če bi upoštevali še začasne naslove, bi bilo številčno stanje višje.

Slika 1: Prostorska razporeditev Slovencev po afriških državah.

Vir: Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu

SKUPINE SLOVENCEV GLEDE NA RAZLOG SELITVE

Slovence v Afriki lahko razvrstimo po vzroku izselitve iz matične države. Govorimo lahko o naslednjih skupinah:

- Aleksandrinke,
- vojaki,
- povojna ekonomska emigracija,
- emigracija iz osebnih razlogov,
- začasna delavska – poslovna emigracija,
- misijonarji (Žigon, 2003).

SLOVENCI V EGIPTU

V Egiptu govorimo o socialno, izobrazbeno in starostno zelo raznoliki populaciji, sicer naseljeno skoraj izključno v Kairu in Aleksandriji. Nekaj jih danes najdemo tudi v Sharm el Sheikhu in Hurgadi. Glavna razdelitev bi lahko bila na predvojne ali »aleksandrijske« Slovence, njihove potomce ter slovenske redovnice; in na sodobne izseljenke, ki so svoje može, Egipčane, spoznale med študijem.

Prva skupina je danes ostarela populacija, ki je večinoma neaktivna. Ohranila je narečni jezik, vipavščino, izpred 100 let. Njihovi stiki s Slovenijo so redki, telefonski ali dopisovalni.

Druga skupina je sestavljena iz povprečno visoko izobraženih in emancipiranih Slovenk v srednjih ali poznih letih, ki imajo razmeroma tesne stike z domovino in si jih želijo še okrepiti. Vsako leto odhajajo na daljše počitnice v Slovenijo in otroci nekaterih govorijo brezhibno slovenščino. Možje so tudi visoko izobraženi in zato odprti za vse, kar je slovenskega. Po možnosti še sami govorijo nekaj slovensko, kar so se naučili v času študija. Te Slovenke živijo v Egiptu že 30 do 50 let in tekoče govorijo slovensko, otroci pa odvisno od tega, ali slovensko govori tudi oče. Otroci teh Slovenk, ki končujejo srednjo šolo, imajo kar veliko zanimanje za študij v Sloveniji, izpopolnjevanje slovenščine, pa tudi za življenje v Sloveniji.

Slovenske institucije, ki so danes prisotne v Aleksandriji: Dom za ostarele žene, v Kairu pa sta Dom za študentke in Slovensko društvo Snežinka.

Snežinka je formano in neformalno aktivno društvo, ki je bilo ustanovljeno leta 2015. Ime Snežinka so izbrali, saj Slovence v Egiptu spominja na sneg, ki ga tam nikoli ne vidijo. Društvo za udeležence pomeni način, da se povežejo s svojimi slovenskimi koreninami kulturo in jezikom. V Snežinki imajo 70 članov, ki pa vsi niso popolnoma aktivni. Društvo sestavljajo predvsem Slovenci, slovenski potomci, Slovenci, poročeni z Egipčani, podjetniki, ki delajo s Slovenijo, ali ki delajo za Luko Koper v Egiptu, profesorji, ki so živeli in študirali v Sloveniji ali študenti, ki študirajo v Sloveniji (Hegazy, 2019).

Glavni namen društva je okrepiti povezave s Slovenijo, povezati mlajše generacije s svojo domovino, predstaviti Slovenijo in slovensko kulturo egiptovski skupnosti in pomagati v kakršnikoli obliki pri podpori gospodarskih odnosov. Odprli so šolo slovenskega jezika, kjer

mlajše generacije učijo slovenščine. V društvu imajo 2krat letno sproščeno prijateljsko srečanje, kjer se pogovorijo o različnih temah in včasih igrajo kvize o obeh državah (Hegazy, 2019).

V gosteh so imeli že folklorno skupino iz Novega mesta, 3 člani so se udeležili učenja čipke v Idriji, društvo je pričelo zbirati slovenske knjige, s katerimi si želijo postaviti manjšo knjižnico, so pa tudi v fazi prevajanja slovenske knjige o aleksandrinkah v angleščino. Kasneje jo imajo namen prevesti še v arabščino. S svojo prisotnostjo skušajo podpreti Slovence, ki umetniško nastopajo v Egiptu (opera, predstavitev knjig ...), gledali so odbojgarsko tekmo Slovenija-Egipt, ... Salwa je bila tudi intervjuirana na Egipčanski TV, kjer je govorila o Snežinki in Sloveniji (Hegazy, 2019).

RAZVOJ EGIPTA

Odprtje Sueškega prekopa leta 1869 je za Egipt pomenilo gospodarski in kulturni razcvet. Privlačil je evropske podjetnike, ki so začeli svoj kapital nalagati v Aleksandriji in Kairu. Mesti sta se tako razvijali. Aleksandrija je še posebej slovela po svoji arhitekturni lepoti in kozmopolitanstvu. Britanci so po nakupu delnic Sueškega prekopa postali zelo pomembni. Politična, družbena in gospodarska kriza, ki je sledila 1952, je pripeljala do državnega udara in odstavitev kralja Faruka. Oblast pa je prevzel G. A. Naser, ki je bil do tujcev veliko manj toleranten in mnogi so tako morali zapustiti Egipt, med njimi številni Slovenci. Sodoben Egipt je danes arabska država, ki je relativno stabilna in demokratična. Življenje za tujce in prišleke ni težavno, kljub velikim socialnim razlikam.

ALEKSANDRINKE

Najštevilčnejšo slovensko emigracijo so predstavljale Aleksandrinke v 19. stoletju. Tisoče Slovenk s Primorske je odhajalo v Egipt zaradi ekonomsko-socialnih vzrokov (predvsem neznosna revščina). Delale so pri premožnih družinah kot guvernate, služkinje, varuške, dojilje ipd. Šlo je za kontinuirano izseljevanje, tok emigracij, ki jih lahko postavimo ob bok tistim v Argentino in ZDA. Prvi močan val odseljevanja od sredine 19. stoletja do 1. svetovne vojne so predstavljale ženske. Drugi val so poleg deklet in žen sestavljali tudi moški. Od 1920 se je namreč poleg revščine pojavil še pritisk italijanskega fašizma in raznorodovalne politike. Ekonomsko-socialnemu vzroku lahko dodamo torej še političnost oziroma narodnopolitični vzrok.

Selitve so trajale do 30-ih let 20. stoletja. Mnogo se jih je po koncu vrnilo domov. Kljub temu, da so dobro ohranjale svojo kulturo, je Egipt nanje vplival: na estetski čut, navade, kuhinjo, znanje jezikov, vrednostni sistem.

V Egiptu je bilo tedaj okoli 8000 Slovenk. Zanje je ob prihodu in tekom njigovega življenja v Egiptu skrbelo kar nekaj društev. Čisto na začetku slovansko društvo Sloga v Aleksandriji, ki se je kasneje preimenovalo v Slovensko Palmo ob Nilu. Potem je pater Snoj ustanovil Krščansko zvezo Slovenk. Nato so prišle še Mariborske šolske sestre, ki so v Aleksandriji

postavile Azil Franca Jožefa, kasneje preimenovanega v Azil svetega Frančiška, v Kairu pa Društvo sv. Cirila in Metoda (Miklavčič Brezigar, 2008).

Svojo nalogo so dolga leta pridno in skrbno opravljale, tako da so mnoge aleksandrinke pri njih dobile ne le pribežališče, ampak svoj drugi dom. V azilu/zavetišču sta delovala slovenski vrtec in slovenska šola, bogata knjižnica, prirejala so se družabna srečanja in bogoslužje v slovenskem jeziku (prisotni so bili tudi patri). Slovenke so identiteto in kulturo ohranjale tudi preko kulinarike, saj so pogosto pripravljale polento, golaž, pekle zavitke in potice. Azil/zavetišče je imel pomembno vlogo pri premagovanju začetnih, pa tudi kasnejših težav mladih deklet. Azil je bil prva točka, kamor so prihajale nove Primorke, in kjer so prebivale, preden so dobile delo pri bogatih družinah. Azil so obiskovale tudi po tem, ko so dobile zaposlitev. Srečevale so se ob vikendih in se družile z rojakinjami in na ta način ohranjale stik s slovenstvom (Šolske sestre, 2019; Žigon, 2013).

Aleksandrinke so se prenehale z izseljevati v 30-ih letih 20. stoletja, ko je Nasar prevzel oblast v Egiptu. Večina Slovencev se je takoj po drugi svetovni vojni vrnila v domovino (Žigon, 2003).

Niso pa odšli vsi. Kot drugo obdobje slovenstva lahko štejemo leto 1936 z ustanovitvijo Jugoslovanskega kluba v Aleksandriji. Večina članov je bila Slovencev. Imeli so biljard, ansambel itd. Vmes, ko je bilo njegovo delovanje politično prekinjeno, so se Slovenci srečevali v azilu pri sestrah. Po ponovnem odprtju, ko je zavladal Nasar leta 1954, so pripravljali vrsto prireditev, od pustovanja, božiča, novoletnega plesa, dneva republike (SFRJ), pa do srečanj s Titotom. Jugoslovanski klub je takoj po vojni zaradi razdvojenosti med Titovo in kraljevo Jugoslavijo, ostarelosti članov in smrti prenehalo delovati, prenehalo pa se je tudi organizirano slovenstvo v Egiptu (Žigon, 2003).

VOJAKI

Naslednjo skupino Slovencev Afriki so predstavljali vojaki v času 2. svetovne vojne. Te smo lahko našli tako v Egiptu kot v drugih Severnoafriških državah. Slovenski vojaki so tu pristali kot italijanski vojaki (postali vojni ujetniki po zmagi zaveznikov 1942-1943) ali pa so ostali v Egiptu kot vojaki razpadle jugoslovanske kraljeve vojske, pridruženi angleškim enotam. Slednji so v Egiptu izdajali časopis Bazovica, ki je izhajal od leta 1941 do 1944 in je bil usmerjen protifašistično. Ta časopis naj bi prejeli Slovenci po vsem svetu. Namenjen je bil slovenskim vojakom, vojnim ujetnikom in civilnemu prbivalstvu slovenskega rodu. Tudi za mnoge Aleksandrinke je predstavljal vez z domovino. Za vojake sta bili glavni postojanki Jugoslovanski dom in azil sv. Frančiška, kjer so peli pesmi, ob nedeljah so se srečevali z aleksandrinkami, med njimi iskali svoje tete in druge sorodnice, one so želele izvedeti novice iz domovine, lahko so plesali ... (Žigon, 2003)

Tovrstna emigracija je bila zelo kratkotrajna in specifična.

EMIGRACIJA IZ OSEBNIH RAZLOGOV

Zadnje obdobje priseljevanja iz Slovenije v Egipt se je pričelo v 70-ih letih 20. stoletja. Selile so se večinoma ženske, ki so spoznale svoje može med študijem v Sloveniji. Tu so okoliščine in motivi povsem drugačni od tistih, ki so jih imele Aleksandrinke. Govorimo o izrazito osebnih vzrokih in motivih izselitve (skupina emigracija iz osebnih razlogov) (Žigon, 2003).

SLOVENCİ V REPUBLIKI JUŽNA AFRIKA

Danes živi v Republiki Južna Afrika 94 Slovencev s stalnim naslovom (Žigon, 2019).

Gre za povojne ekonomske migracije, katere pripadnike srečamo danes le v Republiki Južna Afrika. Zanje je značilna specifična socialno-politična ureditev države (Žigon, 2003).

Slovence najdemo na širšem območju Johannesburga, pa tudi v Durbanu, Pretoriji, Sasolburgu, Cape Townu in drugih mestih, vendar gre predvsem za razpršeno, neorganizirano naselitev (Žigon, 2019).

Naravna bogastva Republike Južna Afrika so privabila Evropejce, med njimi zlasti Britance, ki tej državi dobesedno zavladajo. Po 2. svetovni vojni so uzakonili apartheid, ki se je končal leta 1990. S tem belci izgubijo privilegije, uveljavi se nasprotna rasistična zaposlovalna politika. Danes v Republiki Južna Afrika vlada nenadzorovano priseljevanje prebivalstva, veliki so problemi s kriminalom in AIDSom, kar je privedlo do odseljevanja belopoltnih (Republika Južna Afrika, 2019).

Za Slovence v Afriki je imela politična situacija dve značilnosti, ki sta pomembni za naš kontekst. Belopoltni so imeli prednost na vseh področjih življenja, zato so Slovenci hitro prosperirali in si zagotovili razmeroma visok življenjski standard. Čas, ko so na oblast prišli temnopoltni, pa se je ta prednost spremenila in so sedaj belopoltni zadnji na listi upravičenih do službe. Tudi znotraj belopoltnih je bila hierarhija: vsi razen Britancev, Nemcev so bili drugorazredni, zadnji so bili Slovani (Žigon, 2003).

Migracijska pot je Slovence iz Slovenije ponavadi vodila najprej v Nemčijo ali Avstrijo, od tam pa v Republiko Južno Afriko. Šlo je za izrazito neorganizirano in razpršeno naselitev, začilno ekonomske narave. Drugače od Aleksandrink, ki so prihajale po ustaljeni poti. Zato v Republiki Južna Afrika ni prišlo do organizacije društev, asimilacija pa je zaradi porok z neslovenskimi partnerji zelo hitro napredovala. Zaradi ugodnih klimatskih razmer in do nedavnega ekonomskih razmer niso razmišljali veliko o vrnitvi. Je pa to postalo pogostejše v zadnjem času, ko so se razmere spremenile. Nekateri tu živijo že 40, 50 let, zato ne moremo govoriti o kratkotrajnih ali začnih migracijah. Najpogostejše so odhajali moški, ki so se poročili z Evropejkami (Britankami, Nemkami ...). V Republiko Južno Afriko so prišli kot kvalificirani delavci, marljivi, iznajdlivi in zato so (pa tudi zaradi apartheidida) hitro napredovali v finančnem in statusnem smislu (Žigon, 2003).

Socialna struktura je kar visoka, saj med Slovenci prevladujeta srednji ali višji sloj. Tudi mlajša generacija je kljub rasizmu kar dobro situirana. Težave so pri študentih, ki pa iščejo

priložnost za študij v Sloveniji in za delo. Temu botruje predvsem kriminal in visoka stopnja AIDSa. Tudi starejši del populacije zato razmišlja o vrnitvi (Žigon, 2003; Žigon, 2019).

Ohranjanje slovenske identitete je omejeno na osebne stike in v krogu družine. Nekaj je bilo primerov, ko so želeli slovenstvo spodbujati preko gospodarskih vezi, ampak s slovenske strani ni bilo zanimanja, ali pa so slovenska podjetja imela premočno konkurenco že uveljavljenih tujih podjetij in multinacionalk v Republiki Južna Afrika. Slovenski jezik je navzoč pri prvi generaciji, pri otrocih pa je to prej izjema kot pravilo. Kažejo pa vseeno interes za učenje. Odrasli potomci se večinoma identificirajo kot beli Južnoafričani, kar pomeni, da imajo korenine v Evropi (Žigon, 2003).

Leta 2003 so na pobudo dr. Žigona organizirali Društvo Slovencev v Južni Afriki. Tam so ljudje želeli izvedeti več o vizumih, potnih listih, učenju slovenščine, pogrešali so uradno predstavništvo. Delovanje društva je bilo prepuščeno v tem primeru prizadevnosti nekaj posameznikov in zato se ni moglo primerjati z društvom Slovencev v ZDA.

Trenutno društvo ni več aktivno zaradi smrti glavnega protagonista in odselitve njegove žene nazaj v Slovenijo (Žigon, 2019).

Precej Slovencev se je že razselilo nazaj v Slovenijo ali v druge države, Avstralijo, ZDA, zaradi postapartheidovskega efekta oz. politike novih oblasti in zelo velike stopnje kriminala. Politika v smislu, da imajo pri zaposlitvi prednost vsi prej kot belci, ko govorimo o državnih službah. Sicer to za Slovence ni tako pomembno, saj se vseeno bolj zaposlujejo v drugih sektorjih. Je pa večji faktor potega visoka stopnja kriminala. Žena nekdanjega predsednika društva, ki se je vrnila v Slovenijo, je bila zvezana, pretepena, okradena na domu, zato se je vrnila v Slovenijo. Slovenci so se večinoma razselili in društva v Republiki Južna Afrika ne deluje več (Žigon, 2019).

SLOVENCİ V KENIJI

Slovenstvo v Keniji je staro vsega 40 let. Tistih nekaj, kar jih v Keniji živi, so kar dejavni. Včasih so se sestajali na jugoslovanskem veleposlaništvu, ko pa to ni bilo več mogoče, pa rednih neformalnih srečanjih. Leta 2001 so ustanovili Društvo Slovencev v Vzhodni Afriki. Sedež je v Nairobiju, vključuje pa Slovence, ki živijo v Keniji, Ugandi in Tanzaniji (Žigon, 2003).

Majhno, a pomembno skupino oseb slovenskega porekla bi lahko primerjali z zadnjim valom izseljenih v Egipt – tudi tu gre za ženske, ki so v času študija spoznale kenijske študente in se za preselitev odločile iz osebnih razlogov. Kulturni šok je tu bil večji kot v Egiptu ali »beli« Republiki Južna Afrika (Žigon, 2003).

Vsi potomci tamkajšnih Slovenk govorijo ali pa vsaj razumejo slovensko in se čutijo Slovence (Žigon, 2003).

Društvo Slovencev Vzhodne Afrike (Kenija, Tanzanija, Uganda) je bilo ustanovljeno leta 2002 in deluje bolj neformalno kot formalno. Majda Povodenj Nginja je častna konzulka (Žigon,

2019). Zakaj ne ustanovijo formalnega društva, ki bi lahko organiziralo na primer obisk kakega umetnika in podobno, je predvsem v tem, da gre za zahtevnejši postopek, ki bi potreboval več dela, za kar pa trenutno ni zanimanja (Žigon, 2019).

ZAČASNA DELOVNA-POSLOVNA EMIGRACIJA

Potekala je v 60-ih in 70-ih letih, ponekod tudi v 80-ih 20. stoletja. Značilno je, da so bili delavci, podjetja ali posamezniki zaprti v lastni krog in niso imeli stikov z domačini, razen poslovnih. Svojega bivanja v Alžiriji, Tuniziji ali kateri drugi državi niso dojemali kot izseljenstva, ampak kot nekoliko daljše službeno potovanje. Tako, da ti izseljenci za seboj niso pustili nobenih sledov (Žigon, 2003).

Sem štejemo slovenske zdravnike, poslovneže in gre za ekonomsko migracijo za omejeno krajše obdobje (Žigon, 2003).

MISIJONARKE IN MISIJONARJI

Pri misijonarjih in misijonarkah bi težko govorili o vlogi pri ohranjanju slovenske identitete. Prej o promoviranju srčne kulture in pomoči. Imajo pa pomembno humanitarno vlogo in so pobudniki kulturnih izmenjav in gospodarskih in človekoljubnih pomoči. Največ misijonarjev je na Madagaskarju, sledijo Zambija, Egipt, Slonokoščena obala, Burundi, Ruanda, Angola, Togo, Bocvana, Kongo, Uganda, Tanzanija, Republika Južna Afrika. Štejejo skupine od posameznik do maksimalno 10 misijonarjev (Misijonarji, 2012). Gre za laiške misijonarje in klerike, duhovnike in redovnice. Pogostokrat prebivajo skupaj v svoji misijski postaji, od koder pokrivajo svoje območje. Ni pa nujno, saj je odvisno od misijonarja (Žigon, 2019).

Izjemno vlogo pri ohranjanju slovenske kulture so odigrale redovnice in frančiškanski patri v Egiptu, kjer so poskrbeli za mnogo deklet in tudi moških.

Slika 2: Seznam slovenskih misijonarjev po državah.

SEZNAM SLOVENSkih MISIJONARJEV PO DRŽAVAH

ALBANIJA Borštnik Rudolf, SDB Gerkman Vida, HKL	MADAGASKAR Adamič Jože, CM Kerin Stane, LJ Kerin Tone, CM Krmelj Janez, LJ Mesec Janez, LJ Opeka Peter, CM Strajnar Matevž, LAIK Zanjekovič Marjeta, HMP	TURČIJA Kmetec Martin, OFMConv
BOCVANA Žnidaršič Fani, OSU		UGANDA Lisjak Danilo, SDB Marinčič Urša, ŠS
BRAZILIJA Kastelic Metka, HMP Kociper Agata, HMP Slivka Ana, FMM	MALAVI Podgrajšek Lojze, DJ	UKRAJINA Meško Marta, MS Peterlin Barbara, MS Sterle Jožica, MS
BURUNDI Kavčič Bogdana, HKL	MEHIKA Čuk Barbara, FMM	ZAMBIJA Mlakar Janez, DJ Mujdrlica Janez, DJ Novljan Kaja, LAIK Novljan Janez, LAIK Rozman Stanko, DJ
ČILE Koršič Mateja, OSU	MOZAMBIK Grm Tone, SDB Mikec Zvonka, HMP	
ETIOPIJA Dominik Polona, LAIK	PERU Godnič Andreja, OSU	
FRANCOSKA GVAJANA Delčnjak Hugo, OFM	RUSIJA Ovtar Anton, CM Sever Janez, DJ Vlašič Anica, FMM	
JAPONSKA Kos Vladimir, DJ	RUANDA Burger Anka, HKL Hiti Vesna, HKL Mlinarič Jože, SDB	
JORDANIJA s. Milena Zadravec, HMP	SAMOA Anžič Ljudmila, HMP	
KANADA Sever Dorica, FMM	SLOVAKOSČENA OBALA Bajec Ivan, KP Bajec Pavel, KP Kosmač Janko, KP Starman Anica, FBS	
KAZAHSTAN Majetič Miha, OFMConv		
KIRGIZIJA Mihečič Janez, DJ		
KONGO DR Karničnik Mojca, MJK		
KUBA Ivančič Peter, SDB		

Vir: Misijonsko središče Slovenije, 2012

ZNAČILNOSTI SLOVENCEV V AFRIKI DANES

Kategorije, o kateri piše dr. Žigon v svoji knjigi iz leta 2003, so v precejšni meri izzvenele. Najbolj živi so stiki potomcev Slovenk, ki so se poročile z Afričani in so odšle živet v Afriko. V Republiki Južna Afrika je še nekaj takšnih potomcev in potomcev Slovencev ekonomske emigracije. Vendar pa govorimo bolj o posamičnih primerih (Žigon, 2019). Podobno velja tudi, kar se tiče novodobnih Slovencev, ki so v Afriko prišli kasneje in so novejši primeri ekonomskih migracij. Primeri kot so posamezniki, ki so ustanovili turistične agencije, kjer med drugim organizirajo potovanja za Slovence (Žigon, 2019).

Med slovenskimi izseljenci in Slovenijo obstajajo gospodarske povezave. V grobem jih lahko razdelimo med klasične izvozno-uvozne posle ter na drugi strani na turistične posle (Milevoj, 2019).

Slika 3: Pregled poslov, ki jih Slovenci opravljajo v Afriki.

Država	Podjetje	Oseba	Projekti
EKVATORIALNA GVINEJA	NOEMAR d.o.o.	Srečko Dumanić	construction of the Government Building in Bata, Equatorial Guinea
ETIOPIJA	UNESCO	Melitka Križman	Dela na UNESCO v Etiopiji kot svetovalka. Ima narejeno Business School v Kopenhagenu.
GANNA	Ghanian-German Economic Association	Barbara Drexler Vujačić	Slovenka, ki deluje v okviru Nemškega podjetja.
	Sledenje Ghana	Matevž Cvetkovič	Predstavniki slovenskega podjetja v Ghani, poštno podjetje.
	Slovenia Ghana Business Club	Gillbert Yelewere Mežnar	Mati je iz Škofje Loke, živi in dela med Gano in Slovenijo, 2005 naj bi imel tudi podjetje Triglav International Gana, ki naj bi pomagalo podjetjem, ki želijo prodreti na ganski trg.
	Barbara's Highlife Village	Barbara Bizovičar	Podjetnica na področju turizma.
REPUBLIKA JUŽNA AFRIKA	CARNIOLUS South Africa	Tadej Perič	Brand Ambassador for Africa @ PIPISTREL - the widest range of light aircrafts
KENIJA	Carniola Business Solutions Ltd	Nichi Nginja	Potomec Slovenke, direktor podjetja, sodeluje s Slovenijo.
	Eyes ob Africa, Adventure Safaris Ltd	Roman Biondič	Turistična agencija, safariji ...
MAVRICIJ	Divine Mauritius	Suzana Majcen	Turistična agencija.
NIGERIJA	Taylek Drugs Ltd	Stojan Šatej	Farmacevtska industrija, distribucija zdravil Leka.
SENEGAL	NSY d.o.o. (Senslo)	Gregor Lebič	Podjetje, ki se ukvarja z uvozom in predelavo arašidov.
TANZANIJA	Pure Afro Travels	Vesna Glamočanin	Turistična agencija.
	Vegeta Podravka Ltd.	Davor Švarc	Predstavniki Podravke v Tanzaniji.
	Organizacija Edirisa	Miha Logar	Socialno podjetje za kulturni turizem, potovanja.
	Bollore Transport Logistics	Branko Nginja	Logistično podjetje.

ZAMBIJA	Hippo lodge	Igor Boltar	Luksuzni turistični kamp.
	Slovenian Business Club Zambia	Drago Damjan Zonta	
Ne živi v Afriki?	Verisk Maplecroft	Maja Bovcon	Mednarodno svetovalno podjetje.

Vir: Ante Milevoj, 2019

V kulinariki se zelo verjetno ohranja potica. V Johannesburgu in Keniji mesar, ki pripravlja jed, podobno naši klobasi. To se ohranja, vendar gre ponovno za posamične primere (Žigon, 2019).

ZGODBA SLOVENSKEGA IZSELJENSTVA IZ AFRIKE

Sem sin slovenskih staršev, ki so po koncu druge svetovne vojne odšli v Argentino. Rojen sem bil v Buenos Airesu in tam tudi odraščal. V svoji mladosti sem obiskoval - ob sobotah, slovensko osnovno šolo in srednjo šolo ter šolski tečaj; aktiven sem bil tudi v slovenski skupnosti. Med šolanjem sem dobil poziv za obvezno služenje argentinske vojske. Bilo je ravno leto 1982, ko je Argentina stopila v vojno z Veliko Britanijo. Po služenju – leto in pol, sem dokončal gimnazijo in se zaposlil kot prodajalec v lesni trgovini.

Že v Argentini sem se vključil v misijonsko skupino v domači župniji. Med dejavnostmi, ki smo jih počeli, je bilo tudi to, da smo dopuste preživljali na zelo revnih koncih Argentine ter sodelovali pri pomoči revnim. Ko sem dopolnil trideset let, sem uresničil svojo dolgoletno željo in obiskal Slovenijo, z namenom da bi se tudi zaposlil in tam ostal. Po nekaj mesecih bivanja pri sorodnikih v Domžalah, sem se vključil v misijonsko skupnost in prek nje januarja 1993 odpotoval na Madagaskar.

Delal sem na jugovzhodu otoka, ob Indijskem oceanu, v misijonih, kjer deluje večina slovenskih misijonarjev. Moje postojanke so bile Ranomena, Matanga, Manakara, Manambondro in Farafangana – sedež škofije. Tu sem živel tri leta, preživel sem jih med plemeni. Zelo sem se navezal na tamkajšnje preproste ljudi. Življenje tam je še čisto necivilizirano, preprosto. Podeželski prebivalci otoka so precej vdani svojim tabujem, kar pomeni, da težko sprejemajo sodobna pravila življenja. Možje hodijo na lov in na ribolov, žene pa skrbijo za poljska dela in druga domača opravila. Hrano si porazdelijo zelo pošteno, so zelo solidarni. Včasih se zaradi mejnih polj plemena sprejo med seboj. Takrat si požgejo nekaj kolib ter med seboj poračunajo s hladnim orožjem, saj strelnega orožja na vasi praviloma ni. Plemena imajo svoje starodavne zakone, ki jih trdovratno spoštujejo. Policija se vanje ne vtika preveč, saj velja tiho pravilo, da je plemenski zakon pred uradnim in pred državnim. Tabuji, zapovedi, prepovedi, so težko premagljiva ovira, tudi ko jim želiš pomagati ali kakšno stvar omogočiti. Hvaležni so pomoči, a napredek je prav zaradi tabujev počasen. Poskušali smo pomagati neki vasi, ki leži ob izlivu reke v morje, območje pa je stalno poplavljeno in onemogoča pridelavo pridelka. Potrebno bi bilo zgolj poglobiti in očistiti rečno strugo, pa bi s tem reki omogočili prost izliv v morje, a je tabu zapovedoval, da z železnimi lopatami oziroma drugimi železnimi pripomočki ne smeš kopati na svetem kraju. Različna plemena so imela v preteklosti različne izkušnje, zato se tudi tabuji med njimi nekoliko

razlikujejo. Če hočeš biti uspešen v komuniciranju s preprostimi domačini, jih moraš razumeti in imeti potrpljenje za dolgotrajne pogovore in prigovarjanje. S tabuji je povezanih veliko praznikov, ki jih ljudje veselo in zavzeto praznujejo. Ko pride v družino smrt, ki jo razumejo kot nadaljevanje življenja v onostranstvu, s svojimi predniki po žalovanju naredijo še veselico. Drug pomemben praznik je obrezovanje fanta, ki tako postane moški. Kot v vseh revnih deželah pa ljudje iz podeželja v želji po boljšem zaslužku in boljšem življenju migrirajo v mesta, kjer pa jih prava revščina običajno šele čaka. Brez služb, brez bivališča se izgubijo v betonski džungli, kjer ni poljščin in sadja na drevesih, ki bi omogočalo vsaj skromno preživetje. Antananarivo – glavno mesto Madagaskarja, ki je na gorski planoti in se temperature zato znižajo tudi do ničle, je večkrat bolj njihova poguba kot rešitev. Tam za take nesrečneže poskuša poskrbeti na Madagaskarju najbolj znani slovenski misijonar Pedro Opeka, ki brezdomcem na obrobju mesta gradi bivališča ter jim pomaga najti delo.

Po treh letih – ko mi je potekla pogodba na rdečem otoku sem se vrnil v domačo Argentino, kjer pa se nisem več mogel vživeti v tamkajšnji način življenja in se spet vrnil na Madagaskar, tokrat kot humanitarni delavec, tam sem spoznal svojo ženo in se poročil. Po življenju na Madagaskarju sva najprej odšla v Argentino, nato pa v Slovenijo. Sedaj sva tukaj že skoraj 18 let.

Skupaj z ženo se vračava tako v Argentino kot tudi na Madagaskar. Tudi letos ne bo nič drugače, za moj dopust grem s skupino prostovoljcev na Madagaskar »novi življenjski izkušnji naproti«.

Ne, društev ne poznam. V misijonih smo Slovenci sicer sodelovali in se srečevali v skupnosti, a je to srečevanje bilo humanitarne in delovne narave, se pa seveda slovenstvo v Afriki obuja tudi s tem, saj nekateri misijonarji tam preživijo vse svoje življenje.

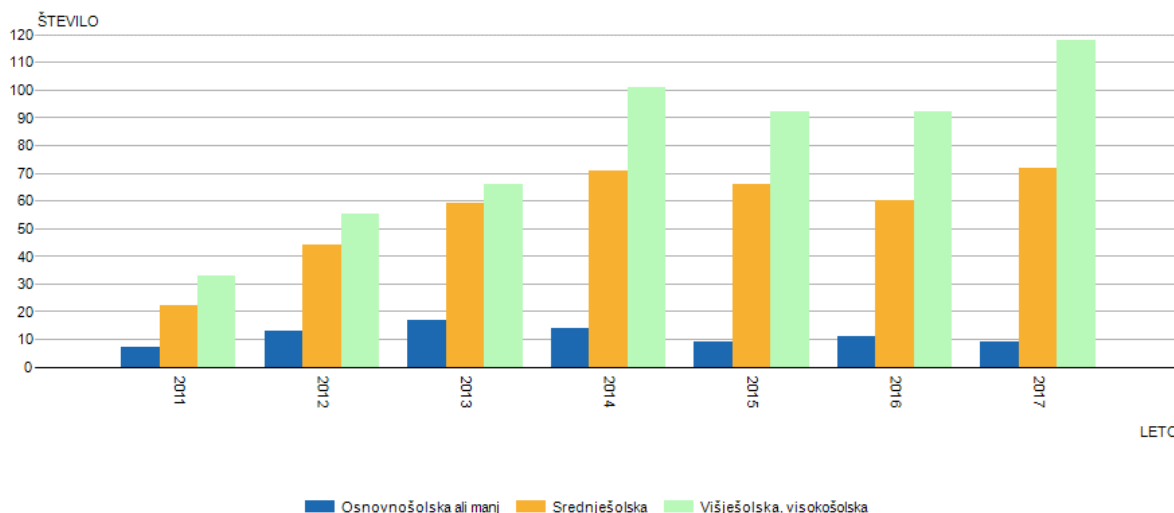
Slovensko izseljenstvo in diaspora v Aziji

UVOD

Azija nikoli v preteklosti ni predstavljala destinacije, kamor bi se Slovenci množično izseljevali. Veljala je za območje s slabšo gospodarsko razvitostjo od »zahodnega« sveta in s precej drugačno kulturo. Slovenci so se v Azijo selili redkeje. Zabeleženi so primeri selitev misijonarjev v Indijo, vendar v manjši meri. Slovenci so večinoma iskali boljše življenjske pogoje, Azija pa je hitrejši razvoj doživlja šele v zadnjem stoletju. Tako porast selitev v Azijo zaznamo šele v zadnjih dvajsetih letih. Te »novodobne« selitve so večinoma posledica potreb po bolj izobraženi delovni sili, na kar kažejo podatki o izobrazbi v Azijo preseljenih državljanov Republike Slovenije. Takih, ki imajo samo osnovnošolsko izobrazbo ali pa še te ne, se letno preseli večinoma manj kot deset, medtem ko število bolj izobraženih preseže sto. Število odseljenih Slovencev v Azijo zadnja leta precej hitro narašča. Zadnji razpoložljivi podatki, za leto 2017, kažejo da se je tega leta tja odselilo že 236 državljanov Republike Slovenije, kar je največ do sedaj. Ker pa je število v primerjavi z drugimi državami, kamor se Slovenci izseljujejo, še vedno precej nizko, SURS ne objavlja ločenih podatkov po državah Azije. Tako lahko na njihovo razporeditev samo sklepamo na podlagi različnih ocen.

Slika 1: Odseljeni Slovenci v Azijo po izobrazbi.

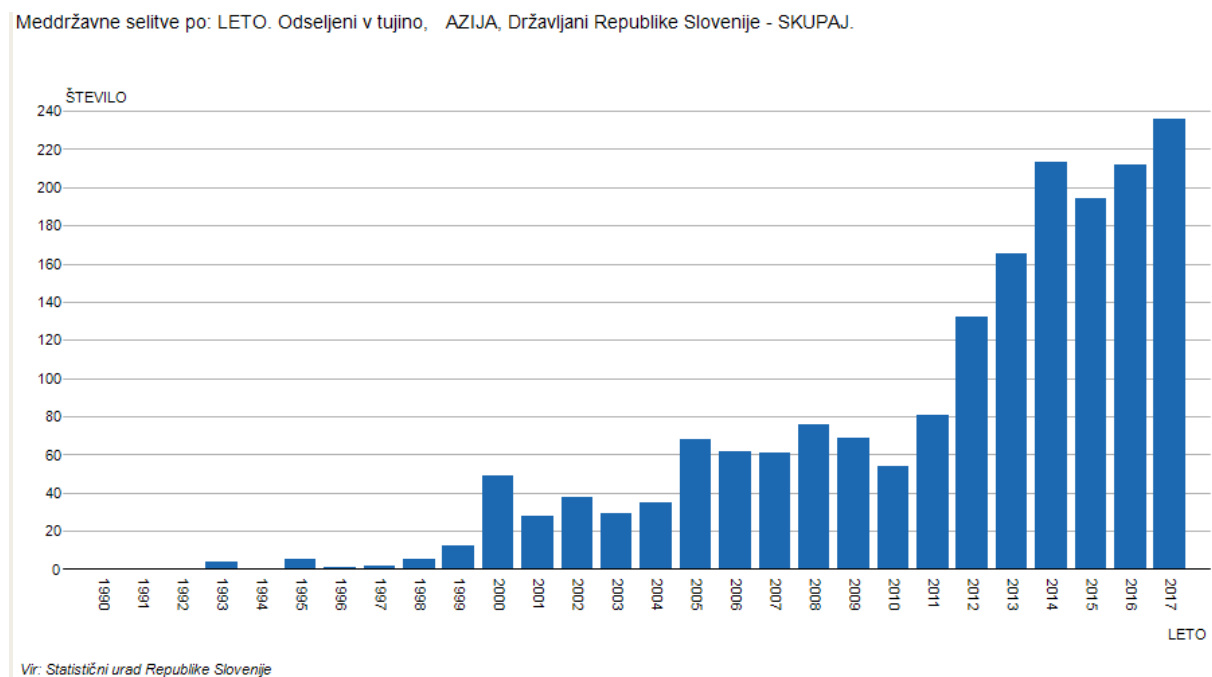
Odseljeni po: IZOBRAZBA, LETO. Spol - SKUPAJ, AZIJA, Državljeni RS.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Vir: SURS, 2019

Slika 2: Odseljevanje Slovencev v Azijo.

KITAJSKA

Od kitajske reforme in odpiranja politike iz leta 1978 vedno več tujcev iz industrializiranih držav prihaja na Kitajsko zaradi začasnega ali dolgoročnega bivanja. Kitajska je najbolj razvijajoča se država na svetu kamor vlagajo največja svetovna podjetja. Tja se izseljujejo tisti, ki želijo izkoristiti gospodarski potencial države. Na Kitajskem dela kar nekaj mladih slovenskih managerjev in direktorjev podjetij.

Na kitajskem trgu deluje že približno trideset slovenskih podjetij, od teh je deset podjetij v popolni slovenski lasti z lastno proizvodnjo. Nekatera podjetja imajo celo več kot dvesto zaposlenih, ta so: Kolektor, Hidria, Gorenje, Krka, Letrika, Iskra Zaščite, Cablex, Domel, Sinoslo Technology, Suzhou Wanox Technology, Savatech, Andaz Global Solutions in še nekatera druga. Kar 130 Slovencev, večina mladih, živi v Šanghaju in okrožju Suzhou, kar je razmeroma močna skupnost. Jedro slovenskih podjetij na Kitajskem je v okrožju približno 130 kilometrov okoli Šanghaja (Pavlovčič, 2015).

Na Kitajskem je nekaj čez sto redno živčih Slovencev, veliko pa se jih priseli in čez nekaj let odseli. Pridejo zaradi službe ali kariere, precej je tudi študentov. Če imajo Slovenci na Kitajskem le možnost, se srečajo, družijo, pogovorijo in pomagajo. Ker pa so to gospodarski izseljenci, njihova povezovanja niso in najbrž ne bodo na nivoju izseljencev v Argentini, Kanadi, Avstraliji, Združenih državah Amerike ...

Na Kitajskem deluje Klub Slovencev Šanghaj, v katerem je združenih okrog 40 podjetnikov, ki delujejo večinoma na vzhodnem delu Kitajske in si med seboj izmenjujejo izkušnje in stike. Največ slovenskih podjetij namreč deluje na vzhodnem delu ob reki Jangce, v velenostih Šanghaj in Suzhou (Koman, 2011).

Konzulat Republike Slovenije v Šanghaju se je v letu 2012, glede na interes slovenske skupnosti na Kitajskem, skupaj z Ministrstvom za izobraževanje, znanost, in šport lotil projekta uvedbe poučevanja slovenskega jezika za Slovence po svetu kot dopolnilnega pouka. Na Kitajskem namreč stalno prebiva okoli 130 Slovencev, od katerih je več kot 20 otrok predšolske in osnovnošolske starosti. Gre pravzaprav za največje število živeče slovenske skupnosti v Aziji. Marsikatera slovenska družina stalno prebiva na območju Šanghaja in Jiangsu province že več kot 5, pa tudi do 15 let, mnogi otroci, med njimi so rojeni na Kitajskem, vsakodnevnega neposrednega stika s slovenskim jezikom sploh nimajo.

Kljub zavedanju, da je poučevanje dopolnilnega pouka slovenščine v tujini zelo zahtevno, predvsem zaradi poučevanja v oddelkih dopolnilnega pouka, ki so heterogeni, zaradi manjšega števila slovenskih učencev na posameznih območjih oziroma njihove razpršenosti, in dejstvu, da otroci in mladostniki prihajajo iz družin, ki imajo do slovenščine različen odnos, jim je uspelo vzpostaviti sistemiziran proces poučevanja slovenskega jezika na območju Kitajske tako, da imajo zainteresirani otroci in mladostniki z njihovimi starši možnost in priložnost učenja osnov slovenskega jezika na različnih zahtevnostnih stopnjah. Pouk je potekal enkrat na teden po dve uri.

Z 19. majem 2013 je bilo tako prvič vzpostavljeno poučevanje slovenskega jezika za Slovence po svetu v obliki dopolnilnega pouka za otroke in mladostnike v dveh mestih, Šanghaju in Suzhou, kjer prebiva glavina slovenske skupnosti na Kitajskem. S pomočjo konzulata so bili s strani Suzhou Singapore International School in Western International School of Shanghai brezplačno zagotovljeni ustrezni prostori z logistično podporo. Obe skupini sta bili zaradi starostnih razlik med otroki razdeljeni v dve podskupini, poučevanje pa je izvajala v skladu s soglasjem Vlade RS in pristojnega ministrstva ga. Petra Cerjak, študentka podiplomskega študija mednarodne ekonomije in trgovine na Shanghai Institute of Foreign Trade, slovenistka in sinologinja, živeča v Šanghaju. 2015 pouka niso izvajali, ker skupnost ni našla primerne učitelja.

Projekt je bil zastavljen z željo, da se med slovensko skupnostjo na Kitajskem ohranja slovenski jezik in kultura, predvsem pa, da otroci in mladostniki vzljubijo slovenščino, slovensko kulturo in kulturno dediščino. Z vzpostavitvijo dopolnilnega učenja slovenskega jezika poskuša konzulat zagotavljati aktivnejšo kulturno animacijo v slovenski skupnosti in vzpodbuditi kulturno delovanje med Slovenci živečimi na Kitajskem (Na Kitajskem za slovensko..., 2013).

Konzulat Republike Slovenije v Šanghaju je jeseni 2012 začel projekt oblikovanja manjše knjižnice z otroško in mladinsko literaturo za potrebe slovenske skupnosti v Šanghaju, pri katerem je z donacijo otroških in mladinskih knjig in revij v slovenščini za otroke sodelovalo tudi Društvo bibliotekarjev Ljubljana. Društvo je zbralo več kot 350 knjig in serijskih publikacij. Zbrano knjižnično gradivo in serijske publikacije tako pripomorejo k utrjevanju in ohranjanju vezi Slovencev po svetu s svojo matično domovino, omogočijo mladim generacijam kakovostno spoznavanje slovenskega jezika ter pomagajo ohranяти njihovo nacionalno in kulturno identiteto (Konzulat RS v Šanghaju..., 2013).

Tudi nekatere mednarodne šole, v katerih se izobražujejo slovenski otroci, so izrazile željo po posedovanju slovenskega bralnega in video gradiva v njihovih knjižnicah. Leta 2018 je

Konzulat Republike Slovenije v Šanghaju skupaj s šanghajsko knjižnico, Ministrstvom za zunanje zadeve Šanghaja, Združenjem prijateljstva z drugimi državami in slovenskimi študenti v Šanghaju ob dnevu državnosti Republike Slovenije organiziral otvoritev slovenskega knjižnega kotička v šanghajski knjižnici. Otvoritve so se udeležili Slovenci in slovenski študentje iz Šanghaja, poslovni partnerji in predstavniki sponzorjev. Knjige za knjižnico so prispevali Konzulat RS v Šanghaju, Meta Lokar, profesorica in lektorica slovenskega jezika na univerzi v Pekingu, konzul mag. Bojan Škoda, Ministrstvo za zunanje zadeve RS, Urad vlade za informiranje in STO (Praznovanje dneva..., 2018).

28. marca 2014 je bil v Suzhouju ustanovni sestanek Slovenskega poslovnega kluba "ADRIA", katerega glavna naloga je promocija gospodarskega sodelovanja Slovenije in Kitajske na vseh področjih. Občasno organizira tudi seminarje, dogodke in piknike.

Ustanovitvenega sestanka se je udeležilo 8 predstavnikov petih slovenskih podjetij in posameznikov z vseh področjih, kjer se gospodarsko sodelovanje uspešno razvija. S slovenske strani je doslej članstvo potrdilo 5 podjetij, več podjetij in fizičnih oseb pa je že izrazilo interes za vstop. Zaenkrat so se v klub včlanila le slovenska velika podjetja, prisotna na kitajskem trgu, klub pa je odprt tudi za člane kitajske poslovne skupnosti in drugih držav, ki bi bili zainteresirani za povezovanje in sodelovanje tudi v tej obliki partnerstva. V klub so se včlanila predvsem velika podjetja, kot so Suzhou Wanox Technology Co., Ltd., Domel Electric Motors Suzhou Co., Ltd., Iskra Protection Suzhou Co., Ltd., Kolektor Automotive Nanjing Co., Ltd. in Sinoslo Technology (SIP) Co., Ltd. in drugi (Ustanovitev Slovenskega..., 2014).

Z ustanovitvijo poslovnega kluba so postavljeni temelji osnovni infrastrukturi, ki je potrebna za uspešen razvoj gospodarskega sodelovanja s Kitajsko. Na ustanovnem srečanju je bil formalno ustanovljen klub, potrjen statut kluba, bilo je izvoljeno predsedstvo združenja, določen sedež kluba in članarina. Dane pa so bile tudi prve pobude o delovanju kluba, promociji članstva in izdelavi spletne strani kluba (Ustanovitev Slovenskega..., 2014).

Eno izmed društev, ki krepijo sodelovanje med Slovenci v tujini in izobraževalnimi ter zaposlitvenimi možnostmi v Sloveniji, je Društvo v tujini izobraženih Slovencev (VTIS). V društvu spodbujajo vračanje v tujini izobraženih Slovencev. Vsako leto organizirajo karierni dan, na katerem povežejo na eni strani slovenska podjetja, ki imajo zaposlitvene priložnosti za osebe z mednarodnimi izkušnjami, in na drugi strani člane društva, ki si vrnitve v Slovenijo želijo oziroma o njej razmišljajo.

Prvo srečanje Društva VTIS v Aziji je bilo maja 2018 v Hong Kongu. Dogodek so pripravili v sodelovanju z Veleposlaništvom Republike Slovenije na Kitajskem, tematika dogodka pa je bila osredotočena na medsebojnem spoznavanju.

Priseljevanje mednarodnih migrantov na Kitajsko je relativno nov pojav, ki državo prvič po šestdesetih letih umešča na zemljevid ciljnih migracijskih območij. V razumevanju kitajskih oblasti pa tudi velikega dela prebivalstva so legitimni priseljenci le tisti, ki lahko pripomorejo k razvoju Kitajske s svojim znanjem, veščinami ali delom. Tisti, ki prihajajo na Kitajsko zgolj z željo po zaslužku ali iskanju ugodne poslovne priložnosti (tako imenovani iskalci zlata ali taojinzhe), pa so vse prej kot dobrodošli. V medijih, pa tudi med kitajskimi raziskovalci, so

med temi največkrat omenjeni neizobraženi in neizučeni delavci iz okoliških držav, čedalje pogosteje pa tudi mladi iz Evrope in Severne Amerike, ki naj bi »izkoriščali« študentski status z namenom preživljanja kot občasni učitelji angleščine in poznavalci »zahodne kulture« in poslovanja (Bofulin, 2014).

INDIJA

Indija je bila s svojo bogato kulturno in duhovno tradicijo zmeraj privlačna za Slovence. V zadnjem času pa kot eno najhitreje rastočih gospodarstev na svetu in z iniciativami kot Make in India, Skill India, 100 Smart Cities, Digital India postaja vse bolj zanimiva tudi za poslovneže, veliko je možnosti za sodelovanje na področju izobraževanja in raziskovanja (Slovenija v Koromandiji, 2019).

Ustanoviteljico društva Slovencev v Indiji, Mariborčanko Matejo Geder, ki trenutno živi v Indiji, so tja peljali poslovni razlogi. Dela kot neodvisna svetovalka na več projektih, ki so bolj ali manj povezani s Slovenijo. Drugo področje, na katerem dela, je visokošolsko izobraževanje oziroma promocija tega na indijskem visokošolskem trgu. O vrnitvi v domovino zaenkrat še ne razmišlja, želi pa si, da bi se tudi slovenska podjetja in izobraževalne institucije začele bolj drzno spogledovati s tem trgom.

Po njenih podatkih v Indiji živi le peščica Slovencev, malo več kot 30. Največ jih je v Delhi National Capital Region, sicer pa so razkropljeni po vsej Indiji. Kljub temu so leta 2016 s pomočjo sredstev Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu in ob podpori veleposlanika Jožefa Drofenika ter kot nadaljevanje prizadevanj prejšnje ambasadorke Darje Bavdaž Kuret, da se Slovenci med seboj povezujejo, ustanovili društvo z imenom Slovenija v Koromandiji. Člani društva so v glavnem Slovenci, ki v Indiji – v mešanih zakonih – bivajo že nekaj let, druga skupina so Slovenci »na začasnem delu v Indiji« in tretja so Slovenci, ki zaradi svojega načina življenja želijo ostati anonimni in niti ne iščejo stikov z njimi. Sicer pa so povezani preko Facebooka in se občasno srečujejo tam, kjer jih je več, npr. Delhi in Bangalore. Bolj kot redna srečanja, ki so zaradi razdalj praktično nemogoča, se jim zdi pomembno to, da vedo drug za drugega, da lahko drug drugemu pomagajo s kakšnimi nasveti, poznanstvi in da imajo novi »indijski Slovenci« koga, da se lahko nanj obrnejo. (Martinc, 2017).

Društvo Slovencev v Indiji je sprejelo Koromandijo v svoje ime, in sicer kot simbol zgodovinske povezanosti med Slovenijo in daljno Indijo. Dejansko zgodovinsko ime Koromandija sega daleč v čase, ko so prvi Slovenci – takrat še pod habsburško zastavo – pristali na obali Coromandel med vzhodnimi Gati in Bengalskim zalivom Indijskega oceana in jih je prevzela eksotična vegetacija tega dela sveta (Slovenija v Koromandiji, 2019).

Društvo ima tudi svoj simbol, ki je sestavljen iz simbola Slovenije, najvišjega vrha Triglava, ki je postavljen v Ašoka čakro in znamenitega indijskega simbola, ki je tudi na indijski zastavi. Zvezde predstavljajo demokracijo v obeh državah in so simbolično vzete iz grba celjskih grofov.

Slika 3: Simbol društva Slovencev v Indiji

Vir: Slovenija v Koromandiji, 2019

Namen društva je povezati Slovence v Indiji za vzdrževanje medsebojnih stikov, za medsebojno druženje, izmenjavo informacij in ohranjanje stika s slovenskim jezikom, kulturo ter povezovanje z matično državo predvsem na gospodarskem, kulturnem in izobraževalnem področju. Ena od nalog društva je sodelovati z obstoječimi strukturami na področju sodelovanja med Slovenijo in Indijo, z veleposlaništvom Republike Slovenije v New Delhiju kakor tudi z Indijsko-slovenskim poslovnim forumom v Indiji in Slovensko-indijskim poslovnim svetom v Sloveniji.

Društvo je bilo ustanovljeno 16. marca 2016 in danes deluje s finančno podporo Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Ustanovitev društva je podprlo Veleposlaništvo Republike Slovenije v New Delhiju, Slovensko-indijski poslovni svet v Sloveniji in Indijsko-slovenski poslovni forum v Indiji (Slovenija v Koromandiji, 2019).

Da bi bili še boljše povezani, so si uredili novo spletno stran. Spletna stran služi obveščanju o dogodkih povezanih z društvom in hkrati tudi povezovanju na sploh, saj jih lahko kadarkoli kontaktirajo s pomočjo spletnega obrazca. Povezani so preko FB strani in izdali so že dve številki novičnika. Radi bi imeli srečanja dvakrat ali vsaj minimalno enkrat letno. Letos planirajo srečanje združiti s prireditvijo ob dnevu državnosti v Čenaju, ki bo organizirana s strani slovenske ambasade. Zgodilo se bo najverjetneje med 23.6. in 27.6.2019 (Slovenija v Koromandiji, 2019).

Slovenci, ki so pustili v Indiji svoj pečat:

- Barbara (Magdalena) Kajnč je v Indijo prišla leta 1928 kot misijonska sestra in mentorica kasnejše nobelove nagrajenke Matere Terezije.
- Marija Sreš, misijonska sestra je v Indiji med ženskami v staroselski skupnosti Dungri v Gudžaratu preživela skoraj 40 let in jim dala glas v svojih večkrat nagrajenih literarnih delih.
- Mojca Gayen od leta 2008 v vasi Piali blizu Kolkate vodi šolo Piali Ashar Alo za deprivilegirane otroke.

JAPONSKA

Na Japonsko se seli predvsem visoko izobražen kader slovenskih izseljencev, nekateri gredo na podoktorsko specializacijo, drugi dobijo zaposlitev. Kar nekaj jih na Japonskem najde življenjske partnerje in potem večinoma tudi tam ostanejo. Na spletu je možno najti kar nekaj takšnih primerov. Po nekaterih podatkih naj bi na Japonskem živelo okoli 60 Slovencev, polovica izmed njih v Tokiu (Škamperle, 2016).

Boštjan Bertalanič je po študiju mednarodnih odnosov in japonologije na ljubljanski univerzi podiplomsko izobraževanje nadaljeval na eni od univerz v Tokiu. Tam živi 14 let. Zdaj je izredni profesor za mednarodne odnose in evropske zadeve. Slovenska ambasada je po njegovih besedah zelo aktivna, pripravlja dogodke in sprejeme (Škamperle, 2016).

Vladimir Kos je pomemben v sklopu slovenske izseljenske poezije. Maja 1945 je moral emigrirati. Prek begunskih taborišč v Avstriji je najprej šel v Italijo, kjer je dokončal študij filozofije in kasneje v Rimu doktoriral iz teologije. Leta 1950 je bil posvečen v duhovnika, tri leta kasneje je vstopil v jezuitski red in kot misijonar odšel na Japonsko. Dalj časa je živel na Irskem, da se je izpopolnil v angleščini. Od leta 1956 stalno živi na Japonskem. V Tokiu, na jezuitski univerzi Sophia, je poučeval teologijo, angleščino in nemščino, kasneje pa je predaval filozofijo v angleščini na mednarodnem oddelku te univerze. Bil je tudi misijonar v revni tokijski četrti Adači-ku.. Zbirka Dober večer, Tokio, ki jo je leta 1961 izdal na Japonskem, velja za prvo slovensko knjigo, izdano na Japonskem. S pesmimi in drugimi prispevki sodeluje v zdomskih in katoliških zamejskih revijah in časopisih (Meddobje, Zbornik Svobodne Slovenije, Most, Mladika v Trstu, Katoliški glas v Gorici...). Leta 1971 je prejel zamejsko in zdomsko literarno nagrado Vstajenje, leta 2004 pa je prejel Zlati red za zasluge Republike Slovenije. 7. februarja 2014 je za svoje delo prejel nagrado Prešernovega sklada.

Mirjam Cuk Moishi živi na Japonskem od leta 2005 in je poročena z Japoncem. Tja jo je vlekla predvsem ljubezen do japonske književnosti. V slovenščino prevaja japonsko književnost. Prav tako je poročena z Japoncem Tina Kraker Chai, ki je vodja informativne turistične pisarne Slovenije v Tokiu.

Marjana Nakamura je Slovenka, ki že 45 let živi na Japonskem v nekaj milijonskem mestu Osaka. Tam si je ustvarila družino in dom, deželo pa je vzljubila tako zelo, da se v Slovenijo ne bi več vrnila. Ima 43-letnega sina, ki je umetnik in glasbenik. »Sin je vse poletne počitnice preživel v Sloveniji in takrat je govoril in razumel slovensko, zdaj pa vse manj, ker slovenščine ne uporablja. Rad ima Slovenijo in je ponosen, da je napol Slovenec, « pravi gospa Marjana.

Na Japonskem, natančneje v Kjotu, že skoraj štiri desetletja živi tudi Igor Leiler, ki ima tam slovensko restavracijo. Tja ga je pripeljal študij teoretične ekologije, je doktor znanosti. Vse v svoji restavraciji Pikapolonica pripravlja sam: potico, gibanice, pečenke, krvavice, kruh. Pri delu mu pomaga žena, Japonka, ki pa bolj skrbi za serviranje jedi. Navdušenje nad slovensko hrano je prenesel tudi na svoja otroke.

Leta 2016 je ekologinja Vesna Lavtižar, dobila ponudbo za odhod na Japonsko. Sedaj dela v japonskem mestu Kobe in se ukvarja z raziskovanjem, kako premazi za plovila, ki vsebujejo

strupene biocide, vplivajo na organizme v morju. Pravi, da če bi se ji ponudila kakšna zanimiva delovna priložnost v Sloveniji, bi prišla nazaj, sicer pa bi ostala na Japonskem.

Facebook stran Skupina slovensko-japonskega prijateljstva je bila ustanovljena novembra 2011. Cilj strain je izmenjava idej in interesov o Sloveniji, organiziranje kulturnih in družabnih dogodkov, promocija slovenske kulture in tradicije na Japonskem.

JUŽNA KOREJA

Po informacijah Blaža Križnika, izrednega profesorja na šoli za urbane študije na univerzi Hanyang v Seulu, ki v južnokorejski prestolnici živi že od leta 2009, Slovencev v Južni Koreji ni veliko. Tisti, ki pa tam živijo, naj bi se radi držali bolj vsak zase. Poleg tega Slovenija v Južni Koreji nima svojega veleposlaništva, ki sicer pogosto igra povezovalno vlogo med izseljenci. Pravi, da v zadnjih letih v Južno Korejo iz Slovenije prihaja vse več poslovnežev, študentov in turistov, s katerimi pa se kar redno srečujejo. V Južni Koreji uspešno deluje kar nekaj slovenskih podjetij, zlasti na nekaterih nišnih trgih. Ampak to so podjetja, ki so tudi sicer na svojem področju v svetovnem vrhu (Jerič, 2016).

IZRAEL

Slovenci v Izraelu živijo na širšem območju Tel Aviva, pa tudi v Nahariji, Jeruzalemu, Ber Ševi, Aškelonu in drugod. V Izraelu ni organiziranega slovenskega društva. So pa v Izraelu številna slovenska obeležja, med drugimi:

- Slovenski gozd v bližini kibuca Yifat, ki so ga odprli leta 2016 pod pokroviteljstvom častnega konzula Adija Rosenfelda. To je park, parkirišče, amfiteater z odrom, kjer med letom potekajo številne prireditve in praznične slovesnosti vseh verskih skupnosti v Izraelu.
- Bronasti relief dr. Franceta Prešerna na Univerzi v Tel Avivu, na katerem je zapisano besedilo slovenske himne, sedme kitice Prešernove Zdravljice v slovenščini in hebrejščini. Odkrili so ga v počastitev 200 letnice rojstva dr. Franceta Prešerna in 10 letnice osamosvojitve leta 2001.
- Slovenski mozaik v Nazaretu je postavljen na zidu mozaikov ob baziliki Marijinega oznanjenja, največji krščanski baziliki na Bližnjem vzhodu.
- Slovenska plošča v Ein Keremu ob cerkvi sv. Janeza Krstnika z nabožnim besedilom v slovenščini, ki so jo leta 1991 podarili slovenski romarji.

Po ustanovitvi Slovensko-izraelske gospodarske zbornice v Tel Avivu julija 2011, je konec novembra zaživel še Slovensko-izraelski poslovni klub, ki deluje pod streho gospodarske zbornice osrednjeslovenske regije GZS ZOR.

V sejni sobi veleposlaništva Republike Slovenije v Tel Avivu so aprila 2017 uredili spominsko knjižnico. Na ogled je bila knjižna zbirka slovensko-judovske pisateljice Berte Bojetu Boeta (1946 - 1997). Zbirko so dopolnili še z novimi knjigami, kot je na primer Antologija slovenske poezije v hebrejskem jeziku. Uredili so tudi knjižni kotichek za druženje. Na

veleposlaništvu menijo, da ta lahko spodbudi maloštevilne člane slovenske skupnosti v Izraelu k ohranjanju slovenskega jezika in promociji slovenske književnosti. Pritegniti želijo predvsem mlajše, tudi Slovence, ki so se v Izrael priselili v zadnjih letih (V Izraelu spominska..., 2017).

SKLEP

Selitev slovenskih državljanov v Azijo skozi zgodovino nikoli niso bile množične, zato so slovenske skupnosti v tem delu sveta maloštevilne in razpršene po celotni Aziji. Število preseljenih v azijske države se hitreje povečuje šele v obdobju zadnjih dvajsetih let. Ravno zato so slovenska društva v Aziji redka, tista ki pa delujejo so večinoma novoustanovljena. Velika večina preseljenih se za selitev v Azijo odloči zaradi poslovnih priložnosti, saj so potrebe po določenih, predvsem višje izobraženih kadrih, vedno večje. Ta trend se bo verjetno nadaljeval tudi v prihodnosti.

ZGODBA IZ INDIJE

Svojo zgodbo je Delila gospa Urška Anumanchi, ki se je v Indijo preselila pred 10 leti. Tja jo je zanesla ljubezen in kasneje poroka z Indijcem. Našli smo jo preko spletne strani društva Slovencev v Indiji Slovenija v Koromandiji, v katerega je vključena že od njegove ustanovitve marca 2016 in opravlja vlogo predsednice društva. V indijskem Hyderabadu, kjer sama živi, so organizirali že ustvarjalno delavnico, na kateri so izdelovali novoletne voščilnice in vadili govoriti po slovensko. Poskušajo se dobiti vsaj enkrat na leto, saj so zelo razkropljeni po Indiji in se težko uskladijo. Njihove aktivnosti je možno najti na njihovi spletni strani, vendar pravi, da je težko dodati več vsebin, ker se ne dogaja prav veliko. Če se kaj zgodi, pa to z veseljem objavijo.

Urška Anumanchi je svojega moža je spoznala v spletni klepetalnici pred 19 leti. Kasneje sta nekaj časa živela v Parizu, nekaj časa v Sloveniji. Pred 10 leti je sledila selitev v Hyderabad, ker je njen mož tam dobil ponudbo na IT področju. Pravi da gre za mesto, kjer je vedno prisoten kaos, onesnaženost in izjemno hiter razvoj, ter da je na kupu preveč ljudi. Življenje tam se je stežka navadila in trajalo je kar dolgo, da se je nehala upirati. Še vedno jo vleče domov, čeprav priznava, da je tam ogromno pozitivnih stvari, ki naredijo življenje zanimivo. Slovenijo obišče enkrat na leto in pravi, da je za razliko od Indije kjer je vajena neprestanih sprememb, ta ob vsakem obisku ista. Pravi, da smo Slovenci nagnjeni k naravi in življenju zunaj, v Indiji pa življenje poteka bolj v notranjih prostorih s klimo. Manjka ji življenje zunaj in stik z naravo. Če bi vprašali njenega moža, kakšni smo Slovenci, bi rekel, da se preveč osredotočamo na počitnice, da smo premalo ambiciozni in prehitro zadovoljni s klišejem hiša, avto, pes, otrok.

Čeprav je ekonomistka v Hyderabadu opravlja delo učiteljice angleščine in francoščine. Tega si v Sloveniji ne bi mogla privoščiti, saj ni pedagoginja, tam pa je tako odkrila novo strast, ki jo je na nek način povezala tudi s svojo mamo, ki je bila učiteljica telovadbe. V indijskih mestih se večinoma sporazumeva v angleščini, zna pa tudi dovolj lokalnega jezika Telugu za

sporazumevanje s hišno pomočnico ali kuharico, dostavljalci hrane ali šoferji oziroma ljudmi, ki običajno angleščine ne znajo. Glede ohranjanja slovenskih običajev pravi, da je vse odvisno od osebne motivacije. Meni, da je dandanes lažje ohraniti stik zaradi spletnih medijev in socialnih platform, ampak vzdušja daleč od doma ni enostavno ustvariti, če zato nisi res motiviran. Od praznikov je tako v dobršni meri uspela ohraniti le božič. Ob nedeljah (nedeljsko kosilo) imajo slovensko hrano (oziroma evropsko), sicer pa se prehranjujejo bolj po indijsko. Ker je učiteljica, lahko o Sloveniji velikokrat govori v šoli in jo predstavi tamkajšnjim učencem, saj jih to vedno zanima. Spremlja tudi slovenske športnike in navija za njih, ogleda si tudi Evrovizijo. Pravi, da se stik lahko ohranja, če si to želiš, sicer pa gre vse skupaj lahko hitro v pozabo. Vse je odvisno od osebnih priorit. Ima dva otroka, a samo eden govori slovensko (ker je v Sloveniji živel svojih prvih 5 let), drugi pa ne (nikoli ni živel v Sloveniji). Ohranjanje jezika tako daleč stran in tako izven konteksta se ji zdi najtežje in če bi prej vedela, kaj je pomembno storiti, da bi se jezik ohranil, bi to vsekakor naredila. Ker je sama imela zelo srečno otroštvo, ga je želela zagotoviti tudi njima. Nato pa je ugotovila, da sta otroka v tem okolju zelo srečna in se je s tem nehala obremenjevati. Obžaluje le, da oba otroka nista slovensko govoreča.

Slovensko izseljenstvo in diaspora v Avstraliji

UVOD

Pred začetkom priseljevanja iz Evrope je bila Avstralija zelo redko poseljena, zato prvi Evropejci, ki so prišli na ozemlje Avstralije, vse do 17. stoletja niso imeli stikov z avtohtonimi prebivalci. Prvi evropski priseljenci so bili Nizozemci, ki so se leta 1606 izkrcali na polotoku Cape York, ki se danes nahaja v zvezni državi Queensland. V 2. polovici 18. stoletja je bilo na teritoriju Avstralije le 859 priseljencev. Obdobje britanske kolonizacije se je začelo leta 1788 (Mikola, 2005). Iz vseh delov Velike Britanije so začeli voziti kaznjence v Port Jackson na območju današnjega Sydneya. Kasneje so se začeli priseljevati tudi priseljenci iz drugih držav, med katerimi so bili tudi Slovenci. Do leta 1867 so kot prebivalci Avstro-ogrske potrebovali odpust iz državljanstva, ki so ga morali pridobiti pri deželnih oblasteh.

Do sredine 19. stoletja so priseljenci zgradili nova naselja na območju Perth, Sydneya, Adelaide, Melbourne in Brisbane. Tudi na Tasmaniji so zgradili naselje na območju današnjega Hobarta.

V 50. letih 19. stoletja je v Avstraliji zavladovalo obdobje t.i. »zlate mrzlice«, ko so se številni zlatokopi iz drugih območij Avstralije in Evrope priseljevali na ozemlje današnje zvezne države Viktorija. V tem obdobju je vsak teden na to območje prispelo 2000 novih priseljencev iz Evrope in Amerike. Z industrijsko revolucijo v Veliki Britaniji so se zelo povečale potrebe po surovinah iz Avstralije, zato so priseljenci imeli boljše možnosti za zaslužek. S tem se je na kontinentu močno povečalo število priseljenih prebivalcev, število avtohtonih prebivalcev pa je upadalo.

Število prebivalcev je v letu 1850 znašalo 405.000, do leta 1860 pa je naraslo že na 1.146.000. Večina priseljencev je prihajala iz Velike Britanije. Zaradi gospodarske recesije ob

koncu 19. stoletja so se nekateri prebivalci začeli vračati v matične države, zato se je število prebivalcev začelo zmanjševati, priseljevanja pa skoraj ni bilo (Ferfila, 2003).

Država je ob koncu 19. stoletja sprejela zakon o omejevanju priseljevanja (Immigration Restriction Act), ki so ga imenovali tudi Politika bele Avstralije (White Australia Policy). Poleg tega je bil sprejet Naturalizacijski zakon (Naturalisation Act), s katerim je bilo striktno prepovedano podeljevanje državljanstva osebam črne in rumene rase. V letu 1911 je bilo v Avstraliji le 1,8 % prebivalcev, ki niso imeli evropskih korenin (Mikola, 2005).

Novo obdobje priseljevanja je nastopilo po 2. svetovni vojni, ko so mednarodne migracije postale bolj množične. To obdobje lahko razdelimo na 2 fazi:

- 1. faza je trajala med letoma 1945 do začetka leta 1970: v tem obdobju je bilo značilno intenzivno vlaganje v industrijsko razvita območja, zato so v tem obdobju prevladovala migracije z manj razvitih perifernih območij in držav v razvita središčna območja v Evropi, Severni Ameriki in Avstraliji. Ta faza je trajala do naftne krize v letih 1973 in 1974.
- 2. faza je nastopila v sredini 70. let 20. stoletja s prestrukturiranjem gospodarstva in začetkom vlaganja v nove industrijske države. Množično so bile uvedene nove tehnologije in spremenjeni vzorci svetovne trgovine. Nastopilo je novo obdobje mednarodnih migracij z novimi vzorci migracij, ki so zaznamovali tako stare kot tudi nove države imigracije (Petković, 1988).

Po letu 1980 so se avstralske oblasti odločile, da omogočijo imigracijo 80.000 delavcem, ki bodo opravljali dela, za katera ni zadostnega števila domačih delavcev. V naslednjih letih so povečali kvote za imigracijo do 120.000 priseljencev na leto. S tem so želeli povečati gospodarsko rast v državi.

V letu 1987 so uvedli t.i. migrantsko shemo strokovnega znanja (Skills Transfer Scheme), ki je omogočala kratkoročno bivanje strokovnjakov na določenih območjih. Konec 80. let 20. stoletja so oblasti sprejele predlog Komiteja za svetovanje o avstralski imigracijski politiki (CAAIP – Committee to Advise on Australia's Immigration Policies) za reforme in spremembo migracijskega programa, ki naj bi se delil na družinski (Family), humanitarni (Humanitarian) in delavski (Skill).

S sprejetjem reforme so povečali pomen specializacije migrantov za opravljanje del na določenih področjih. V letu 1989 se je v Avstralijo preselilo rekordno število priseljencev, ki je znašalo 145000. Naslednje leto so število priseljencev omejili na 126000, leto za tem pa na 111000 (Mikola, 2005). V letu 1992 se je v Avstralijo priselilo 80.000 oseb. Dodatno so podelili še 4.000 humanitarnih viz prosilcem s kriznih žarišč na območjih nekdanje Jugoslavije, postsovjetskega prostranstva, Vzhodnega Timorja ter Libanona. V letu 1994 so sprejeli dodatnih 5000 beguncev z območij kriznih žarišč na postjugoslovanskem prostoru in 3000 z Bližnjega Vzhoda.

V letu 1997 so število priseljencev omejili na 68.000, od katerih je bila več kot polovica delovnih migrantov (Mikola, 2005).

IMIGRACIJSKA POLITIKA

Sprva so se Evropejci v Avstralijo priseljevali nenačrtno, saj na teritoriju države še niso obstajale institucije, ki bi izvajale načrtne politike priseljevanja. Z odkritjem nahajališč zlata so se v Novi južni Wales začeli naseljevati tudi priseljenci, ki niso bili po poreklu iz Velike Britanije. To so bili predvsem Judi, Madžari, Poljaki, Japonci, Američani in Kitajci. Postopoma so začele naraščati družbene tenzije in negativni odnos proti priseljencem, ki niso bili iz Velike Britanije. To je privedlo do zakonske omejitve priseljevanja z Zakonom o omejevanju priseljevanja (The Immigration Restriction Act).

Omejevanje priseljevanja na zakonodajni ravni se je še stopnjevalo, kar je privedlo do sprejetja t.i. bele avstralske politike (White Australia Policy). Ta politika je prikrito diskriminirala priseljence azijskega izvora, ki so jih na podlagi jezikovnih preverjanj lahko zavrnili. Dodatne restrikcije priseljevanja so uvedli po 1. svetovni vojni, ko so se v Avstralijo priseljevali večinoma le priseljenci, ki so tam že imeli sorodnike. Pogoj za priselitev je bilo garantno pismo sponzorja iz Avstralije ali pa finančna sredstva v višini 40 funtov.

Po 2. svetovni vojni so v Avstraliji oblikovali tri vrste priseljenjskih politik:

- Asimilacijska politika med letoma 1944 in 1966: to politiko so oblikovali z namenom, da bi pridobili novo delovno silo, ki so jo potrebovali za gospodarski razvoj države, ki je bila po 2. svetovni vojni gospodarsko izčrpana. Sprva je Zvezni oddelek za imigracije (Federal Immigration Office) pod vodstvom Arturja Calwella predvidel priselitev britanskih državljanov tako, da bi se število prebivalcev države povečevalo za 2% na letni ravni.

Temu je nasprotovala Velika Britanija, saj demografska rast v tej državi ni omogočala tolikšnega obsega izseljevanja. Avstralija je zato morala sprejemati državljane drugih evropskih držav.

Potencialne priseljence so zbiral na tleh Evrope v taboriščih Mednarodne begunske organizacije večinoma v Nemčiji, Avstriji in Italiji. Sprva so bili to prebivalci pribaltskih držav, kasneje pa tudi Nizozemci, Poljaki, Nemci, Grki, Madžari, Romuni, Bolgari in Jugoslovani.

V tem obdobju je bila doktrina, da so primerni le tisti priseljenci, ki se bodo lahko popolnoma asimilirali v avstralsko družbo in se po nekaj letih ne bodo več ločili od Avstralcev (Ferfila, 2003).

- Politika integracije med letoma 1966–1972: politika asimilacije ni delovala tako, kot so predvidevali, ker se številni novi priseljenci niso asimilirali dovolj hitro v avstralsko družbo. Zato so po letu 1966 začeli opuščati asimilacijske pritiske, v ospredje pa so postavili kvalifikacije in sposobnosti priseljencev in potrebe avstralskega trga delovne sile. Ukinili so tudi dotedanje pogoje za neangleško govoreče priseljence.

Avstralska vlada je po begunskih taboriščih in mestih po Evropi ustanovila migracijske pisarne za seznanjanje potencialnih priseljencev z Avstralijo. Pogoji za priselitev so postali manj restriktivni, čakalna doba na priselitev pa je bila skrajšana s 15 let na 5 let.

Politika integracije je predvidela asimilacijo priseljencev v dveh korakih in v daljšem časovnem obdobju. V tem obdobju so prvič tolerirali različna kulturna porekla priseljencev, za priseljence pa so uvedli tečaje angleščine.

- Politika multikulturalizma od leta 1972: politiko multikulturalizma je začela uveljavljati laburistična vlada pod vodstvom premiera Whitlama. Minister za imigracijo je postal priseljenec španskega porekla Al Grassby, ki je bil najbolj zaslužen za uveljavljanje politike multikulturalizma.

Zavzemal se je za večjo podporo priseljencem pri ohranjanju jezikov in kulture neangleško govorečih etničnih skupin. S tem so te skupine pridobile tako finančno kot tudi institucionalno podporo za ohranjanje svoje kulture in za delovanje društev, šol, radijskih in televizijskih postaj.

Uvedene so bile razvejane storitvene dejavnosti in podporne službe za pomoč priseljencem. Odpravljena je bila tudi diskriminacija pri zaposlovanju (Čebulj Sajko, 2000).

VZROKI ZA IZSELJEVANJE PREBIVALCEV IZ SLOVENIJE V AVSTRALIJO

Skozi zgodovino so prevladovali različni motivi za priseljevanje Slovencev v Avstralijo. V drugi polovici 19. stoletja in začetku 20. stoletja so prevladovali ekonomski motivi, neposredno po 2. svetovni vojni pa so bili pomembnejši politični motivi.

V 19. stoletju je bila v deželah, ki jim je v Avstro-Ogrski pripadalo slovensko etnično ozemlje, precejšnja agrarna prenaseljenost. Gospodarske razmere na podeželju so onemogočale preživljanje vsem članom družin, zato so se številni prebivalci začeli odseljevati v središnja območja razvitih industrijskih držav v severni Evropi in v prekomorske dežele.

Prvi Slovenci, ki so prispeli v Avstralijo, so bili vojaki avstroogrske mornarice. Eden od prvih priseljencev je bil Matija Klinar, ki je v Avstralijo prispel med letoma 1857 in 1859, kasneje pa sta mu sledila še Rihard Pogačnik in Anton Dolenc. Nobeden od njih se ni odločil, da bi se preselil za stalno.

Izseljevanje s slovenskega etničnega ozemlja na avstralsko ozemlje je bilo do leta 1910 omejeno le na redke posameznike. S 1. svetovno vojno so se tudi ti skromni tokovi preseljevanja ustavili.

Novo obdobje preseljevanja se je začelo v 20. letih 20. stoletja. Število vseh izseljencev z območja Slovenije je doseglo 300.000, prvi uradni statistični podatki o številu izseljencev so bili zbrani na popisu prebivalstva Kraljevine SHS v letu 1921.

Do 2. svetovne vojne so v Avstralijo zaradi represije fašističnega režima emigrirali predvsem prebivalci z območij, ki so po Rapalski pogodbi pripadla Kraljevini Italiji. Številčnejši so bili tudi izseljenci iz Bele krajine in Notranjske. Po podatkih Rafaelove družbe je v Avstraliji v letu 1931 živelo okoli 700 Slovencev (Čebulj Sajko, 1992).

S spremembo režima po 2. svetovni vojni so bili zaradi svojega političnega prepričanja številni pripadniki bolj izobraženega prebivalstva in kmetov prisiljeni zapustiti domovino. V Avstraliji naj bi leta 1953 živelo že okoli 5000 Slovencev.

V 50. letih 20. stoletja je bila Avstralija poleg zahodne Evrope in Kanade območje najbolj množičnega priseljevanja Slovencev. Večina Slovencev je v Avstralijo odhajala preko tržaškega pristanišča v starosti med 18. in 25. letom z nižjo srednjo ali srednjo strokovno izobrazbo. To so bili samski moški ali poročeni pari. Na prelomu leta 1959/1960 je kar 9 %

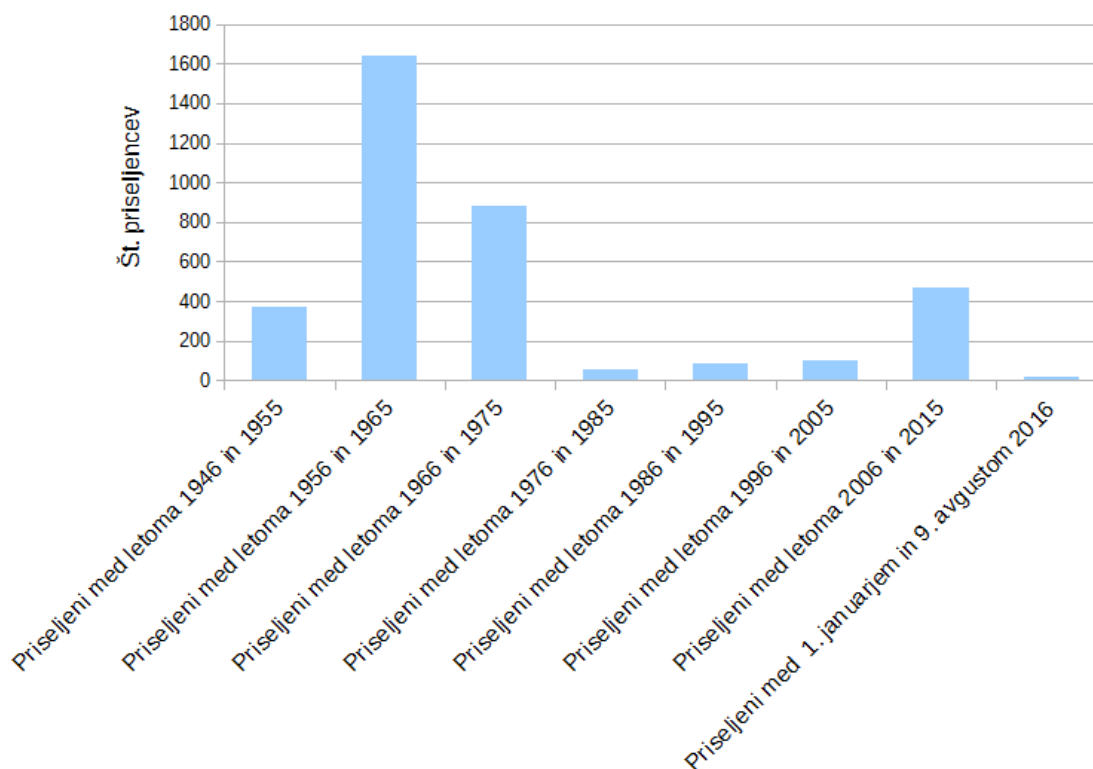
slovenskih priseljencev v Avstralijo prišlo iz Ilirske Bistrice, 8,4 % pa iz Postojne (Čebulj Sajko, 1992).

V 60. letih se je z razvojem letalskega prometa in možnostjo zakonitega izseljevanja iz Jugoslavije ponovno okrepilo izseljevanje v Avstralijo, ki je imelo predvsem ekonomske vzroke. V tem obdobju je izseljevanje s teritorija Slovenije doseglo vrh, ko je število izseljencev v Avstraliji doseglo 22.000. Pojavile so se tudi verižne migracije, saj so nekateri priseljenci lahko zaradi izboljšanja ekonomskega položaja v novi domovini k sebi povabili svoje sorodnike, ki so se lahko za stalno preselili v Avstralijo.

V 70. letih se je zaradi boljše gospodarske situacije v Jugoslaviji izseljevanje v Avstralijo precej zmanjšalo, še vedno pa je prevladovalo ekonomsko izseljevanje zaradi boljšega zaslužka. Od leta 1975 se je kontinuirano izseljevanje z območja Slovenije v Avstralijo zaključilo, v 80. letih 20. stoletja pa ni bilo več množičnega izseljevanja (Mikola, 2005). V 90. letih je bilo izseljevanje omejeno le na posamezne primere, motivi za izselitev pa so bili različni. Leta 1990 je v Avstraliji živelo med 25.000 in 30.000 Slovencev (Zupančič, 1998).

Od leta 1996 do 9. avgusta leta 2016 se je v Avstralijo iz Slovenije priselilo 637 oseb. Najbolj intenzivno priseljevanje je bilo med letoma 2006 in 2015 (Slika 1), ko se je v Avstralijo priselilo kar 471 Slovencev (ABS, 2019a). To je bilo verjetno posledica gospodarske recesije, ki se je v Sloveniji začela v letu 2008.

Slika 1: Število slovenskih priseljencev v Avstralijo po obdobjih priselitve.

Vir: ABS, 2019a

SLOVENSKA DIASPORA V AVSTRALIJI V 20. STOLETJU

Slovenci so se naseljevali v večjih mestih. To so Melbourne, Sydney, Adelaide, Brisbane, Perth, Canberra, Wollongong in Geelong. Manjši del se jih je priselil tudi na Tasmanijo.

Večina slovenskih priseljencev je v Avstralijo prišla po letu 1945 in je ne glede na vzrok priselitve dobila oznako razseljene osebe (displaced person) ali begunca (refugee). Potek integracije priseljencev je v tem obdobju potekal postopoma po ustaljeni poti od bivanja v zbirnem taborišču, preko selitev znotraj Avstralije, ki so bile povezane z menjavo delovnih mest, do ustalitve s stalno zaposlitvijo in zagotovljeno materialno eksistenco in družino. V postopku so priseljenci osvojili znanje pogovorne angleščine. Večina moških slovenskih priseljencev je ne glede na svojo izobrazbo in kvalifikacije opravljala težka dela kot nekvalificirana delovna sila. Priseljenke so opravljale delo gospodinjskih pomočnic in varuš.

V obdobju asimilacijske politike se je večina slovenskih priseljencev, ki so se priselili po 2. svetovni vojni, začela vključevati v avstralsko družbo in javno življenje. V tem obdobju se je pri večini pojavila tudi želja po druženju s svojimi rojaki. Tako se je oblikovalo življenje na ravni službe, kjer so se Slovenci vključevali v avstralsko družbo, in življenje na ravni prostega časa, ki so ga preživljali v krogu ljudi iz svojega izvirnega jezikovnega in kulturnega območja (Čebulj Sajko, 2000).

Slovenski priseljenci, ki so prišli v Avstralijo v obdobju politike integracije, so tam večinoma že imeli sorodnike, zato niso bili prisiljeni bivati v zbirnih taboriščih. Če v Avstraliji niso imeli sorodnikov in so bili samski, so jim pomoč pri iskanju nastanitve nudili slovenski duhovniki. V zbirna taborišča so se bili prisiljeni nastaniti poročeni pari z otroki, ki niso imeli sorodnikov ali znancev v Avstraliji. Bivalne razmere so se v taboriščih v tem obdobju precej izboljšale, obstajali pa so tudi tečaji angleškega jezika. Med priseljenci se je krepila medsebojna solidarnost, zato se je krepila vloga posameznih etničnih skupin. Povečala se je njihova vloga v družbi, saj je 2. generacija priseljencev že pridobila pomembnejši položaj v družbi (Mikola, 2005).

V obdobju multikulturalizma so predvsem Slovenci 1. generacije ohranjali etnično identiteto z jezikom, hrano in narodnimi nošami. Aktivni so bili tudi v vsakoletnih manifestacijah etničnih festivalov, kjer so sodelovali z nastopi folklornih skupin iz različnih slovenskih pokrajin, pevskimi zbori in z razstavami nacionalnih jedi, arhitekture in ročnih del (Čebulj Sajko, 1992).

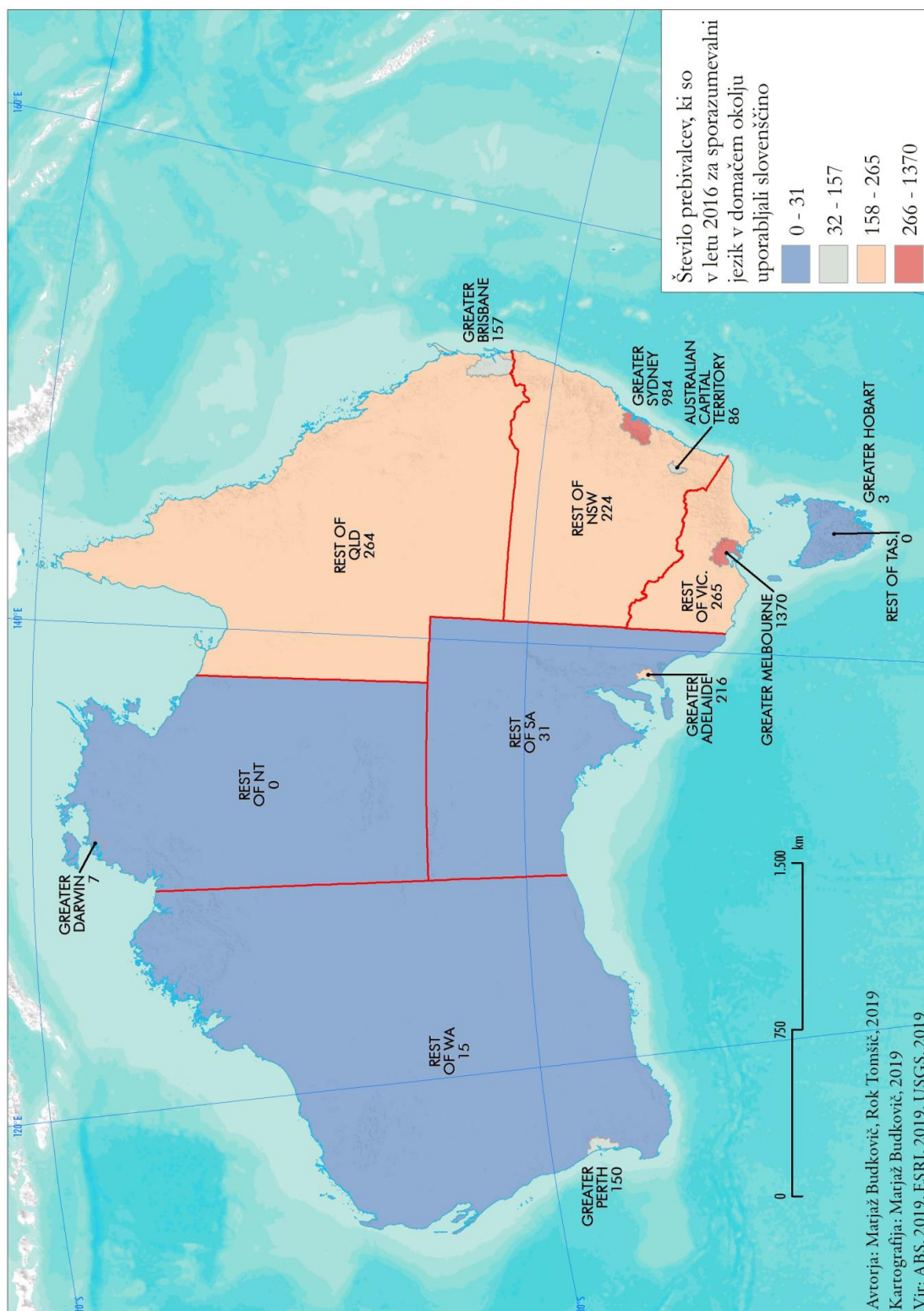
SLOVENSKA DIASPORA V AVSTRALIJI DANES

Število prebivalcev Avstralije s slovenskim izvorom je zaradi neenotne metodologije težko natančno določiti, posamezne ocene pa se med seboj razlikujejo. Avtorji navajajo število med 25.000 in 30.000 oseb (Zupančič, 1998).

Po uradnih podatkih Avstralskega statističnega urada (Australian Bureau of Statistics) je v letu 2016 ob popisu prebivalstva živelo 17.520 prebivalcev s slovenskim poreklom (ABS, 2019b). Izselske organizacije so v letu 2009 opozarjale na problem nezadostnega zavedanja pomena izpolnjevanja podatkov o nacionalnem poreklu ob popisu prebivalstva leta 2006 in apelirale na Slovence v Avstraliji, da v popisu navedejo svoje poreklo (Koliko potomcev Slovencev živi v Avstraliji?, 2009).

Iz popisnih podatkov o uporabi jezika v domačem okolju je razvidno tudi, da danes v Avstraliji v slovenščini v domačem okolju komunicira 3.772 prebivalcev. Največje število govorcev slovenščine je v melbournski urbani regiji, kjer število govorcev znaša 1370, sledi urbana regija Sydneya z 984 govorcami ter ostala območja Victorije (265), Queenslanda (264) in Novega južnega Walesa (224). Preko 200 govorcev slovenščine je še v urbani regiji Adelaide (216) (ABS, 2019c).

Karta 1: Število prebivalcev, ki so za sporazumevalni jezik v domačem okolju v letu 2016 uporabljali slovenščino.

PROSTORSKA RAZPOREDITEV PREBIVALCEV S SLOVENSKIM POREKLOM V AVSTRALIJI

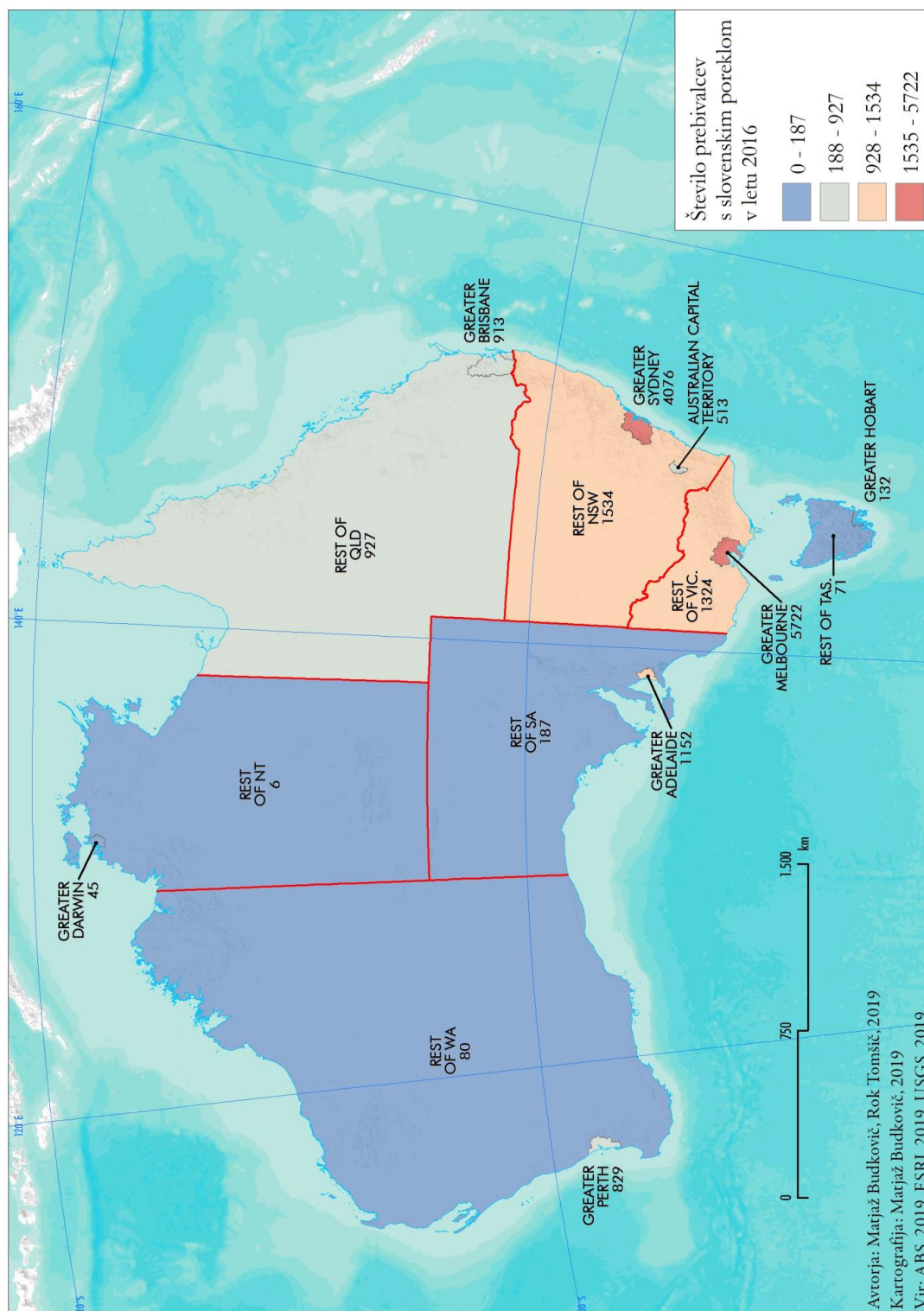
Prebivalci s slovenskim poreklom bivajo večinoma v večjih mestih Melbourne, Sydney, Adelaide, Brisbane, Perth, Canberra in njihovih metropolitanskih območjih. Kar 40,2 % Slovencev biva v zvezni državi Viktorija, od tega 32,7 % v melbourneski urbani regiji. Na drugem mestu po številu prebivalcev slovenskega izvora je Novi južni Wales, kjer jih živi 32 % , od tega v metropolitanski regiji Sydneya 23,3 %. V zvezni državi Queenslandu živi 10,5 % Slovencev, njihova razporeditev pa je netipična, saj je večje število prebivalcev izven metropolitanske urbane regije glavnega mesta Brisbanea. V preostalih zveznih državah je število Slovencev v urbanih regijah glavnih mest bistveno večje, kot je na preostalem teritoriju zveznih držav. Na 4. mestu je Južna Avstralija, kjer živi 7,6 % prebivalcev Slovencev. Sledi Zahodna Avstralija, kjer živi 4,7 % slovenskega prebivalstva. Na Tasmaniji živi 1,2 %, na Severnem teritoriju pa 0,3 % Slovencev v Avstraliji (ABS, 2019b).

Preglednica 1: Število prebivalcev slovenskega izvora in njihov delež po zveznih državah in teritorijih v letu 2016

Država ali teritorij	Število prebivalcev s slovenskim poreklom	Odstotek
Australian Capital Territory	513	2,93
New South Wales	5616	32,05
Northern Territory	51	0,29
Other Territories	3	0,02
Queensland	1840	10,50
South Australia	1339	7,64
Tasmania	203	1,16
Victoria	7046	40,22
Western Australia	909	5,19
Skupaj	17520	100

Vir: ABS, 2019b

Karta 2: Število prebivalcev s slovenskim poreklom po metropolitanskih statističnih območjih v letu 2016.

PROSTORSKA RAZPOREDITEV PREBIVALCEV AVSTRALIJE S SLOVENSKIM POREKLOM PO POMEMBNEJŠIH METROPOLITANSKIH OBMOČJIH

Območje metropolitanske regije Melbournea in Geelonga ob zalivu Port Phillip Bay

Največ prebivalcev s slovenskim poreklom v Avstraliji živi na metropolitanskem območju Melbournea v zvezni državi Viktorija. Tam se nahaja tudi največje število slovenskih društev in organizacij. Večje število Slovencev na tem območju pa živi tudi v mestu Geelong na zahodni obali zaliva Port Phillip Bay.

V metropolitanskem območju Melbournea so s prebivalci slovenskih korenin najgosteje poseljena območja ob severozahodni vpadnici iz smeri Mildure do središča mesta. Večje število Slovencev biva v suburbanem pasu ob ožjem mestnem območju Melbournea. Največje število Slovencev v Melbourneu na nivoju Statistical Areas 2 je v letu 2016 živelo v enoti Keilor East na severozahodu, njihovo število pa je bilo 124. Sledi enota St Albans – North, ki je imela 115 prebivalcev s slovenskimi koreninami. Za njo sta bili enoti Corio – Norlane in North Geelong - Bell Park na območju Geelonga. V prvi je živelo 106, v drugi pa 97 Slovencev (ABS, 2019b).

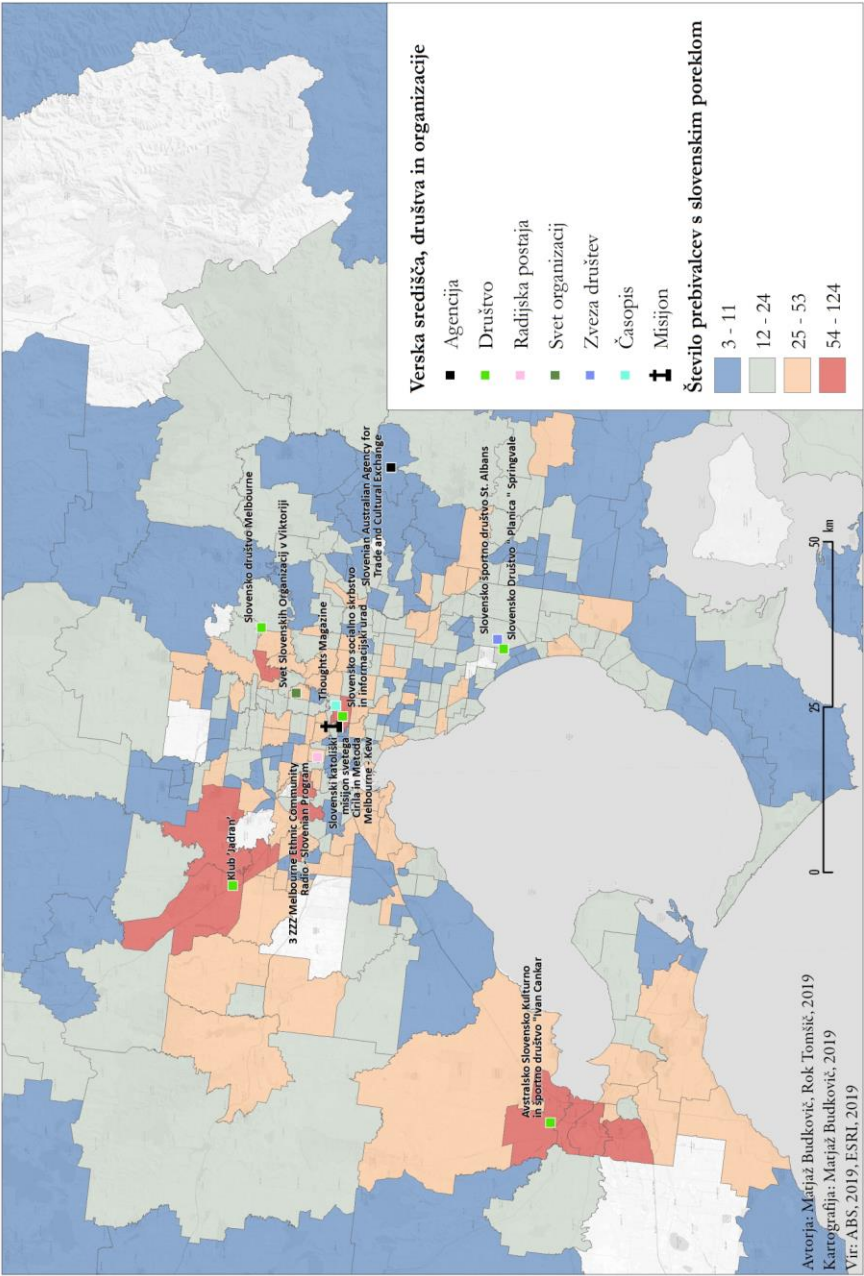
Preglednica 2: Deset enot Statistical Areas 2 na območju Melbournea in Geelonga ob zalivu Port Phillip Bay, kjer je v letu 2016 živelo največje število prebivalcev s slovenskimi koreninami.

Enota (raven SA2)	Širše metropolitansko območje	Površina (v km ²)	Število prebivalcev s slovenskim poreklom
Keilor East	Greater Melbourne	10,89	124
St Albans - North	Greater Melbourne	6,52	115
Corio - Norlane	Rest of Victoria	80,81	106
North Geelong - Bell Park	Rest of Victoria	21,93	97
Greenvale - Bulla	Greater Melbourne	95,91	67
Sunbury - South	Greater Melbourne	131,14	66
Essendon - Aberfeldie	Greater Melbourne	8,44	63
Kew	Greater Melbourne	10,53	63
Taylors Lakes	Greater Melbourne	18,46	62

Greensborough	Greater Melbourne	10,10	60
---------------	-------------------	-------	----

Vir: ABS, 2019b

Karta 3: Število prebivalcev s slovenskim poreklom na območju Melbournea in Geelonga ob zalivu Port Phillip Bay v letu 2016.

Območje metropolitanske regije Sydneya in okolice

Na metropolitanskem območju Sydneya v zvezni državi New South Wales je v letu 2016 živel 4.076 prebivalcev slovenskega porekla. Največja koncentracija Slovencev je na zahodnem robu sydneyjske metropolitanske regije vzhodno od jezera Prospect Reservoir, kjer deluje večina slovenskih društev.

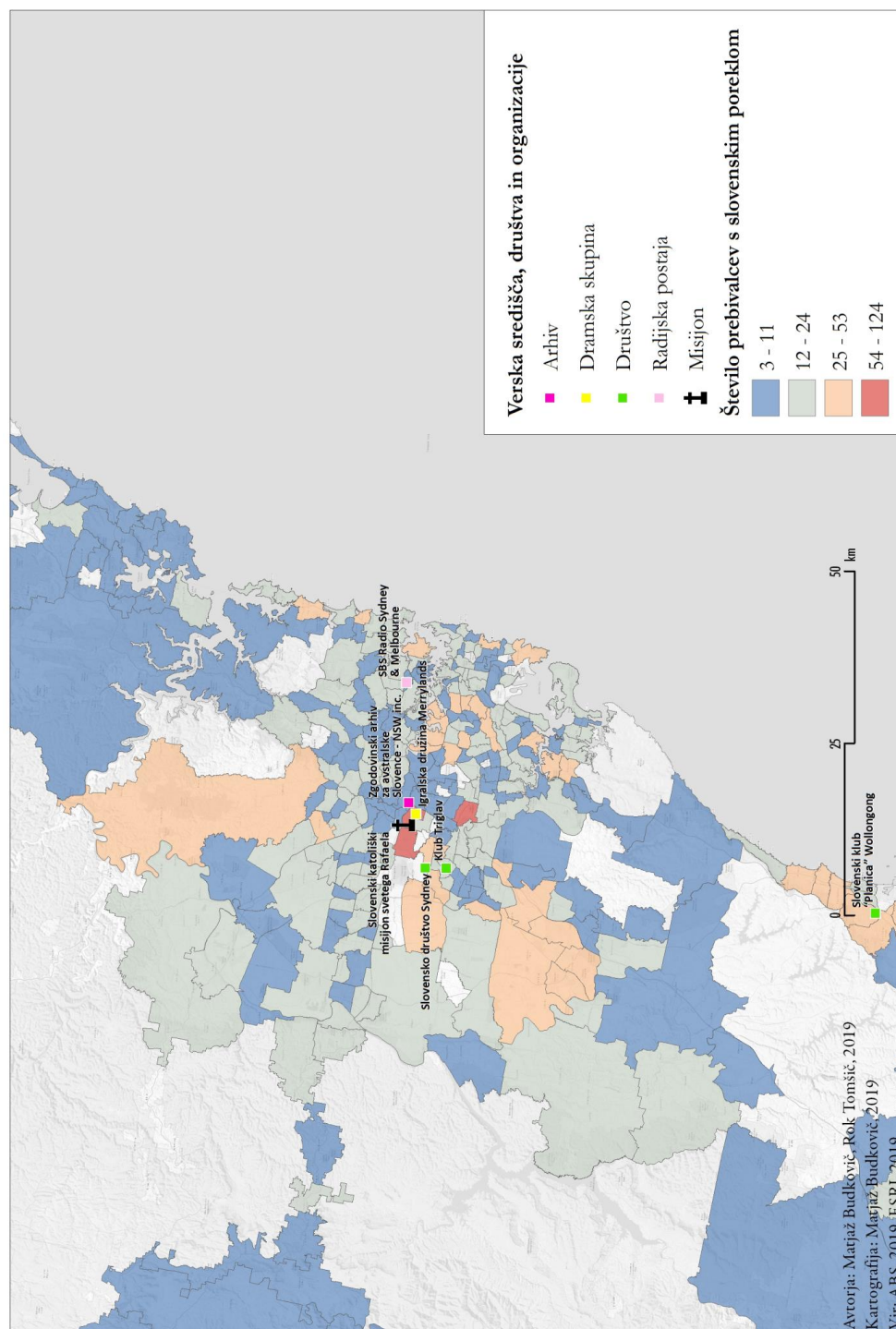
Povečana gostota poselitve Slovencev je še na jugozahodu, severozahodu ter ob mestnem središču Sydneya. Večje število Slovencev je tudi v metropolitanskem območju mesta Wollongong, ki leži okoli 70 km južno od Sydneya. Največ Slovencev v sydneyjski urbani regiji na nivoju Statistical Areas 2 je v letu 2016 živel v enoti Greystanes - Pemulwuy na zahodu, njihovo število pa je bilo 72. Sledi enota Bass Hill - Georges Hall, ki je imela 66 prebivalcev s slovenskimi koreninami. Na območju urbane regije Wollongonga so imele kar 3 enote preko 40 prebivalcev slovenskega porekla, največje število (48) pa jih je bilo v Warilli (ABS, 2019b).

Preglednica 3: Deset enot Statistical Areas 2 na območju metropolitanskih regij Sydneya in Wollongonga ob jugovzhodni obali Avstralije, kjer je v letu 2016 živel največje število prebivalcev s slovenskimi koreninami.

Enota (raven SA2)	Širše metropolitansko območje	Površina (v km²)	Število prebivalcev s slovenskim poreklom
Greystanes - Pemulwuy	Greater Sydney	11,85	72
Bass Hill - Georges Hall	Greater Sydney	8,92	66
Merrylands - Holroyd	Greater Sydney	6,72	55
Bossley Park - Abbotsbury	Greater Sydney	9,51	52
Warilla	Rest of NSW	9,49	48
Unanderra - Mount Kembla	Rest of NSW	25,15	45
Concord - Mortlake - Cabarita	Greater Sydney	6,32	45
Balgownie - Fairy Meadow	Rest of NSW	12,26	42
Croydon Park - Enfield	Greater Sydney	3,97	42
Berkeley - Lake Heights - Cringila	Rest of NSW	12,53	40

Vir: ABS, 2019b

Karta 4: Število prebivalcev s slovenskim poreklom na metropolitanskem območju Sydneya in Wollongonga v letu 2016.

Območje metropolitanske regije Adelaide

Na območju metropolitanske regije Adelaide v zvezni državi Južna Avstralija je v letu 2016 živel 1.152 prebivalcev s slovenskim poreklom. Izven tega območja v zvezni državi South Australia je živel le 187 Slovencev. Večje število Slovencev (402) je živel v pasu ob severovzhodni vpadnici, ki preko središča mesta sega do obale. Večja koncentracija prebivalcev s slovenskim poreklom je bila tudi na območju ob obali zahodno in jugozahodno

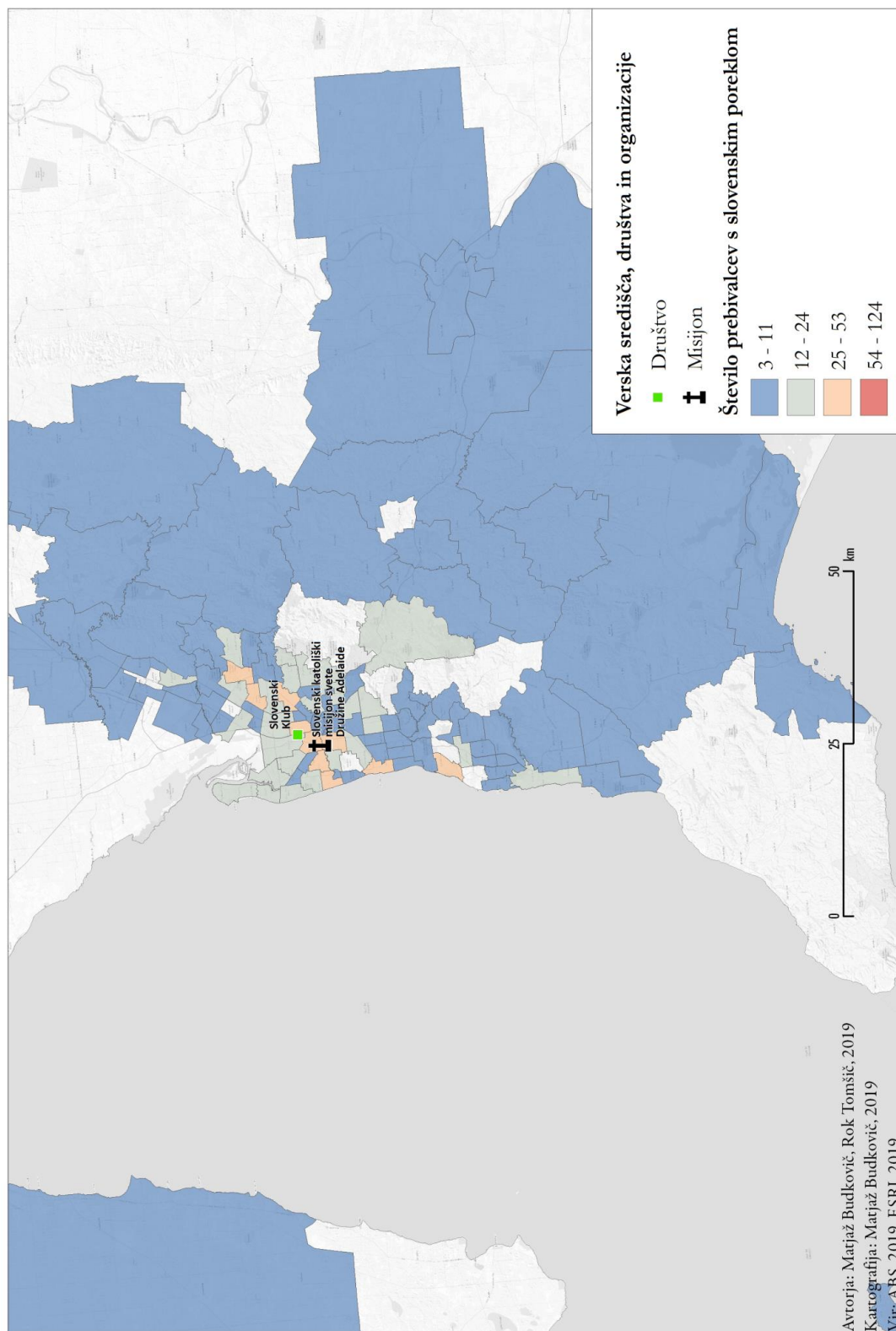
od središča mesta. Največje število Slovencev v urbani regiji Adelaide na nivoju Statistical Areas 2 je v letu 2016 živel v enoti Henley Beach na obali, kjer jih je živel 36. Sledili sta enoti Prospect in Hindmarsh – Brompton. V prvi je živel 32, v drugi pa 31 prebivalcev s slovenskim poreklom (ABS, 2019b).

Preglednica 4: Deset enot Statistical Areas 2 na območju metropolitanske regije Adelaide v Južni Avstraliji, v katerih je v letu 2016 živel največje število prebivalcev slovenskega porekla.

Enota (raven SA2)	Širše metropolitansko območje	Površina (v km²)	Število prebivalcev s slovenskim poreklom
Henley Beach	Greater Adelaide	5,96	36
Prospect	Greater Adelaide	5,48	32
Hindmarsh - Brompton	Greater Adelaide	7,90	31
Hallett Cove	Greater Adelaide	9,28	29
Windsor Gardens	Greater Adelaide	8,43	27
Glenelg (SA)	Greater Adelaide	7,22	27
Flinders Park	Greater Adelaide	6,38	27
Ingle Farm	Greater Adelaide	7,43	26
Modbury Heights	Greater Adelaide	9,91	25
Richmond (SA)	Greater Adelaide	8,93	25

Vir: ABS, 2019b

Karta 5: Število prebivalcev s slovenskim poreklom v metropolitanski regiji Adelaide v letu 2016.

Območje metropolitanske regije Brisbanea in Gold Coasta

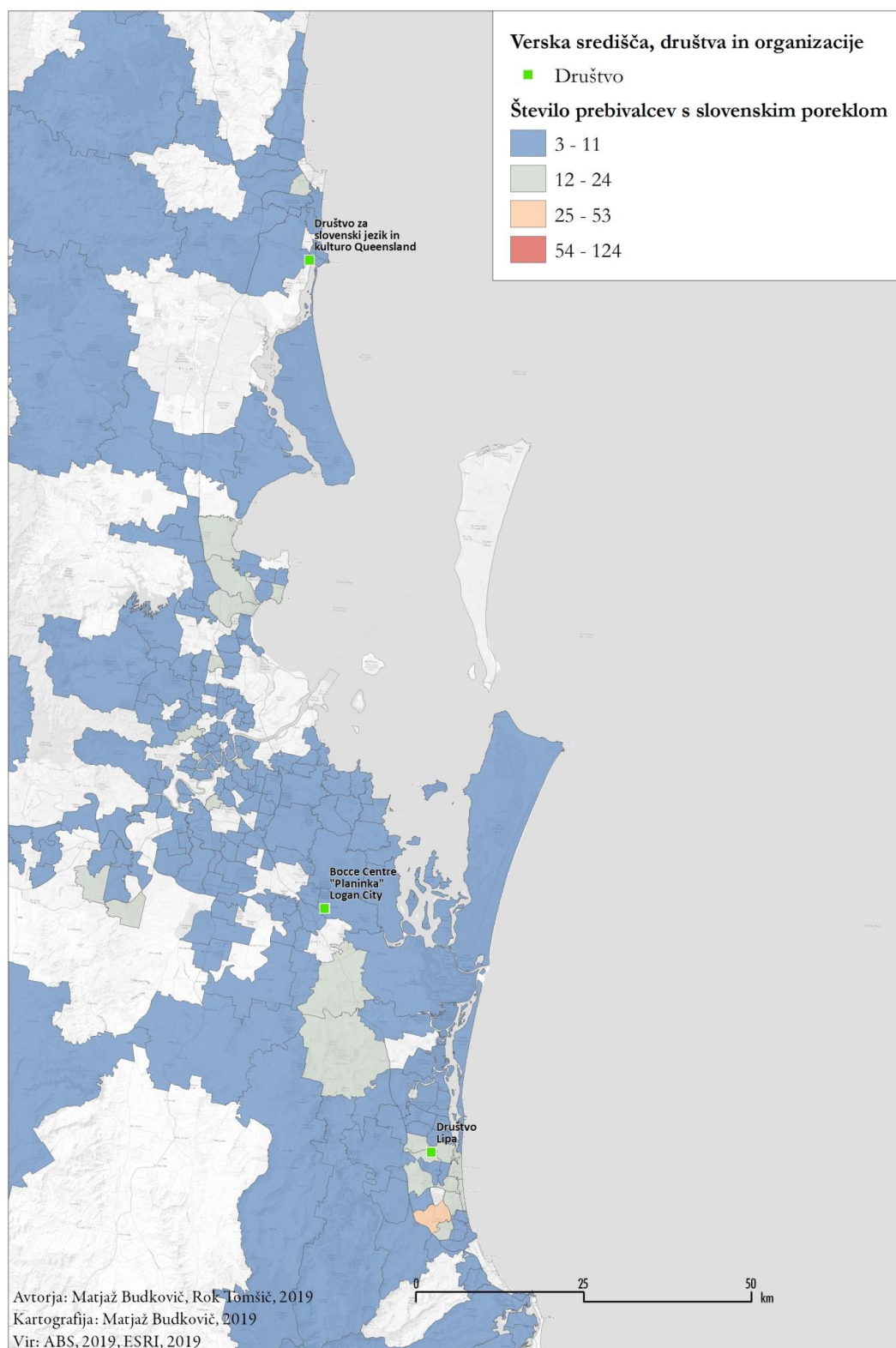
Na območju metropolitanske regije Brisbanea v zvezni državi Queensland je v letu 2016 živel 913 prebivalcev slovenskega porekla. Poselitev Slovencev je enakomerna po območju celotnega metropolitanskega območja. Bolj izrazita zgostitev prebivalcev s slovenskim poreklom je na območju mesta Gold Coast. Največje število Slovencev v urbani regiji Brisbanea in Gold Coasta na prostorski ravni Statistical Areas 2 je v letu 2016 živel v enoti Robina zahodno od Gold Coasta, kjer jih je živel 27 (ABS, 2019b).

Preglednica 5: Deset enot Statistical Areas 2 na območju metropolitanske regije Brisbanea in Gold Coasta v Viktoriji, v katerih je v letu 2016 živel največje število prebivalcev slovenskega porekla.

Enota (raven SA2)	Širše metropolitansko območje	Površina (v km²)	Število prebivalcev s slovenskim poreklom
Robina	Rest of Queensland	14,96	27
Carrara	Rest of Queensland	14,59	21
Surfers Paradise	Rest of Queensland	5,80	20
Mermaid Waters	Rest of Queensland	7,08	19
Upper Coomera - Willow Vale	Rest of Queensland	125,84	19
Deception Bay	Greater Brisbane	31,88	18
Ashmore	Rest of Queensland	6,83	17
Carseldine	Greater Brisbane	4,55	16
Varsity Lakes	Rest of Queensland	5,95	16
Ashgrove	Greater Brisbane	6,52	15

Vir: ABS, 2019b

Karta 6: Število prebivalcev s slovenskim poreklom v metropolitanski regiji Brisbanea in Gold Coast v letu 2016.

Območje metropolitanske regije Perth

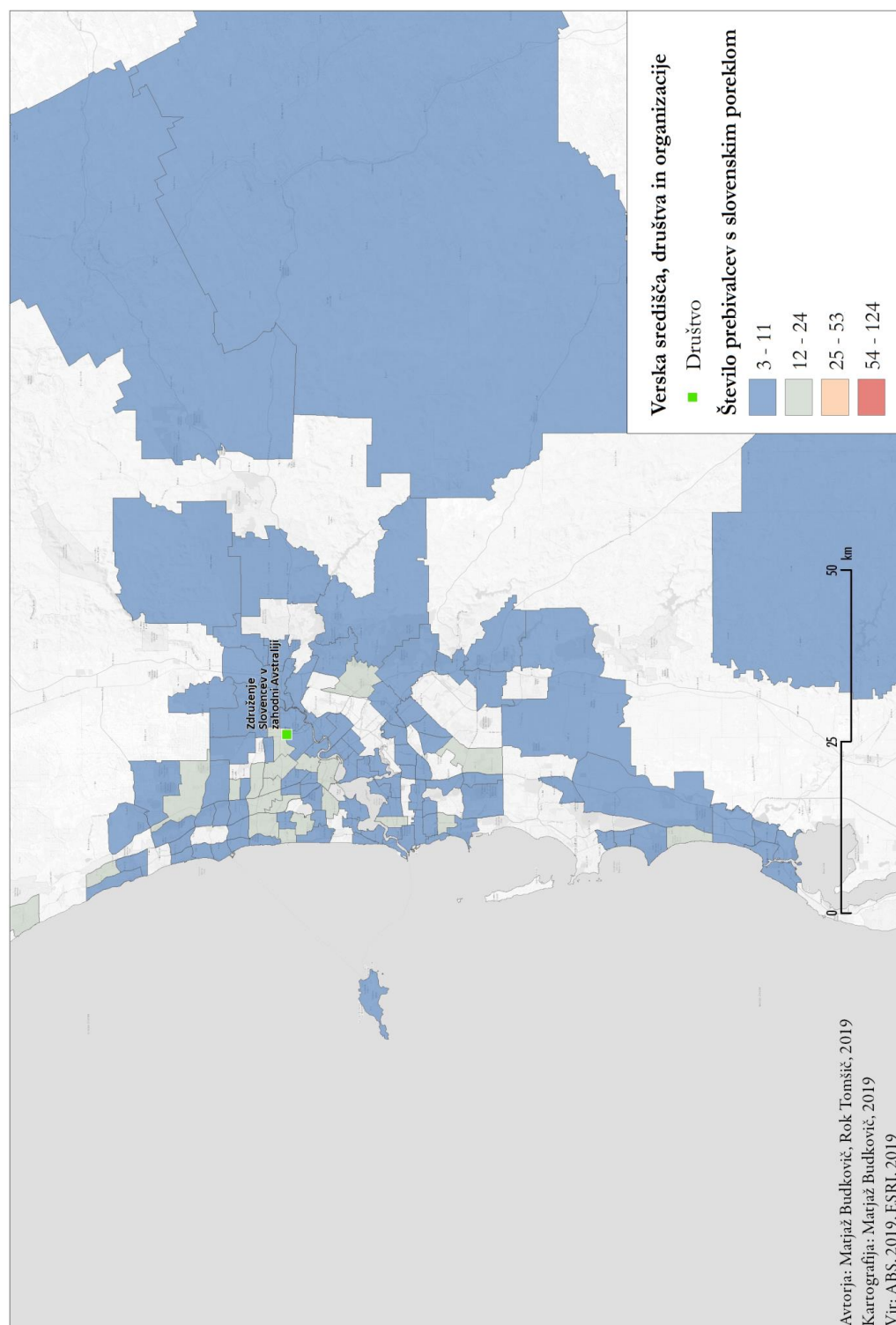
V metropolitanski regiji mesta Perth v zvezni državi Western Australia je v letu 2016 živel 829 prebivalcev slovenskega porekla. Njihova prostorska razporeditev je razmeroma enakomerna po celotni urbani regiji, nekoliko večja zgoštevitev pa je v okolici mestnega središča. Največje število Slovencev na prostorski ravni Statistical Areas 2 je v letu 2016 živel v enoti Scarborough, kjer je živel 19 oseb s slovenskim poreklom (ABS, 2019b).

Preglednica 6: Deset enot Statistical Areas 2 na območju metropolitanske regije Perth v Zahodni Avstraliji, v katerih je v letu 2016 živel največje število prebivalcev slovenskega porekla.

Enota (raven SA2)	Širše metropolitansko območje	Površina (v km²)	Število prebivalcev s slovenskim poreklom
Scarborough	Greater Perth	4,97	19
Mount Lawley - Inglewood	Greater Perth	7,08	17
Marangaroo	Greater Perth	4,79	17
Wanneroo	Greater Perth	41,67	17
Perth City	Greater Perth	10,92	16
Subiaco - Shenton Park	Greater Perth	7,80	16
Dianella	Greater Perth	11,49	16
Yanchep	Greater Perth	19,05	16
Singleton - Golden Bay - Secret Harbour	Greater Perth	14,57	16
Balcatta - Hamersley	Greater Perth	10,36	15

Vir: ABS, 2019b

Karta 7: Število prebivalcev s slovenskim poreklom v metropolitanski regiji Perth v letu 2016.

Območje metropolitanske regije Canberre in okolice

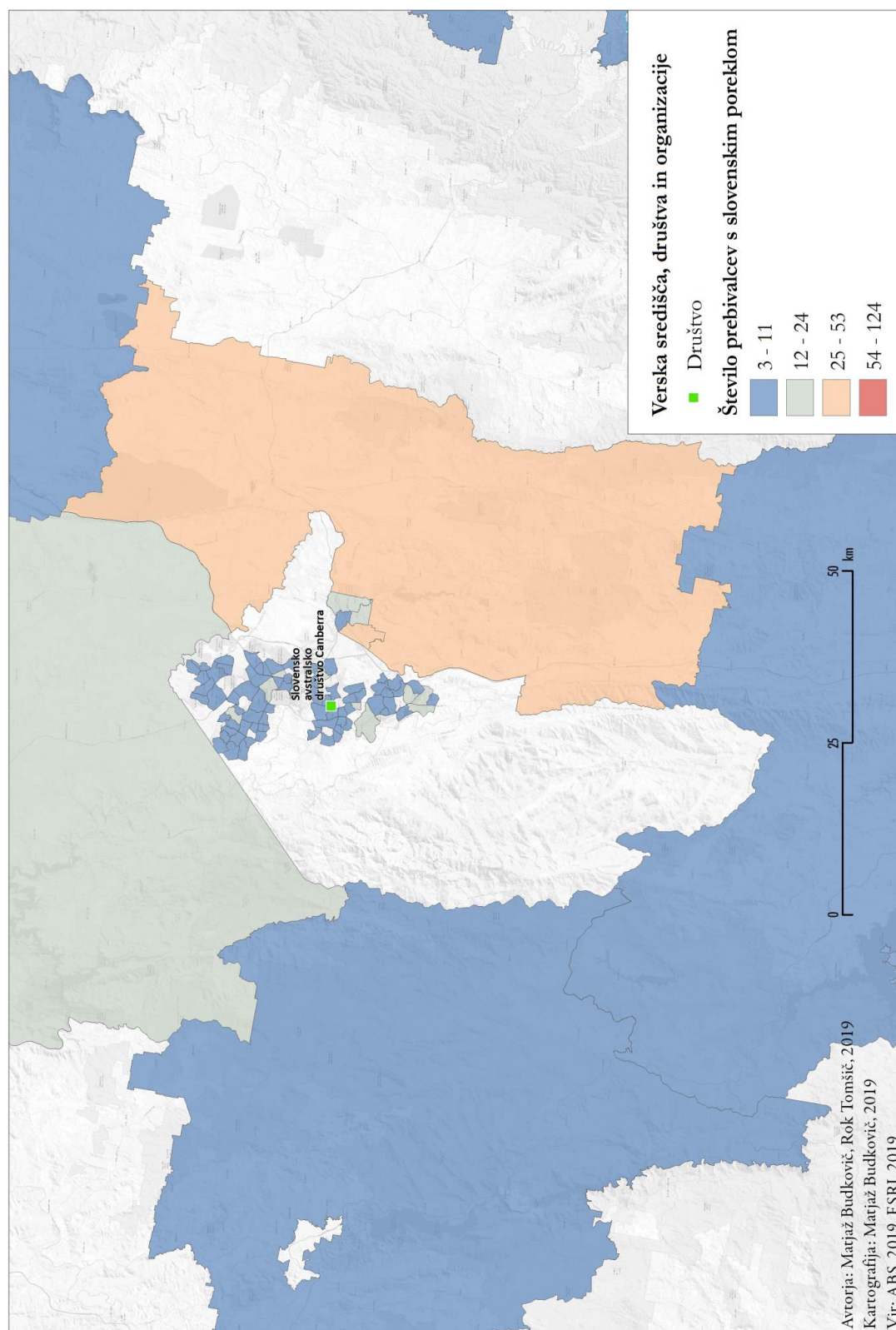
Na območju metropolitanske regije Canberre, glavnega mesta Avstralije, je v letu 2016 živel 513 oseb s slovenskim poreklom. Njihova prostorska razporeditev je razmeroma enakomerna po celotni urbani regiji. V okolici teritorija glavnega mesta je živel še 138 Slovencev. Največje število oseb s slovenskim oreklom na prostorski ravni Statistical Areas 2 v urbani regiji Canberre je v letu 2016 živel v enoti Kambah na jugozahodu mesta, kjer je živel 18 Slovencev (ABS, 2019b).

Preglednica 7: Deset enot Statistical Areas 2 na območju metropolitanske regije Canberre na teritoriju glavnega mesta Avstralije, v katerih je v letu 2016 živel največje število prebivalcev slovenskega porekla.

Enota (raven SA2)	Širše metropolitansko območje	Površina (v km²)	Število prebivalcev s slovenskim poreklom
Kambah	Australian Capital Territory	11,34	18
Torrens	Australian Capital Territory	1,30	17
Griffith (ACT)	Australian Capital Territory	2,76	16
Evatt	Australian Capital Territory	3,06	13
O'Connor (ACT)	Australian Capital Territory	4,93	13
Braddon	Australian Capital Territory	1,41	12
Calwell	Australian Capital Territory	3,89	12
Conder	Australian Capital Territory	4,52	12
Gordon (ACT)	Australian Capital Territory	4,44	12
Bruce	Australian Capital Territory	5,80	11

Vir: ABS, 2019b

Karta 8: Število prebivalcev s slovenskim poreklom v metropolitanski regiji Canberre v letu 2016.

Slovenska društva v Avstraliji

Slovenska društva so v preteklosti imela pomembno vlogo pri ohranjanju jezika in običajev, saj so bila poleg družinskega okolja mesto, kjer so se priseljenci lahko sporazumevali v materinem jeziku. Bila so pomemben dejavnik socialne kohezije med pripadniki slovenske izseljenske skupnosti.

Prva društva so nastala sredi 50-ih let 20. stoletja, ko je število imigrantov z območja Slovenije močno naraslo zaradi politične in ekonomske emigracije po 2. svetovni vojni. Za ustanovitev društev so morali biti izpolnjeni materialni in pravni pogoji. Sprva je veliko slovenskih društev delovalo v prostorih stanovanj priseljencev ali v prostorih društev drugih etničnih skupin priseljencev. Z izboljšanjem materialnega položaja priseljencev so društva pridobila dovolj sredstev za izgradnjo lastnih prostorov.

Večina društev je bila ustanovljena od sredine 50-ih do začetka 80-ih let 20. stoletja. Društva se po aktivnosti med seboj zelo razlikujejo. Nekatera društva so zelo aktivna, nekatera pa organizirajo dogodke le za pomembnejša praznovanja ob slovenskih praznikih. Pri združevanju v društva so bili med slovenskimi priseljenci prisotni različni motivi, od kulturno-umetniških do zabavnih in športnih.

Društva so aktivna pri pripravi praznovanj slovenskih praznikov in ohranjanju običajev. S temi dejavnostmi aktivno prispevajo k ohranjanju slovenske skupnosti v Avstraliji. Za razvoj društev je zelo pomembno vključevanje mladih in izobraženih članov skupnosti, ki lahko s svojim angažmajem zelo pripomorejo pri graditvi povezav z matično domovino (Slovinci v Avstraliji, 2006).

V današnjem času se vloga društev zaradi družabnih omrežij nekoliko zmanjšuje, saj jih veliko pripadnikov izseljenske skupnosti uporablja za medsebojno povezovanje in komunikacijo.

Pregled slovenskih društev v Viktoriji

Večina slovenskih društev v Viktoriji se nahaja v melbourneski urbani regiji in okolici ob zalivu Port Phillip. Večja prostorska zgostitev slovenskih društev na tem območju je v okolici katoliškega misijona svetega Cirila in Metoda Melbourne- Kew blizu središča Melbournea (Karta 3).

Slovensko društvo Melbourne (Slovenian Association Melbourne Inc.) je bilo ustanovljeno leta 1954 z namenom združevanja Slovencev v besedi, glasbi in tradiciji. Društvo je najstarejše slovensko društvo v Avstraliji. Leta 1955 so začeli izdajati društveni časopis Vestnik. Društvo je leta 1962 izdalo tudi prvo slovensko knjigo v Avstraliji. Leta 1960 je društvo pridobilo lastne prostore za svoje delovanje ter odprlo lastno knjižnico. Knjižnica ima bogat knjižni fond. V arhivu hranijo časopise in ostale dokumente o Slovencih v Avstraliji. V letu 1977 so v društvu začeli s šolo za poučevanje slovenskega jezika, ki deluje še danes vsako prvo in tretjo nedeljo v mesecu. V okviru kluba vsak dan deluje tudi otroški vrtec (Slovensko društvo Melbourne, 2019).

Slovensko – avstralski socialni in športni klub Jadran (S.A.S.S. Jadran Inc.) so leta 1971 ustanovili Slovenci iz Primorske. Leta 1973 so z lastnimi sredstvi kupili zemljišče s stanovanjsko hišo, kasneje pa so dogradili dvorano in druge športne objekte. Organizirali so slovensko dopolnilno šolo in kasneje tudi čebelarstvo šolo. V letu 1977 so odprli Knjižnico

Srečka Kosovela. Leta 1978 so ustanovili Pevski zbor Jadran, ki je nastopal na prireditvah v slovenskih klubih po vsej Avstraliji in tudi v Sloveniji. Kasneje so se s pevci iz drugih klubov združili v zbor Planika (S.A.S.S. Club Jadran, 2019).

Slovensko društvo Planica Springvale (Slovenian Association Planica Springvale Inc.) je bilo ustanovljeno leta 1972. V letu 1974 so začeli z dopolnilno šolo slovenskega jezika in organizirali mladinsko folklorno skupino. Ustanovili so tudi lastno lovsko in ribiško družino. V letu 1980 so začeli izdajati svoje glasilo Novice, sodelovali pa so tudi pri radiu SBS. Leta 1990 so pridobili nove prostore za šolo ter knjižnico (Slovensko društvo Planica Springvale, 2010).

Slovensko avstralsko družabno in športno društvo St. Albans (Slovenian – Australian Social & Sports Association St. Albans Inc.) so ustanovili leta 1981, sprva pa je delovalo pod imenom Veseli lovci. Leta 1991 so zgradili lastno poslopje, uradna otvoritev doma pa je bila leta 1998. V klub je včlanjenih okoli 60 družin (Slovenian Sport Association St. Albans, 2019).

Slovensko društvo dveh mest: Albury in Wodonga (Slovenian Twin City Club Albury-Wodonga Inc.) je pričelo z delovanjem leta 1970. Društvo organizira športne in družabne dogodke ter vzpostavlja stike s Slovenci po celem svetu (Slovensko društvo dveh mest: Albury in Wodonga, 2019).

Slovensko kulturno in športno društvo Ivan Cankar (Australian Slovenian cultural and sports association Ivan Cankar Inc.) je bilo leta 1955 ustanovljeno v Geelongu. Leta 1963 so začeli s slovensko šolo in ustanovili folklorno skupino. Klub ima tudi aktivno dramsko skupino (Australian Slovenian Cultural & Sports Association Ivan Cankar, Geelong Inc, 2019).

Pregled slovenskih društev v Novem južnem Walesu

Večina slovenskih društev v Novem južnem Walesu deluje v sydneyjski urbani regiji. Največje število jih je v okolici slovenskega katoliškega misijona svetega Rafaela (Karta 4).

Slovenski klub Triglav (St. John's Park Community Club) je bil leta 1971 ustanovljen v Sydneyu. Glavni namen ustanovitve društva je bil pridobitev lastnih prostorov za izvajanje programa. Klub je sprva skrbel za organizacijo družabnih prireditev slovenske skupnosti. Kasneje so organizirali tudi dopolnilno šolo slovenskega jezika. Organizirali so folklorno skupino in pevski zbor ter dramsko skupino. Izdajali so klubsko glasilo Triglav, vendar so zaradi finančnih težav morali prenehati z izdajanjem. V zadnjem obdobju se je društvo iz etničnega spremenilo v ustanovo, ki je namenjena širši javnosti. Za ta korak so se odločili zaradi ekonomskih razlogov. Zaradi boljše prepoznavnosti med člani, ki nimajo slovenskega porekla, je prišlo do spremembe imena kluba v St. John's Park Community Club (St. John's Park Community Club, 2019).

Slovensko društvo Sydney (Slovene Association Sydney) je družabno in kulturno središče za Slovence v Sydneyju in okolici. Ustanovljeno je bilo leta 1957. Prirejajo različne kulturne, zabavne in plesne prireditve ter silvestrovanje, materinski in očetovski dan. Društvo ima tudi bogato knjižnico, moderno in sodobno opremljeno kuhinjo, jedilnico in dvorano, ki lahko sprejme do 500 oseb (Slovensko društvo Sydney, 2019).

Avstralsko slovensko društvo Tivoli (Australian Slovenian Society Tivoli Inc) so ustanovili leta 1958 v Newcastleu. Društvo je bilo ustanovljeno s cilji povezovanja vseh Slovencev v Newcastleu in okolici, nudenja pomoči Slovincem, ki imajo težave pri komuniciranju v

angleščini, svetovanja novodošlim rojakom, nudenja pomoči brezposelnim, zbiranja sredstev za postavitev lastnih prostorov in nudenja razvedrilnih vsebin (Australian Slovenian Society Tivoli Newcastle, 2019).

Slovensko – avstralski klub Planica Wollongong (Slovenian Australian Club Planica Inc.) je bil ustanovljen leta 1970 v Wollongongu. Leta 1983 so dobili lastne društvene prostore. Imajo dvorano, ki lahko sprejme do 130 ljudi in rekreacijsko infrastrukturo. Organizirajo različne rekreativne dejavnosti in sodelujejo pri medklubskih tekmovanjih v različnih športih (Slovensko – avstralski klub Planica Wollongong, 2019).

Pregled slovenskih društev v Zahodni Avstraliji

V Zahodni Avstraliji deluje le eno slovensko društvo, ki se nahaja okoli 15 km severovzhodno od središča Perth v perthski metropolitanski regiji (Karta 7).

Slovenski klub Perth (Slovenian Club of Perth) so ustanovili leta 1978. V letu 1983 so kupili lastne prostore z dvorano. Društvo je bilo najbolj aktivno med letoma 1980 in 1992. Število članov se je zaradi staranja 1. generacije in nezainteresiranosti mladih močno zmanjšalo. V zadnjem obdobju je članstvo ponovno bolj vitalno, saj so se v društvo včlanili mlajši člani, ki so se v Avstralijo preselili v novejšem obdobju. Zaradi manjšega števila članov so redne prireditve le za silvestrovanje, miklavževanje in trgatev (Slovenski klub Perth, 2019).

Pregled slovenskih društev v Južni Avstraliji

V Južni Avstraliji deluje eno slovensko društvo, ki se nahaja okoli 10 km severovzhodno od središča Adelaide (Karta 5).

Slovenski klub Adelaide (Slovenian Club Adelaide Inc.) so ustanovili leta 1957. Lastne prostore so zgradili v letu 1971. Klub so ustanovili z namenom, da bi ohranjali in okrepili bogato slovensko kulturno in nacionalno tradicijo in omogočili kulturno udejstvovanje, rekreacijo ter zabavo pripadnikom slovenske skupnosti. Želijo širiti slovensko dediščino in jo promovirati v širši skupnosti. V klubu deluje slovenska šola za otroke in odrasle. Otroci obiskujejo pouk 1,5 ure tedensko, za odrasle pa pouk traja 2 uri na teden. V društvu so organizirali tudi pevski zbor (Slovenian Club Adelaide, 2019).

Pregled slovenskih društev v Queenslandu

V Queenslandu delujejo 3 slovenska društva, ki so prostorsko razpršena vzdolž vzhodne avstralske obale od Sunshine Coasta, preko Brisbanea do Gold Coasta (Karta 6).

Slovensko društvo Planika Brisbane (Bocce Centre Planika inc.) so ustanovili leta 1955. Delovanje društva je usmerjeno k zagotavljanju podpore slovenski skupnosti v Brisbaneu in okolici na področju prirejanja zabavnih in ostalih prireditev, kakor tudi k medsebojnemu povezovanju tam živčih Slovencev. Do leta 2002 so izdajali društveno glasilo Glas Planike (Bocce Centre Planika Inc., 2019).

Društvo za slovenski jezik in kulturo Queensland (Slovenian Language and Culture Association Queensland Inc.) je bilo ustanovljeno leta 2015. Društvo je bilo ustanovljeno z namenom, da bi v zvezni državi Queensland ohranjalo slovenski jezik, ki je temelj slovenske identitete. V tej državi namreč že več desetletij ni bilo organiziranega poučevanja slovenščine.

Društvo organizira skupinske lekcije slovenskega jezika v treh večjih mestih v Queenslandu: v Brisbaneu, v Sunshine Coastu in v Gold Coastu. Pouk poteka v dopoldanskih urah ob koncu tedna. Ponujajo pouk za ločene skupine za otroke in odrasle. Tečaji so organizirani tako, da se jih lahko udeležijo vsi zainteresirani ne glede na poreklo, starost ali predhodno znanje jezika. Društvo izdaja tudi glasilo Koklja oziroma The Hen v slovenski in angleški verziji (Slovenian Language and Culture Association Queensland Inc., 2019).

Gold Coast Bocce Club 'LIPA' Inc (Gold Coast Bocce Club 'LIPA' Inc.) so ustanovili leta 1991 pod imenom društvo Slovensko-avstralska skupnost Gold Coast. Ime društva so kasneje spremenili v Gold Coast Bocce Club 'LIPA' Inc. Društvo je bilo ustanovljeno z namenom, da bi skrbelo za družabno življenje tam živečih Slovencev in medsebojno povezovanje ter ohranjanje zavesti pripadnosti slovenski narodni skupnosti. Društvo izdaja mesečno glasilo pod imenom Slovenia on Gold Coast. Društvo ima urejen prostor za organizacijo dogodkov in praznovanj, kjer potekajo tudi redna srečanja (Bocce Club Lipa, 2019).

Pregled slovenskih društev na teritoriji glavnega mesta Avstralije

Na območju metropolitanske regije Canberre deluje le eno slovensko društvo, ki leži okoli 5 km jugozahodno od središča mesta (Karta 8).

Avstralsko – slovensko društvo Canberra (Slovenian Australian Association of Canberra Inc.) so ustanovili leta 1964. Lastne prostore je društvo kljub majhnemu številu na tem območju živečih Slovencev pridobilo že leta 1971. Društvo organizira družabne in rekreacijske dejavnosti z rednimi srečanji dvakrat tedensko (Avstralsko – slovensko društvo Canberra, 2019).

MEDIJI SLOVENSKE SKUPNOSTI V AVSTRALIJI

Radijske postaje

Etnični radijski programi v Avstraliji so nastali na pobudo vlade v letu 1975, 3 leta po začetku multikulturene politike do priseljencev. Ustanovili so odbor za ustanovitev etničnih radijskih postaj. V Sydneyu so ustanovili radijsko postajo 2EA, v Melbourneu pa postajo 3EA. Prva oddaja v slovenskem jeziku je bila na sporedu v sydneyskem studiu 9. junija 1975.

Radio SBS je najpomembnejši etnični radio, ki iz Sydneya oddaja poleg programa v angleščini še v 67 jezikih. Slovenski del radijskega programa pokriva mednarodne, avstralske in slovenske novice, ki jih zbirajo poročevalci iz Avstralije, Slovenije, Avstrije, Italije in Argentine. Sprva je bil radijski program zelo poslušan in uspešen, v zadnjem času pa interes predvsem mlajših generacij slovenske etnične skupnosti za oddaje močno upada (Mikola, 2005).

Radio 3 ZZZ je etnični radio v Melbourneu, ki oddaja program v 55 jezikih. Prva slovenska oddaja je bila na sporedu leta 1987. Slovenske oddaje vsebujejo poročila od doma in iz sveta, obvestila slovenskih društev, pogovore z gosti v studiu in slovensko glasbo. Tudi ta radijska postaja ima največ poslušalcev iz 1. generacije slovenskih izseljencev, pri mladih pa verjetno zaradi nepoznavanja jezika interes za oddaje upada (Mikola, 2005). Radio 4 EB je etnični radio s sedežem v Brisbaneu, ki poleg programa v angleščini oddaja še v 53 jezikih. Ustanovili so ga leta 1977 (Radio 4 EB, 2019).

Radio 2VOX FM je etnični radio s sedežem v Wollongongu južno od Sydneya, ki oddaja poleg programa v angleščini še oddaje v 24 jezikih. Od leta 1995 so na sporedu radia tudi slovenske oddaje (Radio 2VOX FM, 2019).

Radio 5EBI FM je etnični radio iz Adelaide, ki oddaja program ob angleščini še v 45 jezikih. Ustanovili so ga leta 1979. Slovenski program obsega mednarodne, avstralske in novice iz Slovenije. Objavljajo tudi novice iz slovenske skupnosti v Adelaideu in obvestila o dogodkih v organizaciji Slovenskega Kluba Adelaide in Slovenskega verskega središča Sveta družina Adelaide (Radio 5EBI, 2019).

Tisk in periodične publikacije

Založniško dejavnost slovenske skupnosti v Avstraliji večinoma opravljajo slovenska društva in verska središča, ki so aktivna kot založniki časopisov ali knjig. Vloga tiska v izseljenski skupnosti je bistvenega pomena in predstavlja njeno zrelost in razvitost. Periodične publikacije so pomemben dejavnik socialne kohezije v izseljenski skupnosti, ki prispeva k večji kulturni povezanosti in ohranjanju znanja jezika. V obdobju med letoma 1970 in 1980 je v Avstraliji izhajalo kar 15 periodičnih publikacij slovenske skupnosti (Koderman, 2008).

Najpomembnejši publikaciji izseljenske skupnosti sta Misli (Thoughts) in Vestnik (Messenger). Revija Misli izhaja kot dvomesečnik v nakladi 1500 izvodov, izdaja pa jo Slovenski katoliški misijon sv. Cirila in Metoda v Kewu. To je najstarejši časopis slovenske skupnosti v Avstraliji, ki izhaja že od leta 1952. Obravnavajo verske in kulturne tematike Slovencev v Avstraliji (Slovenski katoliški misijon sv. Cirila in Metoda, 2019). Vestnik izhaja od leta 1955 in je bil sprva društveno glasilo Slovenskega društva Melbourne. Glasilo je preseglo društveni okvir in postalo pomemben medij za širšo slovensko javnost v Avstraliji. Do leta 1995 je časopis izhajal kot mesečnik, kasneje pa so izšle le še posamezne priložnostne številke. Zadnja številka je izšla leta 1999 ob 45-letnici delovanja Slovenskega društva Melbourne. V letu 2006 je revija začela ponovno izhajati kot bilten za obveščanje članov Slovenskega društva Melbourne (Koderman, 2008). Pomembnejše glasilo je tudi časopis Glas Slovenije, ki je leta 1993 začel izhajati v Melbourneu, leta 1996 pa je začel izhajati v Sydneyu. Izhajal je kot štirinajstdnevnik. Sprva je izhajal le v slovenskem jeziku, leta 2000 pa je kot mesečnik dobil še angleško prilogo. Od leta 1998 so v okviru časopisa vzpostavili tudi novičarski portal na naslovu <http://www.glasslovenije.com.au/> (Glas Slovenije, 2019).

CERKVE NE ORGANIZACIJE SLOVENSKE SKUPNOSTI V AVSTRALIJI

Cerkvene organizacije imajo pomembno vlogo v življenju slovenske skupnosti v Avstraliji. S povečevanjem števila pripadnikov skupnosti je bila potreba po ustanovitvi slovenske cerkve s slovenskimi duhovniki vse večja.

Na prošnjo skupnosti sta v letu 1951 v Sydney prispela dva slovenska katoliška duhovnika. S prostovoljnimi prispevki so zgradili prvo slovensko cerkev. Slovenski frančiškani so ustanovili verska središča v Sydneyu, Melbourneu in Adelaideu, ki imajo poleg verske tudi socialno, šolsko in kulturno vlogo (Mikola, 2005).

Slovenski katoliški misijon Melbourne- Kew

Misijon je nosilec številnih dejavnosti in je versko, kulturno, socialno in izobraževalno središče slovenske skupnosti. Cerkev sv. Cirila in Metoda je bila kot prva slovenska katoliška cerkev v Avstraliji zgrajena leta 1968. Pod cerkvijo je tudi dvorana, v kateri potekajo srečanja slovenske skupnosti ob različnih praznikih in dogodkih. V okviru misijona od leta 1960 deluje Slomškova šola, kjer se otroci med 5. in 12. letom učijo osnov slovenskega jezika. Pripravljajo tudi kulturni program za praznične prireditve. Leta 1977 so ustanovili Baragovo knjižnico, ki razpolaga s 4000 enotami gradiva. Sprva je bilo gradivo pretežno v slovenskem jeziku, v novejšem času pa je na voljo vse več gradiva v angleškem jeziku. V knjižnici imajo tudi učbenike za učenje slovenskega jezika. Številne dejavnosti in srečanja potekajo v Baragovem domu, kjer deluje tudi hostel. Ta je nastal v prostorih, kjer so nekoč prebivali samski moški, ki so se v Avstralijo preselili brez družin (Slovenski katoliški misijon Melbourne- Kew, 2019).

Versko in kulturno središče sv. Rafaela, Sydney

Versko in kulturno središče sv. Rafaela v Sydneyu je najpomembnejše središče Slovencev v Sydneyu. V letu 1973 so zgradili cerkev, kasneje pa so dogradili še stavbo s prostori za delovanje središča. V misijonu potekajo raznovrstne dejavnosti in dogodki za pripadnike slovenske skupnosti.

V okviru središča deluje HASA, historični arhiv za slovenske Avstralce, ki je bil ustanovljen leta 2003. Soustanovitelj je Znanstvenoraziskovalni center SAZU iz Ljubljane. Sodelavci so uredili celotno gradivo obeh slovenskih organizacij v Sydneyju in društva v Newcastleu in zbrali nekaj osebnih zbirk. Arhivski fondi vsebujejo dokumente o petdesetletnem razvoju slovenstva v Sydneyu (Historični arhiv za slovenske Avstralce, 2019). V okviru središča deluje tudi Slomškova šola, kjer poteka pouk slovenščine. Organizirajo pouk tako za otroke kot tudi za odrasle.

Versko središče Sveta družina Adelaide

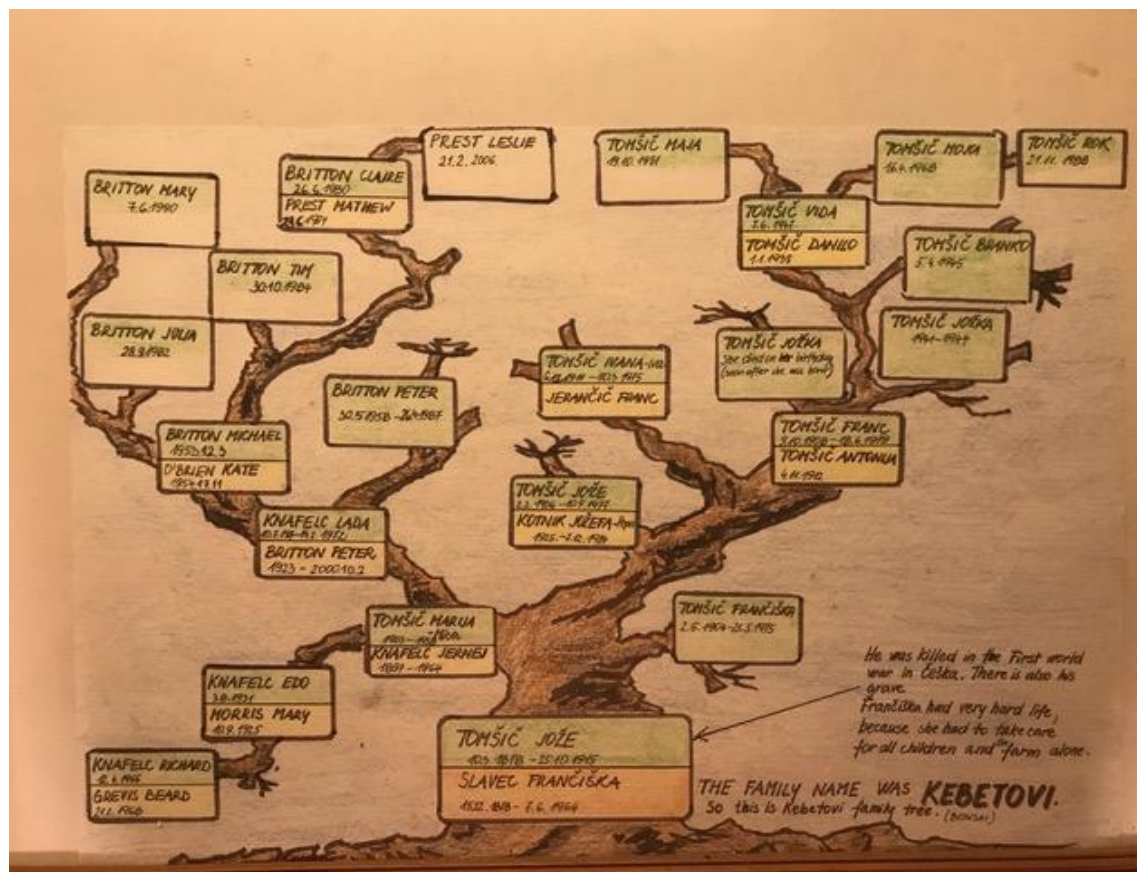
Versko središče Sveta družina je versko središče za Slovence, ki živijo v Južni Avstraliji. Svojo cerkev so zgradili leta 1982. V preteklosti je bil v središču organiziran pouk slovenščine v Slomškovi šoli. V središču je deloval tudi pevski zbor (Slovensko versko središče Sveta družina Adelaide, 2019).

SLOVENSKO ŠOLSTVO V AVSTRALIJI

Sprva je bilo slovensko šolstvo v Avstraliji organizirano v verskih središčih, kasneje pa so pouk začeli organizirati tudi v slovenskih društvih. Leta 1972 je bila ustanovljena Slomškova šola v verskem središču Merrylands. Leta 1978 je bil pouk slovenščine organiziran na srednješolskem nivoju, v letu 1988 pa je bil ustanovljen lektorat slovenskega jezika na Macquarie univerzi v Sydneyu.

Slomškova šola za poučevanje slovenskega jezika in kulture je začela delovati leta 1960 in je bila sprva organizirana v verskem središču v Sydneyu. Pouk so izvajali učitelji in sestre. Kasneje je šola začela delovati v verskem središču v Melbourneu. Pouk slovenščine v tem središču, kljub majhnemu zanimanju, poteka še danes (Koderman, 2007).

Slovenščina je tako postala maturitetni predmet, ki so ga dijaki lahko izbrali do leta 2005. Po tem letu zaradi premajhnega števila dijakov izbira slovenščine na maturi ni več mogoča (Slovenščina v avstralskem šolskem sistemu, 2019).

Moja mama, ki smo jo klicali kar Valda oziroma Lada, je v Avstralijo prišla kot dveletna dekllica. Skupaj z mamó Marijo (Maria) sta se leta 1929 iz rodne Slovenije odpravili na pot proti Neaplju, kjer sta se vkrcali na ladjo in tako pričeli svojo dolgo pot proti Avstraliji, da bi se pridružili možu in očetu, ki ju je čakal tam. Moj stari oče je bil leta 1896 krščen kot Bartolomeo, a ker je bilo ime dolgo in se je zdelo prezapleteno za izgovorjavo, smo ga klicali kar Jernej oziroma Jerni.

Jerni je domovino zapustil konec leta 1926 ali v začetku naslednjega leta, točnega časa ne vem. Nisem prepričan, ali je pred tem sploh počakal na rojstvo svoje Hčerke Val. Bil je strasten domoljub, zaradi česar je prišel v navzkriž z italijanskimi oblastmi, ki so nadzirale ta del Slovenije v obdobju med obema svetovnjima vojnama. Leta 1914 je bila Jugoslavija del Avstro-ogrškega cesarstva, in Jerni je bil kot 19-letni fant mobiliziran v boj proti zavezniškim silam – Franciji, Angliji, Italiji, ZDA in ostalim. Služil je v bitki pri Verdunu v Franciji, in sicer v Cesarjevi artilerijski enoti. Redko je govoril o svojih izkušnjah med vojno, a mu niti ni bilo treba – podatek, da je v eni izmed bitk poleg njega izmed celotne enote preživel le še eden, je dovolj zgovorno samo po sebi. Ranil ga je šrapnel, in nedvomno so ga te strahotne izkušnje zaznamovale za vedno.

V letih po vojni je bil zaradi svojega nasprotovanja takratnim oblastem nekaj časa celo zaprt. Obsojen je bil namreč napada na italijanskega policista, in domovino je zapustil na prigovarjanje svoje družine in prijateljev. Govorili so mu, da je to v njegovo lastno dobro. Svojo srečo se je odločil poiskati v Avstraliji. Nisem prepričan, zakaj je izbral ravno Avstralijo, a mislim si, da je veliko migrantov, ki so se v tistih časih odločili zapustiti Evropo, Avstralijo izbralo ravno zaradi svoje odročnosti – želeli so si biti čim bolj oddaljeni od vojne in z njo povezanih grozot. Kot je nekoč barvito izjavil eden od naših predsednikov vlade: »Mi, Avstralci, živimo na zadnji plati tega sveta!«. Odvisno od zornega kota je to lahko dobra ali slaba stvar.

Marija je izvirala iz kmečke družine. Imeli so 9-10 otrok, a le 5 jih je preživel najzgodnejša leta. Njen oče Jože je bil ubit med vojskovanjem v 1. svetovni vojni leta 1915 na Češkem, in Marija je bila primorana opustiti šolanje, da bi doma pomagala na kmetiji ter pazila otroke. Kasneje je v Trstu delala kot služkinja, kjer se je naučila odlično kuhati, postala pa je tudi izvrstna šivilja. Takrat se je naučila tudi italijanskega jezika.

Verjetno si predstavljaš, kako je bilo Mariji kot mladi materi, ki se je s svojo dvoletno hčerkico znašla sama v povsem novi deželi, brez znanja jezika. Oče Jerni ju v pristanišču ni pričakal, in Marijo je pričela grabiti panika. Njeno nelagodje je opazil neki Italijan, ki je prav tako prišel z isto ladjo, ter jo povabil, naj prenoči pri njegovih sorodnikih v Melbourne, nakar bi se naslednjega dne vsi skupaj odpravili poiskati njenega moža Jernija. Ko so ga našli, je ta Mariji povedal, da ni prejel pisma z datumom prihoda ter imenom ladje, zato ni vedel, kdaj naj ju s hčerko pride počakat. Ne vem, ali je bila to resnica, ali pa le izgovor.

Po približno letu življenja v Melbourne se je družinica preselila v Wonthaggi, majhno obmorsko rudarsko mestece približno 130 km jugovzhodno od Melbourne. Dela v Melbourne namreč ni bilo najti. Naselili so se v majhni, dotrajani hiški na območju, poimenovanem Three Acre Blocks, kar je bilo primerno ime, saj je bil vsak blok razdeljen na tri akre (1,215 hektara). Tu so lahko kmetovali, a od živine so imeli le kokoši, eno samo molzno kravo ter seveda konja, ki je bil »obvezna oprema«. Živel so večinoma od pomoči avstralske vlade ter kravjega mleka in jajc. Vseeno pa so imeli nekaj več sreče kot v Melbourne, saj je tu hrane bilo dovolj, medtem ko so bile družine v Melbourne odvisne od juhe iz javnih kuhinj ter dobrodelne pomoči. To je bil čas Velike depresije, svetovne gospodarske krize, in bila je v polnem razmahu. Moja mama je bila takrat stara 4 leta, in hitro se je spoprijateljila s sosedovim fantom Allanom. Družina Chambers je izvirala iz Škotske, Allan pa je bil iste starosti kot Val. Bila je pametna deklica in se je hitro naučila angleškega jezika ter na

začetku tako pomagala prevajati mami Mariji. Marija je bila sicer zelo iznajdljiva ženska, in čeprav angleškega jezika ni obvladovala, si je pomagala z znakovno govorico ter tako, da si je, preden se je odpravila po nakupih, doma pripravila vzorce vsega, kar je potrebovala, da bi jih potem lahko pokazala prodajalcu. Ščasoma pa se je tudi naučila nekaj angleških besed od svojih novih prijateljev. Leta pozneje jo je nekdo vprašal, iz katerega dela Škotske prihaja, saj je govorila z rahlim Škotskim naglasom. Postala je samozavestnejša, in spominjam se je, kako je po ulici tekla za pekom, ki ji je prodal star kruh, ter kričala za njim. Staro štruco kruha je vrgla kar vanj.

Leta 1931 se je Mariji in Jerniju rodil moj stric, Edo Robert Knafelc, oče mojega bratranca Richarda Morrisa Knafelca. Zelo je imel rad Val, klical jo je »Yuka«, in ko se zjutraj odpravila v šolo je vedno tekel za njo do ograje in jokal. Val je bila krščena kot Vladimira, a ker smo že tako imeli nenavaden priimek Knafelc sta bila moja stara mama in stari oče mnenja, da je bolje, če bi imela preprostejše ime. Sama sta jo klicala kar »Ladka«.

Pozneje se je družina preselila nazaj v Melbourne, kjer sta Marija in Jerni delala v tovarni čevljev, vendar so se še pred koncem 30. let prejšnjega stoletja vrnil nazaj v Wonthaggi. Tedaj so si lahko privoščili 28 akrsko posest, kjer so imeli kmetijo s 14 kravami molznicami, nekaj prašiči, in seveda konjem. Večino opravil doma je opravila Marija sama – Jerni ji je le malo pomagal. Je pa za nekaj časa našel delo v rudnikih. Tu je bilo v 59 letih delovanja iz 12 rudnikov izkopanih 17 milijonov ton premoga.

Moja mama je obiskovala srednjo tehniško šolo v Wonthaggiu. Bila je zelo zgledna učenka, že v osnovni šoli je bila vedno ena najboljših v razredu, kar ji je prineslo tudi štipendijo, ki jo je financiral Klub mater (Mothers Club). Štipendija je bila dovolj, da si je z njo lahko kupila učbenike za srednjo šolo. Pri 18 letih se je vpisala na študij prava na Univerzi v Melbourne. Preselila se je k teti svojega takratnega fanta, Neila, v Newport. Kmalu sta se ji pridružila tudi Marija s sinom Edom, saj so razmere doma postale nemogoče. Jerni se je vdajal alkoholu, do Marije in Eda je bil tudi nasilen. Verjetno je bila to tudi posledica spominov vojnih grozot, ki so ga preganjali. Po naključju je Neilova teta potrebovala nekoga, ki bi vodil njen mlečni bar, in Marija je rada prevzela to nalogo. Edo se je iz Newporta vozil v Williamstown, kjer je obiskoval srednjo šolo.

Mama je kmalu spoznala, da je študij prava ne veseli, in pričela se je šolati za učiteljico. Po enem letu so jo poslali v Preston, severno predmestje Melbourne, kjer je poučevala otroke v tamkajšnji osnovni šoli. Delo z otroki in poučevanje je oboževala. Pri svojih enaindvajsetih letih se je zaročila s svojim fantom Neilom.

Po dveh ločenih letih je Edo Marijo uspel pregovoriti, da je Jernija vzela nazaj. Edo ga je večkrat obiskal, in vedno se mu je zdel osamljen. Hudo mu je bilo zanj. Jerni se je tako družini v Newportu znova pridružil. Preselili so se in v Albert Parku, obmorskem predmestju zaliva, odprli svoj mlečni bar. Za bar je večinoma skrbela Marja, Jerni pa je delal kot oskrbnik v eni izmed stavb v Melbourne. Mariji je bilo zelo težko, postala je izgorela od količine dela. Posel je bil sicer dober, a do zalog je bilo v obdobju po 2. svetovni vojni težko priti. Mama je prenehala s poučevanjem, Edo pa je delal v Melbourne kot pisarniški pomočnik pri družbi Commonwealth Oil Refineries, ki jo je pozneje prevzel Brittish Petroleum.

V tistih časih sta se Marija in mama moja mama veliko družili, skupaj sta nakupovali, jedli v mestu in obiskovali tukajšnja lepotna tekmovanja, ki jih je prirejala trgovska veriga Myer Stores.

Iz Albert Parka so se skupaj preselili v predmestje Melbourne South Yarra, in sicer na 43 Davis Avenue, kjer so kupili staro, leseno hišo. Nekako takrat je Val prekinila svojo zaroko z Neilom. Spoznala sta, da nista primerna drug za drugega, veliko sta se prepirala. Zaposlila se je kot receptorka pri letalski družbi Australian National Airways, ki je pozneje postala Ansett-ANA. Spoznala je svojega poznejšega moža, Petra, ki je bil prav tako zaposlen tu.

Življenje z Jernijem je zopet postajalo čedalje bolj nevzdržno, in leta 1951 sta se Marija in Edo preselila k Edovemu botru v Warriewood v Novem Južnem Walesu, kjer sta živela in delala na farmi paradižnikov. Val pa je najela sobo nedaleč stran od njihove hiše na Davis Avenue, in s Petrom sta postala par. Poročila sta se v katedrali Sv. Patrika v Melbourne, junija 1952. Ena od nevestinih družic, Betty Smellic, je bila prav tako Slovenka in je bila dobra prijateljica. Jerni se poroke svoje hčerke ni udeležil. Z bratom ga nisva nikoli spoznala. Umrli je aprila 1964.

Vedno se rad spominjam naših obiskov Marije in Eda v Sydneyu. Z mamo in očetom smo se za kratek čas celo preselili k njima. Maria je imela Eda, moja mama in mene še posebej rada. Poleg tega, da je bila trdna, samozavestna ženska, je bila tudi izkušena šivilja, ki je šivala oblačila za vse nas. Bila je odlična kuharica, in najbolj se mi je vtisnila v spomin njena polenta z odličnim mesnim golažem ter krompirjeva solata s čebulo, oljem in kisom, kar pa je tudi edino, kar znam sam pripraviti, saj sem zelo slab kuhar. Umrli je leta 1958, stara komaj 55 let.

Naša družina se je večkrat selila. Živelimo smo v Melbourne, Millicentu v zvezni državi Južni Avstraliji, Canberri, Devonportu na Tasmaniji, nato v Sydneyu. Vsaj trikrat smo se preselili zaradi očetovega napredovanja v službi pri letalski družbi Ansett Airlines. Mama je tako le s težavo ohranjala stike s svojimi slovenskimi prijatelji. V rednih stikih pa sta bili z njeno teto Evo (oziroma Ivo) v Knežaku, in mama si je vedno želela vrniti v Slovenijo ter obiskati sorodnike.

V pripravah na čezmorsko potovanje in obisk rodne Slovenije je mama zaprosila za avstralski potni list, s tem pa je tudi uradno postala državljanka Avstralije. Nikoli pa ni zavračala svojih slovenskih korenin, in ker se je rodila v Sloveniji je to zadoščalo kriterijem slovenskega državljanstva.

Po vseh božičnih in velikonočnih pozdravih, ki smo jih prejeli od svojih slovenskih sorodnikov, smo se z mamo, očetom in bratom Petrom odločili, da jih obiščemo. Prvič smo obiskali Knežak septembra 1966. Izkušnja je bila zelo ganljiva in čustvena, zlasti za mojo mamo ter njeni teti Evo in Francis (Franco), njena strica Joe-a (Jožeta) in Franka (Franca). Mama se je od svojih staršev naučila slovenskega jezika, zato se je s sorodniki lahko pogovarjala in po potrebi kaj prevedla. Dobro se spominjam svoje takrat mlade in vitalne sestrčne Vide! Z družino smo Slovenijo ponovno obiskali leta 1968, kar pa imam v spominu kot napeto obdobje za Jugoslavijo zaradi ruskih vojaških aktivnosti v Evropi.

Kot družina smo se v Knežak vrnili leta 1971. Spominjam se, da je bila takrat moja mama še posebej žalostna, ko je napočil čas, da se vrnemo v Avstralijo. Danilo, tvoj stari oče, nam je povedal, da je nekega večera vztrajala, da bi rada plesala z njim. Tistega večera je bilo lepo, zabavali smo se na prostem, pili, jedli, uživali v glasbi in plesali pozno v noč. Mama je zelo uživala. Ko smo se vrnili v Avstralijo je vzrok za njeno žalost postal jasnejši. Mama je bila bolna, in to že nekaj časa, njeno stanje pa se je v treh mesecih še poslabšalo. Zbolela je za rakom na prsni in umrla februarja leta 1972 v starosti le 44 let.

Z drugimi priseljenci slovenskih korenin nismo imeli veliko odnosov, mama pa je sčasoma izgubila stike s svojimi prijatelji. Vedno smo si bili blizu z maminim bratom Edom, njegovo ženo Mary ter njunim sinom Richardom, mojim bratrancem. Edo je prav tako obiskal Knežak in je tekoče govoril Slovensko, saj je bil to jezik, ki so ga govorili tudi doma med njegovim odrasčanjem. Umrl je leta 2012 v Melbournu, star 80 let. Pred svojo smrtjo je bil več let bolan, in v tem času sva se veliko pogovarjala o preteklosti. Nekoč me je vprašal, ali znam vsaj malo govoriti Slovensko, vendar sem se spomnil le fraze, ki jo je uporabljala moja mama, ko me je kot otroka preganjala okrog z leseno žlico, ko sem ušpičil kakšno neumnost. Ponovil sem njene besede, a Edo me je odločno zavrnil: »Ne! Tega pa ona že ne bi nikoli izrekla!«. Vprašal sem ga, kaj to pomeni, a mi ni hotel izdati.

Poročil sem se leta 1979. Z ženo Katy Britton (dekliški priimek O'Brien) imava tri hčerke in sina. Vedno sem si želel ponovno vzpostaviti stike s sorodniki v Sloveniji, ter s seboj na obisk pripeljati tudi svoje otroke in tako vzpostaviti nove vezi. Evropo in Slovenijo sva z ženo Katy in hčerkama Julio ter Mary obiskala leta 2006, leta 2008 pa sva se s sinom Timom udeležila poročnega slavlja sestričnine hčerke Maje in Andreja. Dogodek se mi je globoko vtisnil v spomin, bilo je čudovito. Zelo sem bil vesel povabila. Takrat sem поближе spoznal tudi mlajše generacije svojih sorodnikov v Sloveniji. Hitro sem ugotovil, da z angleškim jezikom nimajo posebnih težav, kar je močno olajšalo komunikacijo in ohranjanje stikov. V vseh teh letih je tehnologija napredovala, pojav interneta in elektronske pošte je močno povečal število naših interakcij v zadnjih letih, saj se s sorodniki redno pogovarjamo in na ta način izmenjujemo novice.

Z ženo Katy sva sorodnike v Sloveniji ponovno obiskala leta 2011, leto za tem pa so me ob ponovnem obisku spremljali še moja hčerka Clare, njen partner Matthew in sin Leslie. Tudi moja najmlajša hčerka Mary je obiskala Slovenijo, s svojim partnerjem sta leta 2013 nekaj dni preživela pri sorodnikih v Knežaku.

Veseli me, da sem skozi leta uspel ohranjati ali ponovno navezati stike s svojimi sorodniki. Ljubezen, prijateljstvo in gostoljubje, ki sem ga bil deležen skozi leta so bili skoraj premočni. To me je tudi vzpodbudilo, da sem pričel razmišljati o pridobitvi slovenskega državljanstva. A tu se je pojavila ovira, saj kot je bilo moje razumevanje bi za to moral obvladati vsaj osnove slovenščine ter slovenske kulture, vendar zame takrat to ni bilo mogoče, kar še vedno obžalujem. Slovenija je odličen kraj za obisk, a stalna preselitev zame in mojo družino žal ni realistična želja, pa čeprav bi tu zelo užival. Nisem prepričan, ali bi dobro prenašal zimski mraz – v Sydneyu se pozimi v povprečju temperature gibljejo med 17 in 8 stopinjami Celzija, kar nam čisto ustreza.

Sam sem diplomiral iz prava in sodnega prava. V sedemdesetih letih je bila izobrazba v Avstraliji za študente brezplačna, kar je seveda bila velika prednost. Verjetno sem se za študij prava odločil delno tudi zaradi tega, ker mama študija prava ni končala. Kombinacija dobre izobrazbe in ugodnih ekonomskih razmer je zame odprla številne priložnosti, ljubeča družina in vzpodbuda staršev pa so bili glavno gonilo in podlaga za moje dosežke. Prakso sem opravljal ravno dovolj časa, da sem dobil odvetniški certifikat, potem pa sem delal pri različnih korporacijah. Najprej sem bil 7 let zaposlen pri Boral Limited, veliki industrijski družbi, nato 28 let pri Zaupniški družbi (Trustee Company), kjer sem vodil poslovanje s korporacijskim zaupanjem. Svoje obdobje polne zaposlitve sem zaključil leta 2011, nato pa sem samoiniciativno delal kot direktor, strokovnjak za skladnost ter član odbora za finančne pritožbe. Trenutno sem rezidenčni direktor Avstralske podružnice podjetja, ki ima v lastništvu več nakupovalnih centrov v Evropi, Unibail Rodamco Westfield. Menim, da brez podpore ljubeče žene Katy in otrok Clare, Julie, Tima in Mary ti dosežki ne bi bili mogoči.

V svojih mlajših letih sem v spominu ohranjal podobo Slovenije kot dežele preprostega, kmečkega življenja, kot sem ga doživel ob svojem prvem obisku v 60. letih prejšnjega stoletja. Ob svojem ponovnem obisku po desetletjih premora sem naletel na privlačno, razvito, kozmopolitansko deželo v Evropi, ki je ravno začejala svojo pot v Evropski Uniji. Bil sem nemalo presenečen, a povsem očaran.

Slovensko izseljenstvo in diaspora na Novi Zelandiji

UVOD

Priseljevanje Slovencev na Novo Zelandijo je bilo specifično zaradi velike geografske oddaljenosti. Številčno se je vse več Slovencev na Novo Zelandijo preselilo v zadnjih letih, zato je slovenska izseljenska skupnost precej mlada. Do leta 1950 novozelandski statistični urad ni zabeležil nobenega prihoda Slovencev na Novo Zelandijo, čeprav naj bi leta 1949 tja prispeli prvi trije izseljenci slovenskega porekla (Trlin, 1979; cv: Abrazović, 2010). Slovenci so na Novo Zelandijo začeli množično prihajati po letu 1950 – med 20 in 30 oseb. V prvem obdobju so bili to predvsem politični migranti. Večina teh je bila sprva namenjena v Kanado, vendar so se zaradi zapletov z dokumentacijo in dolgotrajnim postopkom za potrditev sprejema odločili za Novo Zelandijo, ki je sprejemala tudi mlade migrante. Mladi samski moški, ki so prihajali v prvem valu, so se poročili z domačinkami ali pa s Slovenkami, ki so se v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja preselile k partnerjem. V tem obdobju so bili rojeni tudi prvi pripadniki druge generacije slovenskih potomcev. Od 50. let naprej, vse do danes se na Novo Zelandijo preseljujejo predvsem ekonomski migranti – povojna industrializacija in deagrarizacija. Precej Slovencev se je na Novo Zelandijo izselilo v 90-ih letih ob osamosvojitvi in gospodarskem prestrukturiranju Slovenije. Med leti 1999 in 2000 se je na

Novo Zelandijo izselilo 65 Slovencev, od tega 19 v letu 2008. V zadnjem času se izseljujejo večinoma mlade družine zaradi boljših družbenih razmer (Abrazović, 2010).

ZGODOVINA SELITEV NA NOVO ZELANDIJO

Novo Zelandijo so ljudje naselili na zadnje. Prvi prebivalci Nove Zelandije so bili Maori, ki so prišli iz vzhodne Polinezije. Prvi evropski raziskovalec Nove Zelandije je bil Abel Tasman, ki je do Nove Zelandije priplul leta 1642, vendar zaradi krvavih spopadov med Maori ni nikoli pristal na Novi Zelandiji. Njegovi zapisi so pritegnili pozornost Jamesa Cooka, ki je leta 1769 prišel na Novo Zelandijo in izdelal prve zemljevide. Od leta 1790 naprej so na Novo Zelandijo prihajali evropski priseljenci; lovci na tjujnje in kite, trgovci, pobegli mornarji, misijonarji in kaznjenci iz Avstralije. Do leta 1820 je na tem območju živel 100 oseb v poltrajnih naselbinah ob južni obali Nove Zelandije. Mnogi izmed teh so bili nekdanji obsojenci angleškega ali irskega rodu, nekaj Američanov in Indijcev. Prvi misijonarji so na Novo Zelandijo prišli med leti 1820 in 1830, predvsem iz Velike Britanije. Do leta 1838 je število priseljencev znašalo približno 2000 (Ferfila, 2004; Phillips, 2010).

Priseljevanje (Evropejcev) je imelo na Maore uničujoč učinek – nove bolezni (gripa in ošpice), orožje, ki so ga uporabljali v medplemenskih vojnah. Na Maore je vplivala tudi evropska kultura, saj so po letu 1814 začeli Evropejci ustanavljati krščanske misijone in do leta 1840 je večina Maorov sprejela krščanski nauk. Britanci in Maori so leta 1840 podpisali sporazum in tako je Nova Zelandija postala britanska kolonija ter bila del britanskega imperija vse do konca druge svetovne vojne (Ferfila, 2004; Phillips, 2010). Sporazum je urejal odnose med Maori, novimi priseljenci ter maorskim poglavarjem in sporazum naj bi zagotavljal lastništvo nad maorskimi ozemlji. Leta 1840 je na Novi Zelandiji živel okoli 2.000 Evropejcev in med 70.000 in 90.000 Maorov. V petdesetih letih 19. stoletja je na Novi Zelandiji že živel približno enako število Maorov in Evropejcev. Po letu 1860 je zaradi zlate mrzlice sledilo hitro naseljevanje Južnega otoka. V istem času je tudi izbruhnil upor, ker priseljenci niso upoštevali sporazuma (Ilc Klun 2017; Resnik Planinc, 2019). V drugi polovici stoletja se je število evropskih priseljencev konstantno povečevalo (do 900.000 priseljencev, domačinov je bilo le še 40.000). Večina priseljencev je prišla iz Dalmacije (Ferfila, 2004, 89). Leta 1881 je Nova Zelandija omejila priseljevanje Azijcev, saj so menili, da predstavljajo nevarnost za etnično čistost novozelandskega ljudstva. Leta 1920 je bil izdan zakon o omejevanju priseljevanja (Resnik Planinc 2019). V prvi polovici 20. stoletja so se v okolici Wellingtona naseljevali priseljenci iz Grčije in Italije. In ocene kažejo, da se je v prejšnjem stoletju na Novo Zelandijo priselilo približno pol milijona ljudi (Phillips, 2010).

IMIGRACIJSKA POLITIKA

Imigracijska politika Nove Zelandije se je razvila iz želje prvih kolonialistov po ohranjanju homogene etnične sestave (se pravi družba Angležev in Maorov) ter izboljševanju kakovosti življenjskega standarda. Imigracijska politika Nove Zelandije je dajela prednost evropskim migrantom in omejevala druge, predvsem azijske, kasneje tudi pacifiške migrante. Začetki imigracijske politike segajo v leto 1840, ob podpisu sporazuma Waitangi, ko je na Novo Zelandijo migriralo precejšnje število angleških priseljencev, pa tudi Evropejcev in Avstralcev. Sporazum je Maorom dajal enake pravice kot vsem ostalim državljanom britanskega imperija. V zameno se je 45 maorskih poglavarjev, ki so pritisnili svoj podpis na

dokument, strinjalo, da pride Nova Zelandija pod okrilje britanske kraljice. Seveda so pričeli sporazum zelo hitro razlagati vsak po svoje, predvsem, kar se lastništva zemlje tiče.

Spori o tem, katera stran je kaj dobila ali izgubila, se vlečejo še danes. Ostaja pa dejstvo, da sta Maorom prav ta sporazum in njihov junaški pogum omogočila ohraniti svojo kulturo, tradicijo in samostojnost.

Leta 1840 je britanska vlada sklenila dogovor s poglavarji Maorov v Novi Zelandiji. Maori so želeli zaščito pred roparskimi obsojenci, mornarji in trgovci, ki so brezobzirno plenili po njihovih vaseh, Britanci pa so si želeli razširiti svojo kolonialno oblast. V ta namen je bil sestavljen in podpisan t. i. sporazum Waitangi, a strani sta podpisali popolnoma različne dokumente.

V angleški različici so namreč Maori privolili v to, da »odstopijo, popolnoma in brez zadržkov, vse pravice in pooblastila o svoji suverenosti njenemu veličanstvu, kraljici Anglije«. V maorskem prevodu, ki ga je v naglici sestavil britanski misijonar, pa se Maori niso odpovedali svoji suverenosti, temveč svojemu pravnemu sistemu – mislili so, da bodo obdržali pravico do odločanja.

Za napačen prevod je bil kriv britanski misijonar, ki je imel za prevod celotnega sporazuma na voljo le eno noč. Zaradi tega občutno prekratkega roka je nastalo nekaj usodnih prevajalskih napak, ki so Veliko Britanijo skozi desetletja drago stale, saj je morala zaradi zavajanja poravnati več sto milijonov odškodnine.

Imigracijska politika Nove Zelandije je pred letom 1945 temeljila na tako imenovani »beli novozelandski politiki«, ki je bila podobna »beli avstralski politiki«. Z zakonodajo so preprečevali in omejevali priseljevanje Azijcev. Po drugi strani pa je novozelandska politika spodbujala priseljevanje katoliških Ircev. Na podlagi te izključevalne politike je bilo do druge svetovne vojne 96 % priseljencev britanskega porekla. Do konca vojne je bila večina nebritanskih imigracijskih skupin že asimilirana in je bila novozelandska družba dokaj monokulturna z majhnim deležem maorskih pripadnikov. Med 1940 in 1960 je bilo nekaj programov, ki so spodbujali priseljevanje iz Velike Britanije in Severne Evrope – tako se je med leti 1945 in 1965 na Novo Zelandijo priselilo 200.000 ljudi. Po koncu druge svetovne vojne je narasla potreba po dodatni delovni sili in delovna mesta so zapolnili Maori, ki so se iz ruralnih delov Nove Zelandije preselili v mesta ter ekonomski migranti iz bližnjih pacifiških otokov, predvsem iz Tonga, Samoe, Fijia, Niue, Cookovih otokov in otokov Tokelau (Ferfila 2004). Leta 1951 je Nova Zelandija odprla meje za nizozemske priseljence, saj so z Nizozemsko podpisali sporazum o priseljevanju. V petdesetih letih 20. stoletja se je število evropskih priseljencev konstantno povečevalo, vsako leto se jih je na podlagi meddržavnih sporazumov priselilo med 10.000 in 20.000 oseb (Ilc Klun, 2017).

V sedemdesetih letih 20. stoletja se je priseljevanje ponovno okrepilo, predvsem iz izvornih držav – Velika Britanije, Avstralije, Pacifiških otokov, Severne Amerike. Med letoma 1973 in 1975 se je na Novo Zelandijo priselilo dodatnih 70.000 prebivalcev. To obdobje sovпада z veliko nezaposlenostjo na Novi Zelandiji, kar je okrepilo negativni odnos do priseljencev, predvsem tistih iz pacifiških otokov. Vendar so ravno ti delavci opravljali dela, ki jih domačini

niso želeli. Do leta 1987 je Nova Zelandija strogo nadzirala število priseljencev kot tudi iz katere države so prišli. Še vedno se je ohranila »bela politka« z izjemo majhnega števila beguncev. Med leti 1987 in 1991 je prišlo do določenih sprememb v imigracijskih politiki Nove Zelandije – povečalo se je število azijskih priseljencev, imigracijska politika je bila usmerjena v multikulturnost ter ohranitev etničnih manjšin in njihove kulturne dediščine. Politika iz leta 1991 je poznana kot »ciljna imigracijska politika«, ki je želela v državo pritegniti investitorje (bogate priseljence). Do leta 1995 je Nova Zelandija sprejela 163.000 priseljencev, več kot polovica jih je bila iz Azije (Ferfila, 2004). V devetdesetih letih 20.stoletja je Nova Zelandija uvedla točkovan sistem za priseljencev. Leta 1991 je bil sprejet Immigration Amendment Act, ki na podlagi točkovnega sistema favorizira priseljevanje visokokvalificirane delovne sile in na letni ravni omogoča priselitev do 25.000 ljudi (Ilc Klun, 2017).

Sprememba imigracijske politike spovpada z gospodarskimi spremembami. Nova Zelandija je želela pritegniti čim več tujih investicij in postati konkurenčna na razvijajočih azijskih trgih. Vlada je to želela doseči s priseljevanjem ljudi in vnosom kapitala, predvsem iz Azije in na ta način oblikovala politiko omejenega in liberalnega multikulturalizma (Ferfila, 2004).

IMIGRACIJSKA ZAKONODAJA

Nova Zelandija je v 19. stoletju začela z restriktivno imigracijsko politiko, ki je bila pod močnim vplivom Velike Britanije. Razlog za izvajanje imigracijske politike so bili kitajski iskalci zlata, ki so v 60-ih letih prišli na Novo Zelandijo, vendar so avstralski priseljenci odklanjanje Kitajcev razširili po Novi Zelandiji. Leta 1871 je bilo zasedanje komiteja, kjer so ugotovili, da Kitajci ne prenašajo bolezni, ne vplivajo negativno na družbo in da zaradi izkopavanja v neprofitnih predelih niso konkurenčni Evropejcem in ne predstavljajo grožnje za novozelandsko prebivalstvo. Zakon o imigraciji Kitajcev je zaradi pritiska javnosti kljub temu vstopil v veljavo leto 1881. Pogoje za Kitajce so z amandmajem leta 1888 in 1896 močno zaostрили, kar je pomenilo padec kitajskih imigrantov (Roy, 1970; cv: Abrazović, 2010; Beaglehole, 2009).

Konec 19. stoletja so se v mestih začeli v manjšem obsegu pojavljati Indijci. Tako so želeli omejitvi vstop vsem Azijcem. Leta 1899 je bil sprejet Zakon o omejevanju imigracije, ki je za priseljence predpisoval jezikovni test, kar pa za Indijce seveda ni predstavljajo omejitve. V začetku 20. stoletja so se imigracijski ukrepi še zaostрили. Leta 1907 so s tretjim amandmajem Zakona o imigraciji Kitajcev uvedli bralni test v angleškem jeziku za kitajske priseljence, od leta 1908 pa je moral vsak Kitajec ob vstopu na Novo Zelandijo oddati prstni odtis za identifikacijo (Evropejci niso razločevali Kitajcev po slikah v potnih listih, Kitajci pa so to izrabljali). Amandman Zakona o omejevanju migracije iz leta 1910 je določal, da mora vsaka oseba ob vstopu na Novo Zelandijo plačati 100 funtov, vsak kitajski državljani pa 200 funtov po osebi. Po prvi svetovni vojni je število kitajskih in indijskih migrantov naraslo, kar je bila posledica združevanja družin. Temu valu priseljevanja sta se uprli dve skupini – pripadniki zveze vojaškega služenja, ki so Azijce videli kot oviro pri rehabilitaciji novozelandskih vojakov, ki so služili med prvo svetovno vojno ter pripadniki trgovske zveze, ki so te imigrante videli kot grožnjo cenene delovne sile. Leta 1920 je Nova Zelandija sprejela drug

amandman Zakona o omejevanju imigracije, ki je dovoljeval prost vstop Britancem in Irce, o usodi ostalih oseb pa je odločal carinski minister. Namen tega zakona je bil zaostri pogoje vstopa za nebritanske Evropejce, predvsem Dalmatince in Italijane (Roy, 1970; cv: Abazović, 2010; Beaglehole, 2009).

Po letu 1921 so lahko na Novo Zelandijo migrirale žene in mladoletni otroci Indijcev z novozelandskim državljanstvom, po letu 1926 tudi zaročenke Indijcev in Kitajcev, ki so imeli novozelandsko državljanstvo. Leta 1937 so dovolili začasen vstop ženam in otrokom Kitajcev, ki so bili rojeni izven Nove Zelandije in so tja prispeli kot begunci. Leta 1948 je bil sprejet Zakon o britanski narodnosti in državljanstvu kot posledica dotoka političnih migrantov, ki jim je omogočil pridobitev novozelandskega državljanstva (dotedanji zakoni niso reševali vprašanje begunstva). Leta 1964 so sprejeli Zakon o utrditvi in izboljšanju imigracijske zakonodaje, kjer je bila novost vpeljave obvezne vstopne vize za vse priseljence razen Britancev, Ircev in Avstralcev (Roy, 1970; Hegarty, 1997; cv: Abazović, 2010).

IMIGRACIJSKA POLITIKA IN JUGOSLOVANSKI PRISELJENCI

Že leta 1898 se je pojavil prvi restriktivni zakon za Jugoslovane (The Kauri Gum Industry Act), ki je vsem prebivalcem razen za Britance zahteval posebno dovoljenje, ki so ga pridobili po treh mesecih bivanja na Novi Zelandiji, če so želeli nabirati smolo v regiji Northland. S tem in kasnejšim amandmajem so želeli zaustaviti tok priseljevanje Dalmatincev. Kasneje so uvedli tudi jezikovni test, zahtevali pa so tudi plačilo vstopnega davka, ki je znašal £10 na osebo za Dalmatince priseljene na območje Auclanda. Do vseh ostalih Jugoslovanov so bili bolj prizanesljivi, če so bili dobrega zdravja in značaja. Po letu 1926 pa je prišlo do javnega odpora zaradi njihovega množičnega priseljavanja, saj je prišlo do t.i. verižnih migracij. Tako so prebivalci Južne Evrope, predvsem Jugoslovani, postali skrajno nezaželeni in zato so določili mejo 3.500 Jugoslovanov, ki lahko vstopijo na Novo Zelandijo, kasneje pa so dovolili vstop zgolj še ženam, zaročenkam in mladoletnim otrokom trajno priseljenih Jugoslovanov. Vlada je bila namreč mnenja, da se naseljujejo v ločenih naselbinah in se ne asimilirajo v novozelandsko družbo. V 70-ih in 80-ih letih 20. stoletja je bila imigracijska politika bolj prizanesljiva, vednar so vseeno dovoljevali vstop le najožjim sorodnikom stalno bivajočih Jugoslovanov na Novi Zelandiji, ki so morali bivati tam najmanj 2 leti, priseljeni pa so morali biti stari med 18 in 45 let. Tako so leta 1966 so Jugoslovani tvorili drugo največjo etnično manjšino s kontinentalne Evrope. Do 1920 so se priseljevali predvsemčasni dalmatinski priseljenci, ki so nabirali drevesno smolo in so se naseljevali v regiji Aucland, zelo veliko priseljencev pa so ostali za stalno in so kupovali majhne kmetije na območju mest Kaitia, Henderson in Dargaville, zato so sprva prevladovali kmetje vinogradniki. Ker so jim kasneje začeli omejevati kupovanje zemlje, se jih je veliko preselilo v urbana območja, kjer so se zaposlovali v sektorju javnih del in v gostinstvu. Jugoslovanski priseljenci so skrbeli za svojo kulturo in njeno ohranjanje z ustanavljanjem jugoslovanskih penzionov, oblikovanjem Jugoslovnaskega kluba in Hrvaške kulturne skupnosti, kar je še bolj utrdilo naseljeno skupnost v Auclandu ter še naprej privabljal jugoslovanske priseljence. Šele po letu 1949 so se začeli priseljevati tudi ostali nedalmatinski migranti iz Slovenije in Srbije, ki so bili v veliki večini politični izseljenci (iz političnih razlogov so zbežali preko meje v Avstrijo ali Italijo). Tudi ti priseljenci so sprožili verižne migracije, kar je pomenilo, da se je

do tedaj zelo homogena (etnično, kulturno ter versko) struktura jugoslovanske skupnosti spremenila (Trlin, 1970; cv: Abazović, 2010).

SEDANJA IMIGRACIJSKA POLITIKA

Sedanja imigracijska politika Nove Zelandiji temelji na vizni politiki. To pomeni, da 59 držav za turistični vstop do treh mesecev ne potrebuje vize. Ob vstopu na Novo Zelandijo je potrebno dokazati samo, da imajo dovolj finančnih sredstev za čas obiska, ter da imajo povratno vozovnico oziroma, sredstva za njen nakup. Izjema so Britanci, ki lahko brez vize vstopijo za 6 mesecev ter Avstralci, ki nimajo časovne omejitve. Državljeni držav, ki ne spadajo med teh 59 držav, pa lahko zaprosijo za tranzitno ali turistično vizo. Za neturistični vstop je potrebno pridobiti stalno oziroma začasno vizo (Abazović, 2019).

Začasna viza

Za pridobitev začasne vize ni posebnih jezikovnih zahtev, obstajata dva tipa začasne vize, in sicer delovna viza ter študentska viza. Pod delovne vize spadajo delovne počitnice, sezonsko delo v hortikulturi in vitikulturi ter iskanje zaposlitve. Študentska viza je razdeljena na študentko dovoljenje, s študijem do stalnega bivanja in s študijem do zaposlitve (Abazović, 2010). V letu 2016/17 je bilo največ študentov iz Kitajske (31 %) in Indije (18 %) ter Južne Koreje (5 %) (Migration trends 2016/2017, 2018). Nova Zelandija ima program delovnih počitnic podpisan z 32 državami, med njimi je tudi Slovenija. Osebe, ki želijo obiskati Novo Zelandijo v sklopu tega, morajo biti stare med 18 in 30 let, vizo pa pridobijo za 12 mesecev – migranti morajo imeti dovolj sredstev za bivanje v tem času. Britanci pa imajo časovno omejitev 2 leti. Zakon o ratifikaciji dogovora o programu delovnih počitnic med Vlado Republike Slovenije in Vlado Nove Zelandije je bil sprejet konec leta 2009 in od takrat naprej lahko letno 100 slovenskih državljanov, za čas do 12 mesecev in zneskom sredstev najmanj £4200 na osebo, vstopi v Novo Zelandijo (Abazović, 2010).

<i>Tip začasne vize</i>	<i>Kategorija</i>
1. DELOVNA	Delovne počitnice (<i>Working Holiday</i>)
	Sezonsko delo v hortikulturi in vitikulturi (<i>Horticulture and Viticulture Seasonal Work</i>)
	Iskanje zaposlitve (<i>Silver Fern Job Search Policy</i>)
2. ŠTUDENTSKA	Študentsko dovoljenje (<i>Student permit</i>)
	S študijem do stalnega bivanja (<i>Study to Residence</i>)
	S študijem do zaposlitve (<i>Study to Work</i>)

Vir: Immigration New Zealand, 2010; International Migration Outlook – New Zealand 2008/09, 2009, str. 12

Sezonski delavci so tisti, ki dobijo začasno delovno dovoljenje za področja, kjer primanjkuje novozelandske delovne sile. Z aprilom 2010 se je začel izvajati nov program, in sicer za iskalce zaposlitve z namenom privabljanja mladih izobraženih oseb. Kandidati morajo biti stari med 18 in 30 let, imeti določeno izobrazbo oz. vsaj diplomu, opraviti morajo test angleškega jezika IELTS (minimalno 6,5) in imeti dovolj finančnih sredstev za bivanje. Predvidenih je 300 razpisanih mest letno in lahko v času 9 mesecev iščejo redno zaposlitev na Novi Zelandiji. Osebe, ki prejmejo takšno vizo, on dobijo tudi zaposlitev, lahko potem zaprosijo za podaljšanje vize za 2 leti (Migration Trends and outlook 2008/09, 2009; A

bazović, 2010). Največ delovnih viz je bilo v letu 2016/17 odobrenih za ljudi iz 1. Indije 2. ZDA 3. Kitajska 4. Nemčija (Migration trends 2016/2017, 2018).

Stalna viza

Med leti 2016/17 je bilo 47.684 odobritev za stalno vizo. Kar 60 % stalnih viz odobrijo za poslovne oziroma poklicne, 32-33 % za družinske in 7-8 % za humanitarne. Največ ljudi, ki jih odobrijo stalno vizo prihaja iz 1. Kitajske 2. Indija 3. ZDA 4. Filipini 5. Južna Afrika. Leta 2016/17 so odobrili 15.017 družinskih stalnih viz, največ 1. Indija, 2. Kitajska 3. ZDA.

Med leti 2016/17 je bilo 28.646 odobrenih stalnih viz za usposobljene oziroma kvalificirane migrante (poslovna, poklicna). Največ jih prihaja iz 1. Indija 2. Filipini 3. Kitajska 4. Južna Afrika 5. ZDA.

V letu 2016/17 je bilo odobrenih 4.021 oseb za prebivanje preko mednarodnega oziroma humanitarnega toka. Največ jih je prišlo iz Sirije, Mjanmar, Kolumbija, Pakistan, Afganistan (Migration trends 2016/2017, 2018).

<i>Tip stalne vize</i>	<i>Kategorija</i>
1. POSLOVNA/POKLICNA	Kvalificirani migrant (<i>Skilled Migrant</i>)
	Podjetnik (<i>Entrepreneur</i>)
	Investitor (<i>Investor</i>)
	Zaposleni preseljenih podjetij (<i>Employee of Relocating Business</i>)
	Z zaposlitvijo do stalnega bivanja (<i>Work to Residence</i>)
2. DRUŽINSKA	Mladoleten otrok (<i>Dependant Child</i>)
	Zakonska zveza (<i>Marriage</i>)
	Partnerstvo (<i>Partnership</i>)
	Odrasel otrok (<i>Adult Child</i>)
	Brat ali sestra (<i>Sibling</i>)
	Starš (<i>Parent</i>)
3. HUMANITARNA	Begunska kvota (<i>Refugee Quota</i>)
	Samoanska kvota (<i>Samoan Quota</i>)
	Pacifiški dostop (<i>Pacific Access</i>)

Vir: Immigration New Zealand, 2010; International Migration Outlook – New Zealand 2008/09, 2009, str. 12

SLOVENSKA IZSELJENSKA SKUPNOST

Slovensko etnično skupino na Novi Zelandiji je leta 2013 sestavljajo 168 oseb. Med leti 2006 in 2013 je delež slovenskega prebivalstva narasel za 62,9 %. Osebe, ki so se identificirale za Slovence so v veliki večini živele na severnem otoku (73,7 %), 24,6 % pa jih je živelo na južnem otoku. 87,5 % jih je živelo v urbanih regijah (+ 30 000 prebivalcev = urbana regija). Najpogostejše Slovenci živijo v regiji Auckland (49,1 %) sledi mu regija Canterbury (19,3 %) ter regija Wellington (10,5 %). Slovenci, ki živijo v Aucklandu so po območjih razdeljeni tako:

- Henderson – Massely Local Board Area (17,9 %)
- Maungakiekie-Tamaki Local Board Area (10,7 %)
- Albert-Eden Local Board (10,7 %) (Stats NZ 2019).

Preglednica 1: Statistični kazalci za slovensko skupnost na Novi Zelandiji.

Leto 2013	Slovenci na Novi Zelandiji
Število Slovencev	168
Srednja starost	35,4 let
Povprečen prihodek	30,800
Zgoščevanje prebivalstva	Auckland regija – 50 %
Prva generacija	83,9 %
Druga generacija	17,9 %
moški	49,1 %
žensk	50,9 %

40,4 % Slovencev se je na Novo Zelandijo preselilo po letu 2008 (izmed vseh, ki danes živijo na Novi Zelandiji).

Glede etnične pripadnosti se je 71,9 % vseh oseb slovenskega porekla opredelilo samo kot Slovenec, 22,8 % oseb pa se je samoopredelilo k dvema etničnima skupinama. Največji delež oseb, ki se počutijo samo Slovenci, so osebe starejše od 65 let.

Preglednica 2: Primerjava kraja rojstva med slovensko etnično skupino za leto 2013 (Stats NZ 2019).

Podatki so izraženi v [%]	Rojeni izven Nove Zelandije		Rojeni na Novi Zelandiji	
	2006	2013	2006	2013
0 – 14	6,3	6,5	50,0	66,7
15 – 29	28,1	19,6	25,0	11,1
30 -64	50,0	63,0	25,0	22,2
Nad 65	15,6	10,9	0	0
SKUPAJ	100	100	100	100

Rojenih izven Nove Zelandije je bilo 141; 87,2 % jih je bilo rojenih v Sloveniji. Glede na podatke kdaj so prišli na Novo Zelandijo je 45,5 % odgovorilo, da pred manj kot petimi leti ter 11,4 % pred več kot 20 leti (Stats NZ, 2019).

Preglednica 3 : Število jezikov, ki jih govorijo novozelandski Slovenci za leto 2013, izraženi v % (Stats NZ, 2019).

Delež v [%]	En jezik	Dva jezika	Trije ali več jezikov
0 – 14	55,6	33,3	0,0
15 – 29	30,0	40,0	40,0

30 – 64	15,6	25,0	56,3
Nad 65	33,3	33,3	50,0
SKUPAJ	25,0	30,4	44,6

Največ oseb pri komuniciranju uporablja angleščino (94,7 %). Slovenščina je bila drug najbolj pogost jezik, ki ga govorijo Slovenci (68,4 %), v primerjavi z letom 2006, ko ga je uporabljalo 70,6 % vseh oseb. Vendar je pri uporabi slovenščine možno opaziti negativen trend – vse manj oseb aktivno uporablja slovenščino. Na podlagi statističnih podatkov Nove Zelandije je razvidno, da potomci Slovencev, rojenih na Novi Zelandiji, manj verjetno uporabljajo slovenščino kot osebe rojene v Sloveniji (Stats NZ, 2019).

Preglednica 4: Število živorojenih otrok v primerjavi z slovensko in evropsko etnično skupino ter Novozelandci v letu 2013, izraženi v % (Stats NZ, 2019).

	Slovenci	Evropejci	Novozelandci
Število rojenih otrok			
Noben	56,5	29,9	31,2
en	8,7	11,6	12,6
Dva	21,7	28,3	26,6
tri	4,3	18,3	16,9
Več kot štiri	8,7	11,8	12,7
Skupaj	100	100	100

Primerjava za leto 2013 vključuje Slovence, Evropejce in Novo Zelandce. Kar 56,5 % Slovencev, ki živijo na Novi Zelandiji je brez otrok – delež je izrazito nadpovprečen v primerjavi z drugima dvema skupinama. Kljub temu pa ima dobra tretjina Slovencev dva ali več otrok. Po drugi strani pa je pri Novo Zelandcih možno opaziti, da so zanje značilne družine z več kot enim otrokom.

Preglednica 5: Primerjava najvišje dosežene izobrazbe v letih 2006 in 2013 med slovensko in evropsko etnično skupino ter Novozelandci izražena v % (Stats NZ, 2019).

	Slovenci		Evropejci		Novozelandci	
Najvišja formalno dosežena izobrazba	2006	2013	2006	2013	2006	2013
Brez izobrazbe	6,5	6,4	24,7	20,1	25,0	20,9
Osnovnošolska	22,6	19,1	45,4	46,0	43,6	43,0
Srednješolska	6,5	8,5	9,9	9,9	9,5	9,3
Visoka ali višja	29,0	46,8	15,6	15,6	15,8	20,0
Čezmorska srednješolska kvalifikacija	38,7	19,1	4,4	4,4	6,1	6,7
Formalno pridobljena izobrazba - SKUPAJ	93,5	93,6	75,3	75,3	75,0	79,1

SLOVENSKA DRUŠTVA

Leta 2011 so ustanovili Slovensko kulturno društvo Triglav v Aucklandu. Društvo šteje čez 100 članov, večinoma Slovencev, ki so se v državo preselili v zadnjih desetletjih do dvajsetih letih, nekaj pa je tudi predstavnikov starejše diaspore, ki so na Novo Zelandijo prišli že v 50. letih (Novoustanovljeno slovensko društvo ..., 2019).

PRISELJENCI NA NOVO ZELANDIJO – SPLOŠNI PODATKI

Preglednica 6: Prvih pet držav po številu priseljenega prebivalstva na Novo Zelandijo leta 2016 (New Zealand Migrants, 2019).

Država	Število
Indija	11.300
Kitajska	10.100
Filipini	4.900
Velika Britanija	4.400
Južna Afrika	3.200

Preglednica 7: Prvih 10 etničnih manjšin glede na kraj rojstva in število pripadnikov na Novi Zelandiji (New Zealand Migrants, 2019).

Država rojstva	Število migrantov
Anglija (Velika Britanija)	202.401
Kitajska	78.117
Avstralija	62.742
Samoa	50.649
Indija	43.344
Južna Afrika	41.676
Fiji	37.746
Škotska	26.016
Južna Koreja	28.806
Nizozemska	22.101

ZGODBA SLOVENSKEGA IZSELJENSTVA Z NOVE ZELANDIJE

Januarja 2018 smo se z družino preselili na Novo Zelandijo in trenutno živimo na Severnem otoku v mestu Rotorua. Za ta korak smo se odločili predvsem iz ekonomskih razlogov. Privlačil nas je način življenja, ko s poštenim delom lahko dosti zaslužiš tudi za pokojnino, obenem pa se ti ni treba odpovedati družinskemu življenju in prostemu času. Motila nas je tudi politična situacija v Evropi, kjer je opaziti vedno večjo nestrpnost, vzpon nacionalističnega načina razmišljanja, nepovezanost, ter birokratska preobremenjenost in korupcija v Sloveniji.

S partnerjem sva iskala možnosti v angleško govorečih državah in Nova Zelandija je bila najbližje našim predstavam boljšega načina življenja. Pred odhodom smo morali privarčevati dovolj denarja, da smo vsaj pol leta lahko živeli brez dohodkov in urediti vse papirje, kar je časovno in tudi finančno precej zahteven proces. Prve vize smo pridobili za sedem mesecev in so bile vezane na moj polletni študij. Ker smo si želeli ostati dlje, smo pripravili tudi vse potrebne dokumente za različne scenarije, ki so bili možni za v naprej. Vse informacije smo našli na internetu. Pred odhodom na Novo Zelandijo smo poznali eno Slovenko, ki je poročena z Novozelancem in enega Novozelandca. Oba sta bila bolj znanca kot prijatelja in oba iz mesta Dunedin, kamor smo se prvotno preselili. Najbolj sta nam pomagala pri iskanju stanovanja, saj brez priporočil stanovanja ne moreš najeti.

Ko so nam odobrili vize, smo začeli z iskanjem letalskih kart. Glede na pogoje v vizah smo imeli možnost kupiti enosmerne letalske vozovnice, kar je pot bistveno pocenilo. Potovali smo iz Ljubljane preko Istanbula in Hong Konga v Auckland, za kar smo potrebovali nekaj manj kot 40 ur. Nato smo v Aucklandu prespali in z nizkocenovnim prevoznikom naslednji dan nadaljevali pot na Južni otok do Dunedina. Na poti nismo imeli nobenih težav, vendar je bila pot precej naporna, še posebej ker smo potovali s šestletnim otrokom. Po prihodu na Novo Zelandijo smo potrebovali približno en teden da smo se navadili na drug časovni ritem. S seboj smo vzeli 120 kg prtljage, od tega je bilo največ oblek, ostale stvari, kot so pohištvo, športna oprema, knjige in druge osebne stvari smo shranili v klet pri starših. V primeru, da bi na Novi Zelandiji ostali za nedoločen čas, smo jih nameravali poslati naknadno s kontejnerjem, vendar so cene tako visoke, da jih najverjetneje ne bomo.

Najbolj zahteven del ob prihodu na Novo Zelandijo je bilo iskanje službe. Dokler nimaš delovne vize, ki velja vsaj dve leti in novozelandskih delovnih izkušenj, je zelo težko dobiti zaposlitev. Oba sva intenzivno iskala službo v svoji stroki, saj sva imela tako največ možnosti. Sprejela bi tudi službo v kateri drugi stroki, če bi bila plača tako visoka, da bi lahko preživela celo družino. Sva se pa zavedala, da je to zelo malo verjetno, saj ti nihče ne bo ponudil dobro plačane službe za nedoločen čas za nekaj, česar se moraš še priučiti. Zavedala sva se, da takšen kader kot sva potrebujejo, morala sva le najti možnost, da se izkaževa. Najprej sva potrebovala tri do štiri mesece, da sva razumela kako sistem deluje in se intenzivno mrežila. Prijavila sva se na kar nekaj razpisov in kljub temu, da sva povsem ustrezala pogojem ali jih celo presegala, nisva prišla niti v širši izbor. Na enem od teh razpisov pa je bil moj partner uspešen in je bil po dveh razgovorih izbran. Tik preden nam je viza potekla, so mu ponudili službo in takrat smo lahko zaprosili za nove vize. Partner ima doktorat iz področja gozdarstva in dela kot raziskovalec na enem od njihovih inštitutov. Na podlagi njegove zaposlitve sem tudi jaz dobila delovno vizo. Ko imaš enkrat delovno vizo za vsaj dve leti, so možnosti za iskanje zaposlitve neprimerno boljše. Jaz sem geografinja, v Dunedinu sem opravila še podiplomski certifikat iz GIS-ov in sem sedaj zaposlena kot GIS specialist pri podjetju, ki se ukvarja z okoljskim svetovanjem.

Dejstvo, da imava oba službi za nedoločen čas v svoji stroki nam zelo prav pride, predvsem zaradi naslednjega koraka, pred katerim smo sedaj in sicer pridobitev rezidentske vize. Ena od možnosti je, da se prijaviš kot t.i. usposobljen migrant. Gre za točkovni sistem izbire in,

če imaš dovolj točk, te izberejo in povabijo k prijavi. Da zbereš dovolj točk moraš imeti izobrazbo, delovne izkušnje in službo iz iste stroke, ta pa mora biti tudi na seznamu poklicev, kjer imajo pomanjkanje kadra. Za prijavo je potrebno zbrati cel kup dokumentov in opraviti zdravniški izpit, pa tudi cena je precej visoka. Pri urejanju in pridobivanju dokumentov iz Slovenije smo imeli veliko težav. Na primer, ko zaprosiš za potrdilo o nekaznovanosti, ti ga izdajo v enem dnevu, vendar pa ga ne morejo izdati elektronsko na njihovem varnem portalu e-Uprava, niti ti ga nočejo poslati na naslov v Sloveniji, ampak traja en mesec, da pride z navadno pošto na Novo Zelandijo. Izdajo ga tudi izključno na stalni naslov in tako so nam ga, ker smo se vmes preselili, poslali na naš stari naslov v Dunedinu. Prijava stalnega naslova je tudi zgodba zase. Po pravilih si dolžan svoj stalni naslov vpisati v potni list. Ker na Novi Zelandiji ni slovenskega veleposlaništva, bi moral potni list poslati v Avstralijo, kar pa sploh ni mogoče, saj novozelandska pošta ne dovoli pošiljanja dokumentov, tu pa tudi ne moreš biti brez potnega lista in vize, saj te lahko izženejo iz države.

Zdaj, ko smo se ustalili in uredili ključne eksistencialne probleme, živimo precej sproščeno. Resnično je družba zelo vključujoča. Veliko je tudi priložnosti za prostovoljno delo, ki je večinoma organizirano v okviru lokalnih skupnosti. To je odličen način spoznavanja ljudi, ki živijo v neposredni bližini in imajo enake interese. Takšnih akcij se radi udeležujemo, predvsem okoljevarstvene narave (sajenje domorodnih vrst, delo v drevesnici, odstranjevanje invazivnih vrst). Zelo pomemben dejavnik je bil tudi kako se bo najin sin vključil v šolo in navadil novega načina življenja. Zelo sva vesela, da je ta del potekal brez problemov. Šole so odlične in, ker so tujcev vajeni, vse poteka brez stresa. Na splošno lahko rečem, da vedno iščejo način kako stvari opraviti čim lažje, hitro, učinkovito in brez problemov.

V Rotorui smo našli tudi Slovence, s katerimi se družimo. Preko partnerjevega sodelavca smo spoznali družino, kjer je mama Slovenka in oče ameriški Slovenec. Zdaj se z njimi redno dobivamo, trenutno pa sta začasno tu še dva Slovenca in tudi z njima se srečujemo. Slovenskega društva ali česa podobnega nisem zasledila. Kar se tiče ohranjanja slovenske identitete se nam zdi najbolj pomembno ohranjanje jezika. Nama s partnerjem to ne dela problemov, sin pa zdaj razmišlja v angleščini in ga je potrebno malo spodbujati, da se pogovarja in bere v slovenščini. Iz Slovenije najbolj pogrešam sorodnike in prijatelje, ker pa se skoraj dnevno slišimo, tudi to ne predstavlja večjih problemov. Slovenije še nismo obiskali, sta pa nas obiskala partnerjeva starša. Če nam bo uspelo Slovenijo obiskati enkrat na štiri do pet let, bomo zadovoljni. Najverjetneje mi bodo ob obisku nekatere stvari lepše, na primer narava in mesta, že zato, ker so drugačne in bodo vedno delovale domače. Drugače pa svojega mnenja o Sloveniji nisem spremenila. Prepričala sem se, da so nekatere stvari, ki so me v Sloveniji motile, lahko drugje drugačne. Glede na to, da je Nova Zelandija izpolnila naša pričakovanja, zaenkrat ne razmišljamo o vrnitvi v Slovenijo.

Viri in literatura

Abazović, A., 2010. Slovensko izseljenstvo na Novi Zelandiji. Diplomsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 79 str.

Australian Slovenian Society Tivoli Newcastle. Glas Slovenije. URL: https://www.glasslovenije.com.au/drustva_index/drustvo-newcastle.htm (Citirano 20.5.2019).

Albin Mozetič, 2019. Wikipedija. URL: https://sl.wikipedia.org/wiki/Albin_Mozeti%C4%8D (Citirano 25.5.2019).

Avstralsko – slovensko društvo Canberra. URL: <https://www.facebook.com/pages/The-Slovenian-Club/135871173175523> (Citirano 20.5.2019).

Andrej Bajuk, 2019. Wikipedija. URL: https://sl.wikipedia.org/wiki/Andrej_Bajuk (Citirano 26.5.2019).

Argentina, 2019. Združenje Slovenska izseljenska matica. URL: https://www.zdruzenje-sim.si/seznam_drustev/16/ (Citirano 18.5.2019).

Bocce Centre Planika. URL: <https://www.facebook.com/pages/Bocce-Centre-Planinka/284679995327422> (Citirano 20.5.2019).

Bocce Club Lipa. URL: <https://sl-si.facebook.com/BocceClubLipa/> (Citirano 20.5.2019).

Brazilijska. Slovenci v Braziliji, 2019. Veleposlanstvo RS v Buenos Airesu. URL: <http://www.buenosaires.veleposlanstvo.si/index.php?id=1995&L=900> (Citirano 19. 5. 2019).

Bofulin, M., 2014. Sodobni migracijski procesi v Ljudski republiki Kitajski. Časopis za kritiko znanosti, 17, 258, str. 125 -136. URL: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:COL-9DD9YRA2>

Bled. 2019. URL: <http://www.bled.ca/> (Citirano 13. 4. 2019).

Census 2016a, Country of Birth of Person by Year of Arrival in Australia (ranges). Australian Bureau of Statistics. URL: <http://stat.data.abs.gov.au/> (Citirano 20.5.2019).

Census 2016b, Ancestry by Birthplace of Parents. Australian Bureau of Statistics. URL: <http://stat.data.abs.gov.au/> (Citirano 20.5.2019).

Census 2016c, Language spoken at home by Sex. Australian Bureau of Statistics. URL: <http://stat.data.abs.gov.au/> (Citirano 20.5.2019).

Čebulj Sajko, B., 1992. Med srečo in svobodo: avstralski Slovenci o sebi. Ljubljana, samozaložba, 251 str.

Čebulj Sajko, B., 2000. Razpotja izseljencev. Ljubljana, ZRC SAZU, 140 str.

Dermastija, B., 2017. Slovenska diaspora v Torontu. Magistrsko delo. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 63 str. URL: <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=102846&lang=slv> (citirano: 5. 4. 2019).

Dernovšek, I., 2019. Vse več mladih Slovencev se izseljuje v Azijo. Dnevnik. URL: <https://www.dnevnik.si/1042857607/slovenija/vse-vec-mladih-slovencev-se-izseljuje-v-azijo>

Društva v tujini izobraženih Slovencev. VTIS Azija 2018. URL: <https://www.drustvovtis.si/vtis-azija-2018/?fbclid=IwAR20kFCV7WYEsHR18KzrT5IOzJhhTAYMgmU55TJxiuG4XNdVERKiIwmm4zM>

Dinko Bertonec, 2019. Wikipedija. URL: https://sl.wikipedia.org/wiki/Dinko_Bertonec (Citirano 23.5.2019).

Dom Lipa. 2019. URL: <https://www.domlipa.ca/> (Citirano 12. 4. 2019).

Društvo Sava, 2019. URL: <https://društvosava.org/o-drustvu-sava> (Citirano: 5. 5. 2019).

Egipt. Wikipedija. 2019. URL: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Egipt> (Citirano: 1.5. 2018).

Ferfila, B., 2003. Družboslovni preseki Avstralazije in Indonezije. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, 320 str.

Ferfila, B., 2004. Avstralija, Nova Zelandija in Indonezija. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, 588 str.

Franc Rode, 2019. Wikipedija. URL: https://sl.wikipedia.org/wiki/Franc_Rode (Citirano 26.5.2019).

France Jerman, 2019. Wikipedija. URL: https://sl.wikipedia.org/wiki/France_Jerman (Citirano 25.5.2019).

Geografski terminološki slovar. 2005. Kladnik, D., Lovrenčak, F., Orožen Adamič, M. (ur.). Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU, 451 str.

Glas Slovenije. URL: <http://www.glasslovenije.com.au/> (Citirano 20.5.2019).

Geršak, M.U., 2014. La literatura de los emigrantes politicos eslovenos despues de la Segunda Guerra Mundial en Argentina. Verba Hispanica, 22, str. 123-136. URL: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-WKPABFQP/cc5321a1-ad09-4602-a125-a6432b2c273e/PDF> (Citirano 16.5.2019).

Genorio, R., 1989. Slovenci v Kanadi. Geographica Slovenica 17. Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, 179 str. URL: https://giam.zrc-sazu.si/sites/default/files/gs_clanki/GS_1701_005-179.pdf (citirano: 5. 4. 2019).

Gobet, E., 1980. Slovenian Heritage. Volume I, 642 str. URL: <file:///C:/Users/uporabnik/Downloads/3554-3413-1-PB.pdf> (Citirano: 26.3.2019).

Hegazi, S., 2019. O Slovenskem društvu Snežinka v Egiptu (osebni vir, 9.5.2019).

Hegarty, W., 1977. New Zealand immigration policy: the Tongan experience. Christchurch, University of Canterbury, 124 str.

Holiday Gardens. 2019. URL: <https://www.holidaygardens.ca/> (Citirano 14. 4. 2019).

Ivan Benigar, 2019. Wikipedija. URL: https://sl.wikipedia.org/wiki/Ivan_Benigar (Citirano 25.5.2019).

Ilc Klun, M., 2017. Slovensko izseljenstvo in diaspora v procesu geografskega izobraževanja. Doktorsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 339 str.

Izseljenstvo. Jezikovna Slovenija, portal za obveščanje o jezikovni politiki Republike Slovenije. URL: <http://www.jezikovna-politika.si/izobrazevanje/zamejci-zdomci-izseljenci/izseljenstvo/>

Jerič, P. A., 2016. Blaž iz Južne Koreje, kjer je gospodarski napredek pred socialno državo. MMC RTV Slovenija. URL: <https://www.rtvlo.si/tureavanture/glej-ga-sloven-c/blaz-iz-juzne-koreje-kjer-je-gospodarski-napredek-pred-socialno-drzavo/385650>

Koderman, M., 2007. Osnovanje, razvoj in delovanje Slovenskega verskega središča svetih bratov Cirila in Metoda v Melbournu in Avstraliji. Razprave in gradivo, 53-54, str. 340-367

Koderman, M., 2008. Vloga in pomen glasila Vestnik za slovenske izseljence v Zvezni državi Victoriji in Avstraliji. Razprave in gradivo, 55, str. 169-187.

Kapitanovič, P., 2017. Kam odhajajo Slovenci. Svet kapitala. Delo. URL: <https://svetkapitala.delo.si/ikonomija/kam-odhajajo-slovinci-128195>

Koman, K., 2011. Izkušnje izvoznikov in lastnikov podjetij na Kitajskem. Manager. URL: <https://www.finance.si/315693>

Konzulat RS v Šanghaju odpira knjižnico za slovensko skupnost v Šanghaju in provinci Jiangsu. 2013. Ministrstvo za zunanje zadeve. URL: http://www.mzz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/32080/

Klemenčič, M., 1986. Research on Slovene immigration to the United States: Past achievements and future directions. Slovene immigration to United States, str. 9 – 14. URL: <https://journals.lib.washington.edu/index.php/ssj/article/viewFile/3630/3043> (Citirano: 26.3.2019).

Klemenčič, M., 1991. Slovenci v Združenih državah Amerike. Zgodovinski časopis, 45, str. 107-112. URL: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-2AIF5NVQ/e03f396c-8ef5-47a1-a1c9-5b6844449095/PDF> (Citirano 23.3.2019).

Klemenčič, M., 1999. K zgodovini slovenskih naselbin v Kaliforniji. Zgodovinski časopis, str. 483 – 529. URL: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-J8Z0O9ZF/dfdec337-b24f-4e33-979e-21cd27338ca0/PDF> (Citirano 26.3.2019).

Kodrič, M., 1990. Nekateri pristopi k problematiki druge generacije v okviru raziskovanja priseljenstva v ZDA. Dve domovini Two homelands, 1, str. 161 – 177. URL: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-L5Z06YVC/368d2ecf-9aff-4177-a559-638c5bb7d0fe/PDF> (Citirano 23.3.2019).

Lapuh, L., 2011. Geografski vidiki sodobnega izseljevanja iz Slovenije. Dela, 36, str.69–91. URL: <https://revije.ff.uni-lj.si/Dela/article/view/dela.36.4.69-91/708>

Leksikon Sova. 1. izd. 2006. Ljubljana, Cankarjeva založba, 1261 str.

La presencia de los Eslovenos en la Argentina, 1970. Svobodna Slovenija. URL: <http://svobodnaslovenija.com.ar/la-presencia-de-los-eslovenos-en-la-argentina/> (Citirano 17.5.2019).

Leon, M., 2010. Rudarske povezave. Slovenija na Nizozemskem, 2010, str. 18-19. URL: http://www.haag.veleposlanistvo.si/fileadmin/user_upload/dkp_29_vhg/docs/Knjiga_web_2010-1.pdf (Citirano 4. 5. 2019).

Lukšič-Hacin, M., 1999. Razeseljevanje ljudi iz slovenskega etničnega prostora s poudarkom na življenju Slovencev na Švedskem. Teorija in praksa: revija za družbena vprašanja, 36, 1, str. 19-41. URL: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-80QBV8ZL/f43f444d-0096-446c-9bdf-2cd9fb3273c0/PDF> (Citirano 4. 5. 2019).

Mikola, M., 2005. Živeti med kulturami : od avstralskih Slovencev do slovenskih Avstralcev. Ljubljana, Založba ZRC SAZU, 142 str.

Martinc, U., 2017. Mariborčanka v Indiji videla poslovne priložnosti, zdaj tam živi. URL: <https://mariborinfo.com/novica/globalno/mariborcanka-v-indiji-videla-poslovne-priloznosti-zdaj-tam-zivi/145013>

Miklavčič, Brezigar, I., 2008. V spomin Aleksandrinkam. Društvo za ohranjanje kulturne dediščine aleksandrink Prvačina. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=2ahUKEwiKuNX429LiAhWho4sKHWezCD0QFjABegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Fwww.novagorica-turizem.com%2Fmma%2FZgibanka-Aleksandrinke-SLO.pdf%2F2012052314465605%2F&usq=AOvVaw29b12jmCMEqWes1hIcrD-k> (Citirano: 10.5.2019).

Milevoj, A., 2019. Gospodarske povezave s Slovenci v Afriki (osebni vir, 11.5.2019).

Migration trends 2016/2017. 2018. New Zealand, Ministry of Bussines, innovation and employment, 82 str. URL: <https://www.mbie.govt.nz/assets/Uploads/c22ab0c547/migration-trends-2016-17.pdf> (Citirano 25. 3. 2019).

Matamoras, R., Norambuena, C., 2016. Política migratoria argentina: una mirada desde el institucionalismo histórico. *Somos Americanos, Revista de Estudios Transfronterizos*, 16,2, str. 45-72. URL: <https://www.redalyc.org/html/3379/337950844002/> (Citirano 18.5.2019).

Migración en Uruguay: hacia una política de Estado, 2012. Ministerio de Relaciones Exteriores, Montevideo.

Milan Komar, 2019. Wikipedija. URL: https://sl.wikipedia.org/wiki/Milan_Komar (Citirano 25.5.2019).

Molek, N., 2013. 'El milagro esloveno' – La inmigración eslovena a la Argentina tras la Segunda Guerra Mundial. 15 str. URL: https://www.academia.edu/19654057/_El_milagro_esloveno_La_inmigraci%C3%B3n_eslovena_a_la_Argentina_t ras_la_Segunda_Guerra_Mundial (Citirano 15.5.2019).

Molek, N., 2017a. Procesos migratorios contemporáneos entre Argentina y Eslovenia. *Apuntes preliminares sobre las movilidades de retorno temporario de los Eslovenos de Argentina. Antropologías*, str. 75-84. URL: https://www.researchgate.net/publication/320840526_PROCESOS_MIGRATORIOS_CONTEMPORANEOS_ENTRE_ARGENTINA_Y_ESLOVENIA_APUNTES_PRELIMINARES SOBRE LAS MOVILIDADES DE RETORNO TEMPORARIO DE LOS ESLOVENOS DE ARGENTINA (Citirano 15.5.2019).

Molek, N., 2017b. Procesos identitarios y usos de la lengua eslovena entre inmigrantes y descendientes eslovenos en Argentina. *Ars&Humanitas/Študije/Studies*, str. 293-310. URL: https://www.researchgate.net/publication/322100068_Procesos_identitarios_y_usos_de_la_lengua_eslovena_entre_inmigrantes_y_descendientes_eslovenos_en_Argentina (Citirano 16.5.2019).

Moya, J., 2018. Migration and the global formation of Latin America in global perspective. *Sociologías*, 20, 49. URL: http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1517-45222018000300024 (Citirano 13.5.2019).

MPI. Migration in Brazil: The Making of a Multicultural Society, 2018. URL: <https://www.migrationpolicy.org/article/migration-brazil-making-multicultural-society> (Citirano 19. 5. 2019).

Misijonarji. Misijonsko središče Slovenije. 2012. URL: <http://www.missio.si/misijonarji/> (Citirano: 5.5.2019).

Na Kitajskem za slovensko skupnost organizirano poučevanje slovenskega jezika za Slovence po svetu v obliki dopolnilnega pouka za otroke in mladostnike, 2013. Ministrstvo za zunanje zadeve RS. URL: http://www.mzz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/32106/

New Zealand Migrants, 2019. ENZ. URL: <https://www.enz.org/migrants.html> (Citirano 25.3.2019).

Novoustanovljeno slovensko kulturno društvo Triglav v Aucklandu- Nova Zelandija. 2019. Slovenian media house. URL: <http://www.glasslovenije.com.au/triglavNovaZelandija.html> (Citirano 19. 3. 2019).

Phillips, Jock, 2010. Story : History of immigration. URL: <https://teara.govt.nz/en/history-of-immigration/> (Citirano 19.3.2019).

Pavlovčič, L., 2015. Azijski trg je lačen inovativnega znanja in visokotehnoloških izdelkov. Delo. Sobotna priloga. URL: <https://www.delo.si/sobotna/azijski-trg-je-lacen-inovativnega-znanja-in-visokotehnoloskih-izdelkov.html>

Petković, L., 1988. Problemi međunarodnih migracija radne snage sa posebnim osvrtom na Jugoslaviju. Beograd, Naučna knjiga, 428 str.

Pravni terminološki slovar. 2018. Dugar, G., Fajfar, T., Humar, M. (ur.). Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU, 418 str.

Praznovanje dneva državnosti Republike Slovenije v Šanghaju. 2018. Ministrstvo za zunanje zadeve. URL: http://www.mzz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/40077/

Prebivalstvo. Meddržavne selitve. 2019. SURS. URL:

https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/10_Dem_soc/10_Dem_soc_05_prebivalstvo_40_selitve_05_05N10_meddrzavne/05N1010S.px/

Pedro Opeka, 2019. Wikipedia. URL: https://sl.wikipedia.org/wiki/Pedro_Opeka (Citirano 26.5.2019).

Prelc, T. M., 2014. Organizacije in delo Slovencev v Švici, diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana. URL: <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?lang=slv&id=105459> (Citirano: 5. 5. 2019).

Pedemonte, N. R., Dittborn, C. S., 2016. La migración en Chile: breve reporte y caracterización. Informe OBIMID. URL: https://www.extranjeria.gob.cl/media/2016/08/informe_julio_agosto_2016.pdf (Citirano 20. 5. 2019).

Pospesh, S., 2009. Slovenska imigracija v Kanadi. Magistrsko delo. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, 279 str. URL: http://dk.fdv.uni-lj.si/magistrska/pdfs/mag_pospeh-stanislav.pdf (citirano: 3. 6. 2019).

Republika Južna Afrika. Wikipedija. 2019. URL: https://sl.wikipedia.org/wiki/Republika_Ju%C5%BEna_Afrika (4.5.2019).

Ravnihar Megušar, A., 2009. Občina Škofja Loka z izkušnjami v mednarodnem sodelovanju. Loški razgledi, 56, 15 str. URL: <https://www.skofjaloka.si/Datoteke/UpravljalceDatotek/131/Pobratene%20ob%C4%8Dine,%20prijateljski%20mesti,%20zdru%C5%BEnja/Zgodovina%20pobratenja%20-%20Kopija%203.pdf> (Citirano 5. 5. 2019).

Resnik Planinc, T., 2019. Avstralija in Oceanija – zgodovina. Interno študijsko gradivo.

Roy, W.T., 1970. Immigration Policy and Legislation. V: Immigrants in New Zealand. Palmerston North, Massey University, str. 15 – 24.

Radio 2VOX FM. URL: <http://www.voxfm.org.au/> (Citirano 20.5.2019).

Radio 4 EB. URL: <https://www.4eb.org.au/> (Citirano 20.5.2019).

Radio 5EBI. URL: <http://www.5ebi.com.au/> (Citirano 20.5.2019).

Rogelj, J., 2019. Kje in od kdaj Slovenci živijo na Švedskem. Janez Rogelj – blog o slovenskem izseljenstvu. URL: <https://kovcekblog.wordpress.com/2019/01/25/kje-in-od-kdaj-zivijo-slovenci-na-svedskem/> (Citirano 4. 5. 2019).

Slovenci po svetu, 2019. URL: http://www.uszs.gov.si/si/delovna_podrocja/slovenci_po_svetu/ (Citirano: 5. 5. 2019).

Slovenija v Koromandiji, 2019. Društvo Slovencev v Indiji. URL: <http://slovenijakoromandija.com/>

Slovenci v Avstraliji. RTV Slovenija. URL: <https://www.rtvlo.si/tureavature/avstralija/slovenci-v-avstraliji/199839> (Citirano 20.5.2019).

Slovenian Club Adelaide. URL: <https://www.slovenianclubadelaide.com.au/> (Citirano 20.5.2019).

Slovenian Language and Culture Association Queensland. URL: <https://www.facebook.com/Slovenian-Language-and-Culture-Association-Queensland-1499991690303084/> (Citirano 20.5.2019).

Slovenian Sport Association St. Albans. Thezaurus. URL: http://thezaurus.com/slovenian_australian_social_and_sport_association_st-_albans_inc/ (Citirano 20.5.2019).

Stats NZ, 2019. Ethnic group profiles. URL: http://archive.stats.govt.nz/Census/2013-census/profile-and-summary-reports/ethnic-profiles.aspx?request_value=24668&tabname=Populationandgeography (Citirano 19.3.2019).

Slovenski katoliški misijon sv. Cirila in Metoda Melbourne – Kew. Glas Slovenije. URL: https://www.glasslovenije.com.au/versko-melbourne_Arhiv2016.html (Citirano 20.5.2019).

Slovenski klub Perth. URL: <https://www.slovenianclubperth.com.au/> (Citirano 20.5.2019).

Slovensko – avstralski klub Planica Wollongong. Glas Slovenije. URL: http://www.glasslovenije.com.au/drustva_index/planica-wollongong.htm (Citirano 20.5.2019).

Slovensko društvo dveh mest: Albury in Wodonga. Slovenska izseljenska matica. URL: https://www.zdruzenje-sim.si/seznam_drustev/18/2008110311420694/ (Citirano 20.5.2019).

Slovensko društvo Melbourne. Glas Slovenije. URL: https://www.glasslovenije.com.au/drustva_index/drustvo-eltam.htm (Citirano 20.5.2019).

Slovensko društvo Planica Springvale. URL: <https://www.facebook.com/SDPlanicaVic/> (Citirano 20.5.2019).

Slovensko društvo Sydney. Glas Slovenije. URL: http://www.glasslovenije.com.au/drustva_index/slov_Drustvo_Sydney_zgodovina.htm (Citirano 20.5.2019).

Slovensko kulturno in športno društvo Ivan Cankar. Glas Slovenije. URL: https://www.glasslovenije.com.au/drustva_index/geelongIvanCankar.html (Citirano 20.5.2019).

Slovensko versko središče sveta družina Adelaide. Glas Slovenije. URL: <https://www.glasslovenije.com.au/versko-adelaide.htm> (Citirano 20.5.2019).

Slovenščina v avstralskem šolskem sistemu. Glas Slovenije. URL: <http://www.glasslovenije.com.au/glas/glas-slovenije-151slovenscina-priznana.htm> (Citirano 20.5.2019).

St. John's Park Community Club. Glas Slovenije. URL: http://www.glasslovenije.com.au/drustva_index/klub-triglav.htm (Citirano 20.5.2019).

Stardust 2016. Richard Knafelc. 2016. URL: <https://richardknafelc.com/stardust-richard-knafelc-contemporary-painter-artist> (Citirano 20.5.2019)

Statistical Area Level 2 (SA2) ASGS Ed 2016 Digital Boundaries. Australian Bureau of Statistics. URL: https://www.abs.gov.au/AUSSTATS/subscriber.nsf/log?openagent&1270055001_sa2_2016_aust_shape.zip&1270.0.55.001&Data+Cubes&A09309ACB3FA50B8CA257FED0013D420&0&July+2016&12.07.2016&Latest (Citirano 20.5.2019).

Statistical Area Level 4 (SA4) ASGS Ed 2016 Digital Boundaries. Australian Bureau of Statistics. URL: https://www.abs.gov.au/AUSSTATS/subscriber.nsf/log?openagent&1270055001_mb_2016_act_shape.zip&1270.0.55.001&Data+Cubes&21B8D5684405A2A7CA257FED0013C567&0&July+2016&12.07.2016&Latest (Citirano 20.5.2019).

S.A.S.S. Club Jadran. Glas Slovenije. URL: https://www.glasslovenije.com.au/drustva_index/klub_jadran-Melbourne.htm (Citirano 20.5.2019).

Slovenska skupnost in obeležja v Izraelu. Veleposlaništvo Republike Slovenije v Tel Avivu, URL: <http://www.telaviv.veleposlanistvo.si/index.php?id=2280>

Sledi Slovencev na Nizozemskem. Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis. 2019. URL: <http://www.iisg.nl/hbm/slovenen/intro-sl.php> (Citirano 4. 5. 2019).

Slovenska zveza na Švedskem. 2019. URL: <http://www.slovenskazvezanasvedskem.com/o-nas.html> (Citirano 4. 5. 2019).

Vižintin, A. M., 2016. Slovenski izseljenci in njihovi potomci v Nemčiji: Dvajset let povezovanja slovenskih organizacij na posvetih. Dve domovini, 43, str. 157-170. URL: http://twohomelands.zrc-sazu.si/uploads/articles/1453580041_Izseljenci_potomci_VIZINTIN.pdf (Citirano: 5. 5. 2019).

Yelp. 2019. URL: <https://www.yelp.ca/biz/slovenija-meat-delicatessen-toronto> (Citirano 10. 4. 2019).

Valant, P. 2019. Ustni vir (pogovor z duhovnikom Župnije Brezmadežne s čudodelno svetinjo, 11. 4. 2019).

Zgodovinski arhiv za slovenske Avstralce HASA. Slovenska izseljenska matica. URL: https://www.zdruzenje-sim.si/seznam_drustev/18/2009040216081882/ (Citirano 20.5.2019).

Zupančič, J., 1998. Izseljenstvo. V: Geografski atlas Slovenije. Ljubljana, DZS, str. 172-173.

Žigon, Z., 2019. Slovenci v Latinski Ameriki (osebni vir, 24.5.2019). Ljubljana.

Žigon, Z., 2003. Izzivi drugačnosti: Slovenci v Afriki in na Arabskem polotoku. ZRC SAZU, Ljubljana. 152 str.

Žigon, Z., 2019. Slovenci v Afriki (osebni vir, 7.5.2019).

Žlogar, M., Makovec, U., 2016. Več izselitev slovenskih državljanov iz domovine le še v času vojne. Siol.net. URL: <https://siol.net/novice/slovenija/vec-izselitev-slovenskih-drzavljanov-iz-domovine-le-se-v-casu-vojne-infografika-419779>